

วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2564)

Udon Thani Rajabhat University
Academic Journal

Vol.9 No.1 (January – June 2021)

ISSN (Print) : 1905-7024 ISSN (Online) : 2730-1885

ลิขสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
กำหนดพิมพ์	ปีละ 2 ฉบับ (เดือนมกราคม – มิถุนายน และ เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม)
จัดพิมพ์	จำนวน 100 เล่ม
พิมพ์ที่	ทัศนทองการพิมพ์ (ห้างหุ้นส่วนจำกัด) 196, 198 ถนนประจักษ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 โทรศัพท์ 0 4424 5562, 0 4426 7303

วารสารวิชาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

UDRU Academic Journal

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความวิจารณ์หนังสือ และบทความปริทัศน์ ซึ่งเป็นผลงานวิชาการที่มีคุณค่าใน 3 สาขาวิชา ได้แก่ 1) มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ 2) การศึกษา และ 3) บริหารธุรกิจ การจัดการ เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และแนวความคิดทางวิชาการ จากบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (เดือนมกราคม ถึง มิถุนายน และเดือนกรกฎาคม ถึง ธันวาคม) บุคคลทั่วไปที่สนใจสามารถสมัครสมาชิก โดยส่งใบสมัครพร้อมค่าสมาชิกปีละ 400 บาท ได้ที่สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี สำหรับผู้ที่ประสงค์ส่งบทความลงตีพิมพ์ในวารสาร ให้ส่งต้นฉบับที่จัดรูปแบบตามข้อกำหนดของวารสารมายังกองบรรณาธิการ โดยบทความนั้นจะต้องไม่เคยตีพิมพ์มาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น บทความดังกล่าวจะได้รับการพิจารณาให้ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความโดยตรง บทความละ 2 ท่าน

บทความที่ได้ตีพิมพ์ในวารสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี การนำข้อความซึ่งเป็นส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของบทความไปตีพิมพ์ใหม่ ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของเรื่อง และกองบรรณาธิการก่อน

“ข้อความที่ปรากฏในบทความเป็นทัศนะของผู้เขียน ไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ”

“การนำบทความหรือบางส่วนของบทความไปใช้ ต้องอ้างอิงถึงแหล่งที่มา”

กองบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

64 ถนนทหาร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000

โทรศัพท์: 0 4221 1040 ต่อ 1178 โทรสาร: 0 4224 8680

เว็บไซต์: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/UDRUAI>

อีเมล: graduate@udru.ac.th

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

UDRU Academic Journal

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2564)

เจ้าของ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต อธิปัตย์กุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.วรัญญา จีระวิบูลวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บรรณาธิการ

ดร.วิไลลักษณ์ ขาวสะอาด

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.กฤษณ์ รื่นรมย์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ พิษณุ จงสถิตวัฒนา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Prof.Dr.Jeffrey C.Nash

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.นลินรัตน์ รักกุศล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาธน์ เนืองเฉลิม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ อินตะชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชา มารี เคน

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ประไพศรี ใหลายอง

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิดา ม่วงแก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบชาติ อันทะไชย

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวิทย์ บุตรอุดม

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ กลั่นฤทธิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ อินทรประเสริฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

UDRU Academic Journal

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2564)

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รติพร ถึงฝั่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังสดาล กนกหงส์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรา เอี่ยมกิจการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิต กำมันตะคุณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ทวี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิทย์ พจนตันติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงสมร กิจโกศล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยาเขตปัตตานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต หาญธงชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนายุทธ เขยบาล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร ชูระพันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สุริยุทธ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศัญ ปุณพิทักษ์

อาจารย์ ดร.ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

UDRU Academic Journal

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2564)

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.ประไพศรี ให้อย่าง

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ปัญญาพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิศรวิภา เลิศอมรพงษ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญภา ยืนยาว

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิดา เหล่มตระกูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมประสงค์ เสนารัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ศรีพุทธรินทร์

มหาวิทยาลัยนครพนม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ หมั่นสิทธิ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนใจ ไชยบุญเรือง

วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย

อาจารย์ ดร.หทัย น้อยสมบัติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

เลขานุการ

นายเอกภพ ไชยดาการ

ออกแบบปก

นายสุริยา ชัยดำรงณ์

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2564) จัดทำในช่วงที่ทั่วโลกและประเทศไทยอยู่ในวิกฤตของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งทางวารสารยังคงมีปณิธานอันแน่วแน่ที่จะเผยแพร่และส่งเสริมงานวิจัย และบทความทางวิชาการเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ในการทำงานของประชาคมแห่งการเรียนรู้ ได้ดำเนินการคัดเลือกบทความและกลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัดตามเกณฑ์คุณภาพของ “ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)” เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพวารสารและยกระดับขึ้นสู่ฐานศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)

สำหรับวารสารปีที่ 9 ฉบับที่ 1 นี้ประกอบด้วยบทความวิชาการ และบทความวิจัย จำนวน 12 บทความ ซึ่งเป็นบทความจากทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และบทความนั้นก็เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ เช่น บทความเรื่องพัฒนาการของแนวคิดทุน : บริบทสังคมอีสาน, บทกลอนลำสือโศกนางเอกหมอลำ, ศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ลายดนตรีพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ประพันธ์โดยทูลทองใจ ซึ่งรัมย์: ลายออนซอนอีสาน, ปัญหาการทำงานเชิงเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มีความยินดีรับบทความวิจัย (Research article) บทความทางวิชาการ (Academic article) บทความปริทัศน์ (Review article) และบทวิจารณ์หนังสือ (Book review) ที่ยังไม่เคยเผยแพร่ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน ซึ่งช่องทางการนำส่งบทความเพื่อพิจารณาเผยแพร่นั้น สามารถนำส่งบทความออนไลน์ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/UDRUJ/index> ซึ่งเป็นระบบการบริหารงานวารสารออนไลน์ด้วยงานระบบ ThaiJo2.0

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณ คณะผู้เขียนและผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ช่วยเหลือแนะแนวคิดให้กับผู้เขียนและกองบรรณาธิการ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2564) จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัยและงานวิชาการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

วิไลลักษณ์ ขาวสะอาด

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิชาการ

พัฒนาการของแนวคิดทุน : บริบทสังคมอีสาน	1
ประภาพร สุปัญญา	

บทความวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการมีมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากร ในโรงเรียนประถมศึกษา	17
ลักขณา กำแพงแก้ว, พิษณุภา ยืนยาว	

การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3	34
สุภารัตน์ ชนะสงคราม	

การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24	55
วรินทร์ พรหมสาขา ณ สกลนคร, พนายุทธ เขยบาล, ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์	

บทกลอนลำลีลาไศกนางเอกหมอลำ	73
ลักขณา ลัดเหลา, เจริญชัย ชนไฟโรจน์	

ผลการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของ โพลยาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทาง คณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	89
นันท์ณัฐ ค้อชากุล, ชาติชาย ม่วงปทุม, เอกราช ดีนาง	

สารบัญ (ต่อ)

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 กนกวรรณ วรรณทอง	110
ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 วิมล พลทะอินทร์, พนายุทธ เชยบาล, นวัตกรรม หอมลิน	125
ศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ลายดนตรีพื้นบ้านอีสานของ วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ประพันธ์โดยทูลทองใจ ซึ่งรัมย์: ลายออนซอนอีสาน คมจรัส ทองจรัส, ณรงค์รัช วรรณไตรโมตรี	146
ปัญหาการทำงานเชิงเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ สุนทร ปัญญาพงษ์, อัญชลี ชัยศรี, ทศโนยวรรณ ดวงมาลา, วิมลศิลป์ ประจักษ์ภูมิ	165
การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ ภาระงานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ กมลพัฒน์ ไชยสงคราม	181
แนวทางการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหาร ส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ณัฐพ ชาติวง	192

พัฒนาการของแนวคิดทุน : บริบทสังคมอีสาน

The Development of Capital Concept : Context of Isan Society

ประภาพร สุปัญญา¹

Prapaporn Supunya¹

Received: 30 มกราคม 2564 Revised: 4 มีนาคม 2564 Accepted: 8 มีนาคม 2564

บทคัดย่อ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย หรืออีกชื่อเรียกหนึ่งที่คุ้นหูกัน คือ “อีสาน” ถือเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยภูมิปัญญาทางด้านวัฒนธรรมที่โดดเด่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมความเป็นพี่น้อง เพื่อนบ้าน และครอบครัวเดียวกัน ทำให้ผู้คนในภาคอีสานค่อนข้างให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เนื่องด้วยมีสำนึกร่วมความเป็นคนอีสานเหมือนกัน แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ความเป็นเมืองเข้ามามีบทบาทขึ้น คนอีสานจำนวนมากต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตน ให้สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นบทความนี้จึงได้พยายามชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของสังคมอีสาน ภายใต้แนวคิดเรื่องทุนของ Pierre Bourdieu ที่กล่าวถึงทุน 4 ด้าน ประกอบด้วย ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม และทุนสัญลักษณ์ ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนอีสานที่ต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: พัฒนาการ, แนวคิดทุน, สังคมอีสาน

ABSTRACT

Northeast of Thailand, or another familiar name, is "Isan" is filled with outstanding cultural wisdom, especially the culture of brotherhood, neighbor and family. The context makes the people in the Isan region support each other and they have a consciousness in the Isan person. But when times has changed, an urbanization has been an important role in their life,

¹ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาบึงกาฬ; Doctor, Udon Thani Rajabhat University (Buengkan Campus), Thailand; e-mail: supunya_1980@hotmail.com

therefore, many Isan people have to modify their lifestyle to be able to survive in the midst of a changing society. As a result, this article has tried to point out the changing of Isan society, with in the concept of Pierre Bourdieu (1984) in 4 capital, which include economic capital, social capital, cultural capital and symbolic capital.

KEYWORDS: Development, Capital Concept, Isan Society

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันสังคมชนบทไทยได้กลายเป็นสังคมชนบทยุคใหม่เรียบง่ายแล้ว โดยเฉพาะสังคมชนบทอีสาน ที่ความเป็นเมืองขยายตัวอย่างรวดเร็วทำให้ความเป็นเมืองเข้ามามีบทบาทในสังคมชนบทมากยิ่งขึ้น คนชนบทส่วนใหญ่รับเอาความทันสมัยตามกระแสโลกาภิวัตน์ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ทำให้ชนบทอีสานมีความคล้ายคลึงกับสังคมเมืองมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามแม้ความเป็นเมืองจะเข้ามามีบทบาทอย่างมากในสังคมชนบท (กันทนา ใจสุวรรณ, 2563) แต่สิ่งที่สังคมชนบทยังคงยึดถือไว้อย่างเหนียวแน่นคือ มุมมองทางด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะจารีตและประเพณีท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ของคนชนบทอีสานที่ช่วยทำให้สังคมชนบทยังคงช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และสามารถพบเห็นภาพเหล่านี้ได้ทั่วไปในชนบทอีสาน ทั้งนี้เมื่อมีการพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง ในปี พ.ศ. 2504 นำร่องโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ในปี พ.ศ. 2504 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมเมืองหลัก ด้วยมุมมองความเป็นเมืองที่ช่วยให้มีการพัฒนาในเชิงบวกหลากหลายด้าน แม้จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนชนบทอยู่บ้าง แต่ก็สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างกลมกลืน อันเนื่องจากการมีวัฒนธรรมชุมชนที่เข้มแข็งถือเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของคนชนบท อันจะนำมาสู่แนวคิดในเรื่องทุนในชนบทอีสาน

หากกล่าวถึงมุมมองเรื่องทุนแล้วนั้น ได้รับความสนใจในแวดวงวิชาการมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะนักคิดอย่าง Pierre Bourdieu (1984) ที่กล่าวถึงทุน 4 ด้าน ประกอบด้วย ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม และทุนสัญลักษณ์ ในความเข้าใจของคนทั่วไป คำว่า “ทุน” มักหมายถึงทรัพย์สินเงินทอง แต่ว่า Bourdieu เห็นว่าทรัพย์สินเงินทองยังไม่ใช่ทุน จนกว่าทรัพย์สินเหล่านั้นได้เปลี่ยน “สภาวะ” (Mode) เข้าไปสู่กระบวนการผลิต เช่น เอาไปลงทุนและทำให้เกิดมูลค่าส่วนเกินและกำไร ทรัพย์สินจึง “แปรสภาพ” ไปเป็นทุน จะเห็นได้ว่า Bourdieu มองว่า ทุน มิใช่ “สาระ” (Essence) ในตัวเอง แต่เป็นสภาวะที่ “ถูกมอบหมายหน้าที่เอาไว้” ซึ่งบทความนี้ได้ให้ความสำคัญกับพัฒนาการของสังคมชนบทอีสาน โดยมีมุมมองเรื่องทุนเป็นประเด็นหลักในการวิเคราะห์ เพื่อสะท้อนให้เห็นพัฒนาการของทุนในสังคมชนบทอีสานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

Vol.9 No.1 January – June 2021

วัตถุประสงค์ของบทความ

บทความวิชาการเรื่อง พัฒนาการของแนวคิดเรื่องทุน : บริบทสังคมอีสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิเคราะห์ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมอีสาน ภายใต้แนวคิดเรื่องทุนของ Pierre Bourdieu (1984) ที่กล่าวถึงทุน 4 ด้าน ประกอบด้วย ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม และทุนสัญลักษณ์

การเปลี่ยนแปลงสังคมไทย และสังคมอีสาน

โลกาภิวัตน์ เป็นคำที่มีความหมายกว้าง แต่โดยรวมแล้วสามารถอธิบายขอบเขตของคำได้คือ การแพร่กระจายไปทั่วโลก ทุกส่วน ทุกแห่งหน ไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใดของโลก สามารถรับรู้สัมพันธ์หรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วกว้างขวาง เพราะการพัฒนาระบบสารสนเทศ การเกิดของโลกาภิวัตน์จากการรื้อทิ้งระบบเก่า สร้างระบบและระเบียบโลกใหม่ ทำให้เกิดเป็นช่วงของการขยายตัวของคลื่น 3 ลูก (Awan, 2016) เนื่องจากการค้นพบโลกใหม่ ล่าเมืองขึ้นและขยายตัวของระบบตลาด ดังนี้

คลื่นลูกที่หนึ่ง : สังคมเกษตรกรรม ปฏิวัติทางการเกษตร ไปสู่อุตสาหกรรม คิดค้นประดิษฐ์ปืนและปืนใหญ่ ก่อให้เกิดสงครามทางการค้า ค้นพบโลกใหม่ เกิดการขยายตัวของตลาด

คลื่นลูกที่สอง : สังคมอุตสาหกรรม ปลายศตวรรษที่ 18 – 19 เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งแรกในประเทศอังกฤษ เกิดโรงงานขนาดใหญ่ผลิตสินค้าจำนวนมาก ส่งผลให้ปรับปรุงและขยายเส้นทางการคมนาคมขนส่ง ทางรถไฟ ถนน สะพาน ขุดคลองเชื่อม พัฒนาการเดินเรือ ฯลฯ เป็นต้น ทำให้ผู้คนที่อยู่ห่างไกลสามารถเดินทางติดต่อสื่อสารกันรวดเร็ว สังคมโลกกำลังเคลื่อนเข้าสู่คลื่นลูกที่ 3

คลื่นลูกที่สาม : สังคมแห่งเทคโนโลยีระดับสูงเป็นยุคที่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก้าวหน้ามาก พัฒนาด้านคอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายรวดเร็ว มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายและส่งอิทธิพลต่อกัน สังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงแต่ละยุคสมัยทั้งด้านวิทยาการด้านการแพทย์ การพิมพ์ การศึกษา และการใช้ภาษาอังกฤษ สังคมไทยมีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง การปกครอง ทั้งในเมืองและชนบท อดีตถึงปัจจุบัน

ลักษณะสังคมไทยเป็นสังคมใหญ่มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง สภาพสังคมไทยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับระบบเศรษฐกิจ สังคมเมืองใหญ่และเมืองหลวง มีการพาณิชย์และอุตสาหกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องการพัฒนาเมืองดำเนินไปอย่างรวดเร็ว

ทำให้วัฒนธรรมคนเมืองเข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิกในสังคมและความเจริญของประเทศชาติ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยตามกระแสโลกาภิวัตน์ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีนิยมเปลี่ยนเป็นวัฒนธรรมสากล ความก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยีทันสมัยและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมฯ เป็นต้น ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเลื่อนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจเงินตราหรือระบบเศรษฐกิจแบบการค้าเสรี นายทุนต่างชาติเข้ามามีบทบาทในการลงทุนภายในประเทศมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะทางด้านอุตสาหกรรม

ปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 หรืออุตสาหกรรม 4.0 ตามนโยบายของคณะรัฐบาล เป็นการยกระดับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมเดิมจากที่ใช้แรงงานและระบบอัตโนมัติ ไปสู่การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมด้วยนวัตกรรมและระบบอัจฉริยะ เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์และลดต้นทุนการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ (ภัทรเวช ธาราเวชรักษ์ และทองแท่ง ทองลิ้ม, 2563) ซึ่งผลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านอุตสาหกรรมของไทย ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของเขตเมืองยังทำให้มีการกระจายตัวของประชากรเมือง (Decentralization) เข้าครอบครองพื้นที่ใหม่ที่อยู่บริเวณรอบ ๆ เมือง หรือ พื้นที่บริเวณชานเมือง (Suburb) ที่มีลักษณะผสมกันระหว่างความเป็นเมืองและความเป็นชนบท ทำให้พื้นที่ชานเมืองยังมีสภาพทางโครงสร้างทั้งสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนความเป็นสังคมชนบท (Bunnell, Escobar, Bair and Sutton, 2017) สำหรับประเทศไทยเขตชานเมืองมักเป็นเขตตำบลที่อยู่รอบ ๆ ตัวเมือง ทำให้คนชานเมืองได้รับโอกาสจากการขยายตัวของ เขตเมือง ซึ่งปรากฏขึ้นพร้อมๆ กับการเติบโตของเมือง ทำให้เขตชานเมืองที่เคยเป็นเขตชนบทมาก่อนสูญเสียพื้นที่ทางธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนที่เคยสะท้อนความเป็นชนบทดั้งเดิมเปลี่ยนไปสู่วิถีชีวิตแบบสมัยใหม่มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวทางด้านประชากร เทคโนโลยี การพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสาธารณูปโภคที่มีมากขึ้น การพัฒนาดังกล่าว ทำให้คนในชุมชนเขตชานเมือง ต่างใช้ชีวิตแบบสมัยใหม่และแสวงหาประโยชน์ให้กับตนเองมากยิ่งขึ้น

ยุคที่เมืองขยายความเจริญสู่พื้นที่ชนบทของอีสาน และเป็นยุคที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้กระแสนิยมมีผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของอีสานอย่างมาก คนอีสานเริ่มมีความคิดที่เริ่มออกไปทำงานในอุตสาหกรรมและเขตเมืองมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและครัวเรือน ทำให้มีโอกาสครอบครองทรัพย์สิน และสะสมทุนประเภทต่าง ๆ ได้มากขึ้น (Bourdieu, 1984) ส่งผลต่อความสวดกสบายมากขึ้น ชุมชนอีสานจึงเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมวิถีชีวิตดั้งเดิมไปสู่สังคมเมืองมากขึ้น สังเกตได้จากคนในชนบทนิยมเดินทางเข้าไปจับจ่ายใช้สอยในเขตเมือง ทั้งซื้อเสื้อผ้าที่ทันสมัย และเป็นยุคที่มีเข้ามาของ Fast Food แบบนั่งกินที่ร้าน

แต่ในขณะเดียวกันยังคงความเป็นชนบทอยู่ผ่านวิถีชีวิตและจารีตประเพณีบางส่วน ซึ่งถูกนำมาผสมผสานกับวิถีคนเมือง สอดคล้องกับการศึกษาของ Kearney (1996) ที่พบว่า ชุมชนชนบทเปลี่ยนผ่านในบริบทของโลกาภิวัตน์ และอธิบายว่าสังคมชนบทส่วนใหญ่ในโลกปัจจุบันมีลักษณะเป็นสังคมชนบทหลังยุคการพัฒนา ทำให้ความเป็นชนบทผสมผสานกับความเป็นเมืองสมัยใหม่มากขึ้น ไม่ใช่สังคมชาวนาดั้งเดิมอีกต่อไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพื้นที่ชุมชนไม่ได้ไกลจากเมือง จึงซึมซับรับเอาวัฒนธรรมของสังคมเมืองได้ง่าย ทั้งเรื่องความคิด กฎระเบียบแบบแผน ที่ปฏิบัติในสังคม ผ่านการเลือกบริโภคและอุปโภคสินค้าและบริการ ดังเห็นได้จากการที่อีสานบางส่วนมีทัศนคติที่อิงอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ที่ได้รับต่อตนเองหรือครัวเรือนและความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตประจำวันมากขึ้น เช่น การรับประทานอาหารสำเร็จรูปที่เน้น ความสะดวกและรวดเร็ว การรับประทานอาหารในร้านอาหาร การดื่มเครื่องดื่มที่มีราคาแพงในร้านดัง ๆ ในเมือง การแต่งกายแบบคนเมือง ที่แสดงออกถึงสัญญาแห่งการบริโภค รวมถึงการใช้สิ่งของเครื่องอำนวยความสะดวกเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีในครอบครองนั้นนอกจากการตอบสนองต่อการใช้งานแล้ว ยังต้องตอบสนองต่อคุณค่าแห่งสัญญาในฐานะที่เป็นสิ่งของที่มีราคาอีกด้วย ดังเห็นได้จากอดีตที่คนอีสานเลือกใช้สิ่งอำนวยความสะดวกเพราะมีหน้าที่ตามลักษณะงานที่ต้องการ แต่ในปัจจุบันนั้นกลับพบว่าคน ชานเมืองเลือกใช้สิ่งอำนวยความสะดวกบางอย่างนั้นตอบสนองต่อสัญญาที่สังคมได้ให้คุณค่าไว้ โดยผู้เขียนมองว่าสิ่งเหล่านี้แม้จะตอบสนองความต้องการพื้นฐานหลายอย่าง แต่บางครั้งการบริโภคเชิงสัญญาของคนบางกลุ่มอาจส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจในครัวเรือนได้ ดังที่จะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

ทุนเศรษฐกิจกับสังคมอีสาน

หากกล่าวถึงคำว่าเศรษฐกิจแล้ว คนทั่วไปคงนึกถึงเงินตราเป็นหลัก แต่แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางเศรษฐกิจของ Bourdieu ได้ให้ความสำคัญกับสิ่งที่ช่วยเพิ่มความสามารถของปัจเจกบุคคล ขณะเดียวกันทุนก็สามารถเปลี่ยนรูปไปเป็น “เงิน” ได้โดยตรงและทันที ทุนเศรษฐกิจอาจถูกทำให้เป็นสถาบันได้ในรูปของสิทธิในทรัพย์สิน หรือทรัพย์สินที่สะสมเอาไว้ เงินทอง สิ่งของที่มีราคา เช่น ที่ดิน อาคารบ้านเรือน รถยนต์ เป็นต้น รูปแบบของทุนประเภทนี้ดำเนินงานอยู่ในสนามเศรษฐกิจที่สามารถย้ายไปยังสนาม อื่น ๆ ได้ ทุนประเภทนี้เป็นรูปแบบของทุนที่มีเหตุผล สามารถคิดคำนวณเป็นปริมาณที่แน่นอนได้ สามารถระบุรูปแบบได้อย่างตายตัว ทั้งนี้ ทุนเศรษฐกิจ ถือเป็นทุนที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตของคนในสังคมอีสานอย่างมาก เนื่องจากรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ค่อนข้างอิสระและหลากหลาย ทำให้คนอีสานสามารถสะสมทุนเศรษฐกิจได้หลาย

รูปแบบ ทั้งในรูปแบบที่เป็นที่ดิน ตัวเงิน รูปแบบที่เป็นทรัพย์สิน เงินออม รายได้ รวมถึงหนี้สินที่บ่งบอกถึงความสามารถในการขอสันเชื่อเพื่อต่อยอดในการทำธุรกิจของคนบางกลุ่มได้ (Rubin, 2019) รวมถึงการมีเครื่องอำนวยความสะดวกของครัวเรือนชานเมือง และทุนเศรษฐกิจเหล่านี้ ยังแปลงเป็นเงินได้ทันทีเมื่อคนอีสานเดือดร้อนจากภาวะทางการเงินสามารถนำทรัพย์สินที่มีเหล่านี้แปลงเป็นเงินเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน

สังคมอีสานมีสภาพแวดล้อมและสภาพบริบททางเศรษฐกิจของสังคมอีสานที่หลากหลาย สะท้อนให้เห็นได้ว่าคนอีสานมีการประกอบอาชีพทางการเกษตร และนอกภาคการเกษตรหลายลักษณะ ทำให้ความหมายของทุนเศรษฐกิจของคนอีสานเชื่อมโยงกับรายได้และทรัพย์สิน ตลอดจนหนี้สินในครอบครัว โดยรายได้ส่วนใหญ่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น งานประจำ รับจ้าง ทำการค้า การให้เช่าที่ดิน รวมถึงเงินออมที่ทำธุรกรรมไว้กับธนาคาร กองทุนหมู่บ้าน กองทุนฌาปนกิจ ฯลฯ เพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน นอกจากรายได้แล้วยังรวมถึงทรัพย์สินที่คนอีสานมีไว้ในครอบครอง ขณะเดียวกันทรัพย์สินดังกล่าวต้องสามารถเปลี่ยนรูปเป็นเงินโดยตรงทันที เช่น ที่ดิน บ้าน ยานพาหนะ อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น โดยในอดีตคนอีสานเห็นว่าทุนเศรษฐกิจยังรวมถึงการครอบครองสัตว์เลี้ยงด้วย เนื่องจากในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรม ทำการเกษตรเป็นหลัก หากผู้ใดที่มีสัตว์เลี้ยงในครอบครองมาก ถือว่าเป็นคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เพราะเมื่อต้องการเงินสดก็ขายสัตว์เลี้ยงได้ ทุนเศรษฐกิจจึงอำนวยความสะดวกให้กับคนอีสานและสมาชิกในครัวเรือน อย่างไรก็ตามทุนเศรษฐกิจยังหมายรวมถึงภาระหนี้สินด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะการกู้และการทำเครดิตสินเชื่อกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่อยู่คู่กับคนอีสานได้อย่างชัดเจนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันคนอีสานส่วนใหญ่มีรายได้หลักจากการทำงานนอกภาคการเกษตร เช่น งานประจำ รับจ้าง และการขายสินค้าหรือการประกอบธุรกิจครัวเรือน ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่คนอีสานมีรายได้หลักจากการขายผลผลิตทางการเกษตรเช่น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง เป็นต้น ทำให้คนอีสานสามารถสะสมเงินได้ รายได้หลักจึงมาจาก การขายผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งแหล่งรายได้ของกลุ่มที่ทำการเกษตรมาจากการรับจ้างทำงานในภาคเกษตรกรรม ทั้งรับจ้างภายในชุมชนและนอกชุมชน เช่น รับจ้างเกี่ยวข้าว ปลูกอ้อย ปลูกมัน รับจ้างก่อสร้าง กรรมกรรายวัน และต้องทำงานรับจ้างทั่วไปเพื่อให้ได้เงินมา เมื่อไม่มีงานรับจ้างก็เข้าไปหาของป่า เช่น หน่อไม้ เห็ด สัตว์ป่า แมลง ที่สามารถนำมาบริโภคได้ ส่วนใหญ่คนกลุ่มนี้มีรายได้ค่อนข้างน้อยหรือไม่มีรายได้เลย บางครัวเรือนมีลูกหลานไปทำงานต่างจังหวัด จึงได้รับเงินส่งกลับเป็นครั้งคราว ในครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุก็มีรายได้จากเบี้ยยังชีพ และบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งถือเป็นรายได้ที่ทำให้

สมาชิกในครัวเรือนไม่ต้องลำบากมากนัก (บุรฉัตร จันทรแดง, 2562) ทำให้ใช้ทุนเศรษฐกิจส่วนใหญ่มุ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวันแบบวันต่อวัน และแบ่งเก็บออมไว้ใช้เมื่อยามที่ไม่มีคนจ้างทำงาน ทำให้คนอีสานกลุ่มนี้ต้องดำเนินชีวิตอยู่บนความเสี่ยง

อย่างไรก็ตามมีคนอีสานบางกลุ่มทำธุรกิจขนาดใหญ่ในชุมชน ได้แก่ ธุรกิจขายสินค้าและอุปกรณ์ทางการเกษตร ธุรกิจร้านค้าในชุมชน แต่คงให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพที่เป็นรายได้ประจำ และความต้องการขยายธุรกิจให้เป็นที่ยอมรับ จากการมีเครือข่ายทางสังคมผ่านการประกอบอาชีพรับราชการ นอกจากรายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรและเป็นพนักงานหรือลูกจ้างในหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ แล้ว ยังมีรายได้ประจำปีหรือประจำฤดูกาลผลิตที่เกิดจากการประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม ทำให้เห็นว่าคนอีสานมีรายได้จากหลายแหล่งและมีความซับซ้อนของการประกอบอาชีพมากกว่าในอดีตที่ทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว ผู้เขียนจึงมองว่าคนอีสานถือเป็นกลุ่มที่สามารถนำทุนที่ตนเองมีอยู่มาใช้และเปลี่ยนแปลงไปลงทุนอื่น ๆ (ผันทุน) เพื่อสร้างรายได้ให้ตนเองและครัวเรือนได้หลากหลายช่องทาง ซึ่งถือเป็นภาพที่สะท้อนการใช้ทุนและผันทุนของคนอีสานได้ชัดเจนที่สุด

ทุนสังคมในบริบทสังคมอีสาน

เครือข่ายทางสังคม (Social Network) ถือเป็นทุนสังคมที่สำคัญของคนในชนบทอีสาน โดยมองจากตัวโครงสร้างของเครือข่าย ได้แก่ โครงสร้างของกลุ่มเพื่อนร่วมชุมชน เพื่อนร่วมอาชีพ ทั้งนี้ยังรวมถึงคุณลักษณะส่วนบุคคลหรือบุคลิกภาพ ได้แก่ การเป็นคนกว้างขวาง มีคนรู้จัก เคารพนับถือ ทำให้สามารถทำอะไรได้สะดวก เพราะมีทุนทางสังคมมาก ทั้งนี้ปริมาณของทุนสังคมของปัจเจกบุคคลมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับขนาดของเครือข่ายความสัมพันธ์ที่บุคคลพึงมี และสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย Bourdieu ได้กล่าวว่าทุนสังคมประกอบด้วย 1) ทรัพยากรที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกของกลุ่ม และเครือข่ายของสังคม จำนวนของทุนสังคมที่ปัจเจกบุคคลเป็นเจ้าของ ขึ้นอยู่กับขนาดของเครือข่าย การติดต่อสัมพันธ์ที่ตัวแสดงระดมมาได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551) ดังนั้นคุณภาพของทุนทางสังคม จึงถูกสร้างขึ้น จากผลรวมของการมีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแสดงและ (2) การรวมตัวกันของความรู้ความเข้าใจและการยอมรับ (Cognition and Recognition) ซึ่งเป็นคุณลักษณะเชิงสัญลักษณ์และสามารถเปลี่ยนรูปไปเป็นทุนสัญลักษณ์ได้ (Symbolic Capital)

ในทัศนะของ Bourdieu ทุนสังคมถูกสร้างโดยอำนาจทางสังคมและต้องมีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ การคงอยู่ของเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นหรือที่เห็นกันอยู่นั้น มิใช่การดำรงอยู่

อย่างเป็นธรรมชาติ แต่เป็นผลของความพยายามของสถาบันที่ต้องการคงและรักษาทุนทางสังคมไว้ การเพิ่มขึ้นของทุนทางสังคมจากความสัมพันธ์ที่มีอยู่ คือ รายละเอียดจำนวนมากประกอบกันที่ปัจเจกบุคคล ในฐานะวัตถุของความสัมพันธ์นี้ได้ลงทุนไปด้วย ‘ทุน’ ซึ่งเป็นการลงทุนไปในวงสังคม (Sociability) ระยะยาว (Yanyongkasemsuk, 2007) ทั้งนี้ ทุนสังคมมีความเกี่ยวข้องกับคนอีสาน เนื่องจากเป็นการรักษาความสัมพันธ์ในแนวนอน กับเครือข่าย คนในชุมชน และเพื่อนร่วมงาน ซึ่งเป็นการรักษาความสัมพันธ์ทั้งในระดับน้อยไปจนถึงมากจากการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในอนาคต เนื่องจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเรื่องต่าง ๆ ทั้งครอบครัวและการงาน และยังเป็นการใช้ทุนที่เกิดจากความสัมพันธ์อันดีในอนาคตต่อไป

คนอีสานในอดีตมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเครือข่าย และมีความสัมพันธ์ค่อนข้างเหนียวแน่นมาก เนื่องจากนิยมอยู่กันเป็นครัวเรือนขยาย และมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันในหมู่เครือญาติ ทำให้เครือญาติช่วยเหลือกิจการงานบุญของครัวเรือน ทั้งให้การช่วยเหลือกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รวมทั้งช่วยดูแลบ้าน หรือดูแลผู้สูงอายุและเด็กเมื่อมีสมาชิกในไปทำงานในเขตเมือง การแบ่งปันอาหาร (ผัก ผลไม้ ปลา ฯลฯ) ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือทางการเงิน หรือให้เงินไว้ใช้จ่ายในกรณีที่เครือญาติเดือดร้อน เป็นสิ่งที่สามารถพบได้ทั่วไปในอดีตของสังคมอีสาน แต่ในปัจจุบันกลับพบว่า คนอีสานสร้างความสัมพันธ์กับเครือญาติใน 2 ระดับ คือ (1) การสร้างความสัมพันธ์กับเครือญาติอย่างเหนียวแน่น กับเครือญาติในชุมชน การสร้างความสัมพันธ์มีมาตั้งแต่ในอดีต โดยคนอีสานมักได้รับการปลูกฝังมาจากบรรพบุรุษ ว่าต้องช่วยเหลือ และดูแลญาติพี่น้องในชุมชน โดยเฉพาะเครือญาติในชุมชน ทั้งเครือญาติ ในสายโลหิตและเครือญาติจากการแต่งงาน (ญาติสายดอง) ที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า คนอีสานสร้างความสัมพันธ์กับเครือญาติในชุมชนของตนเอง ด้วยการแบ่งปันความช่วยเหลือต่าง ๆ ได้แก่ การช่วยเหลือเมื่อมีกิจกรรมในครัวเรือน การให้คำปรึกษา หรือการช่วยเหลือแรงงานทางการเกษตรทั้งการปลูก การดูแล การเก็บเกี่ยวผลผลิต ตลอดจนการจัดการและการขาย และยังมีการรักษาความสัมพันธ์ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน และ (2) การสร้างความสัมพันธ์กับเครือญาติในระดับบางเบา กับเครือญาตินอกชุมชน ส่วนใหญ่แล้วเป็นเครือญาติในสายโลหิตหรือญาติจากการแต่งงานที่ไปอยู่นอกชุมชน คนอีสานจึงรักษาความสัมพันธ์กับเครือญาตินอกชุมชนในระดับที่บางเบา เช่น การทำกิจกรรมร่วมกันในงานบุญประเพณี การพบปะพูดคุยถึงทุกข์สุขเป็นบางครั้ง ที่ว่างเว้นจากการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและสมาชิกในครัวเรือนเท่านั้น

นอกจากความสัมพันธ์กับเครือข่ายแล้ว ในอดีตคนอีสานมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในชุมชน ด้วยมีครัวเรือนจำนวนน้อย สามารถไปมาหาสู่กันได้ง่าย ประกอบกับบ้านเรือนตั้งอยู่ติดกัน และส่วนใหญ่เป็นเครือญาติที่ เมื่อมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับงานบุญประเพณีของชุมชนที่ต้องทำร่วมกัน จึงให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี ในปัจจุบันเองความสัมพันธ์ในชุมชนระหว่างคนอีสานด้วยกันก็ยังคงมีสภาพเช่นนั้น แม้ว่าจะมีคนในชุมชนบางส่วนออกไปทำงานในเขตเมือง แต่เมื่อมีงานบุญหรือการประชุม ก็ยังคงเข้าร่วมงานบุญประเพณี การร่วมประชุมเสวนาในชุมชน หรือยังมีบทบาทหน้าที่ในชุมชนอยู่ สะท้อนให้เห็นถึงการสร้าง รักษา และฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนอีสานตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ผู้เขียนจึงมองว่าแม้ปัจจุบันความเป็นเมืองจะเข้ามามีบทบาทในสังคมอีสานค่อนข้างมาก แต่ทุนสังคมของคนอีสานกลับไม่มีที่ท่าว่าจะเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด สังเกตได้จากสภาพความเป็นอยู่ที่ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ที่ทุกคนในชุมชนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในสังคมอีสานทุกแห่งหน

ทุนวัฒนธรรมภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมอีสาน

วัฒนธรรมและจารีตของสังคมอีสาน ค่อนข้างมีความเฉพาะในบริบทแวดล้อมของสังคมอีสาน ซึ่งตามแนวคิดของ Bourdieu ได้แบ่งทุนวัฒนธรรมออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) Objectified Form ได้แก่ ทุนวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปแบบของวัตถุที่ปัจเจกบุคคลครอบครอง (2) Institutionalized Form คือ ทุนวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปแบบของสถาบัน เช่น คุณภาพ ชื่อเสียงของสถาบัน เป็นต้น และ (3) Embodied form ได้แก่ สมรรถนะด้านวัฒนธรรมของปัจเจกบุคคล เช่น ความสามารถ ความรอบรู้ที่จะพูดเรื่องศิลปะ การมีบุคลิกที่สง่างาม สามารถวางท่าทางได้อย่างงดงาม ความหมายของ Embodied Form ที่อยู่ในปัจเจกชนนี้อาจจะมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า Habitus ซึ่ง Bourdieu กล่าวว่า Habitus นั้นเปรียบเสมือนคำใช้สอย แต่ทุนวัฒนธรรม คือ มูลค่าการแลกเปลี่ยน ซึ่งมีระบบการศึกษา เพื่อสืบทอด โครงสร้างทางสังคมนั้น ๆ นอกจากนี้ ทุนวัฒนธรรมยังสามารถแปรเปลี่ยนเป็นทุนชนิดอื่นๆ ได้ เช่น การใช้ทุนวัฒนธรรม จากระดับการศึกษา ทักษะอาชีพ มาสร้างรายได้ หรือทุนเศรษฐกิจ เพื่อให้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น หรือนำทุนวัฒนธรรมมาแปรเปลี่ยนเป็นทุนสัญลักษณ์ ซึ่งบุคคลที่มีระดับการศึกษาสูง หรือมีทักษะอาชีพที่เชี่ยวชาญ ย่อมทำให้เกิดทุนสัญลักษณ์ในส่วนของการยอมรับนับถือ และทุนวัฒนธรรมนี้ยังเป็นทุนที่ Bourdieu ให้ความสนใจวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของทุนมากกว่าทุนชนิดอื่นด้วย (Bourdieu and Wacquant, 1992; ชนิดา เสี่ยมไพศาลสุข, 2550)

ทั้งนี้ทุนวัฒนธรรม ที่โดดเด่นของคนอีสานในบทความนี้ จะพยายามชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของบุคคลและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น โดยจำแนกได้ 2 ส่วนคือ อาชีพ และ การศึกษา ที่สะท้อนถึงความเชี่ยวชาญที่ได้จากการทำอาชีพเกษตรของบรรพบุรุษและสืบทอดมายังลูกหลาน และการได้รับการศึกษา เนื่องจากคนอีสานสมัยใหม่สนับสนุนลูกหลานให้ได้รับการศึกษา จึงนิยมส่งลูกหลานเข้ามาเรียนในเมือง ด้วยหวังให้ได้รับการศึกษาที่ดีกว่าในชุมชนและสามารถส่งลูกหลานให้ได้รับการศึกษาในระดับปริญญาตรี และเข้าสู่อาชีพที่มั่นคงจากงานราชการ โดยทักษะอาชีพถือเป็นทุนวัฒนธรรม เนื่องจากทักษะหรืออาชีพเป็นสิ่งที่สะสมอยู่ในตัวของปัจเจกบุคคล ในที่นี้คือคนอีสาน เป็นสิ่งที่มาจากความรู้ ความสามารถ ทักษะ และระบบการศึกษา สามารถพัฒนาหรือต่อยอดจากสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้หรือการฝึกฝน

ในอดีตคนอีสานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว อ้อย และมันสำปะหลัง รวมถึงเลี้ยงสัตว์ เป็นอาชีพหลัก ซึ่งเป็นทักษะที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นกิจกรรมทำเพื่อยังชีพ แต่ปัจจุบันการทำการเกษตรเปลี่ยนแปลงไป คนอีสานจึงได้รับทักษะการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบท โดยทำการเกษตรแบบผสมผสานและเลี้ยงสัตว์เพื่อการค้ามากขึ้น โดยเรียนรู้ทักษะจากหน่วยงานรัฐที่เข้ามาให้ความรู้ อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมมีความก้าวหน้ามากขึ้น ประกอบกับมีวัยแรงงานในครัวเรือนไปทำงานต่างถิ่นมากขึ้น ทำให้มีกำลังแรงงานไม่เพียงพอ คนอีสานส่วนใหญ่ที่ทำการเกษตร จึงจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีและจ้างแรงงานเพื่อการเกษตร ทำให้ทักษะการเกษตรแบบดั้งเดิมที่เคยได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นถูกลดทอนบทบาทลง และเลือกใช้ทักษะความรู้ด้านเทคโนโลยีทางการเกษตรเข้ามาแทน ซึ่งถือเป็นความรู้และทักษะในการทำการเกษตรแบบสมัยใหม่ผ่านการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

แต่เดิมคนอีสานส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการศึกษาในระบบมากเท่าที่ควร และส่วนใหญ่จบการศึกษาไม่สูงมากนัก มีทักษะเพียงอ่านออกเขียนได้ เนื่องจากต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ทำการเกษตรเพื่อหาเลี้ยงชีพ ทำให้มีคนในชุมชนเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ที่จบการศึกษาในระดับสูงและมักเป็นผู้ชายและจากครัวเรือนฐานะทางเศรษฐกิจดี เนื่องจากผู้ชายมักถูกคาดหวังให้เป็นพี่เลี้ยงเพื่อช่วยเหลือครัวเรือน ส่วนผู้หญิงในสังคมอีสานในอดีต ถูกคาดหวังให้เป็นแม่บ้านที่ดูแลบ้านเรือน

ส่วนคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี และพ่อแม่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษามาก ประกอบกับครัวเรือนต้องการแรงงานเพื่อการเกษตร สมาชิกในครัวเรือนจึงไม่ได้ศึกษาในระดับสูง อย่างไรก็ตามในปัจจุบันสังคมอีสานเปลี่ยนแปลงไป คนอีสานส่วนใหญ่สนับสนุนสมาชิกในครัวเรือนได้รับการศึกษาในระดับสูง ด้วยมุมมองที่ว่าเมื่อสมาชิกได้รับการศึกษาที่ดี ย่อมนำ

การศึกษามาช่วยขยายธุรกิจของครัวเรือนได้ นอกจากนี้ยังทำให้มีเครือข่ายทางสังคมกว้างขึ้น มีโอกาสที่ดีจากการทำงาน และนำไปสู่ตำแหน่งทางสังคมในชุมชน จึงสนับสนุนสมาชิกในครัวเรือนให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงเท่าที่ครัวเรือนสามารถส่งเสริมได้ เนื่องจากครัวเรือนคาดหวังว่าบุตรหลานสำเร็จการศึกษาในระดับสูง สามารถเข้าสู่ตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดี นำมาสู่รายได้ที่มั่นคงและมีสวัสดิการที่ดีในชีวิต นอกจากนี้ยังสามารถช่วยเหลือสมาชิกในครัวเรือนได้

ดังนั้น คนอีสานในปัจจุบันมีโอกาสทางการศึกษาที่มากกว่าในอดีต จึงทำให้พวกเขามีโอกาสในการประกอบอาชีพต่างกัน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าครัวเรือนที่เห็นความสำคัญของการศึกษามาก ส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีหรือเป็นครัวเรือนที่มีสมาชิกรับราชการ ทำให้รับรู้ว่าการศึกษามานำมาสู่เกียรติภูมิ อาชีพ และการงานที่มั่นคง จึงสนับสนุนให้สมาชิกในครัวเรือนได้รับการศึกษาสูง ขณะที่ครัวเรือนที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ สมาชิกในครัวเรือนมักได้รับการศึกษาเพียงภาคบังคับเท่านั้น จึงทำให้ไม่สามารถเข้าสู่การงานที่มั่นคงได้ส่วนมากทำงานเป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมและงานรับจ้างรายวันเท่านั้น ทำให้ได้ข้อสรุปที่น่าสนใจว่า โอกาสด้านการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คนอีสานมีโอกาสในทุนวัฒนธรรมต่างกัน เมื่อมีโอกาสทางทุนวัฒนธรรมต่างกัน การศึกษาจึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ทำให้คนอีสานสามารถเข้าสู่การประกอบอาชีพที่มีความมั่นคง รวมถึงนำมาซึ่งรายได้และสวัสดิการที่ดีจากการประกอบอาชีพเหล่านั้น ผู้เขียนมองว่าการที่คนอีสานพยายามให้ลูกหลานของคนเรียนในระดับที่สูงที่สุดเป็นสิ่งที่น่าสนใจเห็นว่า คนอีสานให้ความสำคัญกับระบบการศึกษาและมองว่าการศึกษาคือโอกาสในหน้าที่การงาน ดังนั้นเมื่อคนอีสานได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ย่อมได้รับโอกาสในหน้าที่การงานที่ดีขึ้นตามลำดับ

ทุนสัญลักษณ์กับภาพที่แสดงออกของสังคมอีสาน

หากกล่าวถึงทุนที่เรียกว่า “ทุนสัญลักษณ์” โดยทั่วไปถือว่าเป็นคำที่ค่อนข้างเป็นนามธรรมและเข้าใจได้ยาก ในมุมมองของ Bourdieu ทุนสัญลักษณ์ หมายถึง สถานภาพ ชื่อเสียง การได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น ๆ ทำให้เจ้าของทุนเกิดความได้เปรียบ และเกิดเป็นผลประโยชน์ต่าง ๆ สังคมที่มีการแบ่งงานกันทำสูงมาก ความมีชื่อเสียงก็จะแยกย่อยไปตามสาขา แวดวง และวงการต่าง ๆ การมีรางวัลต่าง ๆ ในแต่ละสาขาทำให้สังคมรู้จักทุนเหล่านี้มากขึ้น (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551) นอกจากนี้ Bourdieu and Wacquant (1992) ได้ขยายความว่า ทุนสัญลักษณ์แปรเปลี่ยนเป็นทุนชนิดอื่นได้ ทั้งทุนเศรษฐกิจ ซึ่งการยอมรับจากคนในสังคม และสถานภาพทางสังคม ทำให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจ รวมถึงทุนสังคม ที่ทำ

ให้รู้จักผู้คนมากขึ้น เกิดเครือข่ายทางสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะเครือข่ายแนวดิ่ง เพราะผู้ที่มีทุนสัญลักษณ์มาก มักอยู่ส่วนบนของเครือข่าย ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อบุคคลทำให้คนในสังคมรู้จักมากขึ้น ในบทความนี้จึงพยายามมุ่งเน้นการวิเคราะห์ทุนสัญลักษณ์ของคนอีสานผ่านสถานะทางสังคม เช่น บทบาทหน้าที่ ตำแหน่ง ชื่อเสียง อำนาจจากสายตระกูลและการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น ๆ และมีความแตกต่างกันในสังคม ที่สะท้อนผ่านหน้าที่ การงาน หรือสถานะทางสังคมที่คนอีสานดำรงอยู่

เดิมที่คนอีสานแบ่งเป็นกลุ่มและมีบทบาททางสังคมที่ชัดเจน แต่ละกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ในชุมชนแตกต่างกัน แบ่งเป็น กลุ่มผู้นำ และกลุ่มสมาชิก โดยกลุ่มที่มีบทบาทหน้าที่เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในกลุ่มหรือคณะกรรมการชุมชน คนอีสานกลุ่มนี้อึดติดมักเป็นกลุ่มที่มีเครือญาติมากหรือเป็นตระกูลหลักของชุมชน แต่ในปัจจุบันระบบสายตระกูลถูกลดทอนบทบาทลง กลุ่มผู้นำในปัจจุบันจึงมีทั้งกลุ่มอำนาจเดิมจากสายตระกูล และกลุ่มที่มีความสามารถหรือได้รับความไว้วางใจจากคนในชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการมีทุนวัฒนธรรมที่ดีของบุคคลนั้น ๆ ขณะเดียวกันมีกลุ่มคนอีสานอีกกลุ่มที่ไม่ได้มีบทบาทเป็นผู้นำหรือแกนนำ เป็นเพียงสมาชิกในชุมชนเท่านั้น ทำให้คนอีสานกลุ่มนี้ไม่มีบทบาทหน้าที่ใด ๆ ในการพัฒนาชุมชน (ประภาพร สุปัญญา, 2563) ทั้งนี้ ชื่อเสียงของสายตระกูลที่เป็นที่รู้จักในชุมชน ส่งผลให้คนอีสานมีตำแหน่งทางสังคม และตำแหน่งทางวัฒนธรรม เช่น ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการชุมชน หรือได้รับมอบหมายให้ช่วยเหลืองานสำคัญของชุมชนเสมอ ๆ จึงทำให้บุคคลนั้นเป็นที่รู้จักมักคุ้นของคนในชุมชน อีกทั้งบางส่วนยังมีความสามารถด้านเทคโนโลยีที่มากกว่าคนในชุมชนทั่วไป สามารถช่วยเหลือคนในชุมชนได้ จึงทำให้เป็นที่รู้จักในชุมชน และคนอีสานกลุ่มนี้มีความสัมพันธ์ในชุมชนที่เหนียวแน่นกลมเกลียวและมีความสามัคคีกัน มีความสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติ เนื่องจากการทำกิจกรรมร่วมกัน มีโอกาสพบปะสังสรรค์และมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น ทำให้เกิดความสนิทสนมกันในชุมชนเดียวกัน โดยเฉพาะในช่วงมีงานบุญประเพณี ที่คนอีสานมีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาและวัดเป็นอย่างมาก โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางการยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างเหนียวแน่น ทำให้สมาชิกในชุมชนพร้อมเพียงใจกันมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก ในโอกาสนี้ตระกูลที่เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในชุมชนส่วนใหญ่เป็นตระกูลที่ใหญ่ที่สุดในชุมชนหรือเป็นตระกูลที่บริจาคหรือช่วยเหลือชุมชนมากกว่าตระกูลอื่น ซึ่งสะท้อนถึงการให้ทุนเศรษฐกิจของตน เพื่อเพิ่มพูนทุนสัญลักษณ์อย่างเห็นได้ชัดที่สุด

ส่วนกลุ่มที่ไม่มีบทบาทหน้าที่ในชุมชน คนอีสานกลุ่มนี้ไม่มีเวลามาปฏิสัมพันธ์กับชุมชน เพราะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ไปอยู่ที่ทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพ จึงไม่ได้มีโอกาสมาทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน อย่างไรก็ตามคนกลุ่มนี้ยังคงให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชน ใน

ฐานะที่ตนเองเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชน เช่น การช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรชุมชนหรือการช่วยกันรักษาความสะอาดในชุมชน เพื่อให้ชุมชนของตนเองเป็นชุมชนที่น่าอยู่ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน เพื่อแสดงตัวว่าเป็นสมาชิกของสังคม ไม่ได้สะเลยหรือละทิ้งสังคมที่ตนเองอยู่อาศัย หรือการเข้าร่วมประชุมต่าง ๆ ในชุมชนจัดขึ้น เพื่อให้ข้อเสนอแนะหรือเพื่อคว่าตนเองนั้นได้รับผลประโยชน์ในส่วนใดบ้าง

สะท้อนให้เห็นว่าคนอีสานมีทุนสัญลักษณ์แตกต่างกัน ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าคนอีสานที่มีฐานะค่อนข้างดีหรือมีทุนเศรษฐกิจที่สูง มักมีข้อได้เปรียบในการเข้าถึงและการครอบครองทุนสัญลักษณ์มากกว่าคนอีสานกลุ่มอื่น ๆ นอกจากนี้ยังอาจสังเกตได้ว่าคนอีสานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน จากเครือข่าย หรือสายตระกูลเก่าที่ได้รับการสืบทอด และบางส่วนได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน จากทักษะ ความสามารถ รวมถึงช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชน จึงทำให้ได้รับการยอมรับนับถือ และนำมาสู่ตำแหน่งทางสังคมในชุมชนติดต่อกันเป็นเวลานาน ส่วนคนอีสานที่มีฐานะไม่ค่อยดี ก็สามารถเข้าสู่ตำแหน่งในชุมชนได้เช่นกัน แต่เป็นตำแหน่งในชุมชนในระดับล่าง โดยอาศัยความช่วยเหลือจากเครือข่าย เครือญาติ หรือความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน หรือจากความสามารถที่มี อย่างใดอย่างหนึ่งทำให้นักกลุ่มนี้ใช้ทุนสัญลักษณ์ มาสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง ขณะที่คนอีสานอีกกลุ่มที่ไม่มีบทบาททางสังคม จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เช่น การเข้าประชุมหารือในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมหรือบุญประเพณีในชุมชน เพื่อให้ตนเองและครัวเรือนของตน มีบทบาททางสังคมในระดับที่สามารถดำรงอยู่ในชุมชนได้อย่างปกติสุข และไม่มีแปลกแยกจากสังคม ผู้เขียนมองว่าทุนสัญลักษณ์ของคนอีสานเปรียบเสมือนอำนาจที่คนอีสานครอบครอง หากคนกลุ่มใดมีทุนสัญลักษณ์มาก มักได้รับความเคารพ เชื้อถือ และให้ความไว้วางใจ มากกว่ากลุ่มคนที่มีทุนสัญลักษณ์น้อยกว่า อย่างไรก็ตามคนอีสานส่วนใหญ่มีการใช้ทุนสัญลักษณ์ผ่านระบบเครือญาติและระบบอุปถัมภ์เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าทุนสัญลักษณ์นี้แทรกซึมอยู่ทั่วไปในวิถีชีวิตของคนอีสานในปัจจุบัน

บทสรุป

ในอดีตสังคมอีสานมีบริบทเฉพาะที่สะท้อนวัฒนธรรมและประเพณีของคนในสังคมได้อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะทุนทางสังคม วัฒนธรรม และสัญลักษณ์ ที่เห็นได้จากในอดีตคนอีสานส่วนใหญ่อาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความสัมพันธ์แบบพี่น้อง เครือญาติ ทำให้คนในชุมชนต่างเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกัน สามารถถ่ายทอดทักษะ วิชา ความรู้ และอาชีพให้เลื่อนไหลหากันได้ง่าย สืบทอดอาชีพและตำแหน่งทางสังคมผ่านทางระบบเครือญาติ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาที่

พบว่า คนอีสานในอดีตให้ความสำคัญกับการรักษาความรู้ ทักษะ วิชาชีพ และตำแหน่งทางสังคมผ่านทางระบบเครือญาติ หากครอบครัวใดเคยมีบทบาทเป็นกลุ่มผู้นำ มักจะเป็นผู้นำอย่างต่อเนื่องหลายชั่วอายุคน ขณะที่ทุนทางเศรษฐกิจของคนอีสานในอดีตยังไม่โดดเด่นมากนัก เนื่องจากอดีตคนอีสานมุ่งเน้นการทำการเกษตรเพื่อดำรงชีพ ประกอบกับการมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์มากกว่าในปัจจุบัน ทำให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้โดยไม่ต้องอาศัยเงินตราหรือการสะสมทุนเศรษฐกิจมากเท่าใดนัก

แต่ในปัจจุบันที่ความเป็นเมืองขยายตัวออกเป็นวงกว้าง และวิถีชีวิตแบบคนเมืองเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของคนอีสาน วิถีชีวิตดั้งเดิมค่อยๆ เลือนหายไป ทุนทางเศรษฐกิจถูกยกระดับขึ้นมามีบทบาทอย่างมากในการดำรงชีวิตของคนอีสาน ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขายเครื่องอุปโภค บริโภค การเดินทาง การทำการเกษตร หรือแม้แต่การติดต่อสื่อสาร เป็นที่ยอมรับได้ว่าในปัจจุบัน “เงินตรา” มีบทบาทและมีความจำเป็นอย่างมากที่การใช้ชีวิตของมนุษย์ทุกคน ดังนั้นคนอีสานจึงให้ความสำคัญกับการใช้และสะสมทุนทางเศรษฐกิจมากกว่าทุนประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะคนอีสานกลุ่มที่มีข้อจำกัดในการสร้างและสะสมทุน จำเป็นต้องหาวิธีผันทุน จากทุนที่มีอยู่อย่างจำกัด ปรับเปลี่ยนไปเป็นทุนชนิดอื่น เพื่อให้ตนเองสามารถใช้ชีวิตอยู่ได้ท่ามกลางโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากแนวคิดเรื่องทุนของ Pierre Bourdieu ที่ได้กล่าวถึงทุน 4 ประเภท ได้แก่ ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม และทุนสัญลักษณ์ โดยในบทความนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของทุนและการใช้ทุนของคนอีสานแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย และยังคงมีร่องรอยของการผันทุนที่คนอีสานในปัจจุบันจำเป็นต้องปรับตัว นำทุนที่ตนเองมีอยู่อย่างจำกัด มาปรับใช้และผันแปรเป็นทุนชนิดอื่น ๆ เพื่อให้ตนเองและครัวเรือนของตน สามารถดำรงอยู่ได้ในทุกยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

สุดท้ายนี้ผู้เขียนคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความเรื่อง พัฒนาการของแนวคิดทุน : บริบทสังคมอีสาน จะสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของสังคมชนบทอีสานที่เปลี่ยนแปลงไปภายใต้ความเป็นเมืองที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีแนวคิดทุน 4 ด้าน เป็นตัวนำเรื่องราวทั้งหมดมาร้อยเรียงเข้าด้วยกัน ซึ่งผู้เขียนค่อนข้างคาดหวังให้ผู้อ่านได้ประโยชน์จากการเห็นพัฒนาการของสังคมอีสาน และรูปแบบทุนและการใช้ทุนของคนอีสานในปัจจุบัน อันจะช่วยให้เห็นแนวทางในการศึกษาเรื่องทุนของคนอีสานในงานอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กันทนา ใจสุวรรณ. (2563). วิถีชีวิตคนชนบทไทยยุค 4.0. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 5(1), 29 – 41.
- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. (2551). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ การเมืองกับสื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ชนิดา เสงี่ยมไพศาลสุข. (2550). *เศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์ / ปีแอร์ บูร์ดิเยอ*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- ภัทรเวช ธาราเวชรักษ์ และ ทองแท่ง ทองลิ้ม. (2563). สภาวะแวดล้อมมหภาคของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ไทยภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนากอุตสาหกรรมไทย 4.0. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 28(8), 1490 – 1450.
- บุรณัฏฐ์ จันทรแดง เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และ สัญญา เคนาภูมิ. (2562). นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐกับมาตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 13(31), 1 – 13.
- ประภาพร สุปัญญา. (2563). *วิถีชีวิตของคนชนเมืองในช่วงชั้นทางสังคม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วาสนา มะลิโน และคณะ. (2562). การเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของทุนทางสังคมในชุมชนบ้านหัวอ่าวอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 1(1), 53–64
- Awan, G., A. (2016). WAVE OF ANTI–GLOBALIZATION AND CAPITALISM AND ITS IMPACT ON WORLD ECONOMY. *Global Journal of Management and Social Sciences*, 2(4), 1 – 21.
- Bunnell, B.E., Escobar, J.F., Bair, K.L., and Sutton, M.D. (2017). Zinc blocks SOS–Induced Antibiotic Resistance via Inhibition of RecA in Escherichia coli. *PLoS ONE*, 12(5), 1–20.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste*. Cambridge, MA: Harvard University.
- Bourdieu, P., and Wacquant, L. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology*. Chicago: The University of Chicago.

- Kearney, M. (1996). *Reconceptualizing the Peasantry: Anthropology in Global Perspective*. Colorado: Westview.
- Rubin, M., Evans, O., and McGuffog, R. (2019). *Social Class Differences on Social Integration at University: Implications for Academic Outcomes and Mental Health*. In J. Jetten, and K. Peters (Eds.). *The social psychology of Inequality*. Switzerland: Springer.
- Yanyongkasemsuk, R. (2007). Capital Characteristics of Thai Elites in the Bangkok Period (1782–2007). *Asian Review*, 20(1), 165 – 195.

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการมีมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากร ในโรงเรียนประถมศึกษา

Relationship between Human Relations Factors of Personnel in Primary Schools

ลักขณา กำแพงแก้ว¹, พิษญาภา ยืนยาว²

Lukhana Kampangkaew¹, Pitchayapa Yuenyaw²

Received: 28 เมษายน 2563 Revised: 17 พฤษภาคม 2563 Accepted: 18 พฤษภาคม 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา และ 3) ยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล 4 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ประกอบด้วยผู้บริหารของรัฐ อาจารย์มหาวิทยาลัย นักวิชาการและครู ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 374 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนละ 1 คน ครู โรงเรียนละ 1 คน และตัวแทนกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนละ 1 คน รวมผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 1,122 คน ได้มาโดยการ

¹นักศึกษานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม;
Doctor of Philosophy Student Faculty of Education, Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand;
e-mail: lukhana56@gmail.com

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม; Assistant Prof. Dr., Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand.

รูปแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้น โดยผู้วิจัยเป็นแบบ ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.80 และ 1.00 มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.968 วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ และระยะที่ 4 เก็บข้อมูลโดยการตรวจสอบและยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา ด้วยวิธีอ้างอิงโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการในมหาวิทยาลัยของรัฐ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นครู ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือ แบบตรวจสอบรายการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารความขัดแย้งและการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร วัฒนธรรมองค์กรและการบริหารการเปลี่ยนแปลงการสร้างแรงจูงใจ การบริหารเชิงกลยุทธ์ ธรรมชาติบุคคล และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญสอดคล้องกันทุกคนว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง ครบคลุม และมีประโยชน์ในการนำไปใช้

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, มนุษย์สัมพันธ์, โรงเรียนประถมศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study the human relations factors of personnel in primary schools; 2 identify the relationship among human relations factors; and 3) confirm the relationship among human relations factors. The data collection was conducted in 4 phases. Phase 1, data were collected by an in-depth interview of 8 experts selected by purposive sampling. They were civil servants administrators, university faculty members, academics, and school teachers. The research instrument was a semi-structured interview guide, and the data were analyzed through content analysis. In phases 2 and 3, the questionnaire were responded to by 1,122 respondents consisting of one school director, one teacher, and one school committee from 374 schools selected through

the multi- stage sampling. The researcher-constructed instrument was a 5- rating scale questionnaire, with content validity between 0.80 and 1.00 and internal consistency reliability of 0.98. The data were analyzed by exploratory factor analysis. In phase 4, the data were collected by examining and confirming the relationship among the human relations factors through connoisseurship using a checklist form consisting of 1) experts from public universities, 2) school directors, and 3) school teachers selected by purposive sampling. Content analysis was employed to analyse the data.

The results were as follows: 1) Seven elements of the human relations factors of the primary school teachers were found. They were: conflict management and teamwork, leadership and communication, organizational culture and change management, motivation, strategic management, good governance, and human resource development. 2) The relationship among the human relations factors complied with empirical data and 3) the confirmation of relationship among human relations factors, the experts had consistent opinions with the consensus model, which was appropriate, feasible, accurate, comprehensive, and useful for the development of personnel's human relations skills in primary schools.

KEYWORDS: Relationship, Human relations, Primary school

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์โลกในยุคปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการสมัยใหม่และการเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินการไปอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการศึกษาของไทยที่เป็นปัจจัยสำคัญเพื่อการพัฒนาประเทศนั้น อยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ที่ต้องเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก และการจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือ การบริหารจัดการที่ดีมีคุณภาพ ซึ่งนั่นก็หมายรวมถึงบุคลากรขององค์กรนั้น ๆ ที่มีความตระหนักถึงเป้าหมายเดียวกันและสามารถปฏิบัติงานกิจได้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้เต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ในตัวบุคคล

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญต่อการพัฒนา “คน” ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของสังคม และปัจจุบันการศึกษาถือว่าเป็นงานที่สำคัญอย่างยิ่งของชาติที่จะจัดให้กับประชาชนในประเทศ เพื่อการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขรู้ทันต่อสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามยุคสมัย คุณภาพของคนจึงเป็นสิ่งที่

สำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ และจากแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ซึ่งมีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559: 4) ฉะนั้น ในการพัฒนาคนให้มีศักยภาพและคุณภาพจะต้องมีการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เหมาะสม กับวัย จากที่กล่าวมาจึงเป็นเป้าหมายหลักในการนำมาเป็นแนวทางเพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาการศึกษาในประเทศ ให้มีคุณภาพ ดังนั้น “คน” จึงเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ และสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นองค์การหลักที่ตอบสนองต่อนโยบายทางด้านการศึกษาของชาติ เพื่อการพัฒนาคนให้มีศักยภาพและคุณภาพ บุคลากรในสถานศึกษาซึ่งเป็นแรงกำลังสำคัญที่จะคอยผลักดันให้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดขึ้นกับการพัฒนาการศึกษา จึงต้องเป็น ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล รอบรู้ และสามารถติดต่อประสานสัมพันธ์กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี กล่าวได้ว่า เป็นผู้ที่มิมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลอื่นมนุษยสัมพันธ์ในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงานและการติดต่อประสานงานให้ดีขึ้น บุคลากรจะทำงานได้อย่างมีความสุขและสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนการดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างราบรื่น บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากในการบริหารจัดการดำเนินงานเรื่องต่าง ๆ นั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคลากรทุกคนจึงจะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จด้วยดีและก่อให้เกิดงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ปัจจุบันพบว่า มนุษยสัมพันธ์เริ่มลดน้อยลงอันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้การปฏิสัมพันธ์กันลดลง ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนา และการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จมากขึ้นอย่างแน่นอน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาคู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาจึงควรตระหนัก และให้ความสำคัญในเรื่องของมนุษยสัมพันธ์เป็นอย่างยิ่ง ดังที่ ฌ็อง-ฌัก กูแซ (2558: 229) ที่ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่ชี้ถึงการมีภาวะผู้นำ คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) ได้แก่ ทักษะในการทำงานร่วมกับคนอื่น ทักษะที่สร้างความร่วมมือในกลุ่มงาน รวมถึงทักษะในการสื่อสาร จูงใจ และชักนำบุคลากรให้ทำงานด้วยความเต็มใจ มีจิตวิทยาในการสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ อาจเรียกว่าเป็นทักษะเกี่ยวกับคน (People Skills) ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถทำงานและสื่อสารกับเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และบุคคลที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ สำหรับการจัดการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้ประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น มนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การสนับสนุนการบริหารงานและการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาให้มีคุณภาพและได้รับรองตามมาตรฐานที่กำหนดและเป็นไปด้วยความราบรื่น ดังนั้น บุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาทุกคนควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อบุคคลอื่นให้เกิดขึ้นและการคำนึงถึงองค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ควรสนับสนุนหรืออาจเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา มนุษย์สัมพันธ์มีความสำคัญในด้านการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับบุคลากรเพื่อการดำเนินงาน ก่อให้เกิดการทำงานเป็นทีม เกิดการประสานงานที่ดีและมีความสามัคคีในหมู่คณะ ทำให้บุคลากรทุก ๆ ฝ่ายในโรงเรียนประถมศึกษา มีแรงผลักดันและร่วมแรงร่วมใจกันขับเคลื่อนนโยบายการจัดระบบการบริหารงานและร่วมกันพัฒนางานทางด้านการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งมีแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้ดีขึ้น อันก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการมีมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

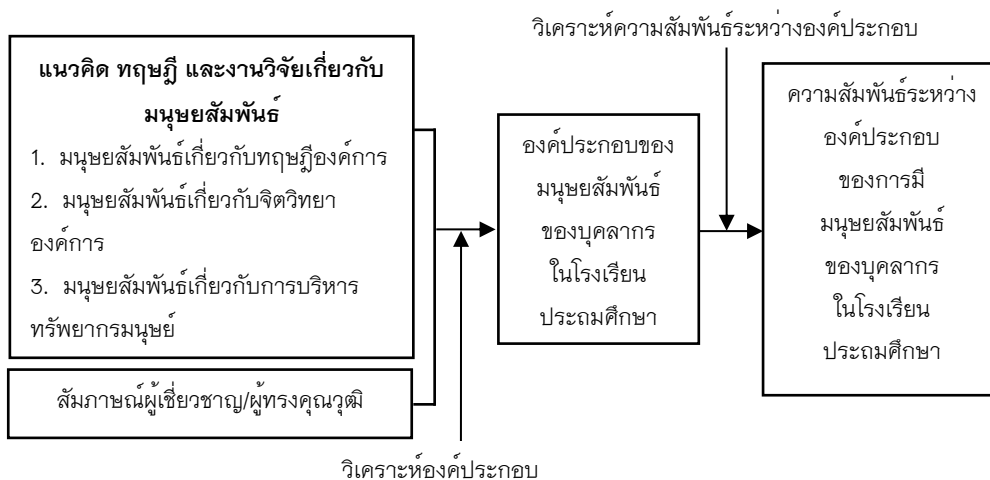
1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา
3. เพื่อยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา

สมมุติฐานของการวิจัย

1. องค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นพหุองค์ประกอบ
2. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา สมมุติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้

ได้ มีความถูกต้อง ครบคลุม และมีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการมีมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา ในสำนักงานศึกษาธิการภาค 5 ประกอบด้วย จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 600 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ตอบแบบสัมภาษณ์ คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐและผู้เชี่ยวชาญด้านมนุษย์สัมพันธ์ จากหน่วยงานต่าง ๆ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และตัวแทนกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานศึกษาธิการภาค 5 ปีการศึกษา 2562

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

Vol.9 No.1 January – June 2021

จำนวนโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 420 แห่ง ได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) แต่ละแห่งมีผู้ให้ข้อมูลแต่ละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน ครู 1 คน และตัวแทนกรรมการสถานศึกษา 1 คน รวมผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 1,260 คน โดยใช้ผู้ให้ข้อมูลเป็นหน่วยวิเคราะห์

กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่ยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา โดยวิธีอ้างอิงโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ (Experts' Judgment) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการ ในมหาวิทยาลัยของรัฐ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นครู ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรพื้นฐานและตัวแปรที่ศึกษาซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตัวแปรพื้นฐาน คือ ตัวแปรที่เกี่ยวกับสภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน และประสบการณ์การทำงาน

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา จากการได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้ 1) วัฒนธรรมองค์การ 2) การบริหารการเปลี่ยนแปลง 3) การบริหารความขัดแย้ง 4) การทำงานเป็นทีม 5) การติดต่อสื่อสาร 6) ภาวะผู้นำ 7) ธรรมชาติ 8) แรงจูงใจ 9) จริยธรรม 10) สมรรถนะบุคคล 11) การบริหารเชิงกลยุทธ์ และ 12) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaires) ซึ่งได้แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาชั้นสูงสุด ตำแหน่งปัจจุบัน วิทยฐานะ และประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการแบบ (Checklist)

ตอนที่ 2 องค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา ได้แก่ วัฒนธรรมองค์การ การบริหารการเปลี่ยนแปลง การบริหารความขัดแย้ง การทำงานเป็นทีม การติดต่อสื่อสาร ภาวะผู้นำ ธรรมชาติ การสร้างแรงจูงใจ จริยธรรม สมรรถนะบุคคล การบริหารเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

แบบตรวจสอบรายการ โดยวิธีการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้วยการประเมินโดยวิธีอ้างอิงโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgement) เพื่อใช้ยืนยันผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีหลักในการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

2. เก็บข้อมูลภาคสนามสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านทฤษฎีองค์การ จิตวิทยาองค์การ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 8 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งแบบสอบถามความคิดเห็นทางไปรษณีย์ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วให้ส่งกลับคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์และใช้การติดตามสอบถามกรณีที่ยังไม่ได้รับกลับคืน โดยการโทรศัพท์และการใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ได้จำนวนครบถ้วน จำนวน 1,260 ฉบับ ได้กลับคืนมา 1,122 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 89.05 ระยะเวลาเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2562

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน วิเคราะห์ด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติสรุปอ้างอิง การวิเคราะห์องค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เป็นการวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบ (Principal Component Analysis: PCA) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา โดยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

องค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารความขัดแย้งและการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำและ การ

ติดต่อสื่อสาร วัฒนธรรมองค์กร และการบริหารการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงจูงใจ การบริหารเชิงกลยุทธ์ ธรรมชาติของมนุษย์ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ องค์ประกอบที่มีอิทธิพลทางตรง รายละเอียดดังนี้

1. ธรรมชาติของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกไปยังการบริหารความขัดแย้งและการทำงานเป็นทีม มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกไปยังภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกไปยังการสร้างแรงจูงใจ และมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบไปยังการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
2. วัฒนธรรมองค์กรและการบริหารการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบไปยังการบริหารความขัดแย้งและการทำงานเป็นทีม มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบไปยังภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบไปยังการสร้างแรงจูงใจ และมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกไปยังการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
3. การบริหารเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบไปยังการบริหารความขัดแย้งและการทำงานเป็นทีม มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกไปยังภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกไปยังการสร้างแรงจูงใจ และมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกไปยังการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการมีมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา

การยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบ มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง ครบคลุม และมีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้พบประเด็นสำคัญจากการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ของการวิจัย ดังนี้

1. องค์ประกอบของมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารความขัดแย้งและการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร วัฒนธรรมองค์การและการบริหารการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงจูงใจ การบริหารเชิงกลยุทธ์ ธรรมาภิบาล และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมนุษยสัมพันธ์ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญมากในสังคมปัจจุบัน บุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์นั้นจะแสดงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันและกันระหว่างบุคคลต่าง ๆ ในสังคม ทำให้บุคคลเกิดความรักความเข้าใจแล้วนำไปสู่การปฏิบัติการทางความคิดในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการที่นุ่มนวล ดังที่พัชรพงศ์ ชวนชม (2559: 269) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานที่ส่งผลต่อมนุษยสัมพันธ์ในการปฏิบัติงาน กรณีศึกษาบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พบว่า ความพึงพอใจในตำแหน่งงาน ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในรายได้และสวัสดิการ ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ได้รับ การยอมรับและความพึงพอใจในการรับผิดชอบส่งผลต่อมนุษยสัมพันธ์ในการปฏิบัติงาน ดังนั้น การบริหารงานและการพัฒนาโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าสามารถดำเนินงานให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพพัฒนาคนให้มีศักยภาพและคุณภาพ ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสงบสุขก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร มนุษยสัมพันธ์ในโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงานเป็นทีมได้อย่างดี ตลอดจนการดำเนินการด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างราบรื่น บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน

2. ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

2.1 ธรรมาภิบาลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกไปยังการบริหารความขัดแย้งและ การทำงานเป็นทีม มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกไปยังภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกไปยังการสร้างแรงจูงใจ และมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบไปยังการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการปฏิบัติงานโดยยึดตามหลักธรรมาภิบาลเป็นภารกิจที่สำคัญต้องดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนมีความโปร่งใส พร้อมตรวจสอบได้เสมอ ดังที่ แนวคิดของ อนุสิทธิ์ นามโยธา (2556: 25) กล่าวถึงสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการทำงานเป็นทีม การมีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันอย่างราบรื่น สอดคล้องกับที่สมชาย เทพแสง (2556:83) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงระบบ (System Leadership) รูปแบบที่มุ่งคุณธรรมสู่ความเป็นมืออาชีพ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงระบบเป็นรูปแบบภาวะผู้นำสมัยใหม่โดยเน้นการทำงานเป็นระบบ บริหารงานแบบมืออาชีพและมุ่งให้บุคลากรทุกคนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ที่สำคัญเน้นในด้านคุณธรรมและจริยธรรมมุ่งมั่น

เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ สนับสนุนการปฏิรูปการศึกษา เน้นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ใช้หลักการมีส่วนร่วม ผู้นำจะจูงใจให้บุคลากรทุกคนพัฒนาตนสู่มืออาชีพเพื่อนำพาโรงเรียนไปสู่โรงเรียนคุณภาพ และสอดคล้องกับจุฬารัตน กล้วยเครือ (2554: 100) ได้ศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรศาลากลาง จังหวัดนครปฐม ได้ให้ข้อเสนอว่าในการปฏิบัติงานมอบหมายภารกิจที่เหมาะสมสอดคล้องกับความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ความชำนาญ พร้อมกับการพัฒนาศักยภาพ ด้านความรับผิดชอบและแรงจูงใจ ปัจจัยค้ำจุนของเจ้าหน้าที่บุคลากรของหน่วยงาน เพื่อปฏิบัติงานหรือพัฒนางานขององค์กรให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้ สำหรับการนำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารงานในโรงเรียน ผู้บริหารมีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลจึงควรนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารพัฒนางานบุคคลให้มากขึ้นในการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้อย่างเคร่งครัดและเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลในโรงเรียนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 วัฒนธรรมองค์การและการบริหารการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบไปยังการบริหารความขัดแย้งและการทำงานเป็นทีม มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบไปยังภาวะผู้นำ และการติดต่อสื่อสาร มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบไปยังการสร้างแรงจูงใจ และมีอิทธิพลทางตรง เชิงบวกไปยังการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมองค์การเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญสำหรับองค์การในการยึดเหนี่ยวและเป็นทิศทางเพื่อกำกับการดำเนินงานขององค์การ ดังที่ ธนิสสุธา รัตนะ (2558: 94) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ความขัดแย้งระหว่างงานและครอบครัวและวัฒนธรรมองค์การ ด้านงานและครอบครัวของพนักงานสถาบันการเงินเฉพาะกิจ พบว่า วัฒนธรรมองค์การด้านงานและครอบครัวกับความขัดแย้งระหว่างงานและครอบครัวไม่สามารถทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรได้ วัฒนธรรมด้านงานและครอบครัวซึ่งเป็นการสนับสนุนทางสังคมประเภทหนึ่งจึงถูกมองว่าเป็นสิ่งปกติ ไม่ได้สร้างความรู้สึกในแง่บวกต่อพนักงานมากนักและได้เสนอว่าองค์กรควรสร้างและส่งเสริมวัฒนธรรมองค์การ ด้านงานและครอบครัว โดยเฉพาะประเด็นด้านความต้องการของเวลาขององค์กรและการสนับสนุนจากหัวหน้า เพื่อช่วยให้พนักงานลดความขัดแย้งระหว่างงานและครอบครัว และเพิ่มพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และหทัยกานต์ หอระสิทธิ์ (2557: 128) ได้ศึกษาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู ผลการวิจัยพบว่าบรรยากาศองค์การส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา 4 ด้าน คือ 1) ความอบอุ่น

และการสนับสนุนในการปฏิบัติงาน 2) โครงสร้างองค์การ 3) มาตรฐานการปฏิบัติงาน และ 4) ความชัดเจนของเป้าหมายและนโยบาย สอดคล้องกับรุ่งเพชร ทรัพย์เจริญ (2560: 96) ที่ศึกษาการทำงานเป็นทีมของข้าราชการในสถานศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีม ข้าราชการครู พบว่า ผู้บริหารและคณะครูต้องสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน ความไว้วางใจใจ การไม่ระแวงซึ่งกันและกันเป็นบันไดขั้นแรก ที่นำไปสู่การเปิดเผยและการปฏิบัติต่อกันด้วยความจริงใจ ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกร่วมมือกันแก้ปัญหาและพัฒนางานที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของจากรุวัฒน์ สัตยานุรักษ์ (2556: บทคัดย่อ) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การสถาบันการพลศึกษา พบว่า กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมองค์การมีกลยุทธ์ในการสื่อสารภายในองค์การเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง สอดคล้องกับจุฑารินทร์ จิตต์แก้ว และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลด้านวัฒนธรรมองค์การ ที่มีผลต่อการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของภาคเอกชนใน เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การกับปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีเพียง วัฒนธรรมเน้นที่งานที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับที่อ้อยฤดี สันทร (2560: บทคัดย่อ) ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร เทศบาลนคร ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงที่กำหนดเป็นตัวชี้วัดในการวัดผลลัพธ์ของงานและการประเมินผลซึ่งกล่าวขยายการ จูงใจโดยแรงบันดาลใจด้วยการพัฒนาทักษะของ ผู้บริหารให้มีความสามารถในการสื่อสาร การ สร้างจิตวิญญาณทีมงาน สอดคล้องกับพัฒนา อินทะเรืองศรี (2559: บทคัดย่อ) ที่ศึกษา วัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลากรเชิงกลยุทธ์ของโรงงานน้ำตาลจังหวัด กำแพงเพชรพบว่า การพัฒนาบุคลากรเชิงกลยุทธ์ด้านการเรียนรู้จากพื้นฐานการทำงานในองค์กร ด้านการสร้างการเรียนรู้แทนการฝึกอบรม และด้านการผลักดันกลยุทธ์ไปสู่ความรับผิดชอบใน สายบริหารมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมองค์การ ดังนั้น การบริหารงานในโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นองค์การ เพื่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสามารถร่วมกันพัฒนาองค์การให้เจริญก้าวหน้า ต่อไปได้ วัฒนธรรมองค์การเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของหน่วยงาน เนื่องจากวัฒนธรรมองค์การ ที่จะเกิดขึ้นในแต่ละโรงเรียนนั้นถือว่าบุคลากรได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นสำคัญ สามารถส่งผลต่อ การดำเนินงานให้มีประสิทธิผลและเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เมื่อบุคคลที่มีความเห็นต่างต้องเข้ามา ปฏิบัติงานร่วมกันก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งได้ และจากความไม่กล้าที่จะเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งไม่สามารถก้าวผ่านอุปสรรคเหล่านั้นไปได้ จึงทำให้ยากต่อการบริหาร งานร่วมกัน ระบบ การทำงานเป็นทีมไม่สามารถดำเนินไปสู่ความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ร่วมกัน ซึ่งผู้บริหารที่ไม่

มีภาวะผู้นำจะไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน การประสานความร่วมมือร่วมใจให้เกิดขึ้นนั้นเป็นไปได้ยาก เกิดการแบ่งพวกพ้องและไม่พึงพอใจในผลตอบแทนที่ได้รับ ยิ่งส่งผลให้วัฒนธรรมการทำงานร่วมกันไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ แต่ทั้งนี้บุคลากรที่มีความรู้และทำความเข้าใจ ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ในด้านการพัฒนาตนเองรวมถึงการพัฒนาโรงเรียน มีความสุขกับการทำงาน เกิดความศรัทธาในวัฒนธรรมองค์การทำให้เกิด การยอมรับและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนตนเองให้ทันต่อสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ยินยอมให้ความร่วมมือและเต็มใจแสดงความสามารถตามศักยภาพที่มีในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีเมื่อทุกคนพร้อมใจกันพัฒนางาน ผลที่เกิดขึ้นจะไปสู่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานโรงเรียนซึ่งเป็นองค์การสำคัญเพื่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

2.3 การบริหารเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบไปยังการบริหารความขัดแย้งและการทำงานเป็นทีม มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกไปยังภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกไปยังการสร้างแรงจูงใจ และมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกไปยังการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานในองค์การจำเป็นต้องมีการกำหนดนโยบายการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นการสร้างเป้าหมายหลักเพื่อให้บุคลากรยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติงานไปสู่ความสำเร็จได้อย่างราบรื่น ดังที่ วิเชียร วิทยาอุดม (2555: 513) ได้กล่าวว่า แนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ได้ผลถาวรและสร้างความพอใจให้แก่ทุกฝ่ายและใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ จะนำมาใช้ได้ผลหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่รู้จักนำมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพเป็นจริง ซึ่งเป็นวิธีจัดการกับความขัดแย้งที่ตรงจุดที่สุดหรืออาจจะเป็นวิธีการที่ยากที่สุด คือ การเผชิญหน้ากับปัญหาและทำการแก้ไขต้องอาศัยการรับฟังความคิดเห็นจากทั้ง 2 ฝ่าย และต้องพยายามเข้าใจเหตุผลมากกว่ากล่าวโทษ จากที่ศักดิ์สิทธิ์ สีสั่งข์ (2557: 169) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรในทีมงานมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดทิศทางการทำงาน เพื่อให้ การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้บริหารมีการติดต่อสื่อสารกันเพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็วในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารมีการมอบหมายอำนาจหน้าที่กำหนดหน่วยงานมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรในทีมงานไว้อย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนกัน แจ้งเรื่องราวที่ควรรู้และสำคัญต่อการดำเนินงานของทีมงานอย่างเหมาะสม เน้นวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จเป็นหลักในการปฏิบัติงานร่วมกันของทีมงาน สอดคล้องกับที่สิรินพร วิทิตสุภาลัย (2556: 25) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนเอกชน สรุป

กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยพิจารณาถึงบริบทที่โรงเรียนเอกชนที่พึงปฏิบัติ ได้แก่ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหาและการคัดเลือก การนำเข้าสู่หน่วยงาน การพัฒนาบุคลากร การจูงใจ การประเมินผลการปฏิบัติงาน ค่าตอบแทนและผลประโยชน์อื่น ความสับสนของงานความปลอดภัยและสุขภาพ ความยุติธรรมและความมั่นคง การให้ข้อมูลข่าวสาร การเจรจาต่อรอง และการยุติการจ้างงาน สอดคล้องกับที่ดวงเดือน จันทร์เจริญ (2556: 177) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ในองค์กรเอกชน พบว่า สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเอกชนมีการลงทุนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ องค์กรมีงบประมาณในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแผนงานและตามความจำเป็น ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการลงทุนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มากและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง การพัฒนาทรัพยากรบุคคลสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร พันธกิจและเป้าหมายขององค์กร ดังนั้น กลยุทธ์แห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาให้เกิดขึ้นในโรงเรียนซึ่งถือเป็นองค์การสำคัญเพื่อพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพมีความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงาน ให้สำเร็จบรรลุตามเป้าหมายขององค์กรได้ ทั้งนี้ การบริหารงานในปัจจุบันเป็นการแข่งขัน องค์กรที่สามารถดำเนินงานได้สำเร็จเป็นที่ยอมรับและมีประสิทธิผลจึงต้องให้ความสำคัญ ต่อความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทันต่อสภาพการณ์ที่จะมีผลกระทบ ต่อการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในโรงเรียนเป็นอย่างดี

3. จากการยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ แสดงความคิดเห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบ มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง ครบคลุม และมีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานในโรงเรียน ให้ประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์เป็นภารกิจสำคัญอย่างยิ่งของบุคลากรทุกคนที่ต้องร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของตนเองให้เต็มกำลังความสามารถ ทั้งนี้ สิ่งสำคัญอยู่ที่กลวิธีการบริหารงานของผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับที่พระมหาบุญลือ พินฺธน์เศรษฐกุล (2554: 39) ที่กล่าวถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารว่าในการทำงานของผู้บริหารจำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำเป็นเครื่องมือชักจูงให้บุคลากร มีความคิดเห็นและปฏิบัติตามความต้องการของผู้บริหาร โดยอาศัยสถานการณ์แวดล้อมที่เหมาะสม และผู้บริหารควรใช้ทักษะภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษาทุกทักษะตามความเหมาะสม โดยเฉพาะทักษะที่พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ด้าน คือ การมีมนุษยสัมพันธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการบริหารอารมณ์ของผู้บริหาร มนุษย์สัมพันธ์เป็นแรงจูงใจ ที่ส่งผลให้เกิดความ

ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถสร้างผลประโยชน์ให้กับโรงเรียนได้อย่างดียิ่ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ควรสนับสนุนการนำผลวิจัยไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และนำไปวางแผนเชิงรุกในการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษาโดยให้สอดคล้องกับกลยุทธ์การบริหารงานและเป้าหมายของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของหลายฝ่าย เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อศึกษาองค์ประกอบ ในการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของบุคลากรในสถานศึกษาว่ามีองค์ประกอบอื่น ๆ อีกหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- จารุวัฒน์ ลัตยานุรักษ์. (2556). กลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การสถาบัน การพลศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต.
- จุฬารัตน กล้วยเครือ. (2554). แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ศาลากลางจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐ ประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐชฎา วิจิตรจามรี. (2558). การสื่อสารในองค์กร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดวงเดือน จันทน์เจริญ. (2556). รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ในองค์กรเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ธนียฐา รัตนะ. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ความขัดแย้งระหว่างงานและครอบครัว และวัฒนธรรมองค์กรด้านงานและครอบครัวของพนักงานสถาบันการเงินเฉพาะกิจ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระมหาบุญลือ พิพัฒน์เศรษฐกุล. (2554). *พฤติกรรมภาวะผู้นำของอาจารย์ใหญ่กับความพึงพอใจของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัชรพงศ์ ชวนชม. (2559). *ความสัมพันธ์ของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานที่ส่งผลต่อมนุษยสัมพันธ์ในการปฏิบัติงาน กรณีศึกษาบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*. *วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ*, 7(2), 269.
- พัฒนา อินทะเรืองศรี. (2559). *วัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลากรเชิงกลยุทธ์ของโรงงานน้ำตาลจังหวัดกำแพงเพชร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ สำหรับผู้บริหาร มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รุจารินทร์ จิตต์แก้ว และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2555). *อิทธิพลด้านวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของภาคเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร*. *วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ*. หลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รุ่งเพชร ทรัพย์เจริญ. (2560). *การทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในสถานศึกษาอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิเชียร วิทยอุดม. (2555). *การบริหารความขัดแย้งในองค์กร*. กรุงเทพฯ: ธนัธการพิมพ์.
- ศักดิ์สิทธิ์ สีสั่ง. (2557). *แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สมชาย เทพแสง. (2556). *ภาวะผู้นำเชิงระบบ (system leadership): รูปแบบที่มุ่งคุณธรรมสู่ความเป็นมืออาชีพ*. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 10(18), 83.

- สิรินพร วิทิตสุภาลัย. (2556). *การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนเอกชน*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- หทัยกานต์ หอระลิตี. (2557). *บรรยายภาคองค์การที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานเป็นทีมของครูใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2*. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อนุสิทธิ์ นามโยธา. (2556). *การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างของสมรรถนะผู้บริหาร
สถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียน*. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 18(3), 25.
- อ้อยฤดี สันทร. (2560). *กลยุทธ์การพัฒนากาว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาล
นครในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร
ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระ
บรมราชูปถัมภ์

การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

โรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

The Study of Transformational Leadership of School Administrators

in Small Schools Ban Dung School Group under

The Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 3

สุภารัตน์ ชนะสงคราม¹

Suparat ChanaSongkhram¹

Received: 8 มีนาคม 2563 Revised: 3 เมษายน 2563 Accepted: 3 เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำนวน 93 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.09$, $\sigma = .76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงอันดับค่าเฉลี่ยตามลำดับ ดังนี้ 1) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\mu = 4.20$, $\sigma = .73$)

¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Master Student of Education, Program in Educational Administration, Ratchathani University, Thailand; e-mail: supachannim1806@gmail.com

2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\mu = 4.15$, $\sigma = .69$) 3) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\mu = 4.02$, $\sigma = .81$) 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\mu = 3.99$, $\sigma = .81$)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the transformational leadership of school administrators' small schools, Ban Dung School Group under the Office of Udon thani Primary Educational Service Area 3. The population of this research were 93 teachers, who work in small schools Ban Dung School Group. The instrument was a 5-scale questionnaire. The reliability of the whole version is 0.88. The statistics used for data analysis were mean and standard deviation. The research results were as follows: Transformational leadership of school administrators in small schools, Ban Dung School Group under the Office of Udon thani Primary Educational Service Area 3 was at a high level ($\mu = 4.09$, $\sigma = .76$). When considering in each aspect, it was found that it was at a high level in all aspects, the average values were ranked as follows: 1) Intellectual stimulation ($\mu = 4.20$, $\sigma = .73$) 2) Motivation ($\mu = 4.15$, $\sigma = .69$) 3) Ideological influence ($\mu = 4.02$, $\sigma = .81$) 4) Consideration of individuality ($\mu = 3.99$, $\sigma = .81$)

KEYWORDS: Transformational leadership, Transformational leadership of school administrators

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารและหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน ตามที่กฎหมายกำหนด โดยน่านโยบาย กฎระเบียบ เกณฑ์ และมาตรฐาน ที่กำหนดโดยรัฐมาดำเนินการตามแนวทาง เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ให้เกิดประสิทธิภาพ รวมทั้งบริหารงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป ในฐานะที่ผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจสูงสุดในโรงเรียนและเป็นผู้บังคับบัญชาครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความพร้อมที่

จะปรับเปลี่ยนบทบาทในการบริหารโรงเรียน ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีทักษะความสามารถของผู้นำ ในการกระตุ้นปรับเปลี่ยนศักยภาพ ค่านิยม และทัศนคติในการทำงานของผู้ตามให้มีความมุ่งมั่น จงรักภักดีต่อองค์กร โดยที่ผู้ตามให้ความร่วมมือร่วมใจอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อบรรลุเป้าหมาย ขององค์กร (ดำรง ศรีอร่าม, 2553) การบริหารการศึกษา เป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ จะแสดงศักยภาพในการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพได้ตามมาตรฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการเรียน การสอนต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เป็นผู้นำการศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้มีความสามารถเต็มศักยภาพมีพัฒนาการที่ สมดุลทั้งปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม ดังนั้น คนจึงเป็นปัจจัยและผลของการพัฒนาประเทศ หากประชากรของประเทศมีคุณภาพ จะส่งผลให้ประเทศชาติมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน คนจะมีคุณภาพได้ขึ้นอยู่กับระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาจึงเป็นรากฐานสำคัญ ของการพัฒนาคน ดังคำกล่าวที่ว่า “การศึกษาพัฒนาคน คนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและ ประเทศชาติ” ดังนั้น ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะขับเคลื่อนงานของโรงเรียน ไปสู่เป้าหมายความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกุญแจสำคัญในการไขไปสู่ความมี ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา แต่ผู้บริหารสถานศึกษาไม่อาจทำงานทุกอย่างให้สัมฤทธิ์ ผลได้ลำพังเพียงคนเดียว จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการและผู้ร่วมงานภายในโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีทักษะในการน้อมนำจิตใจ และกระตุ้นจิตใจให้ ผู้ร่วมงานทุกคน ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานกิจที่รับผิดชอบ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีอยู่เสมอ กระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้อิทธิพลให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานได้ สำเร็จตามเป้าหมาย ภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดไว้ เรียกว่า “ภาวะผู้นำ (Leadership)” (Paul Hersey and Kennet H. Blanchard, 1988) สถานศึกษาจึงมีความสำคัญและเป็นแนวทางใน การปฏิรูปการศึกษา

เลทวูดและแจนซี (Leithwood & Jantzi, 1996) ได้ศึกษารูปแบบภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงของเบิร์น (Burns, 1978, หน้า 98) แบส และอะโวลีโอ (Bass & Avolio, 1994) โดย สรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมี 6 ประการ คือ การระบุวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน การ เคลือบคลุม การยอมรับเป้าหมายของกลุ่ม การให้การสนับสนุนผู้ตามเป็นรายบุคคล กระตุ้นทาง ปัญญา การเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม การคาดหวังผลการปฏิบัติของผู้ตามในระดับสูง จึงทำให้

การศึกษานี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง จากการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร ในการปฏิบัติงานทั้งของกลุ่มและของผู้ได้บังคับบัญชา เจตคติ ความพึงพอใจในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร พฤติกรรมความเป็นพลเมืองดี รวมถึงการพัฒนาบุคลากรในองค์กร (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2550) ภาวะผู้นำยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา แม้ว่าการมีภาวะผู้นำที่ดีที่สุดที่เหมาะสมที่สุดสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานั้น ยังไม่สามารถหาคำตอบแบบสำเร็จรูปได้แต่จากการที่สถานศึกษาเป็นองค์กรที่จำเป็นต้องดำรงอยู่และจะต้องเผชิญกับสถานการณ์ในอนาคตที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นย่อมส่งผลต่อสถานศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2548) ดังนั้นการบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบันนี้จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องอย่างยิ่งในการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เพื่อบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ จึงต้องอาศัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเข้ามาบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

สภาพปัญหาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสนใจและขาดความเอาใจใส่ ไม่มีการถ่ายทอดให้บุคลากรในสถานศึกษาของตนได้รับทราบถึงเป้าหมายและแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงาน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ยังไม่บรรลุเป้าหมาย การช่วยเหลือระบบดูแลนักเรียน ปรับไม่ทันกระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างครูและนักเรียนอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น การร่วมมือบริหารจัดการศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยังมีน้อย กระบวนการจัดการเรียนรู้อยู่ยั้งยืนยงเป็นศูนย์กลาง ขาดสื่อนวัตกรรมที่ทันสมัย ขาดงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3, 2560) ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริหารของตนเองให้เหมาะสมกับการเป็นผู้นำยุคปฏิรูปการศึกษา สร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับตนเอง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความกล้าคิดกล้าทำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสถานศึกษา ภาวะผู้นำเปลี่ยนแปลงจึงถือเป็นแบบปฏิบัติที่ดีทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษา (อารี กังสานุกุล, 2553)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถพัฒนาการบริหารงานจนเกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรทุกแห่งในยุคปฏิรูปการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศให้มีประสิทธิภาพและสู่มาตรฐานสากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำนวน 93 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา สำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้มีตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ภาวะผู้นำเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา (Bass & Avolio, 1994)

1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence)
2. การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration Motivation)
3. การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation)
4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individual Consideration)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

Vol.9 No.1 January – June 2021

ที่จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาล 2 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 8 โรงเรียน มีครูทั้งหมดจำนวน 93 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กของกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 3 แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก

ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2. พัฒนาแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 3 มาจากแบบสอบถามของ Bass & Avolio (1994)

3. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและแก้ไข

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมของเนื้อหาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนิยามเชิงปฏิบัติการ (IOC) นำผลการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ ปรับปรุงแก้ไข ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00

5. นำแบบทดสอบที่ปรับปรุง ไปทดลองใช้ (Try out) กับโรงเรียนข้างเคียงที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 3 โรงเรียน จำนวน 30 คน มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ขอความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูล และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยส่งไปยังโรงเรียนขนาดเล็กในกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3
2. ดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังประชากรผู้ให้ข้อมูล
3. ดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมา 93 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์แบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ 93 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำฉบับที่สมบูรณ์มาให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล
2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) แล้วนำผลการวิเคราะห์ไปแปลผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. แปลความหมายของระดับคะแนนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.5 – 5.00	แปลว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49	แปลว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49	แปลว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49	แปลว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49	แปลว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยใช้

แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มประชากรทั้งหมด 93 คน ได้วิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน	
	จำนวน	ร้อยละ
1.เพศ		
1.1 ชาย	18	19.35
1.2 หญิง	75	80.65
รวม	93	100.00
2. ระดับการศึกษา		
2.1 ปริญญาตรี	57	61.29
2.2 ปริญญาโท	36	38.71
2.3 ปริญญาเอก	–	–
รวม	93	100.00
3. ประสบการณ์ในการทำงาน		
3.1 ต่ำกว่า 5 ปี	30	32.26
3.2 5 – 10 ปี	26	27.96
3.3 มากกว่า 10 ปี	37	39.78
รวม	93	100.00

จากกลุ่มประชากรในการศึกษา จำนวน 93 คน เป็นชาย 18 คน คิดเป็นร้อยละ 19.35 หญิง จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 80.65 มีระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 61.29 ปริญญาโท จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 38.71 มีประสบการณ์การทำงาน ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 32.26 5 – 10 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 27.96 มากกว่า 10 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 39.78

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก	μ	σ	ระดับ
1.ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.09	.76	มาก
2.ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.15	.69	มาก
3.ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.20	.73	มาก
4.ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	3.99	.81	มาก
รวม	4.09	.76	มาก

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.09$, $\sigma = .76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงอันดับค่าเฉลี่ยตามลำดับ ดังนี้ 1) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\mu = 4.20$, $\sigma = .73$) 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\mu = 4.15$, $\sigma = .69$) 3) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\mu = 4.02$, $\sigma = .81$) 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\mu = 3.99$, $\sigma = .81$)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ จำแนกเป็นรายข้อ

ข้อที่	การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	μ	σ	ระดับ
1	ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษากำหนดแผนงานพร้อมแนวทางทำงานอย่างชัดเจน.....	3.88	.82	มาก
2	ผู้บริหารสถานศึกษารู้ และเข้าใจในสภาพปัจจุบันและปัญหาของหน่วยงานเป็นอย่างดี	4.24	.81	มาก
3	ผู้บริหารสถานศึกษาให้คำแนะนำและเอาประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานมาแลกเปลี่ยน สันทนาการเพื่อให้ครู ปฏิบัติตาม	4.00	.80	มาก
4	ผู้บริหารสถานศึกษาทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ในด้านความรับผิดชอบ	3.97	.81	มาก
5	ผู้บริหารสถานศึกษาสอบถามถึงความก้าวหน้าในการทำงาน ให้คำแนะนำแลกเปลี่ยนในการทำงานร่วมกับครู	4.13	.80	มาก
6	ผู้บริหารสถานศึกษารับฟังปัญหาและเสนอแนวทางในการทำงานให้แก่ครู เพื่อให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในการทำงาน	3.89	.80	มาก
7	ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความเคารพ ศรัทธา ทำให้ผู้ตามมีความเข้าใจ ประทับใจ และรักดีต่อผู้นำ	4.00	.85	มาก
8	ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นที่ยอมรับและนำไปใช้ในองค์กร	4.02	.79	มาก
	รวม	4.09	.76	มาก

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.09$, $\sigma = .76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษารู้ และเข้าใจในสภาพปัจจุบันและปัญหาของหน่วยงานเป็นอย่างดี

($\mu = 4.24$, $\sigma = .81$) 2) ผู้บริหารสถานศึกษาสอบถามถึงความก้าวหน้าในการทำงาน ให้คำแนะนำแลกเปลี่ยนในการทำงานร่วมกับครู ($\mu = 4.13$, $\sigma = .80$) 3) ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นที่ยอมรับและนำไปใช้ในองค์กร ($\mu = 4.02$, $\sigma = .79$) และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษากำหนดแผนงานพร้อมแนวทางทำงานอย่างชัดเจน ($\mu = 3.88$, $\sigma = .82$)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ จำแนกเป็นรายชื่อ

ข้อที่	การสร้างแรงบันดาลใจ	μ	σ	ระดับ
1	ผู้บริหารโรงเรียนใช้คำถามกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ครู เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา	4.48	.50	มาก
2	ผู้บริหารโรงเรียนทำงานด้วยความเชื่อมั่น พุดเสริมแรงให้ครูปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายมากกว่าที่คาดหวัง	4.10	.78	มาก
3	ผู้บริหารโรงเรียนมองการณ์ไกล ใช้คำพูดกระตุ้นสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ครูปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง	4.45	.50	มาก
4	ผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย	3.88	.80	มาก
5	ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ผู้ร่วมงานกระตือรือร้นตระหนักเห็นคุณค่าของงาน	3.83	.81	มาก
6	ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานเสมือนหนึ่งเป็นคู่แข่งเท่าเทียมกัน	3.93	.79	มาก
7	ผู้บริหารโรงเรียนผู้บริหารสนับสนุนให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของครูอย่างสม่ำเสมอ	4.49	.56	มาก
8	ผู้บริหารสถานศึกษาทำให้เพื่อนร่วมงานเชื่อมั่นว่าผลตอบแทนที่เขาจะได้รับเหมาะสมกับงานที่ทำ	4.06	.83	มาก
	รวม	4.15	.69	มาก

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

Vol.9 No.1 January – June 2021

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ด้านการ สร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.15$, $\sigma = .69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ 1) ผู้บริหาร โรงเรียนผู้บริหารสนับสนุนให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของครูอย่างสม่ำเสมอ ($\mu = 4.49$, $\sigma = .56$) 2) ผู้บริหารโรงเรียนใช้คำถามกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ครู เพื่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา ($\mu = 4.48$, $\sigma = .50$) 3) ผู้บริหารโรงเรียนมองการณ์ไกล ใช้ คำพูดกระตุ้นสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ครูปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ($\mu = 4.45$, $\sigma = .50$) และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ผู้ร่วมงานกระตือรือร้นตระหนัก เห็นคุณค่าของงาน ($\mu = 3.83$, $\sigma = .81$)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา จำแนกเป็นรายข้อ

ข้อที่	การกระตุ้นทางปัญญา	μ	σ	ระดับ
1	ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความเอาใจใส่และเป็นกันเองต่อผู้ร่วมงานทุกคน	4.49	.50	มาก
2	ผู้บริหารโรงเรียนเสนอแนะวิธีปฏิบัติงานและวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และเป็นระบบด้วยวิธีการใหม่ๆ อยู่เสมอ	4.19	.78	มาก
3	ผู้บริหารโรงเรียนพูดกระตุ้น ให้กำลังใจ ให้ครูแก้ไขปัญหาอย่างมีคุณภาพด้วยตนเอง	4.49	.54	มาก
4	ผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นร่วมกันในการพัฒนางาน ในการคิดแก้ไขปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.04	.82	มาก
5	ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมสวัสดิการแก่ผู้ร่วมงานอย่างทั่วถึง ...	3.94	.81	มาก

ตารางที่ 5 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ
ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา จำแนกเป็นรายข้อ

ข้อที่	การกระตุ้นทางปัญญา	μ	σ	ระดับ
6	ผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้ครูวินิจฉัยเลือกวิธีการทำงานให้ บรรลุเป้าหมายด้วยตนเอง	4.24	.75	มาก
7	ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของ ผู้ร่วมงาน	4.01	.85	มาก
8	ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงความชื่นชมในความสามารถและผลงาน ของผู้ร่วมงาน	4.24	.79	มาก
	รวม	4.20	.73	มาก

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้าน
 ดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา
 อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.20$, $\sigma = .73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ
 เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความเอาใจ
 ใส่และเป็นกันเองต่อผู้ร่วมงานทุกคน ($\mu = 4.49$, $\sigma = .50$) 2) ผู้บริหารโรงเรียนพูดกระตุ้น
 ให้กำลังใจ ให้ครูแก้ไขปัญหาอย่างมีคุณภาพด้วยตนเอง ($\mu = 4.49$, $\sigma = .54$) 3) ผู้บริหาร
 โรงเรียนเปิดโอกาสให้ครูวินิจฉัยเลือกวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายด้วยตนเอง ($\mu = 4.24$,
 $\sigma = .75$) และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมสวัสดิการแก่ผู้ร่วมงานอย่างทั่วถึง
 ($\mu = 3.94$, $\sigma = .81$)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล จำแนกเป็นรายชื่อ

ข้อที่	การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	μ	σ	ระดับ
1	ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมและพัฒนาครูตามความสนใจและตามความสามารถของแต่ละบุคคล	4.10	.81	มาก
2	ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความยุติธรรมกับเพื่อนร่วมงานทุกระดับ.....	3.87	.77	มาก
3	ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ครูแต่ละคนปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ มีความตระหนักในความคิด จินตนาการ ความเชื่อ และเห็นคุณค่าของตนเอง	4.00	.85	มาก
4	ผู้บริหารโรงเรียนให้คำชี้แนะ ให้คำปรึกษาแก่ครูเป็นรายบุคคลเพื่อพัฒนาตนเองให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ	4.06	.80	มาก
5	ผู้บริหารโรงเรียนสร้างความสัมพันธ์กับครูเป็นรายบุคคลโดยพบปะพูดคุยกับครูอย่างสม่ำเสมอ	4.08	.82	มาก
6	ผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้แสดงความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่	3.89	.78	มาก
7	ผู้บริหารโรงเรียนกล่าวคำยกย่อง ชมเชย ใ้ความสามารถของผู้ร่วมงานเมื่อปฏิบัติงานเป็นผลสำเร็จ	3.93	.82	มาก
8	ผู้บริหารสถานศึกษามีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน	3.97	.82	มาก
	รวม	3.99	.81	มาก

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.99$, $\sigma = .81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ 1) ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมและพัฒนาครูตามความสนใจและตามความสามารถของแต่ละบุคคล ($\mu = 4.10$

, $\sigma = .81$) 2) ผู้บริหารโรงเรียนสร้างความสัมพันธ์กับครูเป็นรายบุคคล โดยพบปะพูดคุยกับครูอย่างสม่ำเสมอ ($\mu = 4.08$, $\sigma = .82$) 3) ผู้บริหารโรงเรียนให้คำชี้แนะ ให้คำปรึกษาแก่ครูเป็นรายบุคคลเพื่อพัฒนาตนเองให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ($\mu = 4.06$, $\sigma = .80$) และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดผู้บริหารสถานศึกษาให้ความยุติธรรมกับเพื่อนร่วมงานทุกระดับ ($\mu = 3.87$, $\sigma = .77$)

การอภิปรายผล

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนสามารถอภิปรายผลประเด็นสำคัญดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทั้งนี้ เป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 3 เป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาตนเองมาอย่างต่อเนื่องและมีอุดมการณ์ในการทำงานที่เข้มแข็งเป็นผู้เปลี่ยนแปลงทัศนคติความเชื่อและแรงจูงใจไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของครู ใ้รับผิดชอบเอาใจใส่ในการทำงานมีพฤติกรรมที่ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดการยอมรับศรัทธาเป็นผู้ที่มีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้มีความคิดเห็นคล้ายตามเพื่อให้ผู้อื่นมีความเต็มใจและกระตือรือร้นที่จะทำงานให้บรรลุผล สอดคล้องกับ แบล (Bass, 1998) ให้ความหมายภาวะผู้นำเปลี่ยนสภาพหมายถึงผู้นำจะเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้อื่นทำตามมีความต้องการที่สูงขึ้นทำให้ตระหนักถึงความต้องการสำนึกในความสำคัญคุณค่าของจุดมุ่งหมายและวิธีที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายให้คำนึงถึงประโยชน์ของทีม องค์กร นโยบายมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัวและยกระดับให้สูงขึ้น การวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรัตน์ จินขาวขำ (2557) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ขวัญชัย พูลเจริญ (2558) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอบ้านโพธิ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามะเหลา เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก คล้องกับ ซาสีชะ ดะเซ็ง (2555) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ รวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารงานแสดงเป้าหมายที่ชัดเจนในการทำงานและกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ทำให้ผู้ร่วมงานนับถือ ผูกพัน เกิดความจงรักภักดี เพื่อให้งานสำเร็จ ทำให้ผู้ร่วมงาน รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าอยากปฏิบัติงานให้สำเร็จตามความคาดหวังขององค์กร สอดคล้องกับ เฮาส์ (House, 1977) มีความคิดว่าผู้นำเป็นผู้ที่มีอิทธิพลอย่างมากในการจูงใจผู้ตาม ความเชื่อมั่นในตนเองของผู้นำจะเพิ่มความไว้วางใจของผู้ตามต่อความตัดสินใจของผู้นำด้วย ผู้นำบารมีมีความสำคัญต่อการทำงานและพันธกิจของกลุ่ม ในการยึดถือค่านิยม ความคิด ปณิธาน ให้เป็นไปตามวัฒนธรรมขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย หอมยามเย็น (2558) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ผลการศึกษพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้อิทธิพลเชิงอุดมการณ์ตามระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ สราญรัตน์ จันทะมล (2558) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอวังสะพุงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอวังสะพุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน ผู้บริหารมีระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่บริหารแสดงออกมากกว่าด้านอื่น คือด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้การที่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากอาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงผลงานตามศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีผู้บริหารเป็นตัวอย่างที่ดี ทำให้ครูผู้สอนมีกำลังใจในการทำงานและพร้อมจะทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจให้กับงานที่ผู้บริหารมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ สามารถ ดำเนินถึงประโยชน์

ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน สอดคล้องกับเสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2554) ได้กล่าวว่าการสร้างแรงบันดาลใจมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการสร้างบารมี เพราะผู้นำจะสร้างแรงบันดาลใจ โดยกระตุ้นอารมณ์ผู้ตามให้เพิ่มความตระหนักเข้าใจและเห็นคุณค่าของเป้าหมาย และเชื่อมั่นว่าจะปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายได้ สอดคล้องกับ ยุคส์และแวน (1998) อธิบายถึงพฤติกรรมภาวะของผู้ที่สร้างแรงบันดาลใจเช่น การที่ผู้นำกระตุ้น ให้ผู้ตามเกิดความกระตือรือร้นที่จะทำงานเพื่อกลุ่มและใช้คำพูดที่ทำให้ผู้ตามเชื่อมั่นมีความสามารถในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ และบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพพงษ์ เกิดแจ่ม (2555) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัด สระแก้ว พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ สรินทร์รัตน์ มุสิกการยกุล (2555) ได้วิจัยเรื่อง ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเชิงเทราเขต 2 พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทราเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก

4. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานรู้จักศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดยการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสามารถนำมาใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นแบบเป็นทีมเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน สนับสนุนความคิดริเริ่มใหม่ๆ เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่มีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ซึ่งรังสรรค์ ประเสริฐศรี (2554) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ดังนี้ ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความสามารถด้านทักษะการสื่อสารเพื่อจูงใจบุคคลต่างๆและเป็นผู้ที่พยายามจะมีความขัดแย้งภายในให้น้อยที่สุด ผู้บริหารจะต้องพยายามที่จะทำให้สมาชิกของกลุ่มเกิดความขัดแย้งน้อยที่สุดมีความสบายใจและเกิดความพึงพอใจจากการบริหารงานให้มากที่สุด สอดคล้องกับ นพพงศ์ เกิดแจ่ม (2555) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัด สระแก้ว พบว่า ด้านการกระตุ้นการใช้สติปัญญาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน

ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้วโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

5. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานได้แสดงความสามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา มีการพัฒนาตนเองตามศักยภาพทำให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของยุคล์ (1994) คือการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่ใช่เพียงการยอมรับความต้องการของผู้ตามเท่านั้นแต่ยังช่วยปลุกเร้า กระตุ้น สนับสนุนและยกระดับความต้องการเหล่านั้นให้สูงขึ้น ผู้นำยังมีความพยายามที่จะพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ตามให้ไปไกลกว่าเดิม เช่นการมอบหมายงานที่ท้าทายให้เพิ่มความรับผิดชอบที่มากขึ้น สร้างความมั่นใจในสิ่งที่คุณตามจะทำนอกเหนือจากที่คาดหวัง เพื่อให้ผู้ตามได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามศักยภาพสอดคล้องกับรุ่งนภา วิจิตรวงศ์ (2551) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทราเขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ผู้บริหารแสดงออกมามากกว่าด้านอื่นคือด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ จากการศึกษาวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพยายามสร้างความเลื่อมใสศรัทธาโดยปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำอย่างแท้จริงไม่หาผลประโยชน์ใส่ตนมีวิจรรย์ญาณวิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิดสู่การปฏิบัติจนทำให้เกิดผลงานเชิงประจักษ์เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและหาแนวทางที่จะทำให้ผู้ร่วมงานรู้สึกผูกพันกับสถานศึกษาอันส่งผลให้เกิดความเชื่อถือของครูผู้สอนพร้อมที่จะปฏิบัติตามซึ่งทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนางาน

1.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้บริหารก็ควรยกย่องชมเชยให้รางวัลตอบแทนในโอกาสต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความและกำลังใจในการทำงานผู้บริหารสถานศึกษาควรกระตุ้นให้แต่ละคนตระหนักและพิจารณาถึงความจำเป็นในการทำงานงานใดควร

ทำก่อนงานใดควรจะทำทีหลัง เพราะงานบางอย่างต้องอาศัยความเร่งด่วน แต่งานบางอย่างก็มีระยะเวลานาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมองโลกในแง่ดี เพื่อทุกคนที่อยู่รอบข้างจะได้รู้สึกดีตามไปด้วยและสร้างสรรค์ผลงานในทางที่ดีขึ้น

1.3 ด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา ในด้านนี้ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดอบรมสัมมนาเน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ผู้ร่วมงานหาวิธีแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ เช่น การสร้างนวัตกรรม โครงสร้างที่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ให้ผู้ร่วมงานหาจุดเด่น จุดด้อย ของสถานศึกษา สนับสนุนให้ค้นคว้าวิจัยในชั้นเรียน เพื่อจะได้ทราบปัญหาที่นำมาปรับปรุงแก้ไขได้ทันทางที่

1.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาควรรู้จักคุณสมบัติพื้นฐานของโปรแกรมละคน ความสามารถ และความถนัดที่โดดเด่น ข้อมูลแล้วพยายามตอบสนองความต้องการของผู้ร่วมงานให้ตรงกับสิ่งที่เขาต้องการ ควรรู้จักสังเกต เอาใจใส่เพื่อให้ได้ข้อมูลความแตกต่างของแต่ละบุคคลที่แท้จริง จะได้มอบหมายงานให้ถูกจุด การแสดงถึงความเอาใจใส่ และเป็นกันเองอย่างเท่าเทียมกันต่อผู้สอนทุกคน ทำให้เกิดความพอใจทุกฝ่าย ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนางานด้วยความเต็มใจและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

2.2 ควรมีการศึกษาโรงเรียนอำเภอข้างเคียง เพื่อช่วยให้ได้ทราบถึงความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนของอำเภอข้างเคียง ว่ามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- ชรรัตน์ จินขาว่ำ. (2557). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3*. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาลัษขอนแก่น.
- ชาลิสะ ดะเซ็ง. (2555). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวราธิวาส*. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ฐิตารีย์ ตั้งอำไพสกุล. (2551). *รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารตามทัศนะของบุคลากร มหาวิทยาลัยสวนสุนันทา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ดำรงค์ ศรีอร่าม. (2553). *การพัฒนาแบบการพัฒน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ :
- ธวัชชัย หอมยามเย็น. (2555). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2*. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาลัษขอนแก่น.
- นพพงศ์ เกิดแจ้ง. (2555). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2554). *ภาวะผู้นำ (Leadership)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2553). *ผลการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รุ่งนภา วิจิตรวงศ์. (2551). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1*. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- สรินรัตน์ มุสิกการยกุล. (2558). *ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2*. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. (2560). *แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2560*. อุดรธานี : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3.

- อารี กังสานุกุล. (2553). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). *การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2546). *การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์
- Avolio, B. J., & Bass, B. M. (1988). *Transformational leadership, charisma and beyond*. In J. G. Hunt, B. R. Baliga, H. P. Dachler, & C. A. Schriesheim (Eds.).
- Bass, B. M. (1998 a). *Leadership and performance beyond expectations*. New York: The Free Press, MacMillan.
- Bass, B. M. (1994 b). *Leadership: Can it be holistic*. New York: The Free Press.
- Bass, B. M. (1999). *From transactional to transformational leadership: learning to share the vision*. *Organizational Dynamics*, 18, 19–31.
- Bass, B. M. (1999). Two decades of research and development in transformational leadership. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 8, 9–32.
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1990). Developing transformational: 1992 and beyond. *Journal of European Industrial Training*, 5(10), 21–27.116
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1993). *Transformational leadership development*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Hersey, Paul. And Blanchard, Kennet H. (1988) *Management of Organizational Behavior*. Englewood Cliffs, NJ : Prentice – Hall
- House, R. J. (1971). *A 1976 Theory of Charismatic Leadership*. In J.G. Hunt and L.L. Larson (eds.) *Leadership: The Cutting Edge*. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Leithwood, K. and Jantzi, D. (1996). Toward an Explanation of Variation in Teacher's Perceptions of Transformational School Leadership. *Educational Administration Quarterly*.
- Yukl, G. A. (1998). *Leadership and performance beyond expectation (2nd ed.)*. New York: McGraw–Hill.

**การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24**
**A Proposed Model of Education 4.0 Development for Schools
under The Office of Secondary Educational Service Area 24**

วรินทร์ พรหมสาขา ณ สกลนคร¹, พนายุทธ เชยบาล², ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์³
Warintorn Phromsakha Na Sakonnakhon¹, Panayuth Choeybal², Praporntip Kunagornpitak³

Received: 14 เมษายน 2563 **Revised:** 25 เมษายน 2563 **Accepted:** 27 เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 12 คน มาจากการเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์และครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเป้าหมายของการเรียนรู้ 2) ด้านกระบวนการวัดและทักษะครู 3) ด้านหลักสูตร 4) ด้านการเรียนการสอน และ 5) ด้านระบบนิเวศของการเรียนรู้ ได้รับการยืนยันจากผู้ให้ข้อมูลว่าใช้ได้ทั้งหมด มีมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง ใช้ได้ทุกด้านทุกข้อ

คำสำคัญ: การพัฒนาการศึกษา, การศึกษา 4.0

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Master Student of Education Program, Program in Educational Administration, Udon Thani Rajabhat University, Thailand; e-mail: warintorn.ph@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Assistant Prof. Dr., Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

³ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Doctor, Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

ABSTRACT

The purpose of this research was to propose a model of education 4.0 development for schools under the Office of Secondary Educational Service Area 24. Data was collected by in-depth interview technique. The research informants were 3 educational administrators, 3 school administrators, 3 educational supervisors, and 3 teachers, derived by purposive selection. Data were analyzed by content analysis.

The research result was found that the education 4.0 development model for schools under the Office of Secondary Educational Service Area 24. There were comprised 5 dimensions, including; 1) educational goals, 2) instructor skills, 3) course syllabus, 4) teaching method and 5) learning ecosystem. They had verified by all informants and standards on utility, feasibility, propriety and accuracy.

KEYWORDS: Educational development, Education 4.0

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ประเทศไทย 4.0” เป็นความมุ่งมั่นของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ ไปสู่ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” หรือ “Value-based Economy” การขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 นั้น “คน” ถือเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนดังกล่าวในอดีตที่ผ่านมา การพัฒนาประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ส่งผลให้การพัฒนาขาดความสมดุล เราแลกการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจกับความทรุดโทรมของสิ่งแวดล้อม ความเสื่อมโทรมของสังคม และความล้มเหลวในการพัฒนาคน แต่ในประเทศไทย 4.0 นั้น จะให้ “คน” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559: เว็บไซต์) สอดคล้องกับปัจจุบันที่การศึกษาในประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ครั้งที่ 4 (Industries 4.0) สภาพการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ระบบการจัดการศึกษาของไทยต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และการศึกษา และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จะช่วยให้สามารถเรียนรู้และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ดังนั้น ทักษะแห่งศตวรรษใหม่จึงเป็นใบเบิกทางสู่การเลื่อนสถานะทางเศรษฐกิจ (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์, 2556: 36-37)

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

Vol.9 No.1 January – June 2021

การเรียนรู้ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จะช่วยพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ มีศักยภาพ สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้อย่างสร้างสรรค์ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักพึ่งตนเองเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม พัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness) ความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economics, Business and Entrepreneurial Literacy) ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองดี (Civic Literacy) ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) และความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy) โดยจัด การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคน ได้เรียนรู้ในเนื้อหาหลัก 3 ประการ (3Rs) ได้แก่ การอ่าน (Reading) การเขียน (Writing) และการคิดคำนวณ (Arithmetic) รวมทั้ง ต้องพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะเกี่ยวกับการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วย ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) การสื่อสาร (Communication) ความร่วมมือ (Collaboration) และการริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต และทักษะอาชีพให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (Partnership for 21st Century Skills, 2008 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558: 1) และจากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24, 2559: 10) ยังต้องมีการพัฒนาด้านการเรียนรู้ ทักษะ/กระบวนการ และปลูกฝังเจตคติเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพราะ หากเด็กไทยซึ่งต่อไปจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศตามนโยบายประเทศไทย 4.0 ยิ่งด้อยเรื่องทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศ ทักษะการทำงานและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ก็จะทำให้เกิดผลกระทบตามมาคือไม่สามารถที่จะไปแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ในเวทีโลกได้

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการปฏิรูปการศึกษาเพื่อเตรียมคนไทยสู่ 4.0 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: เว็บไซต์) มาเป็นแนวทางในการศึกษาการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ประกอบด้วย ด้านเป้าหมายของการเรียนรู้ ด้านกระบวนการต้นและทักษะครู ด้านหลักสูตรด้านการเรียนการสอน และด้านระบบนิเวศของการเรียนรู้ มาเป็นแนวทางในการศึกษา โดยคาดว่าจะผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างคนไทย 4.0 ในการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่ม

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

ขอบเขตของการวิจัย

แนวคิดในการวิจัยใช้แนวคิดการปฏิรูปการศึกษาเพื่อเตรียมคนไทยสู่ 4.0 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: เว็บไซต์) มาเป็นแนวทางในการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ซึ่งมีหลักปฏิบัติประกอบด้วย 1) ด้านเป้าหมายของการเรียนรู้ 2) ด้านกระบวนการวัดและทักษะครู 3) ด้านหลักสูตร 4) ด้านการเรียนการสอน และ 5) ด้านระบบนิเวศของการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะดังนี้

1. การศึกษาในระยะที่ 1 เป็นการหารูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ตามแนวคิดการปฏิรูปการศึกษาเพื่อเตรียมคนไทยสู่ 4.0 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: เว็บไซต์) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 3 คน และครู จำนวน 3 คน จากการเลือกแบบเจาะจง รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน เพื่อหารูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ใช้การตรวจสอบข้อมูลโดย 1) การตรวจสอบเส้าข้อมูล (Data Triangulation) ตามแนวคิดของเดนชิน คือการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ โดยข้อมูลนั้นจะต้องเก็บรวบรวมจากแหล่งที่มา ได้แก่ บุคคล โดยการเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญให้สัมภาษณ์ ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันโดยมาจากคนละโรงเรียน แล้วข้อมูลที่ได้นั้นมีความสอดคล้องเป็นเหตุเป็นผลกัน และ 2) การตรวจสอบสามเส้าโดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีต่างๆ กัน เพื่อ

รวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้การสังเกตร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. การศึกษาในระยะที่ 2 เป็นการยืนยันรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยนำผลการการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกในระยะที่ 1 มาพิจารณายืนยันรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยผู้ให้ข้อมูลในระยะที่ 1 เป็นผู้ยืนยันรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยผู้ให้ข้อมูลจำนวน 12 คนที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกในระยะที่ 1 พิจารณายืนยันโดยใช้แบบยืนยันรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ซึ่งกำหนดเกณฑ์การประเมินยืนยันของผู้เชี่ยวชาญที่เห็นด้วย ร้อยละ 50 ขึ้นไป ถือว่าใช้ได้

3. การศึกษาระยะที่ 3 เป็นการประเมินรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยนำรูปแบบที่ได้รับการยืนยันแล้ว ในระยะที่ 2 มาประเมินรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ซึ่งประยุกต์ใช้จากเกณฑ์การประเมินตามมาตรฐานการประเมินของกสศ (Guskey, 2000: 60-65) ซึ่งแบ่งเป็น 4 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (Utility Standards) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) และมาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards) โดยหาค่าเฉลี่ยแล้วกำหนดเกณฑ์การประเมินความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เห็นด้วยต่อรูปแบบ .60 ขึ้นไป โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) กำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีคุณวุฒิ และประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา ด้านการบริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศ ไม่น้อยกว่า 10 ปี และ 2) มีความรู้/ประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

1. จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 คน ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ดังนี้

1.1 ด้านเป้าหมายของการเรียนรู้ มีแนวทางในการพัฒนาโดยกำหนดเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการ ความสนใจ เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อมุ่งสู่อาชีพ และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสะท้อนจากข้อคิดเห็นต่อไปนี้

“...ต้องจัดการศึกษาให้มันสอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการของเขา...”

(ผู้บริหารการศึกษา 1, 25 กรกฎาคม 2561)

“...ควรสร้างเด็กให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในศตวรรษที่ 21...”

(ผู้บริหารสถานศึกษา 1, 31 พฤษภาคม 2561)

“...เราผลิตเด็กออกไปต้องไปสู่ตลาดแรงงาน ต้องขับเคลื่อนให้เด็กไปสู่ตลาดแรงงานให้ได้ ต้องมีอาชีพให้ได้ ทุกคนเรียนเพื่อนำไปประกอบอาชีพ...”

(ศึกษานิเทศก์ 1, 26 กุมภาพันธ์ 2561)

1.2 ด้านกระบวนการทัศน์และทักษะครู มีแนวทางในการพัฒนาโดยสร้างความตระหนักยอมรับการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี และสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งสะท้อนจากข้อคิดเห็นต่อไปนี้

“...ต้องมีการปรับกระบวนการทัศน์กับบุคลากรก่อน เกี่ยวกับการที่จะพัฒนาเด็กไปสู่การศึกษา 4.0 ให้เขาได้ตระหนักก่อน เห็นความสำคัญก่อน...”

(ศึกษานิเทศก์ 3, 2 พฤษภาคม 2561)

“...ครูในยุค 4.0 ต้องเป็นผู้ที่ยอมรับสภาพการเปลี่ยนแปลง ต้องกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสอนของตัวเองจากรูปแบบเก่ามาสู่กระบวนการที่มีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น อันนี้สำคัญ ครูต้องยอมรับและปรับกระบวนการทัศน์ตรงนี้ให้ได้...”

(ศึกษานิเทศก์ 2, 6 มีนาคม 2561)

“...การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง Paradigm...”

(ครู 3, 31 พฤษภาคม 2561)

1.3 ด้านหลักสูตร มีแนวทางในการพัฒนาโดยบูรณาการหลักสูตรตามความสนใจ ให้มีความสอดคล้องกับโลกปัจจุบันเพื่อสร้างนวัตกรรมและให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกำหนด ซึ่งสะท้อนจากข้อคิดเห็นต่อไปนี้

“...ถ้าหลักสูตรของเราสามารถที่จะบูรณาการได้จะทำให้ความเข้าใจของนักเรียนดีขึ้น เห็นภาพการนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมันน่าจะดีขึ้น...”

(ผู้บริหารการศึกษา 1, 25 กรกฎาคม 2562)

“...หลักสูตรจะต้องสอดคล้องกับสภาพการณ์โลกในปัจจุบัน จบออกมาแล้วเขาจะต้องสามารถไปทำงานได้...”

(ผู้บริหารการศึกษา 2, 4 พฤษภาคม 2561)

“...ถ้าเป็นไปได้ นายจ้างหรือผู้ประกอบการควรกำหนดสเปคที่เขาต้องการลงในหลักสูตรว่าเขาต้องยังงี้ ต่อไปก็น่าจะได้ร่วมมือกัน หลักสูตรก็ควรจะปรับเปลี่ยน ฉะนั้นเครือข่ายก็ต้องเข้ามาช่วยคิด...”

(ศึกษานิเทศก์ 1, 26 กุมภาพันธ์ 2561)

1.4 ด้านการเรียนการสอน มีแนวทางในการพัฒนาโดยใช้ Active Learning พัฒนาทักษะของผู้เรียนโดยมีครูเป็นโค้ชและใช้เทคโนโลยีช่วยเสริม ซึ่งสะท้อนจากข้อคิดเห็นต่อไปนี้

“...เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ สืบค้น และตั้งปัญหาด้วยตนเอง โดยครูมีหน้าที่เป็นคนให้คำปรึกษา และอำนวยความสะดวกต่อการเรียน กิจกรรมที่นักเรียนสนใจศึกษา...”

(ผู้บริหารสถานศึกษา 1, 31 พฤษภาคม 2561)

“...การเรียนการสอน ไม่เน้นเนื้อหาในห้องเรียน ให้เน้นกระบวนการฝึกทักษะ นำมาฝึกฝนและพัฒนาแนวคิดที่สร้างสรรค์ในห้องเรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน...”

(ครู 2, 30 พฤษภาคม 2561)

“...เด็กควรจะมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล ในการจัดการองค์ความรู้ของตนเอง จนนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้ได้...”

(ผู้บริหารสถานศึกษา 3, 20 สิงหาคม 2561)

1.5 ด้านระบบนิเวศของการเรียนรู้ มีแนวทางในการพัฒนาโดยจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ องค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ให้ความสำคัญกับหลักสูตร ครู นักเรียน สื่อ/เทคโนโลยี บรรยากาศ การบริหารจัดการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสะท้อนจากข้อคิดเห็นต่อไปนี้

“...ระบบนิเวศทางการเรียนรู้คือทุกอย่างจะสัมพันธ์กันหมดทั้งในเชิงสังคม ในเชิงวัตถุจะต้องสัมพันธ์กัน...”

(ผู้บริหารการศึกษา 3, 4 พฤษภาคม 2561)

“...บรรยากาศการเรียนการสอนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรยากาศที่ดีหรือบรรยากาศเชิงบวกจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดี มีความตั้งใจในการเรียนการสอนอย่างเต็มที่...”

(ครู 3, 31 พฤษภาคม 2561)

“...ระบบนิเวศจะเชื่อมโยงกันทุกเรื่อง ทั้งเรื่องหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เป้าหมาย วิธีการจัดการเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอน เครือข่ายความร่วมมือ สภาพบริบท ต้องเอื้อต่อการเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้จะต้องเชื่อมโยงกัน...”

(ศึกษานิเทศก์ 2, 6 มีนาคม 2561)

2. ผลการยืนยันรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

ตารางที่ 1 ผลการยืนยันและแปลผลรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

รูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียน	การยืนยัน				แปลผล	
	เห็นด้วย			ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ		จำนวน		ร้อยละ
1. ด้านเป้าหมายของการเรียนรู้	12	100.00		0	0.00	เห็นด้วย
2. ด้านกระบวนการทัศน์และทักษะครู	12	100.00		0	0.00	เห็นด้วย
3. ด้านหลักสูตร	12	100.00		0	0.00	เห็นด้วย
4. ด้านการเรียนการสอน	12	100.00		0	0.00	เห็นด้วย
5. ด้านระบบนิเวศการเรียนรู้	12	100.00		0	0.00	เห็นด้วย

จากตารางที่ 1 พบว่า รูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ได้รับการพิจารณายืนยันจากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 12 คน ว่าเห็นด้วยทุกด้าน (ร้อยละ 100.00)

3. การประเมินรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ใน 4 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (Utility Standard) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) และมาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

ข้อที่	มาตรฐาน	ผลการประเมิน	
		คะแนนเฉลี่ย	แปลผล
1	ด้านอรรถประโยชน์	0.80-1.00	ใช้ได้
2	ด้านความเป็นไปได้	0.80-1.00	ใช้ได้
3	ด้านความเหมาะสม	0.80-1.00	ใช้ได้
4	ด้านความถูกต้อง	0.80-1.00	ใช้ได้

จากตารางที่ 2 พบว่า จากผลการประเมิน มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (Utility Standards) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) และมาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards) รูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มี มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง ใช้ได้ทุกประเด็น (คะแนนเฉลี่ย 0.80-1.00)

การอภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย การหารูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านพบประเด็นสำคัญเพื่อนำมาอภิปราย ดังนี้

1.1. ด้านเป้าหมายของการเรียนรู้ มีแนวทางในการพัฒนาโดยกำหนดเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการ ความสนใจ เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อมุ่งสู่อาชีพ และสร้างนวัตกรรมให้สามารถจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาจเนื่องมาจากเป้าหมายของการเรียนรู้ในการศึกษายุค 4.0 การจัดการศึกษาต้องเหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละบุคคล จะต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียน การจัดการศึกษาจะไม่เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งหมด แต่จะมีความหลากหลายตามความถนัด และความสนใจ ตามพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของผู้เรียน เน้น

ทักษะในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณาในบริบทการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 24 พบว่าเป้าหมายของการเรียนรู้ เป็นงานส่วนหนึ่งของการดำเนินการจัดการศึกษาที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ เสมอภาค ตามมาตรฐานการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 5) ที่มุ่งเน้นการประกันโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และการศึกษาเพื่อการมีงานทำและสร้างงานได้ เพื่อให้พลเมืองสามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย 4.0 ของนายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559: 6) ในส่วนการเตรียมการศึกษาจะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน จัดหลักสูตรให้ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม พร้อมทั้งปรับปรุงตำราให้สอดคล้องกับหลักสูตรโดยเฉพาะการคิดเป็น วิเคราะห์เป็น ตามทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่นเดียวกับ อีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ (2559: เว็บไซต์) ที่กล่าวว่า “การศึกษาในยุค Thailand 4.0” คือการสร้างคนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นทักษะในการคิดวิเคราะห์เป็นหลัก สอดคล้องกับที่ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ (2550) ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบอเมริกาได้มีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาไทยโดยเฉพาะแนวคิดพัฒนาการของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ที่ยึดความสนใจของเด็กเป็นหลัก เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ถูกนำมาใช้ในโรงเรียนตลอดจน แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตและองค์การยูเนสโกได้เข้ามาสู่ประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทย เมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์แนวคิดการเรียนรู้หรือการศึกษาตลอดชีวิต ของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) และสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) อันเป็นแนวคิดทฤษฎีของ อีแวน อิลลิช (Ivan Illich) ได้กลับมากลายเป็นแนวคิดที่สำคัญในการจัดการศึกษาของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ทำให้หลายๆ ประเทศต่างหันมาทำการปฏิรูปการศึกษา เพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมีการนำแนวคิดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) และการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) มาใช้เป็นรูปแบบการในการจัดการศึกษาของนานาประเทศทั่วโลก ซึ่งแนวคิดนี้เองที่เป็นตัวผลักดันที่สำคัญอันนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน

1.2. ด้านกระบวนการทัศน์และทักษะครู มีแนวทางในการพัฒนาโดยสร้างความตระหนัก ยอมรับการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี และสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาครูให้มีทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงาน ทักษะการคิด และพัฒนาทักษะ

การสร้างแรงบันดาลใจ อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกทำให้ผู้บริหารต้องสร้างความตระหนักโดยการปรับกระบวนการทัศน์ของครูและบุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาไปสู่การศึกษา 4.0 การปรับกระบวนการทัศน์เป็นการปรับเปลี่ยนกรอบความคิด แนวคิดเดิมของครูให้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2558: 24) ที่ได้กล่าวถึงทักษะของครูว่าบทบาทใหม่ครูทำหน้าที่เป็นผู้เอื้อหรือจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงเรียกว่าเป็นผู้เอื้อความรู้ คือ เอื้อให้เด็กหาความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับทีวีจาร์ณ พานิช (2559: 65) ได้กล่าวถึงทักษะครูว่า ทักษะการเป็นครู ทักษะการออกแบบการเรียนรู้ เป็น Project Based Learning ทักษะการชวนลูกศิษย์คุยกันเพื่อทำ Reflection หรือ AAR ทักษะในการเรียนรู้สร้างความรู้ใหม่จากการทำหน้าที่ครูนี้คือหัวใจ และทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน PLC และสอดคล้องกับทีพิมพ์ันธ์ เศษะคุปต์ และ เพียวว ยินดีสุข (2560: 8-9) ได้กล่าวว่า ครูต้องมีทักษะ 7 เรียกสั้นๆ ว่า “ทักษะ 7C” เป็นทักษะเพื่อการเป็นครูมืออาชีพ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์สิ่งที่ครูต้องปฏิบัติ และพึงมีตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เป็นทักษะที่ครูควรได้รับการพัฒนาเพื่อการเป็นครูมืออาชีพ ได้แก่ 1) ทักษะ C1: Curriculum Development พัฒนาหลักสูตร 2) ทักษะ C2: Child – centered Approach ทักษะการเรียนรู้เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง (3) ทักษะ C3: Classroom Innovation Implementation) การนำนวัตกรรมไปใช้ 4) ทักษะ C4: Classroom Authentic Assessment การประเมินตามสภาพจริง 5) ทักษะ C5: Classroom Action Research การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน 6) ทักษะ C6: Classroom Management การจัดการชั้นเรียน และ 7) ทักษะ C7: Character Enhancement การเสริมสร้างลักษณะ สอดคล้องกับที กรอส (Grose, 2014) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ของครูในทักษะการสร้างความรู้ด้วยตนเองด้วยเทคโนโลยีส่งเสริมสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ แนวคิดและสมมติฐานที่เป็นที่นิยมในช่วงนี้คือ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีการสังเคราะห์ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูเชื่อว่าการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียนเพียงอย่างเดียวจะประสบความสำเร็จเมื่อมันถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการปฏิบัติและเครื่องมือที่ใช้เชื่อมต่อการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่แท้จริง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเข้าใจในวิธีการความรู้ที่สร้างขึ้นเร่งการเปลี่ยนครูกับการสร้างความรู้ด้วยตนเองในสภาพแวดล้อมที่อุดมไปด้วยเทคโนโลยี ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าพลังอำนาจในการปฏิบัติของครูที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเมื่อครูผู้มีอำนาจที่จะร่วมกันและเรียกการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของความคิดริเริ่มและการปรับปรุง ความรู้ลึกที่ชัดเจนของวิธีการที่ชุมชน

การศึกษาสามารถสนับสนุนครูผู้สอนในการริเริ่มการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาที่มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างลึกซึ้งและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.3. ด้านหลักสูตร มีแนวทางในการพัฒนาโดยบูรณาการหลักสูตรตามความสนใจให้มีความสอดคล้องกับโลกปัจจุบันเพื่อสร้างนวัตกรรมและให้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรควรกำหนดโครงสร้างหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตร มีแนวทางและรูปแบบการพัฒนาด้วยการบูรณาการร่วมกัน สร้างตัวชี้วัดและร่วมกำหนดโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อาจเนื่องมาจากปัจจุบันการศึกษาในประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายในยุคที่สภาวะการณ์โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ระบบการจัดการศึกษาของไทยต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูปการเรียนรู้และปฏิรูประบบการบริหารสถานศึกษา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้มีความพร้อมในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตามสภาวะการณ์โลก สอดคล้องกับที่วิรัช วงษ์ใหญ่ (2537: 46) ให้ความหมายว่าหลักสูตรมีความหมายสองนัย โดยความหมายในวงแคบของหลักสูตร คือ วิชาที่สอน ส่วนความหมายในวงกว้างหลักสูตร มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อม สอดคล้องกับที่ พิมพ์พรรณ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2560: 15) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตร ตลอดจนกระบวนการพัฒนาหลักสูตร และสอดคล้องกับที่ รุ่งทิศา ปุณะตุง (2560: 51) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า คือ มวลประสบการณ์ทุกอย่างที่โรงเรียนจัดไว้ให้แก่ผู้เรียน ภายใต้การดูแลควบคุมของโรงเรียน สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะตามที่สังคมมุ่งหวัง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษาได้ สอดคล้องกับที่ พูนภัทรา พูลผล (2554) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการพบว่า 1) หลักสูตรจะต้องมุ่งเน้นการบูรณาการของชีวิตและความหมายของมันในศตวรรษที่ 21 โดยการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทั้งหมดของมนุษย์ที่มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก 2) การเรียนการสอนและการเรียนรู้กระบวนการ: นักเรียนจะได้เรียนรู้ผ่านการตรวจสอบผ่านประสบการณ์ควบคู่ไปพร้อมกับ การเรียนรู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงการสนทนาและสอบถามรายละเอียดการทำงานร่วมกัน 3) การกำกับดูแลเป็นประจำผ่านขั้นตอนการตรวจสอบระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครูในการสะท้อนให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแต่ละคน 4) การวัดเชิงคุณภาพและการประเมินผลเพื่อประเมินความสามารถและความดี จริยธรรมโดยมีรายละเอียดในการอธิบายถึงการพัฒนาพื้นที่ในการปรับปรุงและการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ในอนาคตและ 5) โดยใช้เทคโนโลยีในการศึกษาโดยใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือในการวิจัยการใช้งานของอุปกรณ์

ไอทีที่ความช่วยเหลือในการสร้างการเรียนรู้และความรู้เช่นเดียวกับการบันทึก การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคลในการสั่งซื้อเพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียนที่มีชีวิตอยู่กับใจที่เปิดกว้าง ยินดีรับฟังด้วยความเมตตาความเข้าใจวัฒนธรรมและความคาดหวังของคนอื่นๆ การใช้ประโยชน์จากความรู้ในการสื่อสารที่มีปฏิสัมพันธ์และการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกที่มีความหลากหลาย

1.4. ด้านการเรียนการสอน มีแนวทางในการพัฒนาโดยใช้ Active Learning พัฒนาทักษะของผู้เรียนโดยมีครูเป็นโค้ชและใช้เทคโนโลยีช่วยเสริม องค์ประกอบการเรียนการสอนให้ความสำคัญกับหลักสูตร ครู นักเรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อการสอน และสภาพแวดล้อม อาจเนื่องมาจากการเรียนการสอนในการศึกษา 4.0 เป็นลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยการเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ สืบค้น และตั้งปัญหาด้วยตนเอง โดยครูมีหน้าที่คอยให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกต่อการเรียน และเมื่อพิจารณาในบริบทของการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ได้พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ผู้เรียนได้รับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ส่งเสริมพัฒนาให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับที่ กิตติพันธ์ อุดมเศรษฐ์ (2554: 90) ได้ให้ความหมายการเรียนการสอน (Instruction) หมายถึง วิธีการและกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนด สอดคล้องกับทิตนา แคมมณี (2555: 2-6) ที่จัดหมวดหมู่ของรูปแบบการสอนตามลักษณะของวัตถุประสงค์เฉพาะหรือตามเจตนารมณ์ของรูปแบบไว้ 5 หมวด ดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) 2) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย (Affective Domain) 3) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย (Psycho-Motor Domain) 4) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการ (Process Skill) และ 5) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ (Integration) และสอดคล้องกับที่ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2558: 25) ได้กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ใหม่ ว่า ในปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ใหม่ๆ ขึ้นหลายประการ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ไม่เป็นการบรรยายแต่เน้นการลงมือทำของผู้เรียนเป็นหลัก ดังนี้ 1) การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) 2) การสอนโดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน (Research-based Learning) 3) การสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Case-based Learning) 4) การสอนโดยใช้โครงการเป็นฐาน

(Project-based Learning) 5) การสอนโดยใช้ผลผลิตเป็นฐาน (Productivity-based Learning) 6) การสอนโดยใช้การทำงานเป็นฐาน (Work-base Learning) และ 7) เรียนรู้โดยใช้การตกผลึกเป็นฐาน (Crystallization-based Learning) สอดคล้องกับที่ ฮักเฮส (Hughes, 2003) ได้ศึกษากรณีตัวอย่างของการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยใช้กลยุทธ์การเรียนรู้แบบสภาพจริงและการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือทำด้วยตัวเองอย่างกระตือรือร้น เช่น การเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์และทักษะนวัตกรรม ทักษะการทำงานเป็นทีม ความเป็นผู้นำ การสื่อสาร ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ทักษะการเรียนรู้ และทักษะอาชีพได้ดี

1.5. ด้านระบบนิเวศของการเรียนรู้ มีแนวทางในการพัฒนาโดยจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ องค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ให้ความสำคัญกับหลักสูตร ครู นักเรียน สื่อ/เทคโนโลยี บรรยากาศการบริหารจัดการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กิจกรรมเพื่อพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้โดยการสานสัมพันธ์ชุมชน พัฒนาสื่อเทคโนโลยี และการนิเทศเชิงรุก อาจเนื่องมาจากการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาในยุค 4.0 ที่ขาดไม่ได้เลยก็คือเรื่องของเทคโนโลยี ในด้านกายภาพจะต้องมีความเพียบพร้อมทั้งหมด ต้องเป็นห้องเรียนคุณภาพ เป็นห้องเรียน 4.0 ห้องเรียนต้องพร้อมที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีสื่อเทคโนโลยีต่างๆ ประกอบเป็นห้องเรียนดิจิทัล หรือ Smart Classroom นอกจากนี้ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนก็มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน บรรยากาศที่ดีหรือบรรยากาศเชิงบวกจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดี มีความตั้งใจในการเรียนการสอนอย่างเต็มความสามารถ เมื่อพิจารณาในบริบทของการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 อาจเนื่องมาจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ได้มีการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ ทั้งในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างทั่วถึง ส่งเสริมพัฒนาให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาแบบดูแลช่วยเหลือที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับที่สถาบันอุทยานการเรียนรู้ (TK Park) (2560: เร็บไซต์) ได้ให้ความหมายของระบบนิเวศของการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) หรือ “สภาพแวดล้อมการเรียนรู้” ว่าเป็นความหมายที่ขยายขอบเขตมากกว่าพื้นที่โรงเรียน แต่ครอบคลุมไปถึงสถานที่ทำงาน ชุมชน ซึ่งแวดล้อมด้วยทรัพยากร ผู้คน และเทคโนโลยี ซึ่งล้วนมีส่วนในการสนับสนุนให้เกิดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ทั้งแง่บวกและแง่ลบ สอดคล้องกับที่ พิมพ์พรรณ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข (2560: 262) ได้กล่าวถึงบรรยากาศการเรียนการสอนที่มีอิทธิพลต่อการ

เรียนรู้ของผู้เรียน บรรยากาศที่ดีหรือบรรยากาศเชิงบวกจะส่งเสริมให้ผู้เรียน มีสุขภาพจิตที่ดี มีความตั้งใจ ใช้เวลาในการเรียนเต็มที่ ในทางกลับกันบรรยากาศที่ไม่เหมาะสมจะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนไม่สนใจ และสอดคล้องกับ แลธัม (Latham อ้างถึงในวิโรจน์ สารรัตนะ, 2556: 92) กล่าวถึงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 มีลักษณะดังนี้ 1) เป็นห้องเรียนออนไลน์ (Online Classrooms) โดยใช้คอมพิวเตอร์จำลองภาพการฝึกอบรมหรือการมีปฏิสัมพันธ์ที่จะได้รับจากห้องเรียนปกติ ทำให้พวกเขาสามารถเรียนไปพร้อมๆ กับการทำงานหรือการทำหน้าที่ในครอบครัวได้ ทำให้มีความประหยัด ให้โอกาสกับกลุ่มคนที่ไม่สามารถเรียนได้จากการศึกษารูปแบบเดิม 2) เป็นการเรียนรู้แบบไฮบริด (Hybrid Learning) ผสมผสานกันระหว่างรูปแบบการสอนแบบเดิม (Face to Face Education) กับรูปแบบออนไลน์ (Online Teaching) 3) เป็นโมเดลสตูดิโอทางสถาปัตยกรรม (The Architecture Studio Model) 4) เป็นการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคโนโลยี (Technology-Enabled Active Learning: TEAL) และ 5) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ในปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่นักเรียนสามารถจะเคลื่อนย้ายจากกิจกรรมหนึ่งไปสู่กิจกรรมหนึ่งอย่างไร้รอยต่อภายในห้องเรียนกว้างๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในการหารูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 เมืองค้อประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านเป้าหมายของการเรียนรู้ ด้านกระบวนการทัศน์และทักษะครู ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านระบบนิเวศการเรียนรู้ ดังนี้

1.1.1 ด้านเป้าหมายของการเรียนรู้ ซึ่งผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำไปใช้โดยกำหนดเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการ ความสนใจ เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อมุ่งสู่อาชีพ และสร้างนวัตกรรมให้สามารถจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.1.2 ด้านกระบวนการทัศน์และทักษะครู ซึ่งผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำไปใช้โดยสร้างความตระหนัก ยอมรับการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี และสร้างการมีส่วนร่วม

1.2 ด้านหลักสูตร ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำไปใช้โดยบูรณาการหลักสูตรตามความสนใจ ให้มีความสอดคล้องกับโลกปัจจุบันเพื่อสร้างนวัตกรรมและให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกำหนด

1.3 ด้านการเรียนการสอน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำไปใช้โดยใช้จัด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนโดยมีครูเป็นโค้ชและใช้เทคโนโลยีช่วยเสริม

1.4 ด้านระบบนิเวศของการเรียนรู้ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำไปใช้โดยจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดอื่น เพื่อนำมาเปรียบเทียบและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

2.2 ควรทำการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการบริหารองค์การให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.4 ควรมีการศึกษารูปแบบการใช้รูปแบบในการพัฒนาการศึกษา 4.0 โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพันธ์ อุดาเศรษฐ์. (2554). การพัฒนารูปแบบการออกแบบการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้กลับด้านตามกรอบแนวคิดที่แพคและทฤษฎีขยายความคิดสำหรับครูมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมณี. (2555). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2559). การศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน18. กรุงเทพฯ: ศูนย์ประชุมวายุภักษ์ โรงแรมเซ็นทราศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ.

- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข. (2560). ทักษะ 7C ของครู 4.0. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พูนภัทรา พูลผล. (2554). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเตรียมผู้เรียนสู่ความเป็นพลเมืองโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ ลินลาวัฒน์ และคณะ. (2550). รายงานการวิจัยเรื่อง อิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศที่มีต่อการจัดการศึกษาของไทย. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2558). ปฏิรูปการเรียนรู้ : ปฏิรูปการศึกษากลับทางจากล่างขึ้นบน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พี.เอ. ลิฟวิ่ง.
- รุ่งทิพา ปุณะตุง. (2560). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการรู้สารสนเทศ ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานและการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรืองและอชิป จิตตฤกษ์. (2556). ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills : Rethinking How Students Learn). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส.
- วิจารณ์ พานิช. (2559). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ชัน แพคเกจจิ้ง (2014).
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีที่เสนอการศึกษาศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- สถาบันอุทยานการเรียนรู้. (2560). สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สร้างสรรค์ สักระยะหนึ่งแนวคิดจากบริบทไทย. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2560. จากhttps://www.tkpark.or.th/tha/articles_detail/334.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). ข้อมูลสารสนเทศ 2559. เอกสารกลุ่มนโยบายและแผน. กภาพสิทธิ์: กภาพสิทธิ์การพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *คู่มือการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษามัธยมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2557*. กรุงเทพฯ: อักษรไทย.

_____. (2559). *ผลงานกระทรวงศึกษาธิการในรอบ 2 ปี (2558-2559)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. สืบค้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.kanpeo.go.th/wp-content/uploads/2017/10/%e0%b9%81%e0%b8%9c%e0%b8%99%e0%b8%81%e0%b8%b2%e0%b8%a3%e0%b8%a8%e0%b8%b6%e0%b8%81%e0%b8%a9%e0%b8%b2%e0%b9%81%e0%b8%ab%e0%b9%88%e0%b8%87%e0%b8%8a%e0%b8%b2%e0%b8%95%e0%b8%b4-%e0%b8%9e.%e0%b8%a8.-2560-2579.pdf>.

_____. (2560). *การปฏิรูปการศึกษาเพื่อเตรียมคนไทยสู่ 4.0*. สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2560, จาก [https://www.facebook.com/ajax/sharer/?s=2&appid=2305272732&id=265595230524302&p\[0\]=265595230524302&sharer_type=all_modes&av=100008056265723&feedback_referrer=%2Fpg%2FOECSocial%2Fphotos%2F&feedback_source=17](https://www.facebook.com/ajax/sharer/?s=2&appid=2305272732&id=265595230524302&p[0]=265595230524302&sharer_type=all_modes&av=100008056265723&feedback_referrer=%2Fpg%2FOECSocial%2Fphotos%2F&feedback_source=17).

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). *ประเทศไทย 4.0*. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.admissionpremium.com/news/1377>.

Grose, K. (2014). *From 21st Century Learning to Learning in the 21st Century: Influences on Transforming Teacher Knowledge of Constructivist Practices in Technology-Rich Learning Environments*. Dissertation Abstracts International, Retrieved December 20, 2016, from <http://search.proquest.com/docview/1667732589?accountid=3295> 7.

Guskey, Thomas R. (2000). *Evaluating professional development*. California : Corwin Press.

Hughes, S. R. (2003). *Exploring the 21st Century Skills Used During a Project-based Learning Experience at the Secondary Level*. Walden University.

บทกลอนลำลีลาไคกนางเอกหมอลำ

Lam Poetry in Melancholy Style of Heroine Mo Lam Singer

ลักขณา ลัดเลา¹, เจริญชัย ชนไพโรจน์²

Lukkana Ladloa¹, Jarernchai Chonpairot²

Received: 12 ตุลาคม 2563 Revised: 16 กุมภาพันธ์ 2564 Accepted: 16 กุมภาพันธ์ 2564

บทคัดย่อ

การศึกษากลอนลำลีลาไคกนางเอกหมอลำเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของกลอนลำลีลาไคกของนางเอกหมอลำ 2) สร้างสรรค์กลอนลำลีลาไคก และทำพ็อนลีลาไคกขึ้นมาใหม่ และนำเสนอต่อหน้าสาธารณชน โดยศึกษาบทกลอนลำของหมอลำอมร พรเสน่ห์ หมอลำชไมพร รุ่งนภา และหมอลำพิศมัย เพชรลมโซย ผลการวิจัยพบว่า หมอลำอมรพรเสน่ห์ มีน้ำเสียงหวานไพเราะ มีเสียงลำที่ชัดถ้อยชัดคำ มีการวางจังหวะของคำร้องที่ดี ลูกคอละเอียด มีการทอดเสียงให้นุ่มนวล ถ่ายทอดอารมณ์ให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกคล้อยตาม หมอลำชไมพร รุ่งนภา มีน้ำเสียงแหลม ลูกคอถี่ละเอียด สามารถเอื้อนเสียงได้หลายระดับแล้วกลับเข้าระดับเสียงเดิมโดยไม่เพี้ยนได้อย่างไพเราะ สามารถวางอารมณ์ของน้ำเสียงให้เข้ากับคำร้องมีเสียงเป็นธรรมชาติไพเราะโดยไม่ตกแต่งเสียง หมอลำสองท่านนี้มีความคล้ายคลึงในเรื่องจังหวะจะมีการร้องแบ่งจังหวะเป็นวรรค โดยลักษณะการลำลากเสียงยาวเหมือนกันแล้วลงให้จบวรรคจึงหายใจก่อนขึ้นวรรคใหม่ ส่วนหมอลำพิศมัย เพชรลมโซย มีลักษณะการขับร้องลงเสียงสั้นเว้นวรรคหายใจถี่กว่า และมีการแบ่งวรรคตอนอย่างชัดเจนในคำร้อง มีน้ำเสียงทุ้มทรงพลัง กระแสเสียงที่ไพเราะชัดเจนในคำร้อง สามารถถ่ายทอดอารมณ์บทโศกให้เข้ากับคำร้องได้เป็นอย่างดีโดยไม่เพี้ยนเสียง เก็บกลอนสม่ำเสมอ

¹ นิสิตหลักสูตรดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; Master Student of Music Program, Master of Music, College of Music, Mahasarakham University, Thailand; e-mail: annalady2535@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; Assistant Prof. Dr., Mahasarakham University, Thailand.

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างสรรค์บทกลอนลำ และท่าพ้อนขึ้นใหม่ โดยมีรูปแบบการแสดงที่มีลักษณะสะท้อนให้เห็นถึงความผิดหวัง โศกเศร้า อาลัยอาวรณ์ระหว่างคู่รักหนุ่มสาว โดยแบ่งการแสดงออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ 1. ผู้แสดงกล่าวคำพณารำพันถึงความรัก และความผิดหวัง ช่วงที่ 2. เข้าสู่บทกลอนลำพร้อมลีลาท่าทางประกอบ โดยยังคงลีลา และทำนองกาพย์สินธุ์ในแบบต้นฉบับเอาไว้

คำสำคัญ : กลอนลำ, ท่าพ้อนและลีลาโศก, นางเอกหมอลำ

ABSTRACT

The study of the *lam* poetry in melancholy style of heroine molam singer, a qualitative research aimed at : 1) investigating the elements of *lam* poetry in melancholy style of heroine molam singer; and 2) creating a new *lam* poetry and dance of melancholy style for presentation to the public audience. The data were collected from Molam Amorn Pornsaneeh, Molam Chamaiporn Rungnapha, and Molam Pitsamai Petlomchoy. The results of the study showed that Molam Amorn Pornsaneeh had sweet voice, clear pronunciation, good word arranging, negated vocalization, soft gliding tone, and convincing emotion. Molam Chamaiporn Rungnapha has a high voice, refined vocalization, capability of creating many levels of vocalization back and forth to the same level with beauty and at the right level; she can set the feeling of her voice in accordance with her natural voice beautifully without any adjustment. These two molam singers share the similarities in terms of rhythmic patterns; knowing how to divide the poetry into phrases, making a long vocalization to match their breathings for each phrase. Molam Pitsamai Petlomchoy used a shorter breathing and clearly-divided the poetry to match her breathing. Her low voice was powerful, clear, and beautiful. She could hold her melancholy voice perfectly in tune throughout the *lam* poetry.

The author used the elements obtained from this study to create the poem and a new dancing style. The show's style reflects the disappointment and mourning between young lovers. The expression was divided into 2 periods: Phase 1: the performer speaks of love and

disappointment; Phase 2: Entering the poem with the accompanying style while maintaining the original Kalasin style and melody.

KEYWORDS: Lam poetry, Lam and dance of melancholy style, Heroine molam singer

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หมอลำถือเป็นศิลปะพื้นบ้านของชาวอีสานที่มีมานาน จนไม่สามารถบอกได้ว่าเริ่มมีมาตั้งแต่เมื่อใดเพราะไม่มีหลักฐานบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร อย่างไรก็ตามหมอลำนอกจากจะเป็นศิลปะการแสดงที่นิยมทั่วไป และเป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสานแล้ว หมอลำยังเป็นที่รวมศิลปะวิทยาการทางด้านต่างๆ และหมอลำยังเป็นผู้สืบทอดวรรณกรรมอันล้ำค่าของชาวอีสานเพราะคนอีสานได้ถ่ายทอดชีวิตจิตใจอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดไว้ในกลอนลำ(ชุมเดช เดชภิมล, 2521 : 1) หมอลำมีวิวัฒนาการตามยุคสมัยเพื่อให้เป็นที่นิยมอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้จากเดิมลำคนเดียว เล่านิทานพื้นบ้าน พงศาวดาร ตำนานและอื่นๆ โดยทำเสียงเป็นตัวละครชาย ตัวละครหญิง เด็ก คนแก่เหมือนการพากย์ภาพยนตร์เรียกว่า “หมอลำพื้น” ต่อมาวิวัฒนาการมาเป็นการลำที่ใช้เสียงชายจริงหญิงแท้ หมอลำชายรับบทตัวละครชายทุกตัว หมอลำหญิงรับบทตัวละครหญิงทุกตัว เรียกว่า “หมอลำคู่” หรือ “หมอลำกลอน” ในยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าสภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรแต่ศิลปะหมอลำเหล่านี้ยังคงมีการบริหารจัดการ การอนุรักษ์และพัฒนาการแสดงหมอลำให้คงอยู่เป็นที่นิยมและยอมรับของชาวอีสานอยู่ตลอดเวลา (ทรงวิทย์ ดลประสิทธิ์, 2530 : 108-114) หมอลำมีบทบาทที่สำคัญต่อสังคมอีสานสองประการ คือ บทบาทด้านพิธีกรรมเพื่อรักษาคนเจ็บป่วย และขอคำทำนายเกี่ยวกับโชคชะตาบ้านเมือง และบทบาทที่แฝงเร้นเพื่อเป็นการผ่อนคลายความเครียด และความคับข้องใจอันเกิดจากกรอบสังคม และปัญหาในการดำเนินชีวิต (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2528 : 124) หมอลำแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้ หมอลำผีฟ้า หมอลำพื้น หมอลำซิ่ง หมอลำเพลิน หมอลำกลอน และหมอลำหมู่ (เจริญชัย ชนไพโรจน์, 2526 : 2-3) หมอลำหมู่ เป็นลำหมู่ ตามรูปศัพท์ หมายถึงการร้องเป็นหมู่ เป็นการแสดงของกลุ่มศิลปินหมอลำหมู่เพิ่งจะเกิดขึ้นได้เมื่อประมาณ 50-60 ปี สิ่งที่เกิดมาก่อนลำหมู่ คือ ลำพื้นและลิเกเป็นการละเล่นของไทยในภาคกลาง ลำหมู่ได้แบบอย่างการแต่งกายมาจากลิเก และได้แบบอย่างการลำมาจากการลำพื้นและลำกลอน ส่วนมากเรื่องที่ใช้ลำในหมอลำหมู่จะเป็นเรื่องที่หมอลำพื้นนิยมใช้ลำกันซึ่งเรื่องเหล่านี้ได้มาจากนิทานชาดกของภาคอีสาน

หมอลำทองคำ เพ็งดี เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการขับร้องหมอลำเป็นเลิศ สามารถถ่ายทอดความสามารถทั้งน้ำเสียงที่มีเอกลักษณ์ ตลอดจนทั้งบทบาท และการแสดงที่เป็นแบบฉบับของตนเองสร้างความประทับใจต่อสาธารณชนมากที่สุดในการหมอลำของภาคอีสาน ยากจะหาใครเทียบเคียงได้ยิ่งได้จับคู่กับหมอลำฉวีวรรณ ดำเนิน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสามารถโดดเด่น มีไหวพริบปฏิภาณด้านหมอลำที่เฉียบแหลมยิ่งคนหนึ่ง โดยหมอลำฉวีวรรณ ดำเนิน ได้รับการฝึกฝนเรื่องหมอลำจากบิดา ญาติ และหมอลำที่มีชื่อเสียงโด่งดังในอดีตหลายท่าน ซึ่งความชัดเจนเรื่องหมอลำที่ฝึกฝนมาตั้งแต่อายุน้อย ทำให้เป็นหมอลำที่มีความสามารถสูงทั้งด้านการแต่งกลอนลำ การคิดท่วงทำนองหมอลำกลอน เขียนกลอนลำ ประดิษฐ์ทำรำ นอกจากนี้หมอลำฉวีวรรณ ดำเนิน ยังเคยได้ร่วมแสดงหมอลำคู่กัน จนมีผลงานที่สร้างชื่อเสียงมากที่สุดเป็นตำนาน 3 เรื่อง คือ เรื่องพระสุธน – มโนราห์ จำปาสีตัน และนางแดงอ่อน จนได้รับการยกย่องว่าเป็นเพชรน้ำหนึ่งของแดนอีสาน และได้รับการกล่าวขานด้วยความชื่นชมจากประชาชน ว่าเป็น ราชนิหมอลำ ซึ่งเป็นราชนิหมอลำคนแรกของประเทศไทย โดยมีลูกศิษย์ลูกหา เช่น บานเย็น รากแก่น อังคนางค์ คุณไชย ที่ได้รับการยกย่องเป็นราชนิหมอลำเช่นเดียวกัน

หมอลำที่ผู้คนจดจำมักเป็นหมอลำที่มีความสามารถในการแสดงอารมณ์ที่ยิ่งใหญ่เข้มข้น ลึกซึ้งแนบเนียนและละเอียดอ่อนเหมาะสมกับบทบาท สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชมและความสามารถดังกล่าวก็มักอยู่ในความทรงจำของผู้ชมเป็นที่ประทับใจต่อไปเป็นเวลานาน หมอลำชั้นครูทุกคนจะมีลีลาการลำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและเป็นเสน่ห์ที่ผู้ชมประทับใจมีชื่อเสียงตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน เป็นต้นแบบของท่านองให้หมอลำรุ่นหลังได้ยึดถือและเรียนรู้ อาทิ หมอลำอมร พรเสน่ห์ มีน้ำเสียงหวานไพเราะ เวลาลำชัดถ้อยชัดคำ มีการวางห้องของคำร้องที่ดี มีการทอดเสียงให้นุ่มนวล สามารถถ่ายทอดอารมณ์ให้ผู้ฟังเกิดความคล้อยตาม หมอลำชไมพร รุ่งนภา มีน้ำเสียงแหลม ลูกคอถี่ละเอียด สามารถเอื้อนเสียงได้หลายระดับ แล้วกลับเข้าระดับเสียงเดิมโดยไม่เพี้ยนได้อย่างไพเราะ อย่างที่เรียกว่า “ลำกลายแคน” สามารถถ่ายทอดอารมณ์ให้เข้ากับคำร้องได้เป็นอย่างดี มีเสียงที่เป็นธรรมชาติ ไพเราะโดยไม่ตกแต่งเสียง และหมอลำพิศมัย เพชรลมไชย มีน้ำเสียงทุ้มทรงพลัง กระแสเสียงที่ไพเราะชัดเจนในคำร้อง สามารถถ่ายทอดอารมณ์ให้เข้ากับคำร้องได้เป็นอย่างดี จากความรู้ความสามารถชื่อเสียงในวงการ รวมถึงรางวัลการันตีตลอดจนความเข้าใจในศิลปะของการแสดงเป็นอย่างดี ความชำนาญและเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นในการตีบทโตกของหมอลำชั้นครู ดังที่ได้กล่าวมา สิ่งต่างๆ เหล่านี้จึงทำให้นักแสดงหมอลำสามารถเข้าถึงบทบาทได้อย่างลึกซึ้งแนบเนียนเป็นที่ประทับใจแก่ผู้ชม

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาศิลปะการลำของศิลปินหมอลำ ทั้งนี้เพื่อ
แนวทางการศึกษา และรวบรวมศิลปะในการลำ และองค์ประกอบของการลำ ขั้นตอนวิธีการลำ
ของศิลปินหมอลำที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละท่าน ซึ่งคีตกรรมที่ส่งสมถายทอดกันมา
ยาวนาน จะทำให้เกิดต้นแบบในการร้องหมอลำและกลวิธีลีลาเฉพาะของศิลปินหมอลำ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของกลอนลำลีลาโคกของนางเอกหมอลำ
2. เพื่อสร้างสรรค์กลอนลำและลีลาท่าพ้องลีลาโคกขึ้นมาใหม่ เพื่อนำเสนอต่อหน้า
สาธารณชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1.1 ดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้าน
 - 1.2 ประเภทและองค์ประกอบของหมอลำ
 - 1.3 วรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน
 - 1.4 วิเคราะห์วรรณกรรมพื้นบ้าน
 - 1.5 ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์
2. ขอบเขตด้านระยะเวลา
ตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ. 2562 – เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563
3. ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย
พื้นที่ในภาคอีสานที่หมอลำอมร พรเสน่ห์ หมอลำชไมพร รุ่งนภา และหมอลำ
พิศมัย เพชรลมไชย ไปทำการแสดง
4. ขอบเขตด้านประชากร
 - 4.1 กลุ่มผู้รู้ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิศักดิ์ จำปาแดง
อาจารย์ชุมเดช เดชอุดม และนายคำภา สีโสดา (เชียงคำภา ผญา้อย)
 - 4.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 4 คน ได้แก่ หมอแคน หมอลำอมร พรเสน่ห์ หมอลำ
ชไมพร รุ่งนภา และ หมอลำพิศมัย เพชรลมไชย
 - 4.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ กลุ่มคนที่มีความชื่นชอบหมอลำอมร พรเสน่ห์
หมอลำชไมพร รุ่งนภา หมอลำพิศมัย เพชรลมไชย และผู้ชมที่ติดตามผลงาน จำนวน 5 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 กลุ่มผู้รู้ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิศักดิ์ จำปาแดง อาจารย์ชุมเดช เดชอุดม และนายคำภา สีโสภา (เชิงคำภา ผอ.ศูนย์)

1.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 4 คน ได้แก่ หมอแคน หมอลำอมร พรเสน่ห์ หมอลำชไมพร รุ่งนภา และ หมอลำพิศมัย เพชรลมโซย

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ กลุ่มคนที่มีความชื่นชอบหมอลำอมร พรเสน่ห์ หมอลำชไมพร รุ่งนภา หมอลำพิศมัย เพชรลมโซย และผู้ชมที่ติดตามผลงาน จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหมอลำเรื่องต่อกลอนทำนองกาฬสินธุ์

2.2 การสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เพื่อตอบคำถามการวิจัย และความคิดเห็นต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

2.3 แบบสังเกต (Observation Form) เป็นแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observations) ใช้สังเกตกระบวนการถ่ายทอดลีลาท่าทางบทโคกของหมอลำอมร พรเสน่ห์ หมอลำชไมพร รุ่งนภา และหมอลำพิศมัย เพชรลมโซย และองค์ประกอบอื่นๆ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง และแบบสังเกตเป็นเครื่องมือ โดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์

3.1.1 ศึกษาจากหนังสือ วารสาร งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์ และนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง

3.1.3 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและนำไปใช้จริง

3.2 การสร้างแบบสังเกต

3.2.1 ศึกษาจากหนังสือ วารสาร งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2.2 สร้างแบบสังเกต และนำแบบสังเกตที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา
ตรวจสอบความถูกต้อง

3.2.3 นำแบบสังเกตที่ผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา ไปให้
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และประเมินความถูกต้อง

3.2.4 ปรับปรุงแบบสังเกตตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลเอกสาร

งานวิจัย วิทยานิพนธ์ จากมหาวิทยาลัยของพื้นที่ศึกษา และแหล่งข้อมูลของ
พื้นที่ศึกษา

4.2 ข้อมูลภาคสนาม

4.2.1 การสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์
กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหมอลำเรื่องต่อ
กลอนทำนองกาฬสินธุ์

4.2.2 การสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เพื่อตอบ
คำถามการวิจัย และความคิดเห็นต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

4.2.3 แบบสังเกต (Observation Form) เป็นแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
(Non-Participant Observations) ใช้สังเกตกระบวนการถ่ายทอดลีลาท่าทางบทโคกของหมอลำ
อมร พรเสน่ห์ หมอลำชาไมพร รุ่งนภา และหมอลำพิศมัย เพชรลมโซย และองค์ประกอบอื่นที่
เกี่ยวข้องกับการวิจัย

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ยึดหลักข้อมูลที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการ
วิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งเก็บข้อมูลเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเป็นการศึกษาจากเอกสารที่มีการ
บันทึกเอาไว้หรือที่มีการศึกษาไว้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาเกี่ยวกับองค์ความรู้ ความ
เป็นมา องค์ประกอบและลีลาการถ่ายทอดบทโคก โดยทำการค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา
วิทยานิพนธ์ อินเทอร์เน็ต สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นต้น

4.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลโดยการ
สัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) การสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง
(Unstructured Interview) และแบบสังเกต (Observation Form)

4.3.3 นำข้อมูลที่ได้อ่านเรียบเรียงวิเคราะห์

การจัดกระทำข้อมูล

- 5.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาประวัติและผลงานของศิลปิน
- 5.2 ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลแยกประเด็นที่เกี่ยวข้องเป็นหัวข้อ
- 5.3 ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูล
- 5.4 ขั้นตอนที่ 4 สร้างสรรค์นำเสนอ

วิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์ข้อมูลตามหัวข้อ ดังนี้

6.1 วิเคราะห์องค์ประกอบ และการเล่าของศิลปินหมอลำ ได้แก่ ทำนองลำ เสียง จังหวะ ความหมายของคำกลอน

6.2 วิเคราะห์อัตลักษณ์ที่โดดเด่นในการเล่าของศิลปินหมอลำ ได้แก่ เทคนิคการถ่ายทอด ลีลา อารมณ์

สร้างสรรค์นำเสนอ

ผู้วิจัยนำเสนอผลงานในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบของการแสดงลีลาทโคกนางเอกหมอลำ มีแนวคิดมาจากเรื่องราวความรักความผิดหวัง ความโศกเศร้าเสียใจจากชีวิตจริง จึงได้นำมาสร้างสรรค์บทกลอนลำ และลีลาท่าพ้องขึ้นใหม่ โดยสอดแทรกเนื้อหาผ่านรูปแบบกลอนลำด้านศิลปะในการใช้ถ้อยคำที่สื่อความหมายได้ตรง ชัดเจน กระชับ และโวหารที่ก่อให้เกิดความสะเทือนอารมณ์แก่ผู้ฟัง

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบทำนองลำ

หมอลำอมร พรเสน่ห์ หมอลำชไมพร รุ่งนภา และหมอลำพิศมัย เพชรลมโซย หมอลำสามท่านนี้มีความคล้ายคลึงในเรื่องทำนองลำ จะลำทางยาวทำนองกาฬสินธุ์เป็นกลอนลำ ที่มีจังหวะลีลาช้า มีการเอื้อนเสียง ส่วนมากเป็นการลำเพื่อเสนอนิทานพื้นบ้าน การรำพันถึงความรัก ความอาลัย และความคิดถึง ใช้ลำเมื่อต้องการแสดงถึงอารมณ์โศกเศร้า คร่ำครวญ ผิดหวัง และใช้ในการลำลา เป็นต้น

2. องค์ประกอบด้านเสียง

หมอลำอมร พรเสน่ห์ มีน้ำเสียงหวานไพเราะ เวลาลำซัดถ้อยคำมีการวางห้องของคำร้องที่ดี มีการทอดเสียงให้นุ่มนวล ถ่ายทอดอารมณ์ให้ผู้ฟังเกิดความคล้อยตาม หมอลำชไมพร รุ่งนภา มีน้ำเสียงแหลม ลูกคอถี่ละเอียดย สามารถเอื้อนเสียงได้หลายระดับ แล้วกลับเข้าระดับเสียงเดิมโดยไม่เพี้ยนได้อย่างไพเราะ อย่างที่เรียกว่า “ลากลากแค้น” สามารถวางอารมณ์ของเสียงให้เข้ากับคำร้อง มีเสียงที่เป็นธรรมชาติ ไพเราะโดยไม่ตกแต่งเสียง หมอลำพิศมัย เพชรลมโซย มีน้ำเสียงทุ้มทรงพลัง กระแสเสียงที่ไพเราะชัดเจนในคำร้องสามารถถ่ายทอดอารมณ์บทโคกร้องให้ ให้เข้ากับคำร้องได้เป็นอย่างดี โดยไม่เพี้ยนเสียงเก็บกลอนสม่ำเสมอ

3. องค์ประกอบด้านจังหวะ

การขับร้องหมอลำของหมอลำอมร พรเสน่ห์ และหมอลำชไมพร รุ่งนภา จะมีการร้องแบบแบ่งจังหวะเป็นวรรค โดยลักษณะการลำจะลาลากเสียงยาวเหมือนกันแล้วลงวรรคจึงหายใจเอาลมขึ้นวรรคใหม่ ส่วนหมอลำพิศมัย เพชรลมโซย มีลักษณะการขับร้องลงเสียงสั้นเว้นวรรคหายใจถี่กว่าและมีการแบ่งวรรคตอนอย่างชัดเจนในคำร้อง

4. องค์ประกอบความหมายของคำกลอน

กลอนลำของหมอลำอมร พรเสน่ห์ จากเรื่องผู้ซัดได้ฝั่งผู้ซังได้เมียนดูจากอ้ายวันชัยลิกกลับคืนบ้าน บทกลอนลำนี้สื่อความหมายถึงความรัก ความห่วงหาอาวรณ์ของน้องที่มีต่อพี่ส่งผ่านความโศกเศร้าออกมาทางบทกลอน พรรณนาให้คล้อยตามจนทำให้ผู้ชมเกิดความทุกข์ระทมตาม กลอนลำของหมอลำพิศมัย เพชรลมโซย จากเรื่อง หาบช้างซาแมว ฉากทองมีลังลาผิวบทกลอนลำนี้สื่อความหมายถึงความจงรักภักดี ความห่วงหาอาวรณ์ต่อผู้เป็นสามี ที่ต้องพลัดพรากจากกัน ส่งผ่านความโศกเศร้าออกมาทางบทกลอน พรรณนาให้ผู้ชมเกิดความเวทนาต่อผู้เป็นภรรยา กลอนลำของหมอลำชไมพร รุ่งนภา จากเรื่อง สายเลือดเนรคุณ ฉากแม่ขอร้องให้ลูกกลับมา บทกลอนลำนี้สื่อความหมายถึงความรักบริสุทธิ์ที่แม่มีต่อลูก พร้อมให้อภัยในทุกสิ่งที่คุณลูกกระทำผิด หวังเพียงให้ผู้เป็นลูกสำนึกผิดกลับตัวกลับใจเป็นคนดี ส่งผ่านความโศกเศร้าออกมาทางบทกลอน พรรณนาให้ผู้ชมเกิดความซาบซึ้งในความรักที่แม่มีต่อลูก

5. องค์ประกอบด้านท่าทางการแสดง

หมอลำอมร พรเสน่ห์เป็นผู้ที่แสดงออกท่าทางการแสดงบนเวทีได้แบบอ่อนช้อยงดงามทั้งทางแววตา สีหน้า รวมไปถึงท่าทางการกรีดกรายมือและจีบในขณะที่ขับลำคล้อย

กับการออกสีลาภาษาท่าทางนาฏศิลป์ หมอลำซำไมพร รุ่งนภาแสดงออกด้านท่าทางบนเวทีโดยออกสีลาไม่มากด้วยท่วงท่าวาดมือเพียงเล็กน้อย เน้นที่เสียง และหมอลำพิศมัย เพชรลมโซย แสดงออกท่าทางการแสดงบนเวทีด้วยสีลาที่เต็มเปี่ยมด้วยอารมณ์แบบเต็มเม็ดเต็มหน่วย คือถ่ายทอดให้ผู้ชมเข้าถึงอารมณ์ของตัวละครจากสีหน้า น้ำเสียง และตีบทบาทวาดมือตามบทร้องทุกคำ

จากการศึกษาองค์ประกอบและศิลปะการแสดงของศิลปินทั้ง 3 ท่าน ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษารังนี้มาสร้างสรรค์บทกลอนลำและท่าพ้องขึ้นมาใหม่ โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1. กลอนลำและกระบวนท่าพ้องรำได้ประดิษฐ์สีลาท่าทางตามคำร้องในกลอนลำโดยอิงหลักของภาษาท่าทางนาฏศิลป์ มีทั้งหมด 10 ท่า และเป็นกลอนที่ประพันธ์ขึ้นใหม่จากเค้าโครงชีวิตจริง โดยนายเชียงคำภา ผญาอ้อย 2. โน้ตดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง โดยยังคงสีลาและทำนองกาฬสินธุ์ในแบบต้นฉบับเอาไว้เพื่อนำเสนอต่อหน้าสาธารณชน

1. องค์ประกอบด้านกลอนลำและกระบวนท่าพ้องรำ

กระบวนท่าพ้องสีลาโคกนางเอกหมอลำ กรณีศึกษา : หมอลำอมร พรเสน่ห์ หมอลำซำไมพร รุ่งนภา และหมอลำพิศมัย เพชรลมโซย โดยผู้สร้างสรรค์ได้จำแนกลักษณะการใช้ร่างกายแต่ละกระบวนท่า อธิบายแต่ละขั้นตามกระบวนท่าพ้อง ตามรูปแบบการแสดง ดังนี้

กลอน เปื้อนชายชายลง

ท่าที่	คำร้อง	ภาพประกอบ	อธิบายท่า
1	โอ้ย...ฟ้าเอ๋ย ฟ้าย้องโหยน ชังผู้ชายผู้ลึง คนมาตัวเป็นปากหม้อ คับแค้นแสนเพศทาง พ่อ พ่อยากเอามีต้อได้...ไปโผล่เข้าใส่กระ บานเจ็บนานๆ...ละน่า		ขาทั้งสองข้างยืนในลักษณะหย่อนขาเล็กน้อย มือขวาจับหงายอยู่ระดับชายพก (สะดือ) มือซ้ายชี้ขึ้นฟ้า ตามองไปที่ด้านหน้า
2	มาบัดนี้ทะเลแพนพัง กอนอนนั้นฉันขอเว้า แต่ยอบ้านพ่อแม่ภูมิสถาน บ่เป็นการ เสียเวลาว่าให้ พังแต่พ่อผู้		ขาขวายืนไขว้มาด้านหน้า มือทั้งสองข้างผายออกระดับอก ศีรษะเอียงขาเล็กน้อย

ท่าที่	คำร้อง	ภาพประกอบ	อธิบายท่า
3	หนุ่มมีชื่อลักขณาหรือ แอนนาเป็นชื่อเล่น เป็นครูสอนนาฏศิลป์ถิ่นฐานเดิมบ้านแม่พ้อ คือ อำเภอวังสามหมอ แอนนาเป็นลูกหลานพี่ชายนั้นมีอยู่สอง		ชาชวายนไขว้มาด้านหน้า มือขวาชี้ที่ปาก มือซ้ายกำหลวมๆ ระดับชายพก (สะคือ) ตามองตรงไปด้านหน้า
4	มาลีเล่าความจริงของแอนนาที่เกิดขึ้นไว้ๆ นี่ก็ปี	ใช้ท่าเดียวกันกับท่าที่ 2	
5	ว่าแม่พรหมลิขิตเพื่อนำมาเจอกันให้มีคู่อยู่นาน ได้พ่อชายในฝันบอกฮักกันบ่หมายม้าง พอเบิ่งเขาเบิ่งเฮาคิดว่าเป็นคู่สม คิดว่าเป็นคู่สร้างจนวางใจได้หลงเชื่อ คบกันมาได้หลายเดือน แอนน่าน้องยอมเป็นเมียบอกพ่อแม่ผู้เฒ่าว่าเอาได้พ่อแม่เอ๋ย ส่วนผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายเพิ่นกะยิ้มแป๊ๆ ถึกใจคักตกลงกัน พอหมั้นหมายเป็นทางการ ก้าฝ่ายแพนกะเลยเว้า ขอเอาสัญญาหมั้นคอประกันน้องไว้ก่อน		ชาชวายนไขว้มาด้านหน้า มือทั้งสองข้างชี้ นิ้วคู่กันระดับปาก ตามองตรงไปด้านหน้า
6	เขาบอกว่าพี่ชอลาบังอรไปหาเงินก่อนเจ้าเกาหลีพุ้นบ่อนลิไป พอแต่เขาไปแล้วฉันแอนนาก็มุ่งมั่นเข้าเรียนต่อปริญญาโท เพื่อสร้างฐานความมั่นคงบัตแต่งงานกันแล้ว		ชาชวายนไขว้มาด้านหน้า มือซ้ายวางที่หน้าขาซ้าย มือขวาดั้งวงกลางมาด้านหน้าพร้อมทำท่าบัดมือเบาๆ ศีรษะเอียงขวาเล็กน้อย

ท่าที่	คำร้อง	ภาพประกอบ	อธิบายท่า
7	ได้สองปีแต่เขาไป รักจากใจยังคงมันฉัน แอนนายังถ้าอยู่ บัดได้มาสู่ข้าว่าผู้เป็น คู่หมั้นไปดันกันผู้ใหม่แทน พอผู้ขาวจ้ง แมนแค้น แค้น แค้น มาแน่นอึ้งผั่งใจ ไป หาเงินไปเอาเมียผู้ใหม่มาชมซ้อน แมน ยามกินยามนอนมันโลดคือไฟไหม้จ้งแมน เจ็บในใจคือเอาไม้มาทังจ้งแมนเหมิด ความหวังเค้อแอนนาคำนี้ไปลื้ออยู่จ้งได้		ชาชวาวีนไขว้มาด้านหน้า มือชวาก่า หลวมๆ เปิดปลายนิ้วชี้ซ้อนใต้คาง มือ ซ้ายก่าหลวมๆ มาวางทาบระดับชายพก (สะตือ) ตามองพินักมหน้าเล็กน้อย
8	พ่อแม่เขาก็เป็นใจ ทั้งเห็นนำเห็นผู้ชู้คน ใหม่ไก่อคนดี เขามีอาลัยเป็นห่วงโยนาค เค้า ส่วนพ่อแม่เขาก็หาเอาแต่ความฮ้าย ป้ายสีเขาว่าไปทั่ว ว่าแอนนาคือชู้หา แนวติกะบได้เลยเอาใญ่ผู้ใหม่แทน		ชาทั้งสองข้างยื่นในลักษณะหย่อนขา เล็กน้อย มือชวาวางทาบที่ขาขวา มือ ซ้ายชี้ขึ้นฟ้าไปด้านหลัง ศีรษะเอียงตาม มือที่ชี้พร้อมเปิดปลายคางขึ้น
9	จ้งแมนเจ็บหลายเค้ เทิงเจ็บใจทางในแค้น เสียแพนไปซ้ำอีกคำ บัดนี้กาลเวลาพิสูจน์ ความจนเห็นไล่เสียแพนไปซ้ำอีกคำ		ชาชวาวีนไขว้มาด้านหน้า มือซ้ายแบมือ หงายระดับอก มือชวาก่ากำปั้นวางบน มือซ้ายตามองตรงไปด้านหน้า
10	ในชีวิตของแอนนา ลิเจ็บจำลื้อไว้...ขอ ไกลเว้น.. อย่าได้เห็นกรรมเวรเอ๋ย...ละน้า		ชาชวาวีนไขว้มาด้านหน้า มือซ้ายทำท่า ปาดน้ำตาที่แก้ม มือขวาจับหางระดับ ชายพก (สะตือ) ศีรษะเอียงซ้าย และก้ม หน้าเล็กน้อย

(ประพันธ์โดย เชียงคำภา ฃญาออย)

รูปแบบการแสดงลีลาโศกนางเอกหมอลำ จะมีลักษณะการแสดงที่สะท้อนให้เห็นถึง
ความผิดหวัง โศกเศร้า อาลัยอาวรณ์ระหว่างคู่รักหนุ่มสาว โดยแบ่งการแสดงออกเป็น 2 ช่วง
ดังนี้ ช่วงที่ 1. ผู้แสดงกล่าวคำพญารำพันถึงความรักและความผิดหวัง ช่วงที่ 2. เข้าสู่บทกลอนลำ
ทำนองกาพย์สุริย์พร้อมลีลาท่าทางประกอบ

กลอนในกลอนลำ เมื่อสำเร็จกระบวนการท่องกลอนลำแล้ว ต่อไปเป็นกระบวนการที่ยากขึ้นอีก คือ การฝึกท่วงทำนอง ในครั้งแรกจะได้ให้ผู้รับการถ่ายทอดได้ทดลองลำเข้ากับเสียงแคนในระดับเสียงต่างๆ เพื่อค้นหาระดับเสียงที่ผู้รับการถ่ายทอดสามารถลำได้อย่างไพเราะที่สุด จนได้ระดับเสียงประจำตัว เมื่อผ่านกระบวนการการฝึกท่วงทำนอง สิ่งที่ต้องควบคู่กับการลำคือ การแสดงท่าทางประกอบการลำ ผู้ถ่ายทอดก็ให้ความสำคัญกับการฝึกท่าทางประกอบการแสดง เพราะถือเป็นสิ่งที่บ่งบอกอารมณ์ของผู้แสดงหมอลำที่จะสื่ออารมณ์ของผู้แสดงในขณะนั้นไปยังผู้ชมได้ ไม่เพียงอาศัยเนื้อความในบทกลอนลำเปล่งเสียงไปยังผู้ชมเพียงอย่างเดียวแต่ต้องอาศัยบุคลิก ท่าทางการแสดงของผู้แสดงด้วย ผู้รับการถ่ายทอดต้องเป็นผู้ที่ต้องฝึกความสามารถในการแสดงอารมณ์เพื่อสื่อไปยังผู้ชมอีกด้วย

เมื่อนำองค์ประกอบทั้งหมดที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์สรุปผลและอภิปรายผล พบว่างานวิจัยเล่มนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยอื่นๆ โดยมีการสร้างสรรค์กลอนลำและท่าฟ้อนขึ้นใหม่ มีการแสดงต่อหน้าสาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรมควรค่าแก่การส่งเสริมและเผยแพร่สืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถาบันการศึกษาเกี่ยวกับดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้านควรนำผลงานการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ สำหรับการจัดการเรียนการสอน

1.2 ครูที่สอนลำตามสำนักงานหมอลำ ควรนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้สำหรับการเรียนการสอนในสำนักงานของตน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิธีการและเทคนิคเกี่ยวกับวิธีการเขียนกลอนลำให้มีลีลาโคก

2.2 ควรมีการศึกษาวิธีการและเทคนิคในการตีบทจากกลอนลำให้สัมพันธ์กับลีลาท่าฟ้อนของหมอลำในลีลาต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ ธรรมมวัตร. (2528). *ขนบธรรมเนียมประเพณีของอีสาน*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- เจริญชัย ชนโพโรจน์. (2526). *ดนตรีพื้นบ้านอีสาน*. มหาสารคาม : ภาควิชาดุริยางคศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชุมเดช เดชภิมล. (2525). *ขนบธรรมเนียมของประเพณีอีสาน*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- ชุมเดช เดชภิมล. (2521). *ภาพสะท้อนชีวิตชาวอีสานจากหมอลำ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชุมเดช เดชภิมล. (2531). *ภาพสะท้อนชีวิตของชาวอีสานจากหมอลำ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
กรุงเทพฯ.
- บุญเรือง ถาวรสวัสดิ์. (2521). *แคนกับลำในหมอลำ*. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2528). *การละเล่นและพิธีกรรมในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พอบ นະมาตร์. (2524). *เชื้อชาติ วัฒนธรรม*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพบูรณ์ แสงเงิน. (2534). *กลอนลำ ภูมิปัญญาของดีอีสาน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- มุณี พันทวี. (2537). *หมอลำหมู*. มหาสารคาม: อภิชิตการพิมพ์.
- สิทธิศักดิ์ จำปาแดง. (2548). *บทบาทของหมอลำในการแก้ปัญหาสังคม*. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2529). *ความเชื่อของชาวนครในสารานุกรมวัฒนธรรม ภาคใต้ เล่ม 2*.
กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- Ahmed, A. S. (1986). *Toward Islamic Anthropology Definition, Dogma and Directions*.
USA: New Era Publications.
- Barnard, A. (2000). *History and Theory in Anthropology*. UK: Cambridge University Press.
- Barry, P. (1995). *Beginning Theory An Introduction to the Literary and Cultural Theory*.
Manchester: Manchester University Press.

ผลการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของ โพลยาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทาง คณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

The Effects of STAD Cooperative Learning Supplemented with Polya Problem Solving Process on Mathematical Achievement and Problem Solving Ability of Mathayomsuksa 2 students

นันท์นัฐ ค้อชากุล¹, ชาติชาย ม่วงปทุม², เอกราช ดีนาง³

Nannat Koachakul¹, Chatchai Muangpatom², Exkarach Deenang³

Received: 11 มีนาคม 2563 Revised: 12 พฤษภาคม 2563 Accepted: 17 พฤษภาคม 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 32 คน โดยวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม ดำเนินการแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที่แบบไม่อิสระ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

¹ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Master Student of Education Program, Program in Curriculum and Instruction, Udon Thani Rajabhat University, Thailand; e-mail: noiy_srw66@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Assistant Prof. Dr., Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

³ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Doctor, Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

1. นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.97 คิดเป็นร้อยละ 33.23 คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.97 คิดเป็นร้อยละ 79.90 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.69 คิดเป็นร้อยละ 41.72 คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 32.16 คิดเป็นร้อยละ 80.39 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

คำสำคัญ: การเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD, กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

ABSTRACT

The purposes of this study were to study and compare mathematics learning achievement and mathematics problem solving ability of Mathayomsuksa 2 students who were taught by student teams achievement division cooperative learning supplemented with Polya problem solving process before and after learning. The research sample consisted of 32 Mathayomsuksa 2 students of Sriboonruang District, Nongbualamphu Province. This research was conducted by means of One Group Pretest–Posttest design, using cluster sampling. The research instruments were lesson plans, a learning achievement test and a problem solving ability test. The collected data were statistically analyzed for mean, percentage, standard deviation and t–test for Dependent samples.

The research findings were as follows:

1. The students who learned through student teams achievement division cooperative learning supplemented with Polya problem solving process had the pretest mean score of mathematics learning achievement mean score was 9.97 or 33.23 percent and the posttest 23.97 or 79.90 percent which was no less than the set criterion of 75 percent. The posttest mean score was also statistically significant higher than the pretest.

2. The students who learned through student teams achievement division cooperative learning supplemented with Polya problem solving process had the pretest mean score of mathematics solving abilities was 16.69 or 41.72 percent and the posttest mean score was 32.16 or 80.39 percent. The posttest mean score was also statistically significant higher than the pretest.

KEYWORDS: Student teams achievement division cooperative learning, Polya problem solving process.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์ และความเจริญก้าวหน้าของโลก มนุษย์ใช้คณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานในการศึกษาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และศาสตร์อื่นๆ รวมทั้งใช้คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการคิดที่หลากหลาย ทั้งการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดอย่างเป็นระบบและมีระเบียบแบบแผน ลักษณะการคิดดังกล่าวทำให้มนุษย์สามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ และแก้ปัญหา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555: 1) นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิชาการสาขาต่างๆ เช่น วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนศาสตร์อื่นๆที่เกี่ยวข้อง คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555: 1) และกระบวนการแก้ปัญหาจึงเป็นวิธีหนึ่งที่นักเรียนต้องเรียนรู้และฝึกฝน และพัฒนาให้เกิดขึ้น เพราะจะทำให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหา รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีขั้นตอน มีระเบียบแบบแผน และรู้จักตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (สิริพร ทิพย์คง, 2554: 12) นอกจากนี้สภาครูผู้สอนคณิตศาสตร์แห่งชาติ (Nation Council Teachers of Mathematics, 2000: 52) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนแก้โจทย์ปัญหา เป็นจุดประสงค์หลักของการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หรือจุดมุ่งหมายที่แท้จริงในการสอนคณิตศาสตร์ ก็คือ การทำให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดกรอบสาระมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับต่าง ๆ เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้เป็นหลักฐานของการจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งพื้นฐานและเพิ่มเติมกำหนดผลการเรียนรู้ที่

คาดหวังเป็นรายปีหรือรายภาค และจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาความรู้ความสามารถด้านคณิตศาสตร์ อย่างเต็มตามศักยภาพ สามารถนำความรู้คณิตศาสตร์ไปใช้ในการพัฒนาการคิดและแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน รวมทั้งใช้เป็นพื้นฐานและเครื่องมือในการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เรียนต้องมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจำนวนจริง มีความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราส่วน สัดส่วน ร้อยละ เลขยกกำลังที่มีเลขชี้กำลังเป็นจำนวนเต็ม รากที่สองและรากที่สามของจำนวนจริง สามารถดำเนินการเกี่ยวกับจำนวนเต็ม เศษส่วน ทศนิยม เลขยกกำลัง รากที่สองและรากที่สามของจำนวนจริง ใช้การประมาณค่าในการดำเนินการและแก้ปัญหา และนำความรู้เกี่ยวกับจำนวนไปใช้ในชีวิตจริงได้ ใช้วิธีการที่หลากหลายแก้ปัญหา ใช้ความรู้ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ และสรุปผลได้อย่างเหมาะสม ใช้ภาษาและสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ในการสื่อสาร การสื่อความหมาย และการนำเสนอได้อย่างถูกต้อง และชัดเจน เชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ในคณิตศาสตร์ และนำความรู้ หลักการ กระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปเชื่อมโยงกับศาสตร์อื่น ๆ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์(สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ, 2555: 6)

ธรรมชาติของคณิตศาสตร์มีลักษณะเป็นนามธรรม เน้นความคิดรวบยอด ซึ่งมีโครงสร้าง แสดงความเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน สื่อความหมายโดยการใช้สัญลักษณ์ จึงยากต่อการเรียนรู้และทำความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว (ยุพิน พิพิธกุล, 2539: 1-3) ปัญหาของการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในปัจจุบัน มีสาเหตุจากหลายประการ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร (สุรศักดิ์ หลาบมาลา, 2545: 50) และปัญหาการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา มีสาเหตุจากครูขาดเทคนิคการสอน การสอนของครูไม่เอื้ออำนวยให้นักเรียนเกิดความคิดอย่างมีเหตุผล มีระบบตามกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ไม่เป็นไปตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน (กรมวิชาการ, 2545: 7) และไม่สอดคล้องกับความรู้พื้นฐานและความสามารถของนักเรียน ครูส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอบรมความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับเทคนิคการสอน จึงไม่ได้เน้นวิธีคิดและการฝึกทักษะให้กับนักเรียน และนอกจากนี้การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ยังเน้นที่ครูเป็นศูนย์กลางของการถ่ายทอดความรู้ นักเรียนที่เรียนด้วยการท่องจำมากกว่าเข้าใจ ลักษณะการสอนส่วนใหญ่ครูอธิบาย 2-3 ตัวอย่าง แล้วให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดจากหนังสือเรียน โดยนักเรียนบางคนก็เข้าใจก็ทำได้ แต่นักเรียนบางคนที่ไม่เข้าใจก็ไม่สามารถทำได้ จึงเกิดความท้อแท้เบื่อหน่ายไม่อยากเรียน

(สุวร กาญจนมยุร, 2543: 39) จึงส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่ขาดแรงจูงใจการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และยังส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน ซึ่งการคิดแก้ปัญหาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ถ้ามีการคิดแก้ปัญหาอยู่ในระดับต่ำความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนก็ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นหากปล่อยให้ปัญหาดังกล่าวดำเนินต่อไปเช่นนี้ จะส่งผลกระทบต่อไปยังการเรียนในระดับชั้นถัดไป ซึ่งจะทำให้นักเรียนไม่สามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้ตามวิธี STAD (Student Teams Achievement Divisions) เป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนแบบร่วมมือ พัฒนาขึ้นโดย Robert E Slavin ผู้อำนวยการโครงการศึกษาระดับประถมศึกษา ศูนย์การวิจัยประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีปัญหาทางด้านวิชาการแห่งมหาวิทยาลัยจอร์เจียสเตต สหรัฐอเมริกา และเป็นผู้เชี่ยวชาญการสอนคณิตศาสตร์ Slavin ได้พัฒนาเทคนิคนี้ขึ้นเพื่อจัดปัญหาทางการศึกษา มุ่งเน้นทักษะการคิด การเรียนที่เป็นระบบเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับการเรียนเป็นกลุ่ม และเป็นวิธีการสร้างสัมพันธภาพระหว่างนักเรียน การเรียนตามวิธี STAD เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ครบวงจร ผู้เรียนเรียนรู้ได้โดยการลงมือปฏิบัติสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง การเรียนวิธีนี้ แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มละ 4-5 คน เน้นให้มีการแบ่งงานกันทำช่วยเหลือกัน ร่วมกันทำงาน ที่ได้รับมอบหมาย ในกลุ่มหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน ซึ่งในการจัดแบ่งกลุ่มอาจพิจารณาจากผลการเรียนหรือคะแนนการสอบในภาคเรียนที่ผ่านมา ในขณะที่เรียนสมาชิกในกลุ่มสามารถช่วยเหลือกันในการทำงานในเรื่องนั้น ๆ แต่ในการทดสอบซึ่งจะทำเมื่อเรียนจบเนื้อหานั้น ๆ แล้วจะเป็นการทดสอบรายบุคคลช่วยเหลือกันไม่ได้คะแนนการสอบของสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนจะนำมาเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่ม มีการประกาศคะแนนของกลุ่ม และถ้ากลุ่มใดมีคะแนนเฉลี่ยถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ก็จะมีรางวัลให้ด้วยและเมื่อเรียนครบ 5-6 สัปดาห์แล้วผู้เรียนสามารถเปลี่ยนกลุ่มได้ การเรียนตามวิธี STAD จึงเป็นการเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิด เหตุผลซึ่งกันและกัน ได้เรียนรู้สภาพอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของคนในกลุ่ม เพื่อเป็นแนวคิดไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ตลอดจนเพื่อให้จะเรียนรู้และรับผิดชอบงานของผู้อื่นเสมือนงานของตน โดยมุ่งเน้นผลประโยชน์และความสำเร็จของกลุ่มในการเรียนแบบนี้ (ทิศนา แคมมณี, 2548 อ้างถึงใน ศศิธร เวียงวะลัย, 2556: 135) การเรียนแบบร่วมมือโดยวิธีแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เป็นวิธีหนึ่งที่เหมาะจะนำไปใช้ใน

การจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์เพราะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ต้องเรียนรู้ความคิดรวบยอด การวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน หาแนวทางในการแก้ปัญหา และมีการฝึกทักษะ ซึ่งการให้นักเรียน เรียนรู้เป็นกลุ่มและฝึกทักษะเป็นกลุ่มจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างกระตือรือร้น นักเรียนได้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีความร่วมมือกันประยุกต์เนื้อหาที่เรียนมา (Good et al, 1989–1990 อ้างถึงใน วีระศักดิ์ เลิศโสภา, 2544: 3) เช่นเดียวกับ (ชาติชาย ม่วงปทุม, 2539: 8) ที่กล่าวว่า การเรียนแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เป็นวิธีการเรียนที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ใน ระดับประถมศึกษาเนื่องจากเน้นความสำเร็จของกลุ่มที่เกิดจากผลการเรียนรายบุคคล ซึ่งได้จากการ ทดสอบหลังเรียน ข้อดีของการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ คือผู้เรียนมีความ เอาใจใส่ รับผิดชอบตัวเองและกลุ่มร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถ ต่างกันได้เรียนรู้ร่วมกัน ผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ ฝึกและเรียนรู้ทักษะทางสังคมโดยตรง ผู้เรียนมี ความตื่นตัว สนุกสนานกับการเรียนรู้ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545: 170–175)

หลักสูตรวิชาคณิตศาสตร์ยังมุ่งเน้นให้นักเรียนฝึกฝนการแก้ปัญหาเพื่อที่จะให้นักเรียนได้ พัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการแก้ปัญหา ช่วยให้นักเรียนรู้ข้อเท็จจริง ทักษะความคิดรวบ ยอดและหลักการต่างๆ โดยแสดงการประยุกต์ใช้ในคณิตศาสตร์เองและสัมพันธ์กับสาขาอื่นๆ (Bell, 1978:331) การสอนแก้โจทย์ปัญหา การวิเคราะห์ความหมายของโจทย์ปัญหา และความ เข้าใจโจทย์ปัญหา เป็นทักษะที่ยาก ดังนั้นครูอาจต้องช่วยชี้แนะให้นักเรียนสามารถตัดสินใจ เกี่ยวกับโจทย์ปัญหาได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนค้นพบรูปแบบหรือวิธีการแก้โจทย์ปัญหา ต่างๆด้วยตนเอง โพลยา (Polya, 1957: 16–17) เป็นผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหา ทางคณิตศาสตร์โดย เรียกว่า กระบวนการแก้ปัญหา 4 ขั้นตอนของโพลยา โดยมีขั้นตอนการ แก้ปัญหา 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นทำความเข้าใจปัญหา ปัญหากำหนดอะไรบ้าง มีสาระ ความรู้ใดเกี่ยวข้องบ้าง คำตอบของปัญหาจะอยู่ในรูปแบบใด ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผนแก้ปัญหา เป็น ขั้นตอนที่สำคัญที่จะต้องพิจารณากำหนดว่าจะแก้ปัญหาวัยวิธีใด จะแก้ไขอย่างไร ขั้นที่ 3 ขั้น ดำเนินการตามแผน เป็นขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ขั้นที่ 4 ขั้นตรวจสอบผล เป็นขั้นตอนที่ผู้แก้ปัญหามองย้อนกลับไปที่ขั้นตอนต่างๆที่ผ่านมา เพื่อพิจารณาความถูกต้องของ คำตอบและวิธีการแก้ปัญหา สิริพร ทิพย์คง (2544: 39–40) ได้เสนอขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหา คณิตศาสตร์ โดยทั่วไปไว้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การทำความเข้าใจปัญหา โดยจะต้อง ทำความเข้าใจในสัญลักษณ์ต่างๆในโจทย์ปัญหา ขั้นที่ 2 การวางแผนการแก้ปัญหา แยกแยะ ปัญหาออกเป็นส่วนย่อยๆเพื่อสะดวกต่อการลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 การลงมือ ทำตามแผน เป็นขั้นที่นักเรียนลงมือทำการคิดคำนวณตามแผนที่วางไว้ในขั้นที่ 2 เพื่อจะได้

คำตอบของปัญหา ขั้นที่ 4 การตรวจสอบวิธีและการหาคำตอบ เพื่อความแน่ใจว่าถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งนักเรียนจะต้องรวบรวมความรู้ของตนเองและพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาเข้าด้วยกันเพื่อทำความเข้าใจ เพื่อปรับปรุงคำตอบให้ดีขึ้น

ความสามารถในการแก้ปัญหานั้นเป็นพฤติกรรมที่มีความสำคัญ เพราะในชีวิตประจำวันของมนุษย์ต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย มนุษย์จึงต้องมีความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาซึ่งเป็นความสามารถขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อให้ปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น ความสามารถในการแก้ปัญหาก็ต้องปลูกฝังให้เกิดในตัวของนักเรียน โดยบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในเรื่องการแก้ไขโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์(สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555: 2) ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 24 ระบุว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา ทั้งนี้หากผู้เรียนสามารถคิดแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง มีทักษะกระบวนการ มีเหตุผลแล้ว ความสามารถดังกล่าวย่อมสามารถถ่ายทอดเป็นความรู้ และประสบการณ์ที่ได้ในการคิดแก้ปัญหาไปยังศาสตร์อื่น ๆ ได้

จากความเป็นมาและปัญหาที่พบดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความต้องการที่จะนำการจัดการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เพื่อนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการแก้ไขโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยต้องการศึกษาว่าการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เป็นไปตามเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 หรือไม่ และหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่อย่างไร และมีความสามารถในการแก้ปัญหาวงคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งในอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 12 ห้องเรียน นักเรียน 363 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. สิ่งทดลอง ได้แก่ การเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

2. ตัวแปรตาม

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

2.2 ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา

เนื้อหาที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์(พื้นฐาน) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง จำนวน 16 ชั่วโมง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งในอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 12 ห้องเรียน นักเรียน 363 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดหนองบัวลำภู ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียน 32 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง จำนวน 16 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือกที่ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้

2.3 แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบอิงเกณฑ์ชนิด อัตนัยแสดงขั้นตอนการแก้ปัญหาโจทย์คณิตศาสตร์ ในการสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างตามลำดับดังนี้

3.1 เตรียมนักเรียนก่อนดำเนินการสอน โดยแนะนำวิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา การสร้างข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการเรียน ขั้นตอนการเรียนและบทบาทวิธีการปฏิบัติตนในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ใช้เวลา 1 ชั่วโมงใน สัปดาห์แรกก่อนทำการทดลอง

3.2 ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมงใน สัปดาห์แรกก่อนทำการทดลอง

3.3 ดำเนินการทดลองการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ที่เรียนโดยการ เรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา กับนักเรียนกลุ่ม ตัวอย่างตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 8 แผน ใช้เวลา 16 ชั่วโมง

3.4 ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Posttest) หลังจากการทดลองสอนสิ้นสุดลง โดยใช้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ฉบับเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนการ ทดลองโดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง และใช้แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัย เป็นผู้ตรวจแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาร่วมกับผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา คณิตศาสตร์และเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของ

โพลยาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้ โดยการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา หลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ 75	t-test
หลังเรียน	32.00	23.97	2.10	22.50	3.95

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ โดยใช้คะแนนหลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 พบว่าคะแนนเต็ม 30 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 23.97 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.90 ซึ่งหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75

4.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้โดยการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้โดยการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	t-test
ก่อนเรียน	9.97	1.98	33.23	23.45**
หลังเรียน	23.97	2.10	79.90	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้โดยการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 9.97 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 33.23 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 22.97 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.56 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยด้วยแบบทดสอบที่แบบไม่อิสระ พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.3 ผลการศึกษาศาสนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้โดยการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา หลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาศาสนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้โดยการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา หลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ 75	t-test
หลังเรียน	32.00	32.16	2.33	30.00	5.24

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าคะแนนจากการทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ โดยใช้คะแนนหลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 พบว่าคะแนนเต็ม 40 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 32.16 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.39 ซึ่งหลังเรียนไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75

4.4 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้โดยการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้โดยการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	$\bar{X}$	<i>S.D.</i>	ร้อยละ	t-test
ก่อนเรียน	16.69	4.37	41.72	27.24**
หลังเรียน	32.16	2.33	80.39	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าคะแนนจากการทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ ที่จัดการเรียนรู้โดยการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 16.69 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 41.72 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 31.66 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.14 และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยด้วยการทดสอบแบบไคสแควร์ พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ พบว่าคะแนนเต็ม 30 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 9.97 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 33.23 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 23.97 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.90 ซึ่งหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ พบว่าคะแนนเต็ม 40 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 16.69 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 41.72 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 32.16 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.39 ซึ่งหลังเรียนไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

การอภิปรายผล

จากการศึกษาการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการทดลอง เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สรุปได้จากผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ ซึ่งนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 9.97 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 33.23 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 23.97 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.90 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 พบว่านักเรียนมีคะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุผลดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ STAD เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งสมาชิกภายในกลุ่มมีความสามารถทางการเรียนที่แตกต่างกัน คือในกลุ่มจะมีสมาชิกที่เป็นนักเรียนที่เก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน โดยที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะมีหน้าที่รับผิดชอบงานของตนเองและงานของกลุ่ม ซึ่งการจัดการเรียนรู้เช่นนี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้เข้าใจบทเรียนและเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน คนที่เก่งกว่าจะต้องช่วยเหลือคนที่อ่อนกว่า สมาชิกทุกคนจะต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้กำลังใจกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้เรียนรู้เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และคะแนนจากความสำเร็จของแต่ละคนจะเป็นความสำเร็จของกลุ่ม ทำให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้คะแนนกลุ่มของตนเองสูงที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของสลาวิน (Slavin, 1987) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นการสอนที่ให้นักเรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ สมาชิกในกลุ่มโดยทั่วไปมี 4 คน และมีความสามารถแตกต่างกัน เป็นนักเรียนที่เรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และเรียนอ่อน 1 คน นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มจะต้องช่วยเหลือเพื่อนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันในการเรียนหรือทำกิจกรรมต่างๆ สมาชิกกลุ่มจะได้รางวัลถ้ากลุ่มทำคะแนนเฉลี่ยได้ถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และจอห์นสัน และ จอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1991) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่จัดขึ้นโดยการคละกันระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถต่างกันทำงานร่วมกันและช่วยเหลือ

กัน เพื่อให้กลุ่มของตนประสบความสำเร็จในการเรียน และ สุคนธ์ ลินธพานนท์ และคณะ (2554) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีสอนที่มีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน สมาชิกในกลุ่มจะมีความสามารถแตกต่างกันส่งเสริมผู้เรียนให้รู้จักช่วยเหลือกัน คนที่เก่งกว่าจะช่วยเหลือคนที่อ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มที่จะต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม เพราะยึดติดตามแนวคิดที่ว่า ความสำเร็จของสมาชิกทุกคนจะรวมเป็นความสำเร็จของกลุ่ม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมจิตร หงษ์ษา (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เซต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการสอนด้วยเทคนิค เอส ที เอ ดี (STAD) กับการสอนปกติ กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 33 อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี จำนวน 2 ห้องเรียน นักเรียน 80 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เซต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการสอนด้วยเทคนิค เอส ที เอ ดี (STAD) 2) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เซต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการสอนแบบปกติ 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เซต ค่าความเชื่อมั่น .05 4) แบบวัดเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เซต ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการสอนด้วยเทคนิค เอส ที เอ ดี (STAD) และการสอนแบบปกติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการสอนด้วยเทคนิค เอส ที เอ ดี (STAD) สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนด้วยเทคนิค เอส ที เอ ดี (STAD) สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เตือนฉาย จงสมชัย (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือตามเทคนิค STAD เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยการเรียนแบบร่วมมือตามเทคนิค STAD ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.10/83.75 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ 2) ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้โดยการเรียนแบบร่วมมือตามเทคนิค STAD มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7072 คิดเป็นร้อยละ 70.72 3) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีเรียนแบบร่วมมือตามเทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์กว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ 4) นักเรียนที่ได้รับการสอน

โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือตามเทคนิค STAD มีความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์

จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยทราบได้จากคะแนนจากการทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ โดยคะแนนเต็ม 40 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 16.69 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 41.72 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 32.16 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.39 และเมื่อนำไปเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 สามารถสรุปได้ว่าคะแนนหลังเรียนไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุผลดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ STAD เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จัดการเรียนรู้ที่จัดให้นักเรียนเรียนกันเป็นกลุ่มละความสามารถ เก่ง ปานกลางและอ่อน นักเรียนได้ช่วยเหลือกัน ได้พูดคุย อภิปรายและซักถามจนกระทั่งเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน เด็กเก่งสามารถช่วยเด็กปานกลางและเด็กอ่อน เด็กปานกลางสามารถดูแลเด็กอ่อนได้ ทำให้สามารถเรียนรู้ไปด้วยกันได้ เพราะการเรียนรู้จากเพื่อนที่ใช้ภาษาใกล้เคียงกันทำให้เข้าใจดีกว่าการเรียนรู้จากครู รวมถึงความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ทำให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนมีความกระตือรือร้น สามารถสร้างความเข้าใจในบทเรียนและทำคะแนนให้ได้มากที่สุดเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดของสลาวิน (Slavin,1995) ที่กล่าวว่าการทำงานกลุ่มถือว่าเป็นลักษณะสำคัญที่สุดของวิธี STAD โดยสมาชิกในกลุ่มต้องทำให้ดีที่สุด เพื่อกลุ่มของตนและกลุ่มก็จะต้องทำให้ดีที่สุดเช่นกันเพื่อช่วยเหลือสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มนั้นๆ สมาชิกในกลุ่มต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาอย่างถ่องแท้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มัจฉาเรืองอุไร (2554) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ผลการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยแบบฝึกการคูณที่เน้นการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตามกระบวนการของโพลยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่เรียนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ด้วยแบบฝึกการคูณที่เน้นกระบวนการของโพลยา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 2) นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยแบบฝึกการคูณที่เน้นการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตามกระบวนการของโพลยา อยู่ในระดับดี 3) นักเรียนที่เรียนโดยการเรียนรู้

แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยแบบฝึกการคูณที่เน้นการแก้โจทย์ปัญหาตามกระบวนการของโพลยาที่มีความคงทนในการเรียนรู้

การนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ STAD ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาด้านคณิตศาสตร์ตามกระบวนการของโพลยา เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากปัญหา เพื่อแก้ปัญหาหรือสถานการณ์ต่างๆผ่านกระบวนการกลุ่มและเกิดผลการเรียนรู้รายบุคคล โดยได้มาจากการทดสอบหลังด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาด้านกระบวนการของโพลยา นักเรียนทุกคนจะต้องเข้าใจเรื่องที่เรียนทุกคน โดยผ่านขั้นตอนการจัดกิจกรรมกลุ่มและอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นร่วมกันภายในกลุ่ม หลังจากให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาใหม่มาแล้ว ก็ให้นักเรียนฝึกวิเคราะห์การแก้ปัญหาด้านคณิตศาสตร์ตามกระบวนการของโพลยา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นทำความเข้าใจปัญหาเป็นการคิดเกี่ยวกับปัญหาและตัดสินใจว่าจะใช้วิธีการค้นหา ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผนแก้ปัญหา เป็นการค้นหาความเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลและตัวไม่รู้ค่า ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการตามแผน เป็นการลงมือปฏิบัติตามแผนหรือแนวทางที่วางไว้ ขั้นที่ 4 ขั้นตรวจสอบผล เป็นการมองย้อนกลับไปยังคำตอบที่ได้มา เริ่มจากการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมเหตุสมผลของคำตอบและยุทธวิธีแก้ปัญหานั้น มีคำตอบหรือยุทธวิธีอื่นในการแก้ปัญหานี้หรือไม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ กาเย่ (Gagne,1977) ได้กล่าวว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหามีการเรียนรู้อย่างหนึ่งที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ประเภทหลักการที่มีความเกี่ยวข้องตั้งแต่สองประเภทขึ้นไปและใช้หลักการนั้นผสมผสานกันจนเป็นความสามารถชนิดใหม่ที่เรียกว่าความสามารถในการคิดแก้ปัญห สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ พรายอินทร์ (2551) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์และความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากการใช้วิธีการสอนแก้โจทย์ปัญหาของโพลยาร่วมกับการเรียนรู้แบบเทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนจากการใช้วิธีการสอนแก้โจทย์ปัญหาของโพลยาร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากการใช้วิธีการสอนแก้โจทย์ปัญหาของโพลยาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทนงค์ดี รัตอัน (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีการแบบเปิดที่เน้นกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาด้าน

คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนโดยการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีการแบบเปิดที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา หลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิระพร เสนาภักดี (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้ปัญหาปลายเปิดเสริมด้วยวิธีการแก้ปัญหของโพลยาและแบบฝึกทักษะต่อความสามารถในการแก้ปัญหและความสามารถในการเขียนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการปัญหาปลายเปิดเสริมด้วยวิธีการแก้ปัญหของโพลยาและแบบฝึกทักษะมีความสามารถในการแก้ปัญหและความสามารถในการเขียนทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการนำกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษาและทำความเข้าใจขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ชัดเจน เตรียมสื่อให้พร้อมสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง และควรมีการบันทึกหลังการสอนเพื่อให้ทราบปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการแก้ไขเพื่อทำให้การจัดกิจกรรมเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 การนำกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาไปใช้ในการเรียนการสอนนั้น ในช่วงเวลาที่ 1 -2 ครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนคุ้นเคยกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งอาจจะใช้เวลาเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เพื่อเป็นการแก้ปัญหการจัดกิจกรรมที่วางไว้ไม่เป็นไปตามที่กำหนด

1.3 การนำกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ครูผู้สอนควรชี้แจงขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจ เพื่อให้ นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ในขั้นตอนที่นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันครูผู้สอนต้องคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละกลุ่มให้ทั่วถึง และครูผู้สอนควรมีการกระตุ้นให้นักเรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม มีการอภิปราย ปรัชญาหารือ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้

1.5 การนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาที่เน้นการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ นักเรียนจะต้องใช้เวลาค่อนข้างมากในการฝึกทักษะการแก้ปัญหา ทำให้ในบางครั้งเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ไว้อย่างดี ครูผู้สอนต้องเตรียมเอกสารประกอบการสอนหรือใบงานเพื่อประกอบการเรียนการสอนไว้อย่างเพียงพอ แนะนำให้นักเรียนสืบค้นและศึกษาจากตัวอย่างที่ครูผู้สอนมีให้ ครูผู้สอนเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่ง่ายต่อการนำเสนอบทเรียนและการทำความเข้าใจของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับชั้นอื่นๆ โดยปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาในแต่ละระดับชั้นและวัยของนักเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน

2.2 ควรมีการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยากับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆในระดับชั้นต่างๆ เพื่อศึกษาดูว่าวิธีการสอนแบบนี้ใช้ได้ผลกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ใดและระดับชั้นใดบ้าง

2.3 ควรศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาเกี่ยวกับตัวแปรตามด้านอื่นๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ความเป็นผู้นำในการเรียนรู้ พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เจตคติต่อกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ และ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *คู่มือการจัดการสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544*. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- จิระพร เสนาภักดี. (2556). *ผลการใช้ปัญหาปลายเปิดเสริมด้วยวิธีการแก้ปัญหาของโพลยาและแบบฝึกทักษะต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการเขียนทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ชาติชาย ม่วงปทุม. (2539). *ผลของวิธีการเรียนแบบร่วมมือและระดับความสามารถทางคณิตศาสตร์ ที่มีต่อผลการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดือนฉาย จงสมชัย. (2554). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือตามเทคนิค STAD เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทองศักดิ์ รัตอัน. (2556). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีการแบบเปิดที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ทีศนา แหมมณี. (2548). *การจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มัจฉา เรืองอุไร. (2554). ผลการใช้การเรียนแบบร่วมมือแบบร่วมมือแบบกลุ่มผลสัมฤทธิ์
เสริมด้วยแบบฝึกการคูณ ที่เน้นการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตามกระบวนการ
ของโพลยา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ยุพิน พิพิธกุล. (2539). การเรียนการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- วรารณ พรายอินทร์. (2551). ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์และ
ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากการใช้
วิธีการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการ
แบ่งกลุ่มตามผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ศศิธร เวียงวะลัย. (2556). การจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). การวัดผลประเมินผล
คณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สมจิตร หงส์สา. (2551). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์
เรื่อง เซต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการสอนด้วยเทคนิค เอส ที เอ ดี
(STAD) กับการสอนปกติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเทพสตรี.
- สิริพร ทิพย์คง. (2547). การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- สุคนธ์ ลินธพานนท์ และคณะ. (2554). วิธีสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนา
คุณภาพของเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: 9199 เทคนิคพรินต์ติ้ง.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2545). ข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือ.
วารสารพัฒนาหลักสูตร, 12(113), 3-5.
- สุร กาญจนมยุร. (2543). กระบวนการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่ถือว่า
ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบความคิด.
กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- Bell, F. H. (1978). *Teaching and Learning Mathematics (in Secondary School)*.
2nd ed. New York: Brown.

- Gagne, R. M. (1977). *The conditions of learning*. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Smith, K. A. (1991). *Active learning: Cooperation in the college classroom*. Edina, MN: Interaction Book Company.
- National Council of Teacher of Mathematics. (2000). *Principles and standard for school mathematics*. Reaton, Virginia: The National Council of Teachers of Mathematics.
- Polya, G. (1957). *How to solve It. A new aspect of mathematical method (Penguin Science)*. New York: Doubleday and Company Garden City.
- Slavin, R. E. (1987). Cooperative learning and cooperative school. *Educational Leadership*, 45(3), 7–13.
- _____. (1995). *Cooperative learning: Theory, research and practice*. 2nd ed. Massachusetts: Simon and Schuster.

**ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3**

**Management Skills of Basic School Administrators, Ban Dung District
Group under The Office of Udon Thani Educational Service Area 3**

กนกวรรณ วรรณทอง¹

Kanokwan wannthong¹

Received: 21 มีนาคม 2563 Revised: 31 มีนาคม 2563 Accepted: 1 เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 และเพื่อเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำแนกตามสถานภาพ และประสบการณ์ในการทำงาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา 70 คน ครูผู้สอน จำนวน 248 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายตามขนาดตารางของเครจซี่และมอร์แกน รวมจำนวนทั้งสิ้น 318 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 60 ข้อ มีความเที่ยงตรง (IOC) ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95 สถิติพื้นฐานที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ t-test

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโดยภาพรวมทุกด้าน พบว่ามีทักษะการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

¹ นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Master Student of Education, Program in Educational Administration, Ratchathani University, Thailand; e-mail: pleple_231@hotmail.com

โดยเรียงลำดับความคิดเห็นรายทักษะจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทักษะด้านคตินิยม ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง ทั้ง 3 ทักษะโดยภาพรวมพบว่าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายทักษะพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันทุกด้านเช่นกัน และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน ส่วนการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารและครูที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมพบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายทักษะพบว่า ผู้บริหารและครูที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันทุกด้านเช่นกัน

คำสำคัญ: ทักษะการบริหาร , ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The purpose of this research was to study administrative skills of basic school administrators Ban Dung District Group under the Office of Udon Thani Educational Service Area 3 and to compare the administrative skills of basic school administrators Ban Dung District Group under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 3 by status and work experience. The population used in this research was the school administrators and teachers in Ban Dung District under the Office of Udon Thani Educational Service Area, Area 3, with 70 school administrators. In total, 248 teachers were obtained through simple random sampling using Crazy and Morgan tables. The total samples were 318 persons. The instrument used in this research was a questionnaire constructed by the researcher in the estimation scale of 60 items with Item-Objective Congruence Index (IOC) between 0.67 and 1.00 and a confidence value equal to 0.95. Basic statistics used for data analyzing were percentage, mean, standard deviation and t-test.

The study of basic management skills of basic school administrators Ban Dung District Group Under the Office of Udon Thani Educational Service Area 3, according to the opinions of administrators and teachers in all aspects found that the skills and practices were at a high

level in order of opinions, skills from high to low, as follows; Technical skills and Human relations skills. It was found that the skills were practiced at a high level Sort comments by revenue from descending skills as skills ideology. For Technical skills Human relations skills, when considering the opinions of users administrative skills of basic school administrators of Ban Dung district, the 3 groups overall, found that they were significantly different at the .05 level. Administrators and teachers had different opinions in all aspects as well. And when comparing the opinions of administrators and teachers of different genders, there was an opinion towards the use of administrative skills of school administrators in overall no different. As for comparison of opinions between administrators and teachers with different educational background, there are comments on using administrative skills of school administrators. Overall, it is found that the statistical significance is at the .05 level. When considering the skills, it is found that administrators and teachers who had different educational background, there are different opinions in all aspects as well.

KEYWORDS: Management skills, School administrators

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาหรือพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จะประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจในหลักการบริหารหรือการจัดการ ตลอดจนมีทักษะในการบริหารหรือการจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของแคทซ์ (Katz. 1955, : 33-42 ; อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์. 2548 : 71) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะการบริหารที่ผู้บริหารจำเป็นต้องมีเพื่อให้การดำเนินการบริหารประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้อง มี 3 ทักษะ คือ ทักษะด้านเทคนิควิธี (Technical Skills) ได้แก่ ทักษะทางด้านการวางแผนงานและโครงการ ทักษะการใช้กระบวนการกลุ่ม ทักษะทางด้านการจัดการ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ การให้คำแนะนำ การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ความรอบรู้ในงานที่ปฏิบัติ ความเป็นผู้นำและการวิจัย ทักษะด้านมนุษย (Human Skills) ได้แก่ ความสามารถในการประสานงานกับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา หน่วยงาน ความเป็นกันเองกับผู้ร่วมงาน ปฏิบัติกับผู้ร่วมงานโดยเท่าเทียมกัน ตลอดจนต้องให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงาน และทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) ได้แก่ ความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบายของสถานศึกษา เข้าใจนโยบายการจัด

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

Vol.9 No.1 January – June 2021

การศึกษาของชาติ สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายของหน่วยงาน สามารถวางแผนในการปฏิบัติงาน ใช้เกณฑ์ที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน ทักษะทั้ง 3 ประการนี้ เป็นคุณลักษณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องให้ความสนใจอย่างยิ่ง เพราะการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ และทักษะการบริหาร ในการที่จะผสมผสานเพื่อบริหารการศึกษาและในการบริหารการศึกษาและผู้ที่มียุทธศาสตร์ที่จะส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพนั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา นโยบายต่างๆ ของการจัดการศึกษาสถานศึกษาจะนำไปใช้หรือไม่ และขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาทั้งสิ้น ดังนั้นถ้าผู้บริหารสถานศึกษาไม่เข้าใจใน:ที่ของตนเอง ไม่ดำเนินการตามนโยบายในการจัดการศึกษาให้ถูกต้อง การบริหารก็จะเกิดความล้มเหลว และเกิดความสูญเสียไปทางการศึกษาจะเห็นว่าบทบาท ภาระ:ที่ของผู้บริหารสถานศึกษามีมากมาย ดังนั้นทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นคุณลักษณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จะต้องมีลักษณะ มองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง มุ่งความสำเร็จการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะบริหารงานให้มีคุณภาพ สิ่งสำคัญที่สุดคือ ตัวผู้บริหารต้องมีคุณภาพ ผู้บริหารต้องพัฒนาตนเอง มีความเป็นผู้นำ ต้องนำความเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการใช้ทักษะการบริหารได้เป็นอย่างดี (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. 2550, : 13) ซึ่งทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานี้ ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนจะมีและใช้ไม่เท่ากัน ในการบริหารสถานศึกษา สถานศึกษาบางแห่งมีการบริหารเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก เป็นที่เชื่อถือและศรัทธาจากผู้ปกครองและชุมชน สถานศึกษาบางแห่งขาดประสิทธิภาพในการบริหารซึ่งมีปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาดังกล่าวอยู่หลายประเด็น แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือตัวผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนจะมีทักษะต่างกัน ดังนั้นตัวผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีวิธแสวงหาให้ได้มาซึ่งความรู้ ความสามารถและทักษะ เพื่อทำให้สามารถบริหารงานอย่างผู้บริหารมืออาชีพได้ (ธีระ รุญเจริญ. 2553, : 5)

จากเอกสารและผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าทักษะการบริหารมีความจำเป็นต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารมีและใช้ทักษะการบริหารทั้ง 3 ทักษะได้อย่างสมบูรณ์ ย่อมทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงทักษะในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานกลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะนำไปสู่การบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารและครูกลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 3 จำแนกตามเพศ จำแนกตามวุฒิการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จาก 70 โรงเรียน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา 70 คน ครูผู้สอน 718 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 788 คน

1.1 ประชากรที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 70 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 248 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายมีขนาดตามตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, : 608 อ้างถึงใน รศ.นพ พงษ์ บุญจิตราดุลย์, 2554, : 130)

ประชากรเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 70 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงและกลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอน จำนวน 248 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย รวมประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ 318 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง เพศ วุฒิทางการศึกษา

ตัวแปรตาม คือ ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ตามแนวคิดของ แคทซ์ (Katz, 1955, : 33-42) จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านเทคนิควิธี ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคตินิยม

ระยะเวลาในการศึกษา

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา 70 คน ครูผู้สอน จำนวน 248 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายตามขนาดตารางของเครจซี่และมอร์แกน รวมจำนวนทั้งสิ้น 318 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 60 ข้อ มีค่าความเที่ยงตรง (IOC) ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95 สถิติพื้นฐานที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ t-test

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นเพศชายจำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 37.42 และเพศหญิงจำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 62.57 แยกตามวุฒิการศึกษา ปริญญาตรีจำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 68.86 ปริญญาโทจำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 31.13

การสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 3 ทั้ง 3 ทักษะ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโดยภาพรวม พบว่ามีทักษะการบริหารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.27$, S.D = 0.48) และเมื่อพิจารณาารายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน เรียงลำดับความความคิดเห็นรายด้านจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทักษะด้านคตินิยม ($\bar{X} = 3.30$, S.D = 0.49) ทักษะด้านเทคนิค ($\bar{X} = 3.26$, S.D = 0.57) และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.24$, S.D = 0.47)

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 3 ทั้ง 3 ทักษะ โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเรียงลำดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครู พบว่า ผู้บริหารเห็นว่า ผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในลำดับที่ 1 รองลงมา คือ ผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านคตินิยมอยู่ในลำดับที่ 2 และ ผู้บริหารมีทักษะทางการ

บริหารด้านเทคนิคอยู่ในลำดับที่ 3 ในขณะที่ครูเห็นว่า ผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านเทคนิคอยู่ในลำดับที่ 1 รองลงมาคือ ผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านเทคนิคอยู่ในลำดับที่ 2 และ ผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในลำดับที่ 3

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 3 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 3 ทักษะ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเรียงลำดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีเพศต่างกัน พบว่า ผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านเทคนิคอยู่ในลำดับที่ 1 รองลงมาคือ ผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในลำดับที่ 2 และ ผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านเทคนิค อยู่ในลำดับที่ 3 ในขณะที่ผู้บริหารและครูเพศหญิงเห็นว่า ผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านเทคนิคอยู่ในลำดับที่ 1 เช่นเดียวกัน รองลงมาคือ ผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านเทคนิคอยู่ในลำดับที่ 2 และผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในลำดับที่ 3

4. การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 3 จำแนกตามวุฒิทางการศึกษา โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเรียงลำดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีวุฒิปริญญาตรีเห็นว่า ผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านเทคนิคอยู่ในลำดับที่ 1 รองลงมาคือ ผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านเทคนิคอยู่ในลำดับที่ 2 และ ผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในลำดับที่ 3 ในขณะที่ผู้บริหารและครูที่มีวุฒิปริญญาโทเห็นว่า ผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในลำดับที่ 1 รองลงมาคือ ผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านเทคนิคอยู่ในลำดับที่ 2 และผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารด้านเทคนิคอยู่ในลำดับที่ 3

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ทักษะทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 3 ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ และอภิปรายผลจากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ทักษะด้านเทคนิค

ผลการวิจัยทักษะด้านเทคนิคตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะด้านเทคนิคการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 3 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า ทักษะด้านเทคนิคมีการปฏิบัติสูงกว่าครูผู้สอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสามารถทำงานด้านที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเฉพาะอย่าง ซึ่งเกี่ยวกับวิธีการ กระบวนการและเทคนิค อาศัยความรู้การวิเคราะห์และรู้จักใช้เครื่องมือในการปฏิบัติงาน มีประสบการณ์จากการศึกษาและฝึกอบรมอยู่ระดับมาก

ข้อค้นพบที่น่าสนใจของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการใช้ทักษะในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก คือผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการเขียนหนังสือสั่งการได้อย่างชัดเจน กะทัดรัดและปฏิบัติตามได้ ผู้บริหารจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดได้อย่างถูกต้องเรียบร้อย ผู้บริหารกำหนดขั้นตอนเป็นปฏิทินในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพ จากผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2554, : 17) กล่าวว่า ทักษะทางเทคนิคถึงแม้ว่าจะมีความจำเป็นน้อยมากสำหรับครูใหญ่ เพราะไม่ต้องทำหรือปฏิบัติเอง อาจหาบุคคลอื่นมาทำที่แทนแต่ก็จำเป็นต้องรู้และเข้าใจเพื่อตรวจสอบงานและสร้างศรัทธาให้กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ทักษะด้านเทคนิคที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารควรประกอบด้วย การสั่งงานโดยคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรต้องชัดเจน การใช้คำพูดที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของผู้ฟัง สามารถเขียนหนังสือให้ชวนอ่านและเข้าใจง่าย การรู้ระเบียบงานสารบรรณ การทำปฏิทินปฏิบัติงานภายในโรงเรียน จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานต่อหน่วยงานต้นสังกัดได้อย่างถูกต้องตรงตามกำหนดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของเฟเบอร์ และ เชียร์รอน (Faber & Shearron. 1970, : 224 – 225) ที่กล่าวว่า ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) คือความรู้ความเข้าใจ ความสามารถและความชำนาญในกิจกรรมเฉพาะอย่าง โดยเฉพาะเกี่ยวกับวิธี กระบวนการดำเนินการหรือเทคนิค และสอดคล้องกับแนวคิดของแคทซ์ (Katz. 1974, : 90 – 102) ที่กล่าวถึงทักษะด้านเทคนิคว่า มีความสำคัญต่อความก้าวหน้าอย่างมากในการบริหารงานขององค์การและจำเป็นอย่างแท้จริงต่อประสิทธิภาพการบริหารงานระดับต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อำภา บุญช่วย (2543, : 220) ให้แนวคิดไว้ว่าผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการใช้เทคนิควิธีการที่เหมาะสมในการบริหารงานให้บรรลุผลหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเก่งงาน เพราะมักจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม

เฉพาะอย่าง เช่น ความสามารถในการเขียนคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรการพูด การเงินและบัญชี การจัดระบบงาน เทคนิควิธีสอน การใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัย ชะโลม เล็ดลอด (2548, : 106–110) เรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีทักษะสูงสุด ได้แก่ ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษย์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด เรียงตามลำดับ

2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

ผลการวิจัยทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า ด้านมนุษยสัมพันธ์มีการปฏิบัติสูงกว่าครูผู้สอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีความสามารถในการพิจารณาคนเมื่อต้องทำงานร่วมกัน โดยสามารถเข้าใจถึงวิธีการสร้างแรงจูงใจ สร้างบรรยากาศให้เกิดขึ้นในการทำงานและมีศิลปะการเป็นผู้นำที่ดีอยู่ในระดับมาก

ข้อคิดเห็นที่น่าสนใจของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับ การใช้ทักษะในการปฏิบัติงานของผู้บริหารอยู่ในระดับมากคือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูเข้าพบเพื่อขอคำปรึกษาให้ข้อเสนอแนะทั้งในเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว ผู้บริหารเชิญชวนชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนด้วยความสมัครใจ จากผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎี 3 ทักษะของแคทซ์ (Katz, 1974, : 90 – 102) ในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ว่า ทักษะมนุษยสัมพันธ์คือ ความสามารถในการตัดสินใจทำงานร่วมกับผู้อื่นและทำให้ผู้อื่นให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานซึ่งได้แก่ การจูงใจคน และการประยุกต์ภาวะผู้นำมาใช้ในการบริหารงาน ผู้วิจัยเห็นว่าผู้บริหารได้ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคล ให้ได้มาซึ่งความรักใคร่ปรองดองความร่วมมือ และสัมพันธ์ภาพที่ดีซึ่งกันและกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลผลิตของงานและเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง สามารถบันดาลให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายโดยมีความพึงพอใจของผู้ร่วมงานเป็นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ธรรมรส โชติบุญชู (2538, : 13) ให้ความเห็นว่า “นักบริหารแม้จะมีความรู้ความสามารถในกิจการด้านต่างๆ อาทิเช่น ความสามารถในการวาง

นโยบาย การวางแผน การวินิจฉัยสั่งการ การประสานงาน การเกลี้ยกล่อม การควบคุมติดตาม และการประเมินผลงานก็ตาม แต่ถ้าขาดความสามารถในการเข้ากับคนกับงาน และไม่สามารถจะชักจูงใจให้ผู้ร่วมงานร่วมมือกันปฏิบัติงานให้ได้ผลดี คือ ขาดความสามารถในด้านมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่นแล้ว ก็ไม่สามารถบริหารงานให้หน่วยงานดำเนินไปด้วยดีหรือมีประสิทธิภาพได้” และสอดคล้องกับ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2554, : 17) ได้กล่าวถึงทักษะทางมนุษย์ของครูใหญ่ ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนว่า ครูใหญ่ต้องสัมพันธ์กับบุคคลหลายประเภท ซึ่งมีความแตกต่างกันด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมเศรษฐกิจ ทักษะคิดและค่านิยม ฉะนั้น ครูใหญ่จึงต้องศึกษาพฤติกรรมและเข้าใจบุคคลทุกประเภทเพื่อให้สามารถบริหารงานร่วมกันได้และเกิดความสำเร็จตลอดจนการให้กำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างทั่วถึง และเป็นตัวอย่างที่ดีที่จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย อำนวนย พลรักษา (2556, : 83 – 84) เรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีทักษะสูงสุด ได้แก่ ด้านมนุษย ด้านเทคนิค และด้านความคิดรวบยอด เรียงตามลำดับ

3. ทักษะด้านคตินิยม

ผลการวิจัยทักษะด้านคตินิยม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะด้านคตินิยม การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า ด้านคตินิยมมีการปฏิบัติสูงกว่าครูผู้สอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถด้านความคิด การประสานงาน การมององค์การโดยรวมทั้งหมดเข้าใจในส่วนต่างๆขององค์การ และมีความเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานย่อยหรือที่และบุคคลภายในองค์การของตนเอง ตลอดจนผลกระทบถึงองค์การภายนอกอยู่ในระดับมาก

ข้อคิดเห็นที่น่าสนใจของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับ การใช้ทักษะในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากคือ ผู้บริหารมีความสามารถในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและทันเวลา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์นโยบายจุดมุ่งหมายและขอบข่ายของงานได้อย่างชัดเจน การวิจัยนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของ เฟเบอร์และชีเยร์รอน (Faber & shearron. 1970, : 224 – 225)

กล่าวว่า ความสามารถของผู้บริหารในการเข้าใจหน่วยงานที่สังกัดในทุกลักษณะและขั้นตอนอย่างละเอียด สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างงานด้านในองค์การหรือหน่วยงานได้อย่างชัดเจน และการที่มีการเปลี่ยนแปลงในบางส่วนของงานจะมีผลกระทบต่องานส่วนอื่นอย่างไร รวมทั้งเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่ตนสังกัดกับหน่วยงานอื่นคือในการบริหารงานและสอดคล้องกับความคิดของ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2554, : 17) ได้กล่าวถึงทักษะด้านคตินิยมว่า เป็นทักษะที่ทำให้ผู้บริหารสามารถกำหนดนโยบาย จุดประสงค์และวิเคราะห์งานได้ มีความรู้เกี่ยวกับงานทั้งหมดที่ตนเองปฏิบัติและรู้ว่าหน่วยงานมีความสัมพันธ์กันอย่างไร สามารถวินิจฉัยผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในระบบหน่วยงานย่อยและการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลในการปฏิบัติ: ที่มีความรู้ความเข้าใจนโยบายการศึกษาของชาติ มีความรู้ในเรื่องหลักสูตรทุกระดับชั้นที่จัดขึ้นในสถานศึกษาของตน และสามารถประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับความคิดเห็นของ นิรมล กิติกุล (2545, : 49) ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหารคือกระบวนการของการตัดสินใจ ถือว่าการตัดสินใจเป็นหัวใจของการบริหารที่เป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหาร ยิ่งตำแหน่งสูงเท่าใดการตัดสินใจก็จะมีมากขึ้นตามไปด้วย การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการใช้ทักษะของผู้บริหารด้านคตินิยมนี้อยู่ในระดับที่มาก ซึ่งให้เห็นว่าผู้บริหารเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในการมององค์การภายนอกและภายในอย่างทะลุปรุโปร่งชัดเจน ซึ่งมีความสามารถกำหนดนโยบายและตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยวที่จะจัดความขัดแย้งเพื่อให้องค์การหรือหน่วยงานก้าวไปถึงจุดหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย นพดล บุญถนอม (2558, : 83-86) เรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี ใน 3 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีทักษะสูงสุด ได้แก่ ด้านความคิดรวบยอด ด้านเทคนิควิธี และด้านมนุษยสัมพันธ์ เรียงตามลำดับ

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีเพศต่างกัน เกี่ยวกับการใช้ทักษะทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 3

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะทางการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในการบริหารงานซึ่งผู้บริหารต้องใช้ทักษะทางการบริหาร ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญ

ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมการบริหาร ครูซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชา ซึ่งจะคอยรับคำสั่งนำนโยบายไปปฏิบัติและครูมีส่วนร่วมในโอกาสที่เหมาะสมจึงได้รู้ได้เห็นว่าคุณบริหารนั้นมีทักษะการทำงานเป็นอย่างไร ซึ่งการรับรู้ว่ามีทักษะการทำงานหรือไม่นั้น ไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิงย่อมมองเห็นได้เท่าๆ กัน จึงทำให้ผู้บริหารและครูที่มีเพศต่างกันมองการใช้ทักษะของผู้บริหารทั้ง 3 ทักษะนี้ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการดำเนินงานในสถานศึกษา ผู้บริหารจะพิจารณาจากความสามารถและความเหมาะสมในการทำงาน เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะของงานที่ได้รับผิดชอบ เพื่อให้ผลงานที่ได้ออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเมื่อบุคลากรที่มีเพศแตกต่างกัน จึงมีความคิดเห็น ต่อทักษะเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัดดาว อันประดิษฐ์ (2556, : 7 – 9) ได้ศึกษาทักษะในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบทักษะในการบริหารงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครูเมื่อจำแนกตามตำแหน่ง เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน วิชยฐานะ และขนาดของสถานศึกษาที่สังกัดภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรีชา บุตรเวช (2544, : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่าผู้บริหารและอาจารย์มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารผู้บริหารวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทักษะทั้ง 3 ด้านในภาพรวมและแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน เกี่ยวกับการใช้ทักษะทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานีเขต 3

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม แตกต่างกันทั้งนี้เป็นเพราะว่า ระดับการศึกษาทำให้คนเรามองหรือวินิจฉัยสิ่งต่างๆได้ไม่เท่าเทียมกัน ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสูงก็จะมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ ใช้เหตุผลมากขึ้นกว่าผู้ที่มีวุฒิการศึกษาน้อย ทำให้บอกทักษะการทำงานของผู้บริหารทั้ง 3 ทักษะนี้แตกต่างกันไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ พันธ์ หันนาคินทร์ (2528, : 66) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ถึงแม้ปริญญาจะไม่ใช่เรื่องประกันว่าคุณบริหารผู้นั้นจะสามารถทำงานได้ผลก็ตาม แต่เป็นเครื่องแสดงถึงความสามารถทางสติปัญญาและความรู้ที่จะนำมาประกอบการทำงานได้พอสมควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จันทรเพ็ญ ธนะฤกษ์ (2555, : 79–81) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอน

ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทำงานโดยภาพรวม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะทางความคิดรวบยอด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทักษะทางเทคนิคและทักษะทางมนุษยสัมพันธ์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นแก่บุคคลทุกฝ่ายสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้เกิดมีขึ้นในตนเองตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ร่วมงานทุกคนเกิดความเข้าใจในกระบวนการสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคลและนำมาซึ่งการร่วมแรงร่วมใจกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย

1.2. ทักษะด้านเทคนิค ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่องานด้านเทคนิควิธีการต่างๆอย่างเป็นระบบเพื่อจะได้นำความรู้ที่เกิดขึ้น นำไปเชื่อมโยงกับความคิดในด้านต่าง ๆ เช่นการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถนำความรู้จากสื่อต่างๆ ไปใช้สำหรับการสร้างสม ประสิทธิภาพในการทำงานได้โดยไมยาก

1.3. ทักษะด้านความคิดรวบยอด ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาทักษะด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบและทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันตลอดจนสามารถนำประสบการณ์มาใช้ในการบริหารงาน

1.4. ผู้บริหารควรได้มีการพัฒนาตนเองด้วยวิธีต่างๆ เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน เพื่อให้ผู้บริหารปรับปรุงตนเองให้มีประสิทธิภาพในการบริหารมากขึ้น

1.5. ผู้บริหารควรรู้จักสังเกตความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชาและหาวิธีการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

1.6. หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดให้มีการอบรมผู้บริหารระดับต้นและระดับกลางในเรื่องของการพัฒนาทักษะด้านเทคนิค เพื่อนำเทคนิคใหม่ๆไปปรับใช้และสอนงานแก่บุคลากรในหน่วยงาน

- 1.7. ผู้บริหารควรนำผลการประเมินการปฏิบัติงานไปปรับปรุงการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาการทำงานในองค์กรต่อไป
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1. ควรศึกษาทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ในเชิงคุณภาพโดยใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลในเชิงลึก
 - 2.2. ควรศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3
 - 2.3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์เพ็ญ ธนะฤกษ์.(2555). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต การบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ชะโลม เล็ดลอด. (2558). ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทัดดาว อันประนิตย์. (2556). ทักษะในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ธนาเพลส.
- ธรรมรส โชติคุณุชร. (2546). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวทางการปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 9-12 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2554). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : บริษัทธีรณสาร จำกัด.

- นพดล บุญถนอม. (2558). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี*. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. สาขาการบริหาร
- นิรมล กิตติกุล. (2545). *องค์การและการจัดการ*. กาญจนบุรี : สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี.
- ปรีชา บุตรเวช.(2544). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในภาค ตะวันออก. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิตสาขาสหกรรมมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.*
- พนัส หันนาดิษฐ์.(2559). *หลักการบริหารโรงเรียน(พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.
- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ.(2550). คุณภาพเริ่มจากผู้บริหาร. *วารสารบริหารการศึกษา : มศว*. 1. 12–13.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2548). *ผู้บริหารโรงเรียน: สามมิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: ทิพย์สุทธ.
- อานวย พลรักษา. (2556). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต การบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- อำภา บุญช่วย..(2543). *การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน. (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- Faber, C.F. and Shearron, G.F. (1970). *Elementary school administration: Theory and practice*. New York : Holt Rinchart and Winston.
- Katz, R.L. (1974). Skill of Effective Administrator. *Harrard Business Review*, September–October. 90–102.
- _____ (2016). Skill of Effective Administrator. *Harrard Business Review*, 12 (1) : 33–42 ; January–February.

ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน
ของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
Emotional Intelligence Factors of School Administrators
Affecting to The Operation of Teacher According
The Teacher Profession Standards in Operation under
The Office of Secondary Education Service Area 21

วิมล พลทะอินทร์¹, พนายุทธ เชยบาล², นวัตกร หอมสิน³
Wimon Ponta-in¹, Panayuth Choeybal², Nawattakorn Homsin³

Received: 19 เมษายน 2563 Revised: 28 เมษายน 2563 Accepted: 28 เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 2) ศึกษาการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารและการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 และ 4) สร้างสมการพยากรณ์การปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Master Student of Education Program, Program in Educational Administration, Udon Thani Rajabhat University, Thailand; e-mail: wimon_kongo@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Assistant Prof. Dr., Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

³ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Doctor, Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จำนวน 330 คน ได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร เท่ากับ .965 และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน เท่ากับ .970 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ แบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน
2. การปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายมาตรฐาน อยู่ในระดับมากทุกมาตรฐาน
3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์วิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมมีความสัมพันธ์กัน
4. สมการพยากรณ์การปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เป็นดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 3.185 + .148(Y_{x_4}) + .141(Y_{x_5})$$

และสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .296 Z_{x_4} + .266 Z_{x_5}$$

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์, การปฏิบัติงานของครู

ABSTRACT

The purposes of this research were : 1) to study the level of the emotional intelligence factors of school administrators' opinions under the Office of Secondary Educational Service Area 21, 2) to study the level of the teachers' job based on the teaching professional standards according to of teachers' opinions under the Office of Secondary Educational Service Area 21, 3) to study the correlation between emotional intelligence factors of school administrators and the teachers' job based on the teaching professional standards under the Office of Secondary Educational Service Area 21, and 4) to create a predictive equation of the teachers' job based on the teaching professional standards under the Office of Secondary Educational Service Area 21.

The sample group consisted of 330 teachers selected through stratified random sampling. The research instrument was a 5 level-rating scale questionnaire with the reliabilities of the emotional intelligence factors of school administrators questionnaire and the teachers' job based on the teaching professional standards questionnaire were .965 and .970 respectively. The statistical techniques employed for data analysis were percentage, mean, standard deviation, Pearson's product moment correlation and Stepwise multiple regression analysis using the statistic package for social science program.

The results were as follows:

1. The level of emotional intelligence factors of school administrators under the Office of Secondary Educational Service Area 21 was at a high level on the whole and individual aspects.
2. The teachers' work based on the teaching professional standards under the Office of Secondary Educational Service Area 21 was at a high level on the whole and individual aspects.
3. The relationship between emotional intelligence factors of school administrators and the teachers' work based on the teaching professional standards under the Office of Secondary Educational Service Area 21 are on the whole were relationship.

4. The analysis of the multiple regression and the construction of forecasting equation in the teachers' work based on the teaching professional standards under the Office of Secondary Educational Service Area 21 were as follows:

The predictive equation of raw scores:

$$\hat{Y} = 3.185 + .148(Y_{x_4}) + .141(Y_{x_5})$$

The predictive equation standard scores:

$$\hat{Z} = .296 Z_{x_4} + .266 Z_{x_5}$$

KEYWORDS: Emotional intelligence, Teachers' operation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศสู่ความเจริญอย่างยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมกับการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556: 1) ดังนั้นการศึกษาจึงถือเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยสร้างและพัฒนาทรัพยากร “มนุษย์” ตามที่สังคมต้องการ และทรัพยากร “มนุษย์” ที่กล่าวมายังสามารถสร้างความร่วมมือส่งเสริมพัฒนาให้สังคมและประเทศชาติก้าวหน้าได้อีกด้วย ซึ่งการพัฒนามนุษย์จำต้องมีขั้นตอนอย่างเป็นแบบแผนเป็นระบบเพื่อให้มีความพร้อมความปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพของประเทศได้ และในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาทุกประเทศทั่วโลกได้เริ่มและดำเนินการปรับปรุงพัฒนาระบบการศึกษาใหม่ที่เรียกว่าการปฏิรูปการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพตามมาตรฐานสามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (อิสริยา รัฐกิจวิจารณ์ ณ นคร, 2557: 87) และครูเป็นบุคลากรแรกที่สำคัญในกระบวนการปฏิรูปการศึกษา เพราะว่าครูเป็นกลุ่มบุคคลแรกที่ขับเคลื่อนเป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน เนื่องด้วยบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จำต้องมีการพัฒนาครูและเตรียมครูเข้าสู่วิชาชีพ เพราะครูต้องพัฒนาผู้เรียนให้เผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ทั้งปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นต้องมีการศึกษาและพัฒนาครูเพื่อเพิ่มสมรรถนะทางวิชาชีพให้เกิดขึ้นตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะสร้างครูให้เกิดสมรรถนะที่สูงก้าวสู่ความเป็น “ครูมืออาชีพ” ที่แท้จริงต่อไป (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2553: 1)

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

Vol.9 No.1 January – June 2021

ปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาอย่างมาก และได้งบประมาณเพื่อสนับสนุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่เป็นที่น่าสนใจการศึกษาไทยยังคงมีปัญหาในด้านคุณภาพของผู้เรียนที่ยังไม่สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ มีปัญหาเชิงประจักษ์ เช่น การอ่านไม่ออกเขียนไม่คล่องผล คะแนนการสอบระดับชาติต่ำและปัญหาที่ซับซ้อนเชิงระบบการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ จึงก่อให้เกิดความด้อยคุณภาพของประชากรในประเทศ ซึ่งจากงานวิจัยหลาย ๆ งานวิจัยยังพบว่าปัญหาการศึกษาของไทยไม่ได้ขาดเรื่องของ “ทรัพยากร” หรือ “เงินสนับสนุน” แต่เป็นการขาด “ประสิทธิภาพ” ในการปฏิบัติงาน และ “ครูผู้สอน” จะหลีกเลี่ยงปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นไม่ได้เลยว่าต้องผู้รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งครูผู้สอนเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในยกระดับและพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทย (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2558: 86-87) และปัญหาด้านการปฏิบัติงานของครูนั้นมีปัญหาหลากหลายประการ เช่น 1) ภาระงานที่ได้รับมอบหมายงานพิเศษ ที่ไม่ใช่งานสอน 2) จำนวนบุคลากรครูไม่เพียงพอต่อนักเรียนและยังสอนไม่ตรงกับวุฒิหรือความต้องการของสถานศึกษานั้น ๆ 3) ขาดการพัฒนาเรื่องการใช้ทักษะด้านเทคโนโลยี ที่จะนำไปสื่อในการจัดการเรียนรู้ 4) ครูรุ่นใหม่ขาดจิตวิญญาณในการทุ่มเทในการทำหน้าที่ครู ขณะที่ครูรุ่นเก่าไม่ปรับตัวไม่ปรับและพัฒนากระบวนการสอนให้ทันสมัยยังเน้นการท่องจำ และ 5) ครูสอนหลายรหัสวิชาและขาดอิสระในการจัดการเรียนการสอน (ภมรศรี แดงชัย, 2556: 1) ครูขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาหลักสูตรและการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน ครูขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน เนื่องจากครูได้รับมอบหมายให้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ครูไม่มีความถนัด ครูขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ไม่มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ครูขาดการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการพัฒนา การพัฒนาอบรมครูไม่สอดคล้องกับความต้องการของครูโดยการพัฒนาอบรมครูส่วนใหญ่เป็นการอบรมตามที่หน่วยงานต้นสังกัดเป็นผู้กำหนดทั้งเนื้อหาหลักสูตรและวิธีการฝึกอบรมซึ่งมักไม่สอดคล้องกับความต้องการของครูและเป็นการอบรมที่ไม่ได้กำหนดแผนไว้ชัดเจน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558: 86-87)

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษานั้นเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากที่จะต้องทำเป็นลำดับแรก ๆ พร้อมทั้งเป็นระบบและอย่างต่อเนื่อง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ให้กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ส่งเสริมให้การพัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษามีระบบกระบวนการ มีขั้นตอนผลิต พัฒนาคู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยให้มีการพัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องชัดเจน ซึ่งการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษานั้นยังถือเป็นภารกิจหลักและเป็นภารกิจที่สำคัญของครูสภาที่จะต้องมีการทำอย่าง

ระบบแบบแผนที่ชัดเจนสามารถตรวจสอบและเข้าไปกำกับดูแลกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่ม ซึ่งได้แก่ ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาอื่นในหน่วยงานทุกสังกัด รวมทั้งต้องครอบคลุมระบบต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา ได้แก่ ระบบมาตรฐานการควบคุมการประกอบวิชาชีพครู ระบบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ระบบการพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพ ระบบการยกย่องและผดุงเกียรติผู้ประกอบวิชาชีพครู โดยจะมีกรอบและขอบเขตในการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพทั้ง 3 ด้าน คือ มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการปฏิบัติตน ซึ่งทางคุรุสภาได้ดำเนินการออกข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพแล้ว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 23) และผลการศึกษาระบบของโรงเรียนคุณภาพชั้นนำระดับโลกของบริษัทแมคคินเซย์ ยังพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีคุณภาพระดับโลกนั้นมีปัจจัยสำคัญทั้งหมด 3 ประการ คือ 1) กระบวนการคัดเลือกบุคลากรที่มาทำหน้าที่ครูมีระบบ มีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนที่ชัดเจน 2) การปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมให้บุคลากรครูเป็นผู้สอนที่มีประสิทธิภาพและ 3) การประกันคุณภาพของระบบการจัดการ-เรียนการสอนที่ดีมีไว้สำหรับเด็กทุกคน (Barber, 2008 อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558: 86-87) และเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ดังนั้นคุรุสภาจึงได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของครู ซึ่งประกอบด้วย 12 เกณฑ์มาตรฐาน ได้แก่ 1) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีการปฏิบัติงานทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ 2) ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องตัดสินใจที่จะเลือกปฏิบัติกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องมุ่งมั่นทุ่มเทพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตเต็มตามศักยภาพของตามความถนัดของแต่ละบุคคล 4) ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องมีการปรับปรุงพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสามารถนำมาปฏิบัติและใช้ได้จริงในชั้นเรียน 5) ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายมีประสิทธิภาพและทันสมัยอยู่เสมอ 6) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และมีความคิดสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน 7) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีการบันทึกผลและรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบและเป็นปัจจุบัน 8) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่และเหมาะสมกับผู้เรียน 9) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาเพื่อจัดกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ 10) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ 11)

ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องแสวงหา สืบค้นและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและทันสมัยอยู่เสมอ และ 12) ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556: 69)

จากข้างต้นมีงานวิจัยหลาย ๆ งานวิจัยที่สื่อว่าความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารนั้นเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาไว้ดังนี้ กัลยาภรณ์ อุดคำมี (2554) ได้ทำการวิจัย เรื่อง อิทธิพลของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระนอง พบว่า 1) ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับสูง 2) ระดับประสิทธิผลของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก 3) ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน และมีความสัมพันธ์ทางบวก และ 4) ความฉลาดทางอารมณ์สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียน คือ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านความตระหนักในสังคม และด้านการจัดการตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับที่ลิเคิร์ต (Likert, 1961 :147-150) ได้กล่าวถึงการบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องมีการบริหารที่ได้ทั้งงาน ทั้งน้ำใจคนซึ่งจะส่งผลให้ผลผลิตสูงตามไปด้วย ซึ่งมีปัจจัยการบริหารที่มีประสิทธิภาพ 8 ประการ ได้แก่ 1) ด้านภาวะผู้นำ 2) ด้านแรงจูงใจ 3) ด้านการติดต่อสื่อสาร 4) ด้านปฏิสัมพันธ์กันและอิทธิพลต่อกัน 5) ด้านการตัดสินใจ 6) ด้านการควบคุมการปฏิบัติงานด้านการกำหนดเป้าหมายหรือการสั่งการ และ 7) ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน และ 8) ด้านการฝึกอบรม และยังสอดคล้อง อดิศักดิ์ ไชยคำหาญ (2559) ที่พบว่า การปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานตามความ-คิดเห็นครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายมาตรฐานพบว่า อยู่ในระดับมากทุกมาตรฐาน และควรส่งเสริมการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพกิจกรรมด้านวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยความ-ฉลาดทางอารมณ์ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา-มัธยมศึกษา เขต 21 ที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่เพื่อใช้เป็นแนวทางข้อเสนอแนะและเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ด้านการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 และเขตพื้นที่

การศึกษาต่าง ๆ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ สามารถบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
2. เพื่อศึกษาระดับการ-ปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ ของผู้บริหารและการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานตามความคิดเห็น ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการ ปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

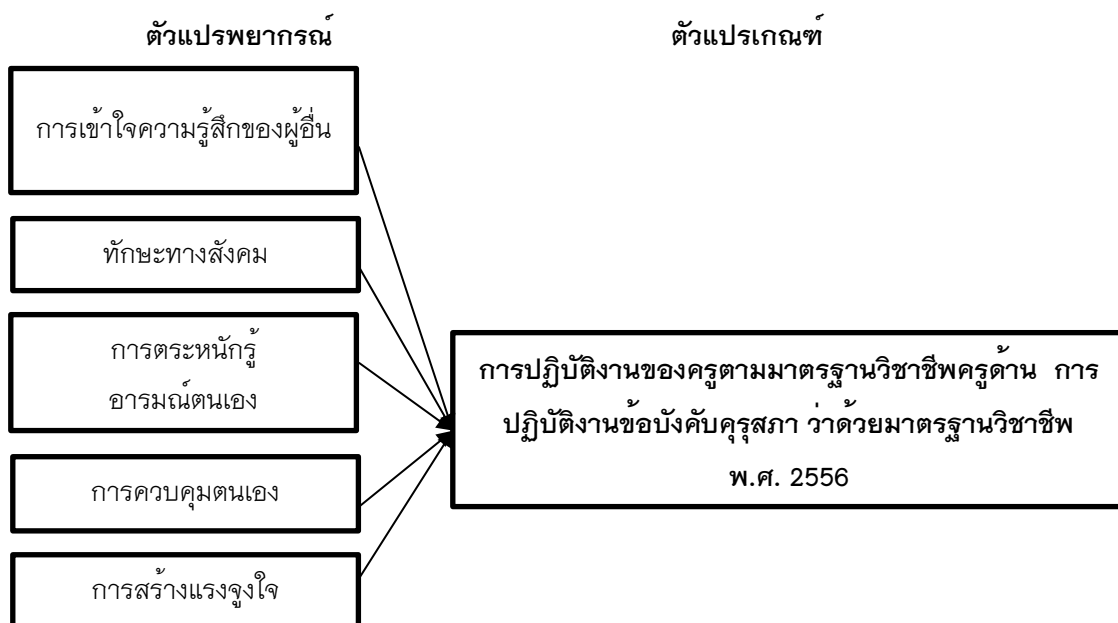
สมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ 2 ข้อ ดังนี้ 1) ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 2) ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร อย่างน้อย 1 ปัจจัย สามารถพยากรณ์การปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการ- ปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่ง การปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษา มัธยมศึกษา เขต 21 ในส่วนของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ผู้วิจัยได้ใช้การสังเคราะห์ แนวคิดจากนักวิชาการ 12 ท่าน ได้แก่ Goleman(2013), Mayer & Salovey(2008), Bar-On(2006), Weising(1998), Cooper & Sawaf(1997), สุรีย์พร รุ่งกำจัด(2556), พิมพ์ใจ วิเศษ (2554), ลีติพร เขมกรรม(2552), ธรรมรัตน์ ธรรมพทุทวงศ์(2551), วีระวัฒน์ ปันนิตามัย(2552) และ กรมสุขภาพจิต(2545) โดยใช้เกณฑ์การสังเคราะห์คือการรวมกลุ่มตัวแปรที่มีความหมาย เหมือนกันและใกล้เคียงกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน และผู้วิจัยได้ปัจจัยจากการสังเคราะห์มาทั้งหมด 5

ปัจจัย โดยใช้เกณฑ์ในการเลือกร้อยละ 80 ขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นตัวแปรพยากรณ์ดังนี้ 1) ปัจจัยการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น 2) ปัจจัยการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง 3) ปัจจัยการควบคุมตนเอง 4) ปัจจัยทักษะทางสังคม และ 5) ปัจจัยการสร้างแรงจูงใจ ส่วนแนวคิดการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน (2556)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครู รวมประชากรทั้งสิ้น 2,308 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ประจำปีการศึกษา 2560
2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ประจำปีการศึกษา 2560 จำนวน 330 คน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเทียบประชากรกับตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2553: 43) ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ของครูได้ จำนวน 330 คน

2.2 สุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียน และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน จากนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามขนาดโรงเรียน

	ประชากร(คน)		กลุ่มตัวอย่าง
ขนาดโรงเรียน	ครู		ครู
เล็ก	679		97
กลาง	635		91
ใหญ่	526		75
ใหญ่พิเศษ	468		67
รวม	2,308		330

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้วิจัยพัฒนาจากการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร มีทั้งหมด 5 ด้าน คือ 1) ด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น 2) ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง 3) ด้านการควบคุมตนเอง 4) ด้านทักษะทางสังคม และ 5) ด้านสร้างแรงจูงใจ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553: 120-122) โดยมีเกณฑ์แต่ละระดับหมายถึง ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยสุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน 12 ด้าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 คือ 1) ด้านการปฏิบัติ

กิจกรรมทางวิชาการที่เกี่ยวข้องคล่องกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ 2) ด้านการตัดสินใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับนักเรียน 3) ด้านความมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพของผู้เรียน 4) ด้านการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง 5) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ 6) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลลัพท์ที่เกิดแก่ผู้เรียน 7) ด้านการรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ 8) ด้านการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้เรียน 9) ด้านการให้ความร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ 10) ด้านความร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน 11) ด้านการแสวงหาและนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ในการพัฒนา และ 12) ด้านการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553: 120-122) โดยมีเกณฑ์แต่ละระดับหมายถึง ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง การปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง การปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง การปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง การปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง การปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยสุด

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมืออย่างเป็นขั้นตอนและมีการหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการศึกษาแนวคิดแบบสอบถามฉบับร่าง ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC = .973 ซึ่งมีค่ามากกว่า .50 แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ จำนวน 30 ชุด กับครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างบริบทใกล้เคียงกัน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามจำแนกเป็นความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร $\alpha = .965$ และการปฏิบัติงาน $\alpha = .970$ ซึ่งมีค่ามากกว่า .70 แสดงถึงคุณภาพของเครื่องมือว่ามีคุณภาพทั้งด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูล ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากโครงการบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีถึงผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล
- 2) ผู้วิจัยเดินทางไปส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง พร้อมขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามภายใน 1 สัปดาห์
- 3) ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง หลังจากส่งแบบสอบถามครบ กำหนด 1 สัปดาห์ ซึ่งได้แบบสอบถามคืนมา 330 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistic Package for Social Science: SPSS) โดยตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ตอนที่ 3 การปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มาหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์กับการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยคำนวณหาความสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation) แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มาวิเคราะห์หาปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาตัวแปรพยากรณ์ใดที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย สรุปสาระสำคัญตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 อยู่ในระดับมาก 2) การปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 อยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครู ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีความสัมพันธ์กัน และ 4) สมการพยากรณ์การปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เป็นดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 3.185 + .148(Y_{x_4}) + .141(Y_{x_5})$$

และสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .296Z_{x_4} + .266Z_{x_5}$$

การอภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ด้านทักษะทางสังคม และด้านการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งอาจเนื่องมาจากการเป็นคุณสมบัติที่พึงมี เพื่อสร้างความเชื่อมั่น เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ สุรีย์พร รุ่งกำจัด (2556: 95) กล่าวว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีบทบาทที่ต้องควบคุม จัดการกับอารมณ์ในลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา และยังช่วยให้การติดต่อสื่อสาร การประสานงานและสั่งการต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ ส่งเสริมให้บรรลุจุดประสงค์ของงานนั้น ๆ สอดคล้องกับ กัลยาณี พรหมทอง (2546: 31-32) พบว่า ผู้บริหารที่มีความฉลาดทางอารมณ์ จะเข้าใจและสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี อีกทั้งยังมีความสามารถในการ

เข้าใจอารมณ์และรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นได้ สามารถผสมผสานอารมณ์ของตนเองและอารมณ์ของผู้อื่นเข้าด้วยกันอย่างดี หากผู้บริหารเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามองค์ประกอบเหล่านี้ได้อย่างดีแล้วย่อมประสบความสำเร็จในการบริหารได้อย่างแน่นอน สอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543: 19) ที่กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นรากฐานสำคัญประการหนึ่งของความสำเร็จในชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งเกิดจากความสามารถในรู้จักสภาวะทางอารมณ์ของตนเองอย่างถูกต้อง สามารถจัดการกับอารมณ์ ควบคุมอารมณ์ อีกทั้งพร้อมฟื้นฟูอารมณ์ของตนเองให้อยู่ในสภาพที่ดีได้ด้วยตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมพ์ วิเศษ (2554) ที่ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติของข้าราชการครูอำเภอบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. การปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายมาตรฐาน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกมาตรฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้เรียนการปฏิบัติงานของครูยึดหลักการมีส่วนร่วม ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี และมีการร่วมงานกับชุมชนให้ความร่วมมืออยู่เสมอ เป็นผู้การเรียนรู้ตลอดชีวิต ติดตามข่าวสาร และสถานการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ มีความตั้งใจ และพยายามจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพของผู้เรียน มีรูปแบบการสอนที่หลากหลาย เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ และเน้นให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้า สืบค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเองด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างเหมาะสม มีการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ และสื่อการสอนอยู่เสมอ มีการทำผลงานวิชาการอยู่เสมอ และมีการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญธรรม กิจปรีดาภิสุทธิ์ (2535: 12) ที่กล่าวว่า ครูที่จะสอนดีหรือไม่ดีนั้น คือครูที่การวางแผนและการเตรียมการสอน, วิธีการสอน, ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้, ความรู้ทางวิชาการ, บุคลิกภาพ พฤติกรรมทั้งในนอกห้องเรียน, การประเมินผลการสอน, เอกสารตำรา และเจตคติของผู้เรียนต่อวิชาเรียนและต่อครู สอดคล้องกับแนวคิดของ พรชัย ภาพันธ์ (2547) ที่กล่าวไว้ในวารสารวิชาการว่า ครูที่จะประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้นั้นเกิดจากผู้เรียน มีศรัทธาในตัวครู พร้อมยินดีปฏิบัติตามโดยไม่ต้องบังคับ ทั้งนี้ครูควรปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี หัวใจของการจัดการเรียนรู้ คือ ควรยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูควรส่งเสริมให้นักเรียน

ได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่อยู่รอบตัว และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ กษมา วรวรรณ-ณ อยุธยา (2540: 5) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการสอนที่ดีของครูนั้นต้องมีการประยุกต์เทคนิควิธีการสอนให้เข้ากับการเรียนรู้ สร้างแรงผลักดันให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้จากประสบการณ์จริงไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอนก ไชยคำหาญ (2559) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหาร มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายมาตรฐานทุกมาตรฐานอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีความสัมพันธ์กัน เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องพื้นฐานของมนุษย์ ในการประกอบกิจการหรืองานใด ๆ ก็ตาม หากผู้บริหารนั้นสามารถควบคุมอารมณ์และใช้อารมณ์ของตนเองกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมแล้วนั้น ซึ่งจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานเต็มใจและจะร่วมปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายตามนโยบายให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ วีระวัฒน์ บัณฑิตามัย (2551: 131-132) กล่าวว่า ความสำเร็จทางอารมณ์เป็นเรื่องสำคัญยิ่งต่อผู้บริหารและการเป็นผู้นำ สำหรับงานบริหารโรงเรียนเป็นอีกงานหนึ่งที่ผู้บริหารต้องพบกับผู้คนจำนวนมาก ทั้งผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงานและเด็กนักเรียน งานมีทั้งรูปแบบที่ตายตัวและแบบไม่เป็นทางการในลักษณะยืดหยุ่น สอดคล้องกับ พิมใจ วิเศษ (2554: 25) กล่าวว่า ผู้บริหารหรือผู้นำ ถ้ามีความฉลาดทางอารมณ์ สามารถรู้พร้อมเข้าใจความรู้สึกความต้องการของตนเองและของผู้อื่น เห็นอกเห็นใจมองโลกในแง่ดี ก็จะเป็นที่เคารพนับถือของผู้ใต้บังคับบัญชา ได้ใจลูกน้อง เป็นที่รักของเพื่อนร่วมงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้สามารถครองตน ครองคน และครองงานได้ ความสำเร็จของงานก็จะตามมา สอดคล้อง รัตนาวดี พิสัยสวัสดิ์ (2555: 32) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความฉลาดทางอารมณ์สูง เพราะถ้าผู้บริหารรู้จักอารมณ์ของตน และบริหารอารมณ์ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความสามารถในการ-

แก้ไขปัญหาขัดแย้งในการทำงานและยังช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลผู้ได้บังคับบัญชา มีขวัญพร้อมให้กำลังใจต่อการปฏิบัติงานซึ่งจะทำให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพต่อไป

4. สมการพยากรณ์การปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

4.1 ปัจจัยด้านทักษะทางสังคม เป็นตัวพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีความสามารถตระหนักในการสร้างสัมพันธภาพและสายสัมพันธ์กับผู้อื่น ตลอดจนสามารถที่จะค้นพบสิ่งที่เป็นพื้นฐานร่วมกันของคนในองค์กรและทำให้คนในองค์กรมีความสามัคคีปรองดองกัน สอดคล้องกับสุรัสวรี วิเศษ (2544: 112) ได้กล่าวว่า การรู้จักสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่น หมายถึง ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและรักษาให้ยืนนานกับผู้อื่นได้ดี รู้จัก การทำงานเป็นทีม รู้จักเห็นอกเห็นใจกันและกัน ซึ่งจะส่งผลให้ได้รับความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่ายเป็นอย่างดีสอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต (2545: 34-35) ได้อธิบายว่า ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้ รู้จักและมีแรงจูงใจในตนเอง รู้จักศักยภาพตนเอง สร้างขวัญกำลังใจตนเองได้มีความมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมายตัดสินใจและแก้ปัญหา รับรู้และเข้าใจปัญหา มีขั้นตอนในการแก้ปัญหา มีความยืดหยุ่นมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม แสดงความเห็นที่ขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับโกลแมน (Goleman, 2013: 61-63) ได้อธิบายว่า ด้านความตระหนักรู้ทางสังคม (Social Awareness) มี 3 สมรรถนะย่อย ได้แก่ สมรรถนะในการเข้าใจผู้อื่น (Empathy) สมรรถนะความตระหนักรู้ด้านองค์กร (Organization Awareness) และสมรรถนะด้านการบริการ (Service)

4.2 ปัจจัยด้านการสร้างแรงจูงใจ เป็นตัวพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำงานด้วยเหตุผลที่มีใช้เพื่อสถานภาพของตนเอง แต่เพื่อความสำเร็จของงานตามเป้าหมายโดย การใช้ความพยายามอย่างไม่ลดทอน สอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต (2545: 34-35) อธิบายว่า เป็นความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขประกอบด้วย ภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าตนเอง เชื่อมมั่นในตนเอง พึ่งพอใจในชีวิต มอง

โลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ มีความสงบทางใจ มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข รู้จักผ่อนคลาย มีความสงบทางจิตใจ สอดคล้องกับบาร์ออน (Bar-On, 2006: 28) ได้อธิบายว่าการสร้างแรงจูงใจด้วยตนเอง ประกอบด้วยคุณลักษณะ ได้แก่ 1) ใฝ่มองในเชิงบวกและมองไปที่ด้านสว่างของชีวิต และ 2) รู้สึกพอใจกับตนเองคนอื่นและชีวิตโดยทั่วไป สอดคล้องกับไวซิงเกอร์ (Weisinger, 1998 อ้างถึงใน จิตติพร เขมกรรม, 2552: 23) ได้อธิบายว่าเป็นพลังใจมีแรงบันดาลใจที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมายในชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารควรพัฒนาปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ให้มากขึ้นไปอีกจนถึงระดับมากที่สุด ผู้บริหารควรใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนโดยใช้ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 5 ด้านกับบุคลากรทางการศึกษาในองค์การอย่างเหมาะสมกับบทบาทและสถานการณ์ เพื่อให้โรงเรียนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และผู้บริหารควรใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง เพื่อพัฒนาทักษะการบริหารจัดการองค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

1.2 จากการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายมาตรฐาน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกมาตรฐาน ดังนั้นผู้บริหารควรใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา ส่งเสริมการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานให้มากขึ้นไปอีกจนถึงระดับมากที่สุด โดยเฉพาะมาตรฐานปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ

1.3 จากการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมมี อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีด้านทักษะทางสังคมและด้านการสร้างแรงจูงใจ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง และด้านตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นผู้บริหารควรพิจารณาให้ความสำคัญกับปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 5

ปัจจัย โดยเฉพาะด้านทักษะทางสังคม และด้านการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานของครูได้รับ การพัฒนาไปด้วย และผู้บริหารควรนำปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 5 ด้าน มาบูรณาการ ประยุกต์ และหาแนวทาง ที่จะช่วยพัฒนา ส่งเสริมการปฏิบัติงานของครู

1.4 ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ที่ดีที่สุด คือ ปัจจัยด้านด้านทักษะทางสังคม และปัจจัยด้านการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งสามารถรวมพยากรณ์ได้เพียงร้อยละ 29 ดังนั้นผู้บริหารควรพัฒนา และให้ความสำคัญกับปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ทั้งสองปัจจัย ดังนี้

1.4.1) ปัจจัยด้านทักษะทางสังคม ผู้บริหารควรมีการจูงใจ ความไว้วางใจมีสัมพันธที่ดีกับผู้อื่น ตลอดจนทั้งความสามารถในการทำงาน หรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายร่วมกับผู้อื่นได้ และยังสามารถจัดปัญหาความขัดแย้งซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมต่อการ-ปฏิบัติงานของครู เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู

1.4.2) ปัจจัยด้านการสร้างแรงจูงใจ ผู้บริหารควรสร้าง ส่งเสริม พร้อมสร้างแรงปรารถนาอย่างแรงกล้าในการทำงาน เพื่อให้เกิดการทำงานอย่างอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมยังมีความมุ่งมั่นในทำภารกิจต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติภารกิจนั้น ๆ เพื่อให้ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรมีทัศนคติในการปฏิบัติงานของครูเป็นแนวทวนเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลการปฏิบัติงานของครู

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการ-ปฏิบัติงานในกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานในบริบทหรือสถานศึกษาอื่น ๆ เช่น จังหวัด ภาค

2.3 ควรทำการ-วิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน

2.4 ควรนำปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 คือ ปัจจัยด้านทักษะทางสังคม และปัจจัยด้านการสร้างแรงจูงใจ ไปทำการวิจัยและ

พัฒนา (Research and Development) หรือวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เห็นผลเชิงประจักษ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2545). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สารนิเทศและประชาสัมพันธ์ กรมสุขภาพจิต.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2556). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.
- กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. (2540). *การพัฒนาคุณภาพการศึกษาสรุปผลการประชุม-ปฏิบัติการ*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- กัลยาณี พรหมทอง. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำ-การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในวิทยาลัยพลศึกษา*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กัลยาภรณ์ อุดคำมี. (2554). *อิทธิพลของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา-ระนอง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). *การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking)*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- ฐิติพร เขมกรม. (2552). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์.

- บุญธรรม กิจปรีดาภิสุทธิ์. (2535). *การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อาร์แอนด์บีพับริชชิง.
- พรชัย ภาพันธ์. (2547). เมื่อโรงเรียนเป็นนิติบุคคลทุกคนต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง. *วารสารวิชาการ*, 7(1): 39-45.
- พิมใจ วิเศษ. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูอำเภอบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตร-มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ภมรศรี แดงชัย. (2556). *เปิด 6 อุปสรรคการทำงานครูไทยเพื่อการเรียนรู้ของเด็กในศตวรรษที่ 21 ไม่เหมือนเดิม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาเยาวชน.
- รัตนาวดี พิสัยสวัสดิ์. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2551). *เชาว์อารมณ์ (EQ): ดัชนีวัดความสุขและความสำเร็จของชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางศรี วิเศษ. (2544). *ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงาน*. *วารสารมนุษย์และสังคมศาสตร์*, 2(5), 110 – 113.
- สุรีย์พร รุ่งกำจัด. (2556). *ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนิน-งานด้านบุคคลของสถานศึกษา อำเภอองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ-ศึกษาประถมศึกษานครนายก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยี การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2553). *การพัฒนาครูทั้งระบบตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา ทศวรรษที่สอง(พ.ศ. 2552-2561)วันที่ 28-29 ธันวาคม 2553 ณ โรงแรมนครแพร่ เวอร์จันท์แพร่*.แพร่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). *ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556*. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 130ง 4 ตุลาคม 2556.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *สถานภาพการผลิตและพัฒนาครูใน-ประเทศไทย*.
กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อิสริยา รัฐกิจวิจารณ์ ณ นคร. (2557). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 (จันทบุรี-ตราด)*. วิทยานิพนธ์
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อเนก ไชยคำหาญ. (2559). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน
วิชาชีพครู ด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 21*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- Barber, B. L., (2008). Risks linked to Australian adolescents' participation
extracurricular. Is the relationship mediated by peer attributes? *Paper
presented at the biennial meeting of the Family Planning*, 29, on
Adolescence, Chicago, IL.
- Bar-On, R. (2006). The Bar-On Model of Emotional-Social Intelligence (ESI).
Psicothema, 18(5), 13-25.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.
Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1961). *New pattern of management*. New York: McGraw-Hill Book, Co.
- Goleman, D. (1998). *Working with emotion intelligence*. New York: Bantam Book.
- _____. (2013). *Primal Leadership, With a Preface by the Authors, Unleashing the Power
of Emotional Intelligence*. Boston: Business School Publishing, Massachusetts.
- Weisinger, H. (1998). *Emotional intelligence at work*. San Francisco, CA: Jossey-Bass
Publishers.

ศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ลายดนตรีพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลป์
กาฬสินธุ์ ประพันธ์โดยทูลทองใจ ซึ่งรัมย์: ลายออนซอนอีสาน

A Study of A Composition of Isan folk Music Melodic Patterns by
Toonthongjai Sunglam of Kalasin College of
Dramatic Arts: Lai Onson Isan

คมจรัส ทองจรัส¹, ณรงค์รัชช วรรณมิตรไธศรี²

Komjarat Tongjarat¹, Narongruch Woramitmitree²

Received: 13 ตุลาคม 2563 Revised: 10 กุมภาพันธ์ 2564 Accepted: 16 กุมภาพันธ์ 2564

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ลายดนตรีพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ ประพันธ์โดยทูลทองใจ ซึ่งรัมย์: ลายออนซอนอีสาน” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยด้านดนตรีวิทยา เป็นการศึกษาข้อมูลจากงานภาคสนาม และศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาประวัติลายดนตรีพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ลายออนซอนอีสาน 2) วิเคราะห์ลายดนตรีพื้นบ้านของวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ลายออนซอนอีสาน

ผลการวิจัยพบว่า ประวัติลายออนซอนอีสาน ประพันธ์โดยอาจารย์ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์ จัดทำขึ้นเพื่อบรรเลง เพราะในยุคสมัยอดีตนั้น ลายที่ใช้บรรเลงมีไม่มากนัก จึงได้สร้างสรรค์ลายเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้บรรเลงในวงแคน ใช้การประพันธ์ โดยอาจารย์จะเป็นผู้บอกกล่าวให้นักศึกษาบรรเลงทำนองในรูปแบบของลายพื้นบ้านอีสานกันไปเรื่อย ๆ แล้วอาจารย์จะเป็นผู้จับ

¹ นิสิตหลักสูตรดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; Master Student of Music Program, Master of Music, College of Music, Mahasarakham University, Thailand; e-mail: knock153715@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; Assistant Prof. Dr., Mahasarakham University, Thailand.

ประเด็นของทำนองเพลงว่าจะไปในทำนองไหนและคิดไปในแนวทางแบบใด โดยการเรียบเรียงทำนองให้มีความสละสลวย มีความสวยงาม เพื่อให้เกิดเป็นทำนองเพลง ซึ่งถ้าใครจับประเด็นของลายออนซอนอีสานไม่ถูก ทำนองลายจะมีลักษณะคล้ายกันกับลายนารีศรีอีสาน โดยลายออนซอนอีสานจะมีบทบาทในการนำไปบรรเลงในงานต่าง ๆ เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ของงาน หรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นอีสาน จึงเป็นเป้าหมายที่อาจารย์ได้นำพานักศึกษาสร้างสรรค์ผลงานขึ้น

ผลการวิเคราะห์ลายออนซอนอีสานพบว่า มีโครงสร้างแบบสองตอนคือ AB มีการใช้บันไดเสียงแบบ 5 เสียง (C Pentatonic Scale) คือ C D E G A มีลักษณะการประพันธ์ทำนองบนพื้นฐานของ Aeolian Mode. มีการใช้ประโยคเพลงแบบถาม – ตอบ มีการประดับตกแต่งทำนองพบเค้าความคิด (germ) ใช้การพัฒนาทำนองโดยการทำห่วงลำดับทำนอง (Sequence) การพัฒนาลักษณะจังหวะที่เหมือนหรือคล้ายกัน (Rhythmic Motif) และมีการใช้ลักษณะจังหวะแบบขัด (Syncopation) แต่ใช้ระดับเสียง (Pitch) หรือทำนองเดิม มีการใช้ลักษณะรูปร่างของทำนองแบบค่อย ๆ เคลื่อนขึ้น แบบค่อย ๆ เคลื่อนลง และแบบสลับฟันปลา

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ดนตรี, ลายดนตรีพื้นบ้านอีสาน, วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์, ลายออนซอนอีสาน

ABSTRACT

This research employed a qualitative research method in Musicology. The data obtained from fieldwork and related documents were used for data collection. The purposes of the research were to: 1) study the history of Isan folk music pattern in Kalasin college of dramatic Arts: Lai Onson Isan; 2) to analyze the pattern of Isan folk music in Kalasin College of Dramatic Arts: Lai Onson Isan.

The results of the research reveal that the history of Lai Onson Isan was composed by Ajarn Toolthongjai Sunglam. There were not many patterns used for playing in the past, and this was created for the Khaen band. To compose the melody, the teacher asked students to perform the melody. Then, the teacher figured out what melody was going to be and accomplished the poetic flavor of the melody. The pattern was created by using imagination and arranging the melody to be euphoric and tuneful. Since the melody of Lai On Son Isan is similar to the Lai Nari Sri Isan, most students can

miss the concept. The role of Lai On Son Isan is to show or play in the various events or activities occurring in the Isan area. These are the goal of creating Lai Onson Isan.

The analysis of Lai Onson Isan showed that Lai Onson Isan has 2 independent parts, A B. C Pentatonic Scale, C D E G A, was used in Lai Onson Isan. It was composed by using question and answer melody and elaborate melody. The germ was applied to develop the sequence and develop the rhythmic motif. Syncopation was used for composition, but the pitch was characterized by a gradual upward, downward, and serrated melody.

KEYWORDS: Music Analysis, the Isan folk music Pattern, The Kalasin college of dramatic Arts, Lai Onson Isan.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ เป็นสถาบันผลิต และพัฒนาด้านนาฏศิลป์ และดุริยางคศิลป์ ที่สำคัญแห่งหนึ่งในภูมิภาคอีสาน ดังที่ อิศริย์ ฉายแพ้ว (2547: 33) กล่าวว่า วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ โดยสังกัด กองศิลปศึกษา กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ให้เปิดทำการสอนนักเรียน ตั้งแต่ระดับนาฏศิลป์ชั้นต้น จนถึงระดับนาฏศิลป์ชั้นสูง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติในด้านการศึกษาที่ต้องพัฒนา และขยายการศึกษา ด้านนาฏศิลป์ และดุริยางคศิลป์ ไปสู่ส่วนภูมิภาคให้เพียงพอ ด้วยจุดประสงค์ในการก่อตั้ง คือ ให้ การศึกษาอบรมทั้งวิชาสามัญ และศิลปะ เพื่อผลิตครู และศิลปินทางด้านนาฏศิลป์ดำเนินการศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย ด้านนาฏศิลป์ และดุริยางคศิลป์ ให้มีการพัฒนาทางวิชาการ และจัดการแสดงเผยแพร่ด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ แก่ชุมชน และหน่วยงาน ทั้งของรัฐบาลและเอกชน

วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ มีความโดดเด่นในเรื่องของการอนุรักษ์ดนตรี และศิลปะการแสดง เป็นสถาบันที่เชิดหน้าชูตาของจังหวัดกาฬสินธุ์ ในเรื่องของวงดนตรีพื้นบ้านอีสานหรือวงโปงลาง วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ได้นำศิลปะการแสดงไปเผยแพร่ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ไปยังสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ได้สร้างความประทับใจแก่ผู้ชมและผู้ฟังเป็นอย่างมาก วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ได้เป็นเจ้าภาพในการจัดงาน การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ครั้งที่ 4 “สัมพันธภาพไร้พรมแดนผ่านศาสตร์ศิลป์ของมนุษยชาติ” เมื่อวันที่ 13 – 15 สิงหาคม 2563 ซึ่งเป็นการนำเสนอผลงานวิจัยเกี่ยวกับศิลปะดนตรี และการแสดงทุกแขนง รวมไปถึงดนตรีพื้นบ้านอีสาน

ดนตรีพื้นบ้านอีสานที่นิยมเล่นในภาคอีสาน ประกอบด้วยเครื่อง ดีด สี ตี เป่า ดังที่ ปิยพันธ์ แสนทวีสุข (2549: 13) กล่าวว่า ดนตรีพื้นบ้านอีสาน มีพัฒนาการเริ่มจากการเลียนเสียงของธรรมชาติ เช่น ป่า เขา ลำเนาไพร เสียงฝนตก เสียงน้ำตก เสียงน้ำไหล เสียงลมพัดใบไม้ ในการพัฒนาการขั้นสูงสุดของดนตรีพื้นบ้านให้มีความไพเราะมากขึ้น โดยมีการเริ่มนำเครื่องดนตรีอื่น ๆ มาประสมประสานเกิดเป็นวงดนตรีพื้นบ้าน เช่น กรับ เกราะ โปง โปงลาง ระนาด ห้อง กลอง ฆ้อง ปี่ พิณ ดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบันและนำเครื่องดนตรีนั้น ๆ มาบรรเลงเป็นทำนองต่าง ๆ ทำให้เกิดเป็นบทเพลงหรือลายดนตรีพื้นบ้านอีสาน

ลายดนตรีพื้นบ้านอีสานส่วนมาก มีต้นกำเนิดมาจากลายแคน ซึ่งลายแคนนั้นขึ้นอยู่กับจินตนาการของผู้บรรเลง และการเลียนแบบเสียงธรรมชาติ โดยเริ่มจากการร้องลำ ลายดนตรีพื้นบ้านอีสานที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าทำนองเพลง หรือลาย เป็นลายส่วนหนึ่งที่แยกออกมาจากประเภทของลายแคน ดังที่ ฑูลทองใจ ซึ่งรัมย์ (2552: 38) กล่าวว่า ลายแคนแบ่งออกได้ 4 ประเภท ในส่วนที่แยกออกมา 2 ประเภท คือ 1. ลายพรรณนาภาพพจน์ เช่น ลายโปงลาง ลายแมงกูดอมดอก ลายรถไฟ ลายล่องโขง 2. ลายที่เลียนแบบทำนองลำ เช่น ลายเต้ย ลายเต้ยมี 4 ประเภท ได้แก่ เต้ยธรรมดา ลายเต้ยหัวโนน ลายเต้ยโขง ลายเต้ยพม่า เป็นลายดนตรีพื้นบ้านอีสานที่มีทำนองประกอบการร้องลำ หรือการร้องของชาวอีสานที่เรียกว่าบทเพลง เช่น เพลงลำเพลิน หรือลายลำเพลิน เพลงเต้ย หรือลายเต้ย คือเพลงท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง และเป็นที่รู้จักดีในเฉพาะถิ่นนั้น ๆ ด้วยสาเหตุที่เพลงพื้นบ้านใช้ภาษาถิ่น ใช้ทำนองสนุก จึงหว่าเร้าใจ เนื้อหาถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด อุดมการณ์ ความเป็นอยู่และภูมิปัญญาชาวบ้าน ลายดนตรีพื้นบ้านอีสานในแต่ละพื้นที่ มีรูปแบบการบรรเลงที่ซับซ้อนและมีความแตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นการเรียบเรียงทำนอง สำเนียงในการบรรเลง วิธีการบรรเลง และประสบการณ์เพื่อคิดสร้างสรรค์ลายเพลงพื้นบ้านอีสานขึ้นมาใหม่ตามแบบฉบับเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ และสถาบันต่าง ๆ

วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ได้สร้างสรรค์บทเพลงพื้นบ้านอีสานขึ้นมาใหม่ โดยมีครู และ คณะศิษย์เก่าวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้น ประกอบไปด้วยหลายบทเพลงที่ได้รับความนิยม นำไปใช้ในการบรรเลง และใช้ประกอบการแสดงพื้นบ้านอีสาน และหนึ่งในบทเพลงนั้นก็คือ “ลายออนซอนอีสาน” ดังที่ จักรพงษ์ เพ็ชรแสน (2562: สัมภาษณ์) กล่าวว่า รูปแบบวงโปงลางของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในเรื่องของการสร้างสรรค์ลายขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้ประกอบในการบรรเลงของวงแคน และวงหมากกระโหลงโปงลาง

ลายออนซอนอีสาน เป็นลายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะที่ทำให้เห็นถึงขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมวิถีชีวิตท้องถิ่นของชาวอีสาน โดยรูปแบบของลายออนซอนอีสานไม่ว่าจะบรรเลง อยู่ในงานใดๆ พังแล้วทำให้เกิดความรู้สึกดื่มด่ำกับบรรยากาศในความเป็นวิถีชีวิตของชาวอีสาน และในการบรรเลงยังใช้วงแคนของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ยิ่งทำให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ลายดนตรีพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ประพันธ์โดยทูลทองใจ ซึ่งรัมย์: ลายออนซอนอีสาน” ผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะประโยชน์ต่อการพัฒนาทางวิชาการ และด้านดนตรีพื้นบ้านอีสานของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติลายดนตรีพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ลายออนซอนอีสาน
2. เพื่อวิเคราะห์ลายดนตรีพื้นบ้านของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ลายออนซอนอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 หมวด ได้แก่

- 1.1 ผู้ให้ข้อมูลโดยครูวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ คือ อาจารย์ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์ อาจารย์ศิริวรรณ จันทร์สว่าง และ อาจารย์ ดร.พรสวรรค์ พรตอนกอ
- 1.2 ผู้ให้ข้อมูลโดยศิษย์เก่าวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คมกริช การินทร์ อาจารย์กิตติยา ทาธิสา ผู้อำนวยการสมบัติ ชัยมาโย อาจารย์ชนิตนันท์ ไชยสิทธิ์ และอาจารย์จักรพงษ์ เพ็ชรแสน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Formal In-depth interview)) สำหรับสัมภาษณ์ผู้รู้เกี่ยวกับลายออนซอนอีสาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีประกอบกัน ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Fieldwork Study)

1.1 การเก็บข้อมูลจากเอกสาร โดยการรวบรวมโน้ตลายดนตรีพื้นบ้านจากหนังสือเกี่ยวกับดนตรีพื้นบ้านอีสาน เพื่อหาโน้ตที่ผิดเพี้ยน แล้วหาความแตกต่างของโน้ตลายเปิดวงที่เป็นแบบฉบับของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

1.2 การสัมภาษณ์ โดยการสอบถามข้อมูลกับผู้ให้สัมภาษณ์ เกี่ยวกับโน้ตลายดนตรีพื้นบ้านที่เป็นแบบฉบับของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเอกสาร และจากการศึกษาภาคสนามแล้วใช้วิธีการจัดกระทำ และวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.1 นำข้อมูลจากการรวบรวมได้จากเครื่องมือต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกตเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

1.2 สรุปข้อมูลแล้ววิเคราะห์ข้อมูลให้ตรงตามจุดประสงค์ ดังนี้

1.2.1 ศึกษาประวัติลายดนตรีพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

1.2.2 จัดทำโน้ตและวิเคราะห์ลายดนตรีพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

1.3 นำผลการวิจัยที่เรียบเรียงแล้ว เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบ และให้ความเห็นชอบ

1.4 นำข้อเสนอนี้มาปรับปรุงแก้ไข และนำมาเรียบเรียงรายงานผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ประวัติและความเป็นมาของลายออนซอนอีสาน

ลายออนซอนอีสาน ประพันธ์โดยอาจารย์ทูลทองใจ ซึ่งรั้งมัย ในการประพันธ์อาจารย์จะเป็นผู้นำพาคณะนักศึกษาจัดทำขึ้นในช่วงปี.ศ 2540 ในช่วงนั้นใช้เครื่องดนตรีในการประพันธ์ 4 ชิ้น คือ แคน โหวด โปงลางเหล็ก และพิณ เพราะในยุคสมัยนั้นลายที่ใช้บรรเลงมีไม่มากนัก จึงได้สร้างสรรค์ลายขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับการใช้บรรเลงในวงโปงลาง วงหมากกระโหล่ง โปงลาง และวงแคน ถือได้ว่าลายนี้เกิดขึ้นในยุคสมัยที่มีความเฟื่องฟูในเรื่องของการทำวงแคนของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

แนวคิดในการประพันธ์ โดยอาจารย์จะให้นักศึกษาเป็นผู้บรรเลงทำนองลายต่าง ๆ ขึ้นมา โดยการจากจินตนาการของนักศึกษาที่บรรเลง แล้วอาจารย์จะเป็นผู้จับประเด็นของทำนองเพลงว่าจะไปในทำนองไหน และคิดไปแนวทางแบบใด เป็นการเรียบเรียงให้เกิดอรรถรสของท่วงทำนองให้มีความสละสลวยสวยงามในตัวของทำนองเพลง และมีความไพเราะ ซึ่งถ้าใครจับประเด็นของลายออนซอนอีสานไม่ถูก ทำนองลายจะมีลักษณะคล้ายกันกับลายนารีศรีอีสาน บทบาทในการนำลายออนซอนอีสานไปใช้ เป็นรูปแบบของลายที่ใช้บรรเลงในงานต่าง ๆ เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ของงานหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นอีสาน จึงเป็นเป้าหมายที่อาจารย์ได้นำพานักศึกษาสร้างสรรค์ผลงานขึ้น

ลักษณะเด่นของลายออนซอนอีสาน จัดทำขึ้นเพื่อสื่อให้เห็นขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมวิถีชีวิตท้องถิ่นของชาวอีสาน ที่มีความน่าตื่นตาตื่นใจ มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของคนอีสาน จึงจัดทำลายออนซอนอีสานขึ้นมา โดยรูปแบบของลายไม่ว่าจะบรรเลงอยู่ในเหตุการณ์ใด สามารถบรรเลงแล้วเกิดความรู้สึกดีต่อกับบรรยากาศได้ตลอดทุกช่วงยาม จักรพงษ์ เพ็ชรแสน (2562: สัมภาษณ์)

สรุป ลายออนซอนอีสาน ประพันธ์โดยอาจารย์ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์ จัดทำขึ้นเพื่อบรรเลงเพราะในยุคสมัยนั้นลายที่ใช้บรรเลงมีไม่มากนัก จึงได้สร้างสรรค์ลายขึ้นใหม่ เพื่อใช้บรรเลงในโปงลาง วงหมากโหล่งโปงลาง และวงแคน ในลักษณะเด่นของลาย เป็นลายที่สื่อให้เห็นขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมวิถีชีวิตท้องถิ่นของชาวอีสาน ใช้วิธีประพันธ์ โดยอาจารย์จะให้นักศึกษาเป็นคนบรรเลงทำนองตามจินตนาการ แล้วอาจารย์เป็นผู้จับประเด็นของทำนองเพลงว่าเป็นแนวทำนองแบบไหน ให้ความรู้สึกอะไร เพื่อให้เกิดอรรถรสของท่วงทำนอง มีความสละสลวย ลักษณะของลายออนซอนอีสานมีความคล้ายกันกับลายนารีศรีอีสาน ที่มีท่วงทำนองในลักษณะเหมือนกัน ลายออนซอนอีสานใช้บรรเลงในงานต่าง ๆ เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ของงานหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นอีสาน

การวิเคราะห์ลายออนซอนอีสาน

เครื่องดนตรีที่ใช้ในการดำเนินทำนองลายออนซอนอีสาน คือ พิณ การตั้งสายพิณของลายออนซอนอีสาน โดยตั้งสายเป็นคู่ 5 เฟรตเฟด คือ สายที่ 3 (สายบน) ตั้งเป็นเสียง E (มีต่ำ) สายที่ 2 (สายกลาง) ตั้งเป็นเสียง A (ลา) สายที่ 1 (สายล่าง) ตั้งเป็นเสียง E (มีสูง)

1. บันไดเสียง

1.1 ลายเพลงออนซอนอีสานนั้นสามารถวิเคราะห์บันไดเสียงได้ว่าเป็นบันไดเสียงเพนทาโทนิคแบบเมเจอร์ ที่อยู่บนพื้นฐานของบันไดเสียงไมเนอร์แบบเนเจอร์ล (Natural minor) หรือ โหมดเอโอเลียน (A Aeolian Mode) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในลักษณะแบบบันไดเสียงเครือญาติ (Relative Keys) โดยในลายนี้ ประกอบไปด้วยโน้ตขั้นที่ 1 2 3 5 6 ของบันไดเสียงเมเจอร์ ได้แก่ เสียง C D E G A ซึ่ง ระวีวัฒน์ ไทยเจริญ (2548: 18) ได้กล่าวไว้ว่า หากตัดโน้ตในขั้นที่ 4 และ 7 (F และ B) ในบันไดเสียงเมเจอร์ออกก็จะกลายเป็นบันไดเสียงเพนทาโทนิคแบบเมเจอร์

1.2 โครงสร้างบทเพลง ลายออนซอนอีสาน

ลายออนซอนอีสานมีโครงสร้าง คือ ท่อน A และท่อน B แสดงตัวอย่างได้ดังนี้

ท่อน A	ห้องที่ 1 – 25
ท่อน B	ห้องที่ 25 – 66

ประเด็นที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ คือ วิเคราะห์ทำนอง (Melody analysis) ได้แก่ บันไดเสียง (Scale) โครงสร้างบทเพลง (Melody) ประโยคเพลง (Phrase) รูปร่างทำนอง (Melodic Contour) การพัฒนาทำนอง (Motive Development)

1. ท่อน A ลายออนซอนอีสาน

ทำนองหลัก

ส่วนที่ 1 เหมือนกัน

ส่วนที่ 2 ต่างกัน

Phrase 1 ตาม

Phrase 2 ต่อ

key of : C

ส่วนที่ 1 ต่างกัน

ส่วนที่ 2 เหมือนกัน

Repetition

Phrase 3 ตาม

Phrase 4 ต่อ

Am

vi

ระดับทำนอง

การทำซ้ำ

โน้ตหลักประโยคจบ

Phrase 5

Phrase 6

acc.

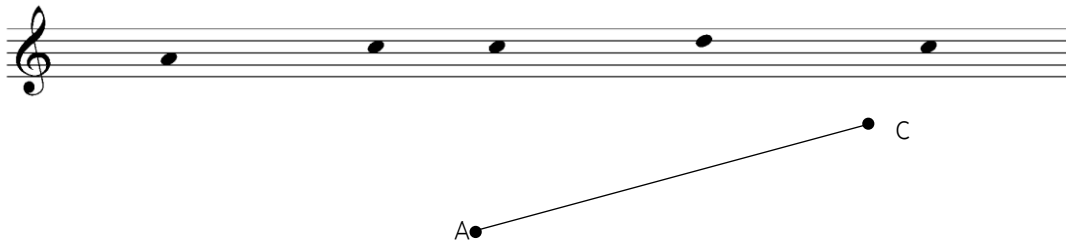
ภาพประกอบ 1 ท่อน A ลายออนซอนอีสาน

ที่มา: คมจรัส ทองจรัส

1.1 ท่อน A ลายออนซอนอีสาน พบการใช้ทำนองหลักในท่อนที่ 1 ถึงท่อนที่ 5 มีการใช้ประโยคเพลงแบบถาม - ตอบ ประโยคถาม พบในท่อนที่ 1 ถึงท่อนที่ 5 ประโยคตอบพบในท่อนที่ 5 ถึงท่อนที่ 9 ใช้การพัฒนาทำนองแบบการทำซ้ำทำนอง (Repetition) ในท่อนที่ 5 ถึงท่อนที่ 9 ในประโยคถามตอบยังสามารถแบ่งแยกย่อยออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ของประโยคถามมีลักษณะเหมือนกันกับส่วนที่ 1 ของประโยคตอบ ส่วนที่แตกต่างกันคือส่วนที่ 2 ของประโยคถาม - ตอบ พบประโยคถามในท่อนที่ 10 ถึงท่อนที่ 13 ประโยคตอบพบในท่อนที่ 14 ถึงท่อนที่ 17 ในประโยคถาม-ตอบ สามารถแบ่งแยกย่อยออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ของประโยคถามมีความแตกต่างกับส่วนที่ 1 ของประโยคตอบ และส่วนที่ 2 ของประโยคถามมีลักษณะเหมือนกันกับส่วนที่ 2 ของประโยคตอบ พบประโยคจบของท่อนเพลงในท่อนที่ 17 ถึงท่อนที่ 21 และมีการทำซ้ำประโยคจบของท่อนเพลงในท่อนที่ 21 ถึงท่อนที่ 25 โดยมีการตกแต่งทำนองและยึดโน้ตหลักของประโยคจบของท่อนเพลงในการทำซ้ำ

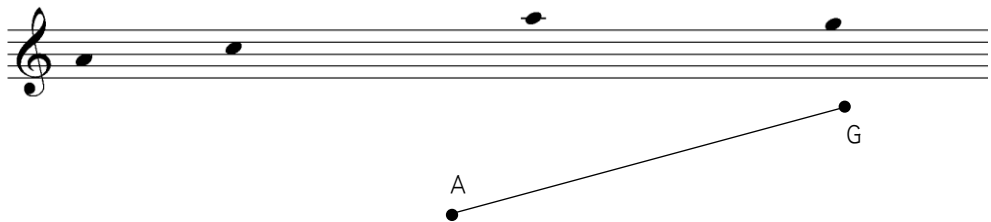
1.2 ลักษณะและรูปร่างทำนอง

1.2.1 ลักษณะและรูปร่างทำนองการเคลื่อนที่ของลายออนซอนอีสาน ท่อน A Phrase 1 มีลักษณะและรูปร่างแบบค่อย ๆ เคลื่อนขึ้น

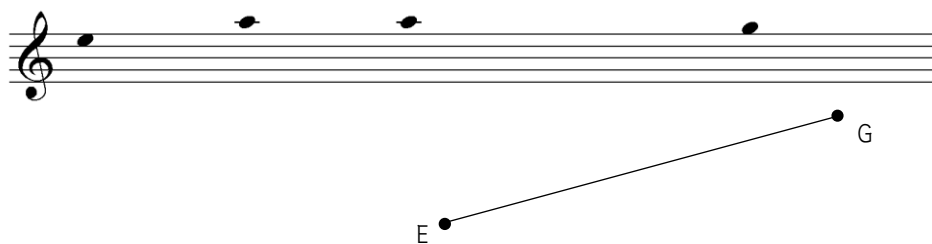
1.2.2 ลักษณะและรูปร่างทำนองการเคลื่อนที่ของลายฮอนซอนอีสาน ท่อน A Phrase

2 มีลักษณะและรูปร่างแบบค่อย ๆ เคลื่อนขึ้น

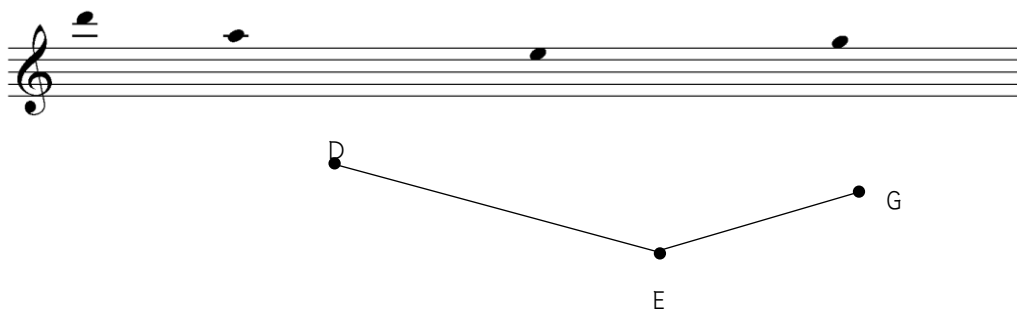
1.2.3 ลักษณะและรูปร่างทำนองการเคลื่อนที่ของลายฮอนซอนอีสาน ท่อน B Phrase

3 มีลักษณะและรูปร่างแบบค่อย ๆ เคลื่อนขึ้น

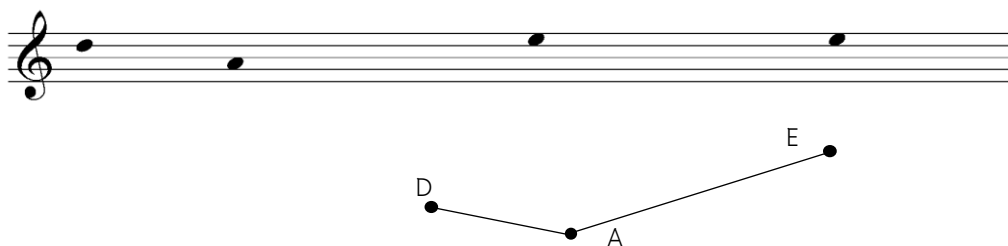

1.2.4 ลักษณะและรูปร่างทำนองการเคลื่อนที่ของลายฮอนซอนอีสาน ท่อน A Phrase 4

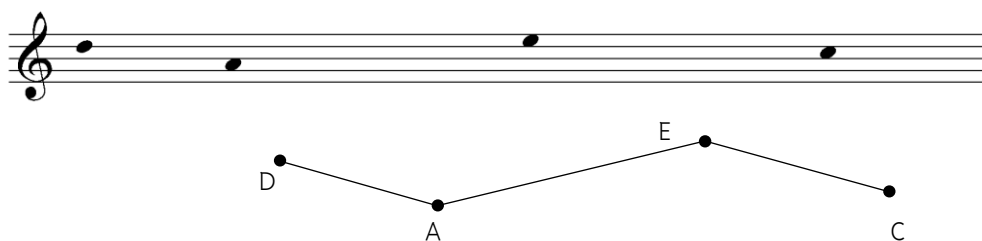
มีลักษณะและรูปร่างแบบค่อย ๆ เคลื่อนลง

1.2.5 ลักษณะและรูปร่างทำนองการเคลื่อนที่ของลายอนซอนอีสาน ท่อน A Phrase
5 มีลักษณะและรูปร่างแบบค่อย ๆ เคลื่อนขึ้น

1.2.6 ลักษณะและรูปร่างทำนองการเคลื่อนที่ของลายอนซอนอีสาน ท่อน B Phrase
6 มีลักษณะและรูปร่างแบบสลับพันปลา

สรุป ในท่อน A ลายอนซอนอีสาน มีทั้งหมด 6 ประโยคเพลง พบการใช้ทำนองหลัก มีการใช้ประโยคเพลงแบบถาม - ตอบ ในประโยคถามตอบยังสามารถแบ่งแยกย่อยออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ของประโยคถามมีลักษณะเหมือนกันกับส่วนที่ 1 ของประโยคตอบ ส่วนที่แตกต่างคือส่วนที่ 2 ของประโยคถาม - ตอบ พบประโยคถาม - ตอบ สามารถแบ่งแยกย่อยออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ของประโยคถามมีความแตกต่างกันกับส่วนที่ 1 ของประโยคตอบ และส่วนที่ 2 ของประโยคถามมีลักษณะเหมือนกันกับส่วนที่ 2 ของประโยคตอบ พบประโยคจบของท่อนเพลง และมีการทำซ้ำประโยคจบของท่อนเพลง โดยมีการประดับตกแต่งทำนองและยึดโน้ตหลักของประโยคจบของท่อนเพลงในการทำซ้ำ มีการใช้ลักษณะและรูปร่างของทำนองแบบค่อย ๆ เคลื่อนขึ้น แบบสลับพันปลา แบบค่อย ๆ เคลื่อนลง และแบบสลับพันปลา

2. ท่อน B ลายออนซอนอีสาน

ภาพประกอบ 2 ท่อน B ลายออนซอนอีสาน

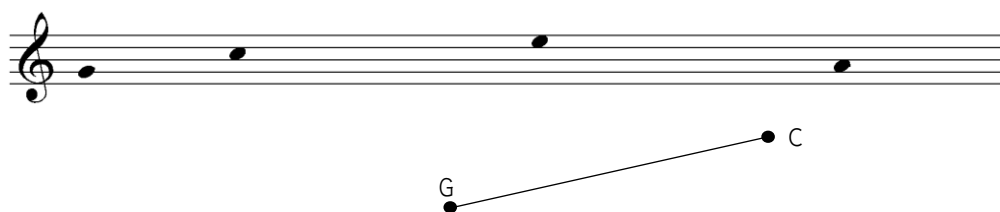
ที่มา: คมจรัส ทองจรัส

2.1 ท่อน B ลายออนซอนอีสาน มีทั้งหมด 10 ประโยคเพลง เป็นการนำทำนองหลักจากท่อน A มาพัฒนาทำนองโดยการเพิ่มอัตราจังหวะให้เร็วขึ้น และมีการประดับตกแต่งทำนอง (ในวงกลมเส้นประ) ในห้องที่ 26 ถึงห้องที่ 30 พบการทำซ้ำทำนองหลักในห้องที่ 29 ถึงห้องที่ 33 พบการนำเอาเค้าความคิด (germ1) ที่เป็นเมล็ดพันธุ์ทางความคิด (แต่ยังไม่เป็นทำนองหลัก) มาพัฒนาทำนอง (ณรงค์รัช วรมิตรโมตริ, 2563:5) และเป็นประโยคถามในห้องที่ 33 ถึงห้องที่ 35 พบประโยคตอบ และมีการพัฒนาทำนองโดยการทำห่วงลำดับทำนอง (Sequence) ในห้องที่ 35 ถึงห้องที่ 37 พบการพัฒนาทำนองโดยการทำซ้ำทำนองของประโยคถาม - ตอบในห้องที่ 37 ถึง

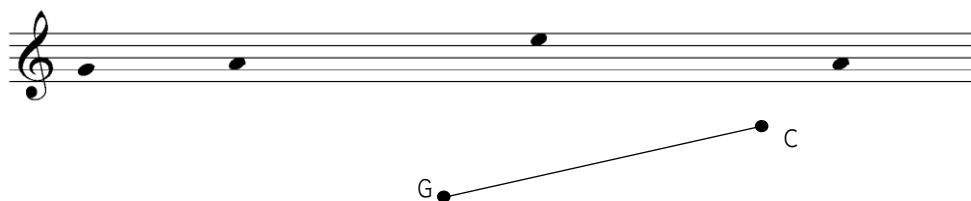
ห้องที่ 41 พบเค้าความคิด (germ 2) มาพัฒนาทำนอง ในห้องที่ 45-47 และมีการนำเค้าความคิด (germ 2) มาพัฒนาให้เป็นลักษณะจังหวะเหมือนหรือคล้ายกัน (Rhythmic Motif) ในห้องที่ 47 - 48 และห้องที่ 49-50 และมีการใช้ลักษณะจังหวะแบบขัด (Syncopation) ในห้องที่ 46-47 48-49 50-51 และห้องที่ 52-53 พบการพัฒนาลักษณะโดยการเปลี่ยนค่าของตัวโน้ตให้ยาวขึ้น แต่ใช้ระดับเสียง (Pitch) หรือทำนองเดิม แต่เปลี่ยนลักษณะของตัวโน้ตในห้องที่ 49 ถึงห้องที่ 50 และห้องที่ 51 ถึงห้องที่ 52 พบการเคลื่อนที่ของเสียง E เคลื่อนไปหาเสียง C ในระหว่างห้องที่ 53 ไปยังห้องที่ 57 โดยโน้ตตัวอื่นเป็นการซ้ำเสียงโดยการเพิ่มความถี่โน้ตเข้าไป พบการนำทำนองหลักมาใช้ในตอนจบของเพลงในห้องที่ 58 ถึงห้องที่ 61 และมีการทำซ้ำทำนองหลักในตอนจบของเพลงในห้องที่ 61 ถึงห้องที่ 66 ใช้โครงสร้างบันไดเสียง A Aeolian Mode.

2.2 ลักษณะและรูปร่างทำนอง

2.2.1 ลักษณะและรูปร่างทำนองการเคลื่อนที่ของลายออนซอนอีสาน ท่อน B Phrase 1 มีลักษณะและรูปร่างแบบค่อย ๆ เคลื่อนขึ้น

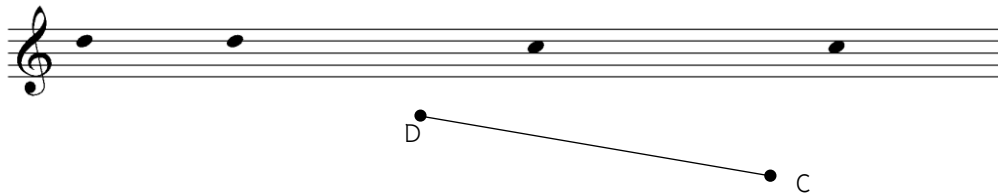

2.2.2 ลักษณะและรูปร่างทำนองการเคลื่อนที่ของลายออนซอนอีสาน ท่อน B Phrase 2 มีลักษณะและรูปร่างทำนองแบบค่อย ๆ เคลื่อนขึ้น

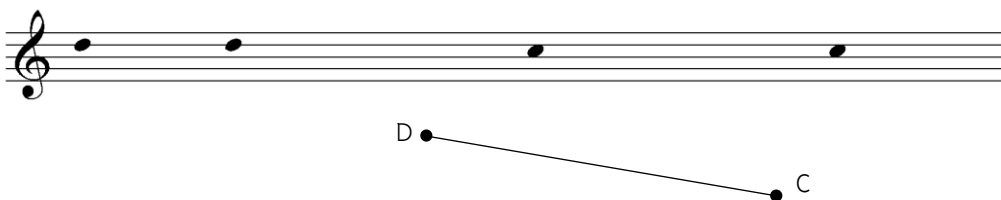
2.2.3 ลักษณะและรูปร่างทำนองการเคลื่อนที่ของลายฮอนซอนอีสาน ท่อน B Phrase

3 มีลักษณะและรูปร่างทำนองแบบค่อย ๆ เคลื่อนลง

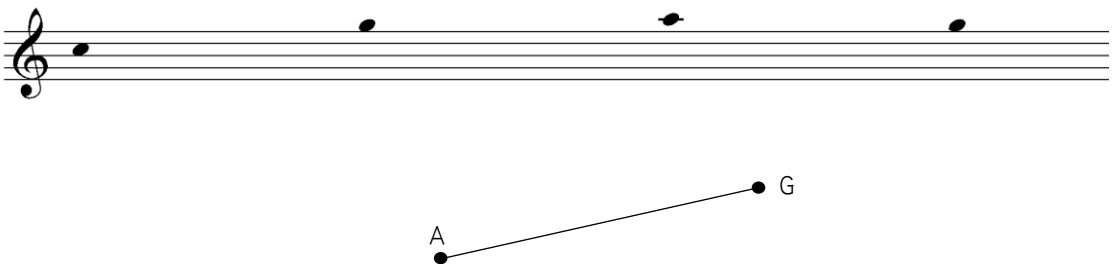
2.2.4 ลักษณะและรูปร่างทำนองการเคลื่อนที่ของลายฮอนซอนอีสาน ท่อน B Phrase

4 มีลักษณะและรูปร่างทำนองแบบค่อย ๆ เคลื่อนลง

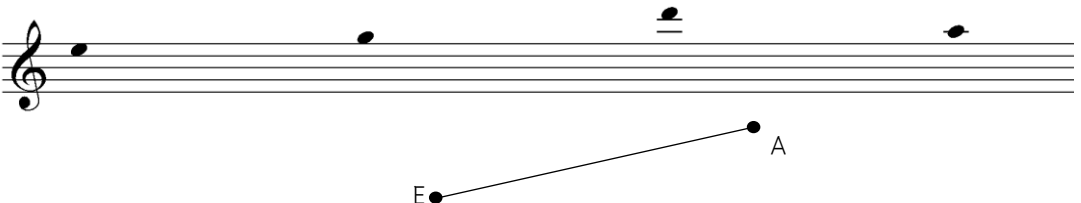
2.2.5 ลักษณะและรูปร่างทำนองการเคลื่อนที่ของลายฮอนซอนอีสาน ท่อน B Phrase

5 มีลักษณะและรูปร่างทำนองแบบค่อย ๆ เคลื่อนลง

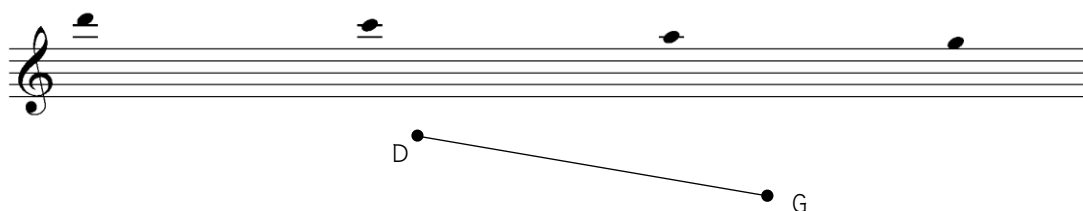
2.2.6 ลักษณะและรูปร่างทำนองการเคลื่อนที่ของลายฮอนซอนอีสาน ท่อน B Phrase

6 มีลักษณะและรูปร่างทำนองแบบค่อย ๆ เคลื่อนขึ้น

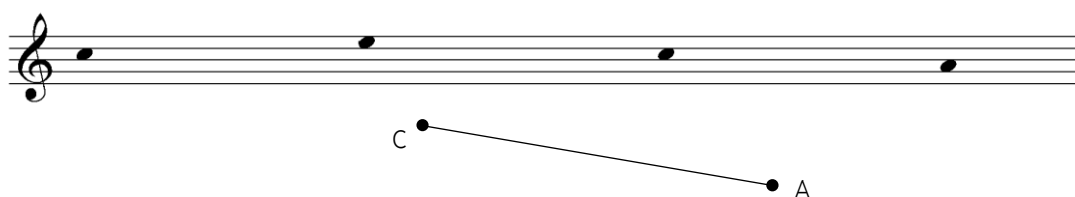
2.2.7 ลักษณะและรูปร่างทำนองการเคลื่อนที่ของลายอนซอนอีสาน ท่อน B Phrase

7 มีลักษณะและรูปร่างทำนองแบบค่อย ๆ เคลื่อนลง

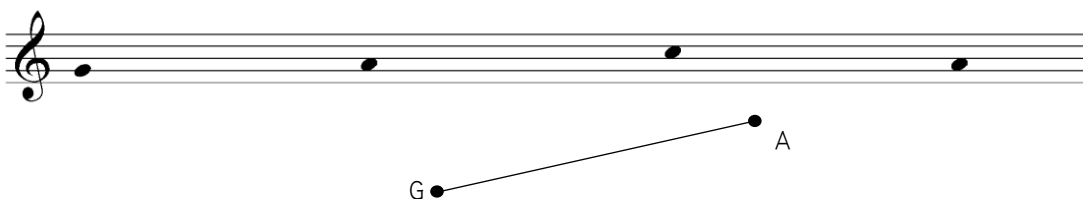
2.2.8 ลักษณะและรูปร่างทำนองการเคลื่อนที่ของลายอนซอนอีสาน ท่อน B Phrase

8 มีลักษณะและรูปร่างทำนองแบบค่อย ๆ เคลื่อนลง

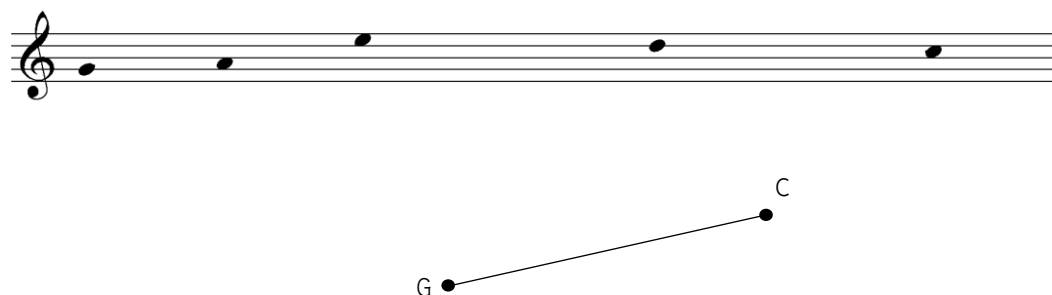
2.2.9 ลักษณะและรูปร่างทำนองการเคลื่อนที่ของลายอนซอนอีสาน ท่อน B Phrase 9

มีลักษณะและรูปร่างทำนองแบบค่อย ๆ เคลื่อนขึ้น

2.2.10 ลักษณะและรูปร่างทำนองการเคลื่อนที่ของลายอนซอนอีสาน ท่อน B Phrase 7

มีลักษณะและรูปร่างทำนองแบบค่อย ๆ เคลื่อนขึ้น

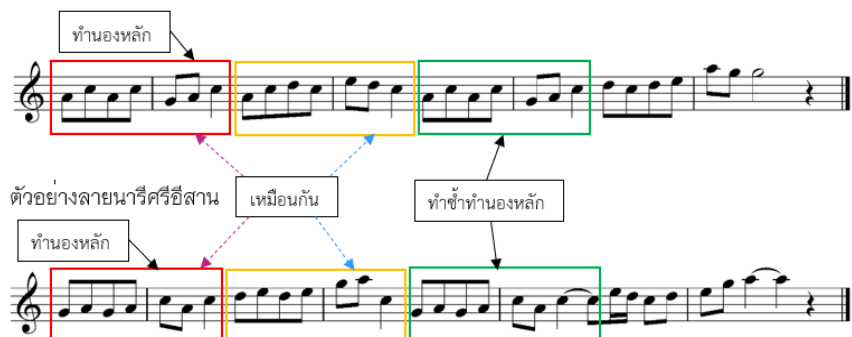

สรุป ในท่อน B ลายออนซอนอีสาน มีทั้งหมด 10 ประโยคเพลง เป็นการนำทำนองหลักจากท่อน A มาพัฒนาทำนองโดยการเพิ่มอัตราจังหวะให้เร็วขึ้น และมีการประดับตกแต่งทำนองพบเค้าความคิด (germ 1) มาพัฒนาทำนอง และเป็นประโยคถาม – ตอบ และมีการพัฒนาทำนองโดยการทำหัวงลำดับทำนอง (Sequence) พบการพัฒนาทำนองโดยการทำซ้ำทำนอง พบการนำเอาเค้าความคิด (germ 2) มาพัฒนาทำนอง และมีการนำเค้าความคิด (germ 2) มาพัฒนาโดยใช้การพัฒนาลักษณะจังหวะเหมือนหรือคล้ายกัน (Rhythmic Motif) และมีการใช้ลักษณะจังหวะแบบขัด (Syncopation) พบการพัฒนาลักษณะโดยการเปลี่ยนค่าของตัวโน้ตให้ยาวขึ้น แต่เป็นการใช้ระดับเสียง (Pitch) หรือทำนองเดิม พบการเคลื่อนที่ของตัวโน้ตหลัก จากเสียง E ไปหาเสียง C พบการนำทำนองหลักมาใช้ในท่อนจบของเพลง และมีการทำซ้ำทำนองหลักในท่อนจบของเพลง มีการใช้ลักษณะและรูปร่างทำนองแบบค่อย ๆ เคลื่อนขึ้น แบบค่อย ๆ เคลื่อนลง ใช้โครงสร้างบันไดเสียง บันไดเสียง C Pentatonic Scale บนพื้นฐานของ A Aeolian Mode.

การอภิปรายผล

ลายออนซอนอีสาน ประพันธ์โดย อาจารย์ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์ เป็นลายที่ในรูปแบบการบรรเลงวงโปงลางหรือวงแคนของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ในยุคสมัยหนึ่ง ลายที่ใช้บรรเลงมีไม่มากนัก จึงได้จัดทำลายที่มีความเหมาะสมกับการใช้บรรเลงในวงโปงลาง วงหมากกระโหลงโปงลาง และวงแคน เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่มีความเฟื่องฟูและมีชื่อเสียงในการทำวงแคนของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ใช้วิธีประพันธ์ โดยอาจารย์จะให้นักศึกษาเป็นผู้บรรเลงทำนองลายไปเรื่อย ๆ ตามจินตนาการ แล้วอาจารย์จะเป็นผู้จับประเด็นของทำนองลาย ว่าควรใช้แนวทางแบบใดที่จะสามารถให้ท่วงทำนองของลายมีความไพเราะ แล้วนำมาเรียบเรียงท่วงทำนอง ให้มีความสละสลวยสวยงาม จึงทำให้เกิดเป็นท่วงทำนองที่มีความไพเราะ ลายออนซอนอีสานมีท่วงทำนองและลักษณะจังหวะคล้ายกันกับลายนารีศรีอีสาน

ตัวอย่างลายอนซอนอีสาน

รูปแบบของลายจะมีลักษณะคล้ายกันอย่างเห็นได้ชัดในอัตราจังหวะของบทเพลง มีความแตกต่างกันที่ตัวโน้ต โดยทั้งสองลายนี้สังเกตได้ว่า เป็นลายที่นำทำนองหลักของบทเพลงมา ทำการทำซ้ำทำนอง และในการจัดหมวดหมู่ของลายพื้นบ้านอีสาน ลายอนซอนอีสานเป็นลายที่อยู่ในหมวดหมู่ของลายพรรณนาภาพพจน์ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มลายพื้นบ้านอีสาน เช่น ลายโปงลาง ลายแมงภูตอมดอก ลายรถไฟ ลายล่องโขง พบโครงสร้างบทเพลงของลายอนซอนอีสาน มีโครงสร้างแบบ สองตอน คือ ท่อน A และ ท่อน B ได้แก่ ท่อน A ลายอนซอนอีสาน มีทั้งหมด 6 ประโยคเพลง พบการใช้ทำนองหลัก มีการใช้ประโยคเพลงแบบถาม – ตอบ ในประโยคถามตอบ ยังสามารถแบ่งแยกย่อยออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ของประโยคถามมีลักษณะเหมือนกันกับส่วนที่ 1 ของประโยคตอบ ส่วนที่แตกต่างกันคือส่วนที่ 2 ของประโยคถาม – ตอบ พบประโยคถาม – ตอบ สามารถแบ่งแยกย่อยออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ของประโยคถามมีความแตกต่างกับส่วนที่ 1 ของประโยคตอบ และส่วนที่ 2 ของประโยคถามมีลักษณะเหมือนกันกับส่วนที่ 2 ของประโยคตอบ พบประโยคจบของท่อนเพลง และมีการทำซ้ำประโยคจบของท่อนเพลง โดยมีการประดับตกแต่งทำนองและยึดโน้ตหลักของประโยคจบของท่อนเพลงในการทำซ้ำ มีการใช้ลักษณะและรูปร่างของทำนองแบบค่อย ๆ เคลื่อนขึ้น แบบค่อย ๆ เคลื่อนลง และแบบสลับพันปลา ท่อน B ลายอนซอนอีสาน มีทั้งหมด 10 ประโยคเพลง เป็นการนำทำนองหลักจากท่อน A มาพัฒนาทำนองโดยการเพิ่มอัตราจังหวะให้เร็วขึ้น และมีการประดับตกแต่งทำนอง พบเค้าความคิด (germ 1) ในห้องที่ 34 ถึงห้องที่ 35 และเป็นประโยคถาม – ตอบ และมีการพัฒนาทำนองโดยการทำหัวลำดับทำนอง (Sequence) พบการพัฒนาทำนองโดยการทำซ้ำทำนอง พบเค้าความคิด (germ 2) ในห้องที่ 45 ถึงห้องที่ 47 และมีการนำเค้าความคิด (germ 2) มาพัฒนาทำนองโดยใช้การพัฒนาทำนองแบบมีลักษณะจังหวะเหมือนหรือคล้ายกัน (Rhythmic Motif) ใน

ห้องที่ 47 ถึงห้องที่ 49 และห้องที่ 49 ถึงห้องที่ 51 และมีการใช้ลักษณะจังหวะแบบขัด (Syncopation) โดยเป็นการใช้ตัวโน้ตในจังหวะยกของท่วงทำนอง พบการพัฒนาลักษณะโดยการเปลี่ยนค่าของตัวโน้ตให้ยาวขึ้น เป็นการใช้ระดับเสียง (Pitch) หรือทำนองเดิม แต่เปลี่ยนลักษณะของตัวโน้ต พบการเคลื่อนที่ของตัวโน้ตหลัก จากเสียง E ไปหาเสียง C โดยโน้ตตัวอื่นที่อยู่ระหว่างเคลื่อนที่ เป็นตัวโน้ตประดับตกแต่ง พบการนำทำนองหลักมาใช้ในท่อนจบของเพลง และมีการทำซ้ำทำนองหลักในท่อนจบของเพลง มีการใช้ลักษณะและรูปร่างของทำนองแบบค่อย ๆ เคลื่อนขึ้น แบบค่อย ๆ เคลื่อนลง ใช้โครงสร้างบันไดเสียง บันไดเสียง C Pentatonic Scale บนพื้นฐานของ A Aeolian Mode.

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1. สถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนในการเรียนรู้การสอนดนตรีพื้นบ้าน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน

1.2. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำผลการวิจัยไปเป็นฐานข้อมูลดนตรีเพื่อง่ายต่อการสืบค้นในการศึกษา และยกย่องสถาบันให้เป็นที่รู้จักกันทั่วไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรทำวิจัยเรื่องการวิเคราะห์โน้ตเพลงกันตรึมในประเทศไทย

2.2. ควรทำวิจัยเรื่องการวิเคราะห์เพลงวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ชัย วรมิตรโมตรี ที่ปรึกษางานวิจัยที่ช่วยให้ความอนุเคราะห์และให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางในการวิเคราะห์และตรวจเครื่องมือแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้วิจัยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณอาจารย์ อภิรักษ์ ภูสง่า ผู้คอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาและตรวจสอบข้อมูล ตลอดจนเสร็จงานในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์ ผศ. ดร. คมกริช การินทร์ อาจารย์ ดร. พรสวรรค์ พรตอณกุล อาจารย์ศิริวรรณ จันทร์สว่าง ผอ. สมบัติ ชัยมาโย อาจารย์กิตติยา ทาธิสา อาจารย์ชนิดนันท ไซยสิทธิ์ และอาจารย์จักรพงษ์ เพ็ชรแสน และผู้ให้ข้อมูลในการทำงานวิจัยนี้ทั้งหมด

เอกสารอ้างอิง

- จักรพงษ์ เพชรแสน. (2562, 14 มีนาคม). *ศิษย์เก่าวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์*. สัมภาษณ์.
- ชนิตนันท์ ไชยสิทธิ์. (2562, 21 กันยายน). *อาจารย์สอนวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์*. สัมภาษณ์.
- ณรงค์รัช วรมิตรโมตริ. (2563). *เทคนิคการพัฒนาทำนอง. เอกสารประกอบการสอน 2003308*
การประพันธ์ดนตรีตะวันตก, เอกสารอัดสำเนา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์. (2552). *ปัจจัยที่ทำให้หมอแคนประสบความสำเร็จ. ปริญาศิลปกรรมศาสตร*
มหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์. (2562, 21 กันยายน). *อาจารย์สอนวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์*. สัมภาษณ์.
- ปิยพันธ์ แสนทวีสุข (2549). *ดนตรีพื้นบ้านอีสาน : คีตกวีอีสาน “ตำนานเครื่องดนตรีและการ*
เรียนรู้ ดนตรีพื้นบ้านอีสาน”, มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- พรสวรรค์ พรตอณโก. (2562, 3 ธันวาคม). *อาจารย์สอนวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์*.
 สัมภาษณ์.
- ระวีวัฒน์ ไทยเจริญ. (2548). *เรื่อย ๆ จับมาเรียง “บันไดเสียงและโหมด” อาร์มภบทกอน (อิมโพร*
ไวซ์) ใน วารสารศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ฉบับ
ปฐมฤกษ์
- ศิริวรรณ จันทร์สว่าง. (2562, 3 ธันวาคม). *อาจารย์สอนวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์*. สัมภาษณ์.
- อิสริย์ ฉายแผ้ว. (2554). *การพัฒนาบุคลากรเรื่องดนตรีพื้นบ้าน*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย
 มหาสารคาม

ปัญหาการทำงานเชิงเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ The Working Problems in Economic and Social Issues of The Elderly in Chaiyaphum Province

สุนทร ปัญญะพงษ์¹, อัญชลี ชัยศรี², ทศโนยวรรณ ดวงมาลา³, วิมลศิลป์ ประจักษ์ชัยภูมิ⁴

Soonthorn Panyapong¹, Anchalee Chaisri², Thassanaiyawan Doungmala³,

Wimonsin Prungchaiyaphum⁴

Received: 4 มีนาคม 2564 Revised: 22 เมษายน 2564 Accepted: 22 เมษายน 2564

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของกลุ่มผู้สูงอายุ และเพื่อหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการทำงานของผู้สูงอายุ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในจังหวัดชัยภูมิ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ประธานกรรมการ และสมาชิกผู้สูงอายุ จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการสังเกต ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของกลุ่มผู้สูงอายุ ได้แก่ การขาดผู้นำและสมาชิกที่มีส่วนร่วมทำงานอย่างจริงจัง เงินที่ได้รับไม่เกิดแรงจูงใจในการทำงานของสมาชิกเพราะเป็นไปตามที่กลุ่มกำหนด เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกให้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมั่นคง และการบริหารจัดการที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน สำหรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการทำงานเชิงเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย สร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิก จัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่สร้างรายได้เพิ่มขึ้น จัดหาและพัฒนาสิ่งสนับสนุนการทำงาน บริหารจัดการที่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ; Associate prof. Dr., Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand;
e-mail: soonpan_cpnu@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ; Assistant prof. Dr., Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

³ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ; Doctor, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

⁴ อาจารย์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ; Lecturer, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

คำสำคัญ : การทำงานเชิงเศรษฐกิจและสังคม, ศักยภาพ, ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

The purposes of this study were to study the problems and obstacles of the elderly work groups and to find approaches to develop the elderly work potential. This qualitative research used for the research. The target population was the people who were 60 years old living in Chaiyaphum Province, including the chairman and members of the elderly groups. The research tools were in-depth interview, focus group and observation. The results revealed that the problems and obstacles for elderly work groups lacked leaders and members worked seriously; money did not motivate the members to work because the conditions of the groups, lack of tools to facilitate to continue and stable operation and cronyism management. The approaches to develop the elderly work potential in economy and society consisting of building members participation, providing activities to promote career to increase income, provide and develop supporting work and flexible management which adjusted appropriately.

KEYWORDS: Economic and social working, Performance, The elderly

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์การสหประชาชาติได้ประเมินสถานการณ์ว่าปี พ.ศ. 2544–2643 จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ หมายถึงการมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรรวมทั่วโลกและมีแนวโน้มว่าประชากรผู้สูงอายุเหล่านี้จะมีฐานะยากจน เป็นประเด็นท้าทายทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจที่แต่ละประเทศจะต้องมีแผนรองรับ (สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, 2554) และตัวเลขจากการคาดประมาณประชากรของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), 2554) ได้แสดงให้เห็นว่าอีก 10 ปีข้างหน้า ในปี 2566 ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในประเทศไทยจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 14.1 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 21 ของประชากรทั้งหมด เท่ากับว่าประเทศไทยจะกลายเป็น "สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์" และนับจากวันนี้ไปอีกเพียง 20 ปี ในปี 2576 ประเทศไทยจะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากถึง 18.7 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 29 ของประชากรทั้งหมด ในขณะที่เวลานั้น สัดส่วนประชากรวัยเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ก็จะลดลงเรื่อยๆ จากที่มีอยู่ร้อยละ 19 ในปี 2556 จะลดลงเหลือเพียงร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด ในปี

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

Vol.9 No.1 January – June 2021

2576 จึงกล่าวได้ว่าในเวลาอีกเพียงไม่ถึง 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยก็จะกลายเป็น "สังคมสูงวัยระดับสุดยอด" แล้วเมื่อมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมากถึงหนึ่งในสี่ของประชากรทั้งหมด

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจึงเป็นความท้าทายที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ที่ผ่านมารัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญโดยได้กำหนดแผนผู้สูงอายุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติและในทางปฏิบัติตามภาระงานของหน่วยงานภาครัฐได้แปลงนโยบายและยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติเพื่อสนองตอบปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ โดยมีมาตรการเพื่อการปฏิบัติที่มีพื้นฐานสอดคล้องกับแนวคิดสิทธิมนุษยชนและแนวนโยบายขององค์การสหประชาชาติ อาทิ การวางแผนนโยบายและจัดทำแผนผู้สูงอายุระยะยาว (พ.ศ. 2525-2544) การกำหนดนโยบายและมาตรการผู้สูงอายุระยะยาว (พ.ศ. 2533-2554) การบัญญัติเรื่องสิทธิของผู้สูงอายุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และ 2560 การจัดทำปฏิญญาผู้สูงอายุไทย (พ.ศ. 2542) การจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ที่มีความสมบูรณ์มากขึ้นและการตราพระราชบัญญัติผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2546 เพื่อใช้เป็นกฎหมายที่จะเอื้อให้เกิดโครงสร้างองค์กรและระบบบริหารจัดการที่รองรับการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ แต่การปฏิบัติการตามนโยบายและแผนต่าง ๆ ดังกล่าวยังไม่สามารถบรรลุผลอย่างชัดเจนในการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ เนื่องจากข้อจำกัดและเงื่อนไขของกลไกการขับเคลื่อนที่ไม่เอื้อต่อการกิจกรรมทั้งการขาดการบูรณาการนำองค์ความรู้ทางวิชาการมาเพื่อชี้นำทางปฏิบัติที่เหมาะสม (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2553)

หากมาพิจารณาถึงครอบครัวที่มีประชากรสูงอายุพบว่า จำนวนครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุเป็นหัวหน้า ครัวเรือนมีประมาณร้อยละ 21 และร้อยละ 22 ในปี พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2545 ตามลำดับ (จากการคำนวณ มีประมาณ 4 ล้านครอบครัว) นับได้ว่าเป็นอัตราที่สูง และในจำนวนนี้เป็นครัวเรือนในเขตชนบทประมาณร้อยละ 69 และร้อยละ 75 ในปี พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2545 ตามลำดับ ซึ่งครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุเป็นหัวหน้า ครอบครัวนั้นมีโอกาสยากจนกว่าหัวหน้าครัวเรือนในวัยทำงาน และอาจมีผลกระทบต่องานและสัมพันธภาพระหว่างครอบครัวที่เคยมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติและมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด สำหรับผู้สูงอายุมีบทบาทในการช่วยเหลือกิจกรรมของครอบครัวต้องลดลงไป ทำให้สังคมละเลยคุณค่าผู้สูงอายุ เป็น ผลให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังมากขึ้น ครอบครัวไม่สามารถเลี้ยงดูได้หรือไม่เลี้ยงดู ทำให้ผู้สูงอายุอยู่ในสภาวะลำบากโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยากจนเจ็บป่วย ผู้สูงอายุในชนบทเป็นจำนวนมากถูกทอดทิ้งให้รับภาระเลี้ยงดูหลานหรือได้รับเงินไม่เพียงพอที่จะใช้ในการดำรงชีวิตและเลี้ยงดู

หลาน ทำให้ผู้สูงอายุขาดความมั่นคงในชีวิต (อมรา สุนทรธาดา และ สุพัตรา เลิศชัยเพชร, 2552)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การมีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นและมีอายุยืนยาวขึ้น ส่งผลให้โครงการสร้างประชากรของประเทศเปลี่ยนแปลงไป คืออัตราส่วนผู้สูงอายุที่เป็นภาระเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่อัตราส่วนและจำนวนประชากรวัยแรงงานเริ่มลดลง ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจส่วนรวมต่อการออมและการลงทุนทำให้ผู้สูงอายุต้องเสี่ยงต่อการถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังมากขึ้น เพราะประชากรวัยแรงงานส่วนหนึ่งต้องย้ายถิ่นเพื่อประกอบอาชีพ รวมทั้งครอบครัวเผชิญกับปัญหาหลายด้านมากขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างกัน ปัจจุบันผู้สูงอายุขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะการคุ้มครองดูแลด้านจิตใจ ผู้สูงอายุในชนบทมีแนวโน้มจะต้องอยู่ตามลำพังตัวคนเดียวมากขึ้น ในพื้นที่ชนบทพบว่าครอบครัวหลายพื้นที่มีแนวโน้มปลูกบ้านให้ผู้สูงอายุแยกอยู่ต่างหากจากบ้านหลังใหญ่ อันเนื่องจากเหตุผลว่าสะดวกในการดูแลและรักษาความสะอาดได้ง่าย ยิ่งทำให้ผู้สูงอายุมีแนวโน้มถูกละเลย ทอดทิ้งได้ง่ายขึ้น และรู้สึกเหงาหรือโดดเดี่ยวมากขึ้น บางพื้นที่ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวก็จะได้รับการดูแลจากผู้สูงอายุบ้านใกล้เคียงด้วยตนเอง ผู้สูงอายุจำนวนมากกลายเป็นผู้เข้ามาแบกรับภาระของครอบครัว ในการดูแลเลี้ยงหลานแทนลูกที่จากไปทำงาน ทำให้ผู้สูงอายุต้องทำงานหนักเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวและหลานแทน ด้วยเหตุผลเหล่านี้ อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุตรหลานมีเวลาเอาใจใส่ผู้สูงอายุน้อยลง ผู้สูงอายุจึงต้องรับผิดชอบตนเองมากขึ้น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ผลงานวิจัยที่ใช้ข้อมูลจากการสำรวจผู้สูงอายุในประเทศไทย ยืนยันว่าแหล่งรายได้ของผู้สูงอายุมาจากการออม เงินช่วยเหลือจากบุตรและสวัสดิการต่าง ๆ แต่แหล่งรายได้แหล่งหนึ่งซึ่งน่าจะมีความสำคัญสำหรับผู้สูงอายุคือรายได้จากการทำงาน อีกทั้งงานวิจัยเกี่ยวกับการทำงานของผู้สูงอายุในอดีตมักจะมองข้ามศักยภาพในการทำงานของผู้สูงอายุ เพราะมีข้อสมมุติว่าเมื่อผู้สูงอายุพ้นวัยหนึ่งแล้วก็เท่ากับหลุดออกจากกำลังแรงงาน ไม่เป็นผู้มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจอีกต่อไป ทำให้สังคมไทยเราขาดความรู้หรือผลงานวิจัยในเรื่องการส่งเสริมผู้สูงอายุที่มีศักยภาพให้มีบทบาทในการทำงานเชิงเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงอายุที่ยังมีสุขภาพดีมีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองและสังคมไทย

จังหวัดชัยภูมิ เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสถานการณ์ของผู้สูงอายุจำนวนมากขึ้นทุกปี กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2557 - 2559 มีจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นดังนี้ 168,952 คน 175,143 คน 181,589 คน ตามลำดับ และจากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติจังหวัดชัยภูมิพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เกือบร้อยละ 50 ยังคงทำงานหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวเพื่อส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคง

ทางเศรษฐกิจ (สำนักงานสถิติจังหวัดชัยภูมิ, 2559) นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังมีการรวมกลุ่มการทำงานโดยจัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุของจังหวัดชัยภูมิ ประมาณ 400 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ การรวมกลุ่มทอผ้าไหมและผ้าขาวม้า การทำเสื่อกก การแปรรูปอาหาร การทำไม้กวาด การทำพวงหรีด การเป็นคณะกรรมการในสถานศึกษา การเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านหรือองค์กรชุมชน การเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่คนในชุมชนให้การยอมรับความรู้ความสามารถ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิจะมีการรวมกลุ่ม แต่ส่วนใหญ่พบว่ากลุ่มประสบปัญหาในการรวมกลุ่มในด้านการทำงานของสมาชิก การเงินงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ รวมทั้งการผลิตที่ไม่สามารถผลิตได้ตามจำนวนที่หน่วยงานต้องการ อันจะนำไปสู่ความไม่ยั่งยืนในการทำงานของกลุ่มในอนาคต

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา “ปัญหาการทำงานเชิงเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ” กรอบกับผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและสำคัญยิ่งต่อเศรษฐกิจเชิงสังคม ไม่ควรที่จะถูกทอดทิ้งให้เผชิญชะตากรรมโดดเดี่ยวแต่โดยลำพัง สังคมต้องช่วยกันใส่ใจดูแล และให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ เพราะถือว่าเป็นช่วงบั้นปลายของชีวิตให้เขาได้มีโอกาสรับใช้สังคมและขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชิงสังคมไปด้วยกัน ผู้วิจัยคาดว่าการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้สูงอายุในการทำงานเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนทางการพัฒนาศักยภาพการทำงาน การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสมช่วยเหลือตัวเองได้ตามอัตภาพและไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของกลุ่มผู้สูงอายุ ในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการทำงานเชิงเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุ ในจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรที่ทำการศึกษาค้างครั้งนี้คือ ประชาชนผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทำการศึกษาค้างครั้งนี้ จำนวน 60 คน จากจำนวน 5 กลุ่มอาชีพในการศึกษา 5 พื้นที่ โดยใช้กลุ่มอาชีพเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1) กลุ่มทอผ้าและแปรรูปผ้าขาวม้า : บ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ 2) กลุ่มทอเสื่อกกและกระเป๋ากจกสานจากพลาสติค : บ้านจอก ตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ 3) กลุ่มดอกไม้จันทน์และจัดทำพวงหรีด : บ้านใหม่ชัยมงคล ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ 4) กลุ่มแปรรูปอาหาร (ปลาส้ม) : บ้านหนองลูกช้าง ตำบลบ้านขาม อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ และ 5) กลุ่มทำไม้กวาด : บ้านช่อระกา ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สำหรับแนวทางหรือเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้จำแนกประชากรผู้สูงอายุตามสัดส่วนเป้าหมายรายอำเภอและ พบว่า อำเภอหนองบัวแดง มีสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุที่มีการรวมกลุ่มอาชีพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุมากกว่าอำเภออื่น รวมทั้งมีโรงเรียนผู้สูงอายุที่เป็นต้นแบบด้วย ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ประกอบด้วยบุคคล 5 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในพื้นที่ 5 หมู่บ้าน ๆ ละ 6 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้สูงอายุแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชนที่สามารถอ่านออกเขียนได้ ไม่มีโรคประจำตัว และให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ตลอดจนสามารถที่จะเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพได้

2) กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหรือประธานชุมชนในพื้นที่ ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตัวแทนหมู่บ้านหรือชุมชนละ 1 คน ใน 5 พื้นที่ รวมทั้งสิ้น 5 คน โดยจะต้องเกิดจากความสมัครใจของผู้นำชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา

3) กลุ่มคณะกรรมการผู้สูงอายุ ได้แก่ ประธาน กรรมการ เลขานุการของชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่ ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นตัวแทนของกลุ่ม ๆ ละ 3 คน ใน 5 พื้นที่ รวมทั้งสิ้น 15 คน โดยจะต้องเกิดจากความสมัครใจของคณะกรรมการผู้สูงอายุที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา

4) ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐดำเนินการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ได้แก่ นักพัฒนาชุมชนหรือนักวิชาการศึกษาในพื้นที่ ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จาก 5 พื้นที่ รวมทั้งสิ้น 5 คน ที่มีความสนใจจะเข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้

5) ตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาลหรือเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ในการส่งเสริมศักยภาพการทำงานของของผู้สูงอายุ จาก 5 พื้นที่ รวมทั้งสิ้น 5 คน ที่มีความสนใจจะเข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้

เครื่องมือการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. เครื่องมือเชิงคุณภาพ

สำหรับเครื่องมือเชิงคุณภาพ ใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guide) การสนทนากลุ่ม (Focus group) และการสังเกต (Observation) โดยเครื่องมือทั้งหมดจะใช้ในการลงพื้นที่และช่วยเก็บข้อมูลซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับข้อมูลกายภาพ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมในชุมชน การมีส่วนร่วมในชุมชน และการติดตามความเคลื่อนไหวกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของพื้นที่ โดยการบันทึกภาคสนาม การเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ (PAR) ในการส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ รวมทั้งปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพการทำงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การทำวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลรอบด้านและสมบูรณ์มากที่สุด คณะผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เอกสารการประชุม รายงานวิเคราะห์ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเรื่องที่เราจะศึกษามีประเด็นที่น่าสนใจอะไรบ้างและมีผู้ศึกษามากน้อยเพียงใด รวมทั้งนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการศึกษาปรากฏการณ์ในชุมชน นอกจากนั้นยังช่วยให้คณะผู้วิจัยพัฒนารอบแนวคิดและแนวทางการสัมภาษณ์อีกด้วย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ได้แก่

1. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการสังเกต (Observation) สำหรับการสัมภาษณ์

ใช้ตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ โดยสัมภาษณ์จากประธานชมรมผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้นำกลุ่ม สัมภาษณ์ผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำหมู่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมศักยภาพในการทำงานของผู้สูงอายุ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ดังนี้

1) คณะกรรมการกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุและผู้นำชุมชน ได้แก่ ประธานกรรมการ และเลขานุการ รวมทั้งผู้นำชุมชนหรือประธานชุมชนซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการส่งเสริมผู้สูงอายุที่มีศักยภาพให้มีบทบาทในการทำงานเชิงเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน หรือบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่กำหนดไว้ในแนวทางการสัมภาษณ์

2) ผู้สูงอายุในชุมชนที่ศึกษาภาคสนาม โดยคณะผู้วิจัยคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายให้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับศักยภาพการทำงานด้านการรวมกลุ่มอาชีพเชิงเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 พื้นที่ซึ่งมีกิจกรรม 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มทอผ้าและแปรรูปผ้าขาวม้า บ้านหลวงศิริ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ 2) กลุ่มทอเสื่อกกและกระเป๋ากจอกสานจากพลาสติกบ้านจอก ตำบลคอนสวรรค์ อำเภอนองสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ 3) กลุ่มดอกไม้จันทน์และจัดทำพวงหรีด บ้านใหม่ชัยมงคล ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ 4) กลุ่มแปรรูปอาหาร (ปลาสาม) บ้านหนองลูกช้าง ตำบลบ้านขาม อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ 5) กลุ่มทำไม้กวาด บ้านช่อระกา ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

3) เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่พี่เลี้ยงในการดำเนินงานของคณะกรรมการหรือมีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ตัวแทนจากพัฒนาชุมชนอำเภอ ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากเทศบาล และตัวแทนเจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่เป้าหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิจัยครั้งนี้เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลทุกประเภทที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วนำมาจัดระบบข้อมูลแยกประเภทข้อมูลตามวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงประมวลข้อมูลทุกประเภทเข้าด้วยกันเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีเป็นกรอบในการอธิบาย

สรุปผลการวิจัย

ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ จากการประชุมของกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมประชุมกลุ่มย่อย ประกอบด้วย กลุ่มผู้สูงอายุและคณะกรรมการผู้สูงอายุ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคการทำงานของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุในทิศทางเดียวกันว่า ประกอบด้วย

1) **คนหรือทรัพยากรบุคคล** การทำงานของกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน สำหรับกลุ่มที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการ เช่น กลุ่มดอกไม้จันทน์และจัดทำพวงหรีด และกลุ่มไม้กวาด แม้ว่าจะมีผู้นำกรรมการและสมาชิก รวมทั้งระเบียบหรือกฎเกณฑ์ของกลุ่ม รวมทั้งอาศัยการพูดคุยและตกลงกัน หากไม่มีที่ทำการกลุ่มที่ชัดเจนและขาดคนหลักที่พาทำหรือนำพาในการทำงานแล้ว อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของกลุ่มทำให้ไม่มีคนทำงาน ดังกรณีกลุ่มดอกไม้จันทน์ใช้พื้นที่บ้านของประธานกลุ่มเป็นที่ทำการกลุ่มชั่วคราวเพื่อใช้เป็นพื้นที่ให้สมาชิกมาทำงานร่วมกันเนื่องจากเป็นสถานที่หรือพื้นที่ไม่ใช่ของสมบัติของกลุ่ม ส่งผลต่อความรู้สึกของสมาชิกกลุ่มบางคนได้ แม้ว่าจะมีการส่งสินค้าจากร้านค้าในหลายพื้นที่และมีค่าตอบแทนด้านการเงินที่ดี แต่ประธานและสมาชิกหลายคนยังมีอาชีพเสริมอื่น ๆ ทั้งการสานตะกร้าจากพลาสติกที่ส่งขายในอำเภอหนองบัวแดงและจังหวัดลพบุรี การสานเปลนอนจากผ้าที่เหลือใช้ การปลูกผักขาย เป็นต้น สำหรับกลุ่มไม้กวาดที่ทำการกลุ่มก็มีลักษณะเหมือนกันคือใช้บ้านของผู้ใหญ่บ้านเป็นที่ทำการกลุ่มชั่วคราวยอมนำส่งผลกระทบต่อการทำงานของกลุ่มไม่มากนักน้อย อีกทั้งประธานหรือแกนนำกลุ่มเป็นตัวหลักในขับเคลื่อนงานทั้งหมด หากขาดผู้นำที่เข้มแข็งและมีจิตวิญญาณของความเสียสละแล้ว อนาคตอาจเป็นปัญหาในการทำงานของกลุ่มได้

ส่วนกรณีอีก 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทอผ้าและแปรรูปผ้าขาวม้า กลุ่มทอเสื่อกกและกระเป๋จักสานจากพลาสติก และกลุ่มแปรรูปอาหาร (ปลาส้ม) พบว่า กลุ่มเหล่านี้มีการจัดตั้งที่มีลักษณะเป็นทางการ มีโครงสร้างการทำงาน มีกฎระเบียบชัดเจน รวมทั้งมีสิ่งปลูกสร้างที่เป็นที่ทำการของกลุ่มชัดเจน ส่งผลให้การรวมกลุ่มและการทำงานของกลุ่มเป็นไปอย่างเข้มแข็ง ทำให้กลุ่มสามารถดำรงอยู่และสร้างความมั่นคง มั่นใจให้กับสมาชิกได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ทั้ง 3 กลุ่มยังเป็นการทำงานที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐและจังหวัดชัยภูมิ ในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิอีกด้วย

2) **เงินหรือต้นทุนในการผลิต** กลุ่มดอกไม้จันทน์และพวงหรีด และกลุ่มไม้กวาด เป็นการรวมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการหรือรวมกลุ่มแบบหลวม ๆ จะใช้วิธีการระดมเงินทุนจากสมาชิกเพื่อนำไปซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการทำงานของกลุ่ม แม้ภายหลังการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้

แล้วเงินที่ได้จะถูกหักเพื่อให้ค่าใช้จ่ายค่าวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ดำเนินการไปแล้วแต่ละรอบ ที่เหลือมีการหักเข้ากลุ่มและแบ่งปันผลแก่สมาชิก การดำเนินงานในลักษณะนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการทำงานของกลุ่มอย่างแน่นอน เพราะสมาชิกต้องระเหินเป็นเงินสำหรับจ่ายก่อนและเมื่อหักลบหนี้แล้วจึงจะได้ส่วนแบ่งซึ่งอาจจะขัดกับความรู้สึกของสมาชิกบางคนได้

ส่วนกลุ่มที่เหลือประกอบด้วย กลุ่มทอผ้าและแปรรูปผ้าขาวม้า กลุ่มทอเสื่อกกและกระเป๋จักสานจากพลาสติก และกลุ่มแปรรูปอาหาร (พลาสติก) พบว่าที่ดำเนินการใช้เงินทุนกลางที่เป็นงบประมาณของกลุ่ม ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มมีความมั่นคงและเข้มแข็งกว่าเพราะหลังดำเนินการขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มในแต่ละรอบ จะหักเงินที่ได้เข้าเป็นเงินทุนของกลุ่มก่อนจึงจะแบ่งปันเงินที่เหลือแก่สมาชิก

3) เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ กลุ่มที่จัดตั้งเป็นทางการได้แก่กลุ่มทอผ้าและแปรรูปผ้าขาวม้า กลุ่มทอเสื่อกกและกระเป๋จักสานจากพลาสติก และกลุ่มแปรรูปอาหาร (พลาสติก) จะมีความพร้อมของเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ต่อเนื่องและมั่นคงกว่าเพราะใช้เงินทุนของกลุ่มมาดำเนินการทำให้สมาชิกมีความมั่นใจและไม่กังวลในการดำเนินงานของกลุ่ม เนื่องจากการหักเงินเข้ากองทุนของก่อน รวมทั้งมีระบบการตรวจสอบบัญชีที่ชัดเจน ส่วนกลุ่มที่จัดตั้งอย่างไม่เป็นทางการทั้งกลุ่มดอกไม้จันทร์และจัดทำพวงหรีด และกลุ่มทำไม้กวาดที่ต้องระดมทุนใช้เงินส่วนตัวออกมาก่อน และนำเงินที่ได้มาหักคืนต้นทุนรวมทั้งแบ่งปันเงินในภายหลังย่อมเป็นอุปสรรคและเกิดปัญหาในการทำงานของกลุ่มได้ ส่งผลให้กลุ่มทำงานไม่ต่อเนื่องและเกิดความไม่มั่นคงกับสมาชิก

4) การบริหารจัดการ สำหรับการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุทั้ง 5 กิจกรรมแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบของกลุ่มที่จัดตั้งคือเป็นทางการและไม่เป็นทาง ดังนี้

(1) การบริหารจัดการกลุ่มที่เป็นทางการ ประกอบด้วย

กลุ่มทอผ้าและแปรรูปผ้าขาวม้า ลักษณะการทำงานของกลุ่มช่วงแรกให้สมาชิกไปรวมตัวกันทำงาน ณ ที่ทำการของกลุ่มซึ่งตั้งเป็นเอกเทศอยู่ในพื้นที่ของเทศบาลตำบลหนองบัวแดง เนื่องจากในในเวลาต่อมามีคนให้ความสนใจในผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจำนวนมาก ที่ประชุมกลุ่มได้เห็นชอบในการทำงานเพิ่มเติมที่บ้านได้ จึงเห็นได้ว่ากลุ่มนี้ทำงานตั้งแต่เช้า บ่าย เย็น จนกว่าจะเข้านอน สมาชิกทุกคนต้องทำงานแข่งกับเวลา ดังที่สมาชิกกลุ่มกล่าวว่า “เวลาทำงานทำพร้อมกัน เวลาทานข้าวกลางวันก็ทานพร้อมกัน เวลารอนกลางวันก็นอนพร้อมกัน (หนึ่งชั่วโมง) และเวลาเลิกจากกลุ่มก็เลิกพร้อมกัน” ส่วนเวลาทำงานที่บ้านขึ้นอยู่กับความขยันและความสนใจของแต่ละบุคคล สามารถปรับได้ตามความต้องการ

Vol.9 No.1 January – June 2021

เศรษฐกิจและสังคมของกลุ่ม ปัญหาและอุปสรรคการทำงานของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุในทิศทางเดียวกัน ได้แก่

1. การสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิก จากผลการวิจัยพบว่าแต่ละกลุ่มอาชีพมีรายชื่อสมาชิกเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อได้ติดตามผลการปฏิบัติงานจริงของการทำงานกลุ่มกลับพบว่า สมาชิกที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานมีน้อย ดังนั้นควรกระตุ้นเพื่อส่งเสริมให้สมาชิกทั้งหมดได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานของกลุ่มอย่างจริงจัง รวมทั้งการสร้างความตระหนักและรับรู้ทั้งอุดมการณ์และแนวความคิดในการทำงาน เพื่อสร้างภาวะผู้นำให้กับคนรุ่นต่อไปในอนาคต

2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่สร้างรายได้เพิ่มขึ้น จากผลการวิจัยในเชิงปริมาณชี้ให้เห็นว่าควรสร้างรายได้ให้กับอาชีพหลักหรือสร้างรายได้จากการรวมกลุ่มเพิ่มขึ้น ทั้งนี้กลุ่มผู้สูงอายุหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมในการส่งเสริมอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อเป็นทางเลือกให้กับสมาชิกผู้สูงอายุในชุมชนที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต และเป็นหลักประกันความมั่นคงทั้งอาชีพและรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุอีกด้วย

3. การจัดหาและพัฒนาสิ่งสนับสนุนการทำงาน จากผลการวิจัยพบว่า หลายกลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุยังไม่มีที่ทำการกลุ่มที่เป็นถาวรหรือชัดเจน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่ยังไม่พร้อม ควรจัดหาและพัฒนาสิ่งสนับสนุนโดยเฉพาะที่ทำการกลุ่มให้ชัดเจน เนื่องจากบางกลุ่มอาชีพใช้บ้านพักของประธานหรือตัวแทนกลุ่มเป็นที่ทำการของกลุ่มชั่วคราว เพราะการหาและมีพื้นที่เป็นเอกเทศย่อมบังเกิดผลดีในความรู้สึกของสมาชิกกลุ่ม สามารถพัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพต้นแบบเป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุในชุมชน

4. การบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม จากผลการวิจัยพบว่า หลายกลุ่มอาชีพสามารถพูดคุยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในปัญหาและอุปสรรคในการทำงานที่ไม่สอดคล้องกับวิถีในการดำเนินชีวิต แต่มีบางกลุ่มที่ยังคงทำงานตามระเบียบหรือกฎเกณฑ์ทางกลุ่มวางไว้ในอนาคตกลุ่มดังกล่าวนี้อาจประสบปัญหาเพราะเมื่อสังคมผู้สูงอายุมากขึ้น การที่ไม่ปรับให้ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมอันเป็นความต้องการของสมาชิกแล้ว ย่อมไม่สามารถทำงานของกลุ่มได้อย่างต่อเนื่องและมั่นคงได้

5. การสนับสนุนให้ผู้สูงอายุรวมกลุ่มทำงานกับคนวัยอื่น จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุที่มีความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ซึ่งเป็นความถนัดหรือเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคล เช่น การทอเสื่อ การทอผ้า การทำปลาส้ม แต่บางกิจกรรมของการ

ทำงานที่ต้องใช้แรงงานหรือกำลังมาก จึงควรให้คนในวัยอื่น ๆ ได้เข้ามาเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการทำงานเพิ่มผลผลิตสินค้าและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คนรุ่นต่อไป

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า

1. ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุและอภิปรายผลการวิจัยทั้ง 5 ด้านประกอบด้วย

1) ด้านคน เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุดในการทำงานของกลุ่มหรือองค์กร จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวยังขึ้นอยู่กับผู้นำ กรรมการ และสมาชิกของกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดา (2553) และ อีรธรรม วุฑฒิวัตรชัยแก้ว (2558) ได้ศึกษาเรื่องการหาแนวทางในการสร้างโอกาสการทำงานและส่งเสริมการมีงานทำให้แก่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท และการจ้างแรงงานผู้สูงอายุในภาคเอกชน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ประสบความสำเร็จและยั่งยืน มักมีการทำกิจกรรมสม่ำเสมอ ที่สำคัญที่สุดคือต้องมีผู้นำที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการและมีความเสียสละ เป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญต่อพนักงาน มีความต้องการให้พนักงานมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีทัศนคติหรือมองว่าพนักงานเป็นผู้มีพระคุณ ทูมเทและรักองค์กร

2) ด้านการเงิน การบริหารทางการเงินที่จะจ่ายน้อยที่สุดและเกิดประสิทธิภาพแก่กลุ่ม ซึ่งทั้ง 5 กิจกรรมที่ส่งเสริมอาชีพแก่ผู้สูงอายุมีรูปแบบการใช้เงินทั้งการระดมทุนและกองกลางของกลุ่ม ทั้งสองรูปแบบเน้นการใช้จ่ายอย่างประหยัด โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ เป็นสอดคล้องกับงานวิจัยของอีรธรรม วุฑฒิวัตรชัยแก้ว (2558) ได้ศึกษาเรื่องการจ้างแรงงานผู้สูงอายุในภาคเอกชน ผลการศึกษาพบว่า การจ้างงานพนักงานสูงอายุจะเป็นภาระด้านค่าใช้จ่ายในการทำงาน ดังนั้นจึงส่งเสริมให้พนักงานผู้สูงอายุวางแผนชีวิตด้านการเงิน มีการดำเนินการใน 2 แนวทางหลักได้แก่ การป้องกันไม่ให้พนักงานมีหนี้สิน และการส่งเสริมให้พนักงานมีเงินออม

3) ด้านวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือ การดำเนินงานของกลุ่มผู้สูงอายุทั้ง 5 กิจกรรม สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญในการทำงานคือวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องมือใช้ต่าง ๆ ส่วนใหญ่แล้ววัสดุที่ใช้ในกระบวนการผลิตหลายกลุ่มใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งหาได้ง่ายและไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย รวมทั้งใช้เทคโนโลยีพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sviden G.A. & Borell. (2009) และ อีรธรรม วุฑฒิวัตรชัยแก้ว (2558) ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาในการจ้างงานสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ ทัศนคติการจัดหาตำแหน่งงานที่เพียงพอกับผู้สูงอายุในองค์กร และ

การส่งเสริมการพัฒนาเครื่องจักรหรือสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับการทำงานของผู้สูงอายุ รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์กิจกรรมของชุมชนผู้สูงอายุ ซึ่งศูนย์กิจกรรมของชุมชนเป็นสถานที่ที่พบปะที่สามารถร่วมกิจกรรมแบ่งปันกับคนอื่น ๆ

4) ด้านการบริหารจัดการ จากการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุสามารถแบ่งการบริหารจัดการตามโครงสร้างของกลุ่มออกเป็น 2 รูปแบบคือกลุ่มที่เป็นทางการซึ่งมีโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ ระเบียบกฎเกณฑ์ เป็นต้น ที่สามารถควบคุมการทำงาน เพื่อให้งานทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อกลุ่มอย่างเต็มที่ ส่วนกลุ่มที่จัดตั้งอย่างไม่เป็นทางการแม้จะมีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบแต่ไม่มีโครงสร้างที่ชัดเจนในการควบคุมและกำกับติดตาม การทำงานเป็นไปในลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเป็นเครือญาติและสามัคคีกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดา (2553) และ Sviden G.A.& Borell. (2009) ผลการศึกษพบว่า กลุ่มที่ประสบความสำเร็จและยั่งยืน มักมีการทำกิจกรรมสม่ำเสมอ ลักษณะงานที่ผู้สูงอายุทำได้เป็นงานที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนเวลาได้ตามคามเหมาะสม สามารถนำกลับมาทำที่บ้านได้ รวมทั้งการร่วมกิจกรรมกลุ่มทำให้เกิดความสนใจและก่อให้เกิดความสุขในการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่หลากหลายสำหรับผู้สูงอายุ หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนและส่งเสริมอาชีพมากขึ้น เนื่องจากในอนาคตผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้น จำเป็นต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพเพื่อเป็นทางเลือกทางอาชีพและรายได้

1.2 กลุ่มและชุมชนควรสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานของกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้และเรียนรู้ในการทำงานของกลุ่มมากขึ้น

1.3 ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาพัฒนาศักยภาพความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ รวมทั้งการกำกับติดตามและดูแลการดำเนินงานของกลุ่มผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

1.4 ชุมชนควรส่งเสริมการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนามูลค่าของสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชน รวมทั้งการหนุนเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ แบ่งปัน ร่วมทำ ร่วมสร้างร่วมกัน

1.5 การสร้างหรือการสนับสนุนอาชีพให้กับผู้สูงอายุ ควรพิจารณาอาชีพเดิมเพื่อการดำรงอยู่ของอาชีพนั้น โดยเฉพาะการส่งเสริมอาชีพที่ให้มีปัญญาเดิมของผู้สูงอายุทำให้การทำงานง่ายกว่าไม่ต้องเพิ่มเติมองค์ความรู้ใหม่

1.6 การที่ชุมชนประสงค์จะสร้างงานหรืออาชีพเพื่อสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ ควรพิจารณาศักยภาพของผู้สูงอายุให้เหมาะสมตามกำลังและศักยภาพของผู้สูงอายุ รวมทั้งการประเมินความต้องการในกระบวนการการผลิตให้เหมาะสมกับกำลังของผู้สูงอายุ

1.7 กลุ่มหรือชุมชนควรสร้างระบบและกลไกในการบริหารจัดการที่เหมาะสมเพื่อลดความเครียดของผู้สูงอายุหรือความทุกข์ที่อาจเกิดจากการขาดทุนหรือขายสินค้าไม่ได้ หรือความไม่ต่อเนื่องของงานที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพการทำงานของกลุ่มผู้สูงอายุระหว่างชุมชนเมืองและชนบท เพื่อเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมครอบคลุมและสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้สูงอายุในสังคม

2.2 ควรศึกษาวิจัยในเชิงบูรณาการเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการทำงานของกลุ่มวัยแรงงานและกลุ่มคนใกล้เกษียณ

2.3 ควรมีการถอดบทเรียนการทำงานของกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดรูปแบบกิจกรรมการทำงานที่หลากหลาย และควรเผยแพร่เป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) สามารถขยายผลและปรับใช้ในพื้นที่ที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน

เอกสารอ้างอิง

- กุศล สุนทรธาดา และคณะ. (2553). ศึกษาหาแนวทางในการสร้างโอกาสการทำงานและส่งเสริมการมีงานทำให้แก่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท. *วารสารประชากรและการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหิดล*, ปีที่ 31 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2553 เดือนธันวาคม-มกราคม
- ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ. (2558). *รายงานการประชุมประจำเดือนกรกฎาคม 2558*. จังหวัดชัยภูมิ.
- ธีรธรรม วุฑฒินวัตรชัยแก้ว. (2558). *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการ “ศึกษาการจ้างแรงงานผู้สูงอายุในภาคเอกชน”*. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ (มส.ผส.)

- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2554). *ยุทธศาสตร์การวิจัยด้านสังคมของผู้สูงอายุ พ.ศ. 2555– 2559*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *การคาดการณ์ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2543–2573*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติจังหวัดชัยภูมิ. (2559). *การวิเคราะห์และสรุปสถานการณ์จากชุดข้อมูลกลางเรื่อง “ผู้สูงอายุ”*. จังหวัดชัยภูมิ.
- อมรา สุนทรธาดา และสุพัตรา เลิศชัยเพชร. (2552). *การลดลงของครอบครัวสามชั่ววัยในสังคมไทย: นโยบาย. ใน ชัย โพธิ์สีดา และสุชาดา ทวีสิทธิ์ (บรรณาธิการ), ประชากรและสังคม 2552 ครอบครัวไทยในสถานการณ์เปลี่ยนผ่านทางสังคม และประชากร*. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Svidén G.A.& Borell L.(2009). Experience of Being Occupied—Some Elderly People's Positive Experiences of Occupations at Community-based Activity Centers. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 5(3),133–139.

การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงาน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

The Development of English Writing Ability Using Tasks of Undergraduate Students at Kalasin University

กมลพัฒน์ ไชยสงคราม¹

Kamollapat Chaisongkram¹

Received: 4 เมษายน 2564 Revised: 17 พฤษภาคม 2564 Accepted: 21 พฤษภาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงาน และศึกษาเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อการสอนการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงานของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 จำนวน 20 คน ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 10101225 ภาษาอังกฤษสำหรับงานเลขานุการและสำนักงาน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้การสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงาน และแบบวัดเจตคติต่อการสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงาน การดำเนินการทดลองใช้ระยะเวลา 8 สัปดาห์ๆละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 24 ชั่วโมง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษก่อนเรียนเท่ากับ 24.65 คิดเป็นร้อยละ 32.87 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 62.45 คิดเป็นร้อยละ 83.27 เมื่อทดสอบความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ยพบว่าความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงาน

¹อาจารย์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์; Lecturer, Kalasin University, Thailand; e-mail: kamollapat_ch@hotmail.com

งานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และ 2) นักศึกษามีเจตคติต่อการสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงานอยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ: ความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษ, การเรียนรู้ภาระงาน, เจตคติ

ABSTRACT

The purposes of this research were to study and compare the English writing ability using tasks of the English program second-year students before and after the intervention and to study the students' attitudes towards teaching English writing using Tasks. The sample consisted of 20 first-year students of English program at Kalasin University, taking 10101225 English for Secretarial and Office Work in the first semester of the academic year 2019. They were selected by purposive sampling. The design of this research was a one group pretest-posttest design. The research instruments included 8 lesson plans, an English writing ability test, and an attitude questionnaire. The experiment lasted 8 weeks, 3 hours a week, or 24 hours for all. The mean, standard deviation, percentage, and t-test for Dependent Samples were employed to analyze the data. The findings were: 1) the students' pretest and posttest mean scores on English writing ability were 24.65 or 32.87 percent and 62.45 or 83.27 percent respectively. The posttest score was significantly higher than that of the pretest; and 2) the students' attitudes towards teaching English writing ability using tasks was at a very good level.

KEYWORDS: English Writing Ability, Tasks, Attitude

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาอังกฤษเจริญในยุคปัจจุบันมีความก้าวหน้าอีกทั้งมีอิทธิพลต่อบทบาทการจัดการเรียนการสอนภาษา อีกทั้งประเทศไทยเป็นสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) นั้น ทำให้มีอิทธิพลให้มีการใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารเพิ่มขึ้น ดังนั้น สุมิตรา อังวัฒนกุล (2540: 1-2) ได้กล่าวว่า ภาษาอังกฤษนั้นเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญและเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย เกือบทุกประเทศในโลกมีการสอนและใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ ภาษาอังกฤษยังมีความสำคัญต่อการศึกษาในระดับสูงทั้งในและต่างประเทศ เนื่องจาก

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

Vol.9 No.1 January – June 2021

ตำราวิชาการระดับสูงจัดพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ สำนักงานการอุดมศึกษาได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ตลอดจนเพื่อเป็นแนวทางให้สถาบันอุดมศึกษาได้ใช้แผนยุทธศาสตร์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต่อไป เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตในอนาคตไปสู่สากล และนำประเทศให้มีความสามารถในการแข่งขันได้ โดยเฉพาะในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการประกอบอาชีพ ซึ่งแม้ว่าทักษะการเขียนภาษาอังกฤษจะมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเพียงใด แต่มีสาเหตุหลายประการที่เป็นอุปสรรคทำให้การเขียนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการสอนการเขียนให้กับผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ มักถูกมองข้าม เนื่องจากด้วยความพยายามส่วนใหญ่จะถูกผลักดันให้ผู้เรียนบรรลุศักยภาพในการสื่อสาร ลักษณะสำคัญของการสอนเขียนในปัจจุบันยังคงเน้นการสร้างประโยคเดียวเพื่อฝึกโครงสร้างไวยากรณ์ เน้นการใช้ตัวอย่างบทเขียนมากำหนดให้ผู้เรียนเขียนตามและหวังว่าผู้เรียนจะทำได้

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา นำไปสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป พ.ศ. 2554 โดยจัดให้มีหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ประกอบด้วยเนื้อหาสาระทั้งหมด 4 กลุ่มวิชา ได้แก่ กลุ่มวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ และกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนในระดับปริญญาตรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีจิตสาธารณะ รวมถึงการมีความรับผิดชอบตนเองและสังคม ตลอดจนความซาบซึ้งในคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจธรรมชาติของตนเอง ผู้อื่นและสังคม เรียนรู้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเอง มีการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการใช้ชีวิตและแสวงหาความรู้ ปรับตัวเข้ากับสังคมเศรษฐกิจไทยในบริบทของประชาคมอาเซียนและกระแสโลกาภิวัตน์

การเขียนเป็นทักษะที่ยากและซับซ้อนมากกว่าทักษะอื่นๆ Raimes (1987:83-84) ได้แบ่งการเขียนเป็น 7 รูปแบบ ดังนี้ 1. การเขียนแบบอิสระ (Free-writing approach) เป็นการเขียนที่ไม่ยึดรูปแบบของงานและความถูกต้อง (accuracy) ของการใช้ภาษา แต่ต้องการเน้นให้ผู้เขียนเขียนตาม ความรู้เดิมเพื่อให้เกิดความคล่องแคล่ว การสอนเขียนวิธีนี้ มีจุดประสงค์เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้เขียนข้อมูลหรือเนื้อหาจนเกิดความคล่องแคล่ว (fluency) มากกว่าการเน้นรูปแบบงานเขียนและความถูกต้องของการใช้ภาษา กิจกรรมการสอนเขียนจึงอยู่ในรูปของการเขียนเช่น การ

เขียนหรือจดบันทึกประจำวัน วิธีการเขียนโดยวิธีนี้ ผู้เขียนต้องเขียนถ่ายทอดความคิดให้มากที่สุด โดยไม่ต้องคำนึงถึงความถูกต้องของหลักไวยากรณ์ (grammar) ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดนี้ มุ่งเน้นการพัฒนาความเชื่อมั่นในการเขียนให้เกิดขึ้นก่อน แล้วจึงค่อยให้ความสำคัญต่อหลักเกณฑ์การเขียนและการใช้ภาษา 2. วิธีการเขียนอนุเจต (paragraph approach) เป็นการเขียนที่เน้นความถูกต้องและรูปแบบที่ชัดเจน โดยให้ใช้ตัวอย่างในการเขียนงาน และเลียนแบบสไตล์การเขียน 3. การสอนเขียนเน้นรูปแบบรูปแบบอนุเจต (Paragraph–Pattern Approach) การสอนเขียนแนวนี้ เน้นความถูกต้องของการใช้ภาษา ตลอดจนการเรียบเรียงเนื้อความ กิจกรรมในรูปแบบนี้รวมถึงการฝึกหาประโยคหลัก (Topic Sentence) และประโยคสนับสนุน (Supporting Sentence) ของเนื้อเรื่อง 4. การเขียนแบบเน้นการสื่อสาร (communicative approach) เป็นการเขียนที่เน้นการสื่อสารที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน 5. แนวการสอนเขียนแบบเน้นการเรียบเรียงไวยากรณ์ และวากยสัมพันธ์ (Grammar Syntax Organization Approach) การสอนองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบประโยคสามารถนำองค์ประกอบที่สำคัญของภาษามารวมกัน แล้วสื่อหรือถ่ายทอดความหมายได้ 6. การสอนเขียนเน้นกระบวนการ (process approach) เป็นการเขียนผ่านการระดมสมอง 7. แนวการสอนเขียนแบบเน้นการสื่อสาร (Communicative Approach) เป็นการสอนที่เน้นการสร้างเนื้อหาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นจึงให้ความสำคัญต่อวัตถุประสงค์ในการเขียนและผู้อ่านมาก กิจกรรมจึงถูกกำหนดในรูปของการกำหนดบทบาทหรือมุ่งเน้นและฝึกให้นักเรียนได้เขียน หรือคำนึงถึงโลกทัศน์และทัศนคติของผู้อ่าน

การสอนเขียนโดยใช้การเรียนรู้ภาระงานภาระงานเป็นวิธีนี้การเรียนรู้ภาษาโดยมีขั้นตอนการฝึกเขียน 1) ภาระงานของ Willis, J. & Willis, D. (1996:56–58) และ Ellis, R. (2003: 244–262) มีการฝึกเขียน 3 ขั้นตอน อันได้แก่ 1) ขั้นก่อนเรียน (pre-task writing) 2) ขั้นระหว่างเรียน (during-task writing) และ 3) ขั้นหลังเรียน (post-task writing) ซึ่งผู้เรียนต้องเข้าใจขั้นตอนในการเขียน โดยแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมการสอนเขียนมีความดึงดูด ช่วยจูงใจ และท้าทายผู้เรียนให้เขียนบรรลุเป็นชิ้นงาน ในขณะที่เขียนงานนั้น ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอย่างอิสระ และเน้นเรื่องความหมายมากกว่าความถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนทำงานเป็นระบบ รู้วิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และสามารถทำให้ผู้เรียนพูดและเขียนได้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นการนำความรู้ที่ได้เรียนแล้วมาเพิ่มพูนด้วยการฝึกใช้ภาษา ทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการเขียน อีกทั้งมีการฝึกการแก้ปัญหา

ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรายวิชา 10101225 ภาษาอังกฤษเพื่อสำนักงานและเลขานุการ ในส่วนการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์อยู่ใน

ระดับที่ต่ำ ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของมหาวิทยาลัย คือร้อยละ 70 (กลุ่มงานวิชาการ และงานทะเบียน. มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 2561) ผู้เรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเขียน ผู้เรียนขาดความสนใจ แม้จะเห็นประโยชน์และความสำคัญของภาษา แต่ผู้เรียนไม่สามารถเขียน ประโยคภาษาอังกฤษได้ดีตลอดจนไม่สามารถเลือกใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์และคำศัพท์ได้ ถูกต้อง อีกทั้งการเรียบเรียงลำดับความคิดด้านการเขียนประโยคยังสับสน ทำให้ไม่สามารถเขียน ตามแนวคิดของตนเองได้ เกิดความท้อถอยและคิดว่าการเขียนเป็นสิ่งที่ยาก ประกอบกับนักศึกษา ในห้องเรียนมีจำนวนมากทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่หลากหลาย และวิธีการสอน แบบบรรยายนั้นคร่ำครึมีบทบาทมากกว่าผู้เรียน

การพัฒนาการเขียนภาษาอังกฤษโดยการศึกษาจากสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน และศึกษาถึงความสำคัญและประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ภาระงานและอรรถฐาน ผู้ ศึกษาค้นคว้าได้เล็งเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ภาระงานและอรรถฐาน เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถ พัฒนาการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงสนใจศึกษาเรื่อง วิธีการจัดการเรียนรู้ภาระงานและอรรถฐาน โดยนำ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของ การเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงาน Willis, J. & Willis, D. (1996:56-58) และ Ellis, R. (2003: 244-262) มาปรับใช้โดยทดลองกับนักศึกษาสาขาวิชา ภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 2 เนื่องจากเป็นรายวิชาที่อยู่ในระหว่างการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2562

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ ภาระงานของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ภาระงาน ของนักศึกษาสาขาวิชา ภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 2

สมมุติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าการสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงาน จะช่วย พัฒนาความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ระหว่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ และได้ทราบถึงเจตคติของ นักศึกษาหลังได้รับการสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงานอยู่ในระดับใด การศึกษา

ค้นคว้าหาคำตอบดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษ อีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งจะได้นำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนกับ นักศึกษาที่เรียนรายวิชา 10101225 ภาษาอังกฤษเพื่อสำนักงานและเลขานุการ

ขอบเขตของการวิจัย

ประเภทของการวิจัย

การวิจัยเชิงทดลอง (experimental research)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 10101225 ภาษาอังกฤษเพื่อสำนักงานและเลขานุการ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้การสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงาน จำนวน 8 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 24 ชั่วโมง ซึ่งได้ผ่านการตรวจแก้ไข ทดลองใช้และปรับปรุงแล้ว ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 1.00 2) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษ เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัยที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อวัดความสามารถด้านการเขียนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้เกณฑ์การประเมินของ (Cohen, 1998: 89) มีทั้งหมด 5 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดเรื่องเนื้อหา ด้านคำศัพท์ ด้านไวยากรณ์ และด้านกลวิธีการเขียน ข้อสอบ จำนวน 2 ข้อ 50 คะแนน ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญมาแล้วได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 1.00 และ 3) แบบวัดเจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้แบบภาระงาน เป็นแบบวัดเจตคติ จำนวน 20 ข้อ มี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ผ่านการตรวจแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญมาแล้วได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงานที่กำหนดมาให้ ความยาว 150 – 180 คำ จำนวน 2 ข้อ

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

Vol.9 No.1 January – June 2021

คะแนน 60 คะแนน ใช้เวลา 1 ชั่วโมง 2) ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทดลองสอน นักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้การสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 8 แผนๆ ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง 3) ทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษชุดเดิมที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน ความยาว 150 – 180 คำ จำนวน 2 ข้อ ให้คะแนน 60 คะแนน ใช้เวลา 1 ชั่วโมง และ 4) วัดเจตคติต่อการสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงานของนักศึกษาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 2 ด้วยแบบวัดเจตคติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามแบบวัดมาตราส่วนแบบประเมินค่า (Likert) ทำการตรวจ และแปลค่าคะแนนวัดเจตคติต่อการสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงานแล้วนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อใช้ในการสรุปและอภิปรายผลการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ได้จากการวัดความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงานของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนจากกลุ่มตัวอย่าง และคะแนนจากแบบวัดเจตคติที่มีต่อการสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงาน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-test for Dependent Samples) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับข้อมูลทางสังคมศาสตร์ และ 2) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาเจตคติต่อการสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงานโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาแปลผลตามเกณฑ์การแปลผลการวัดเจตคติ

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงาน

	Pretest	Posttest
ค่าเฉลี่ย	24.65	62.45
S.D.	5.76	7.42
ร้อยละ	32.87	83.27

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า ผลการศึกษาคะแนนความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษ โดยใช้การเรียนรู้ภาระงานของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 2 จำนวน 20 คน มีคะแนน

เฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 24.65 คิดเป็นร้อยละ 32.87 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 62.45 คิดเป็นร้อยละ 83.27

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่ากระบวนการสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงาน นักศึกษามีความประทับใจในการจัดการเรียนการสอนเขียนภาษาอังกฤษกระตือรือร้นในการทำงาน ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถทำงานร่วมกับเพื่อนในกลุ่มเป็นอย่างดี และมีความพึงพอใจในระดับที่ต่อกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้น นักศึกษาเกิดความมั่นใจในการเขียน ภาษาอังกฤษที่ดี จากผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการสอนเขียน ภาษาอังกฤษ โดยใช้กระบวนการสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงาน ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาทักษะด้านการเขียนประเภทอื่นๆ และยังส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการเขียนในระดับที่สูงยิ่งขึ้นไป

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษและเจตคติต่อการสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงานของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 2 ผลการศึกษานำมาอภิปรายผลเป็นประเด็นต่างๆตามลำดับ ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชา ภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 2 จำนวน 20 คน มีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 24.65 คิดเป็นร้อยละ 32.87 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 62.45 คิดเป็นร้อยละ 83.27 เมื่อทดสอบความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษของ นักศึกษาหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 และจากคะแนนสอบก่อนเรียนของนักศึกษา นั้นแสดงให้เห็นว่าความสามารถด้านการเขียนของนักศึกษาก่อนทำการวิจัยอยู่ในระดับต่ำ แต่หลังจากที่ได้รับการเรียนการสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงานทำให้นักศึกษาสามารถเขียนภาษาอังกฤษได้ดีและถูกต้องมากยิ่งขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้วิจัยได้ทำการทดลองตามขั้นตอนที่ถูกต้องและชัดเจนและได้ทำการสอนจากไวยากรณ์ โครงสร้างและบทความตัวอย่าง รวมถึงคำศัพท์และเนื้อหาที่ผู้สอนนำมาใช้เป็นเนื้อหาที่สอดคล้องและเกี่ยวข้องกับผู้เรียนสามารถนำไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้ นักศึกษาได้ทำงานเป็น คู่และกลุ่มทำให้เกิดการระดมความคิดในการที่จะเขียนถ่ายทอดเรื่องราวอย่างมีขั้นตอนตามการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยขั้น 3

ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเรียน 1. (pre-task writing) 2. ขั้นระหว่างเรียน (during-task writing) และ 3. ขั้นหลังเรียน (post-task writing) ทำให้นักศึกษาได้ช่วยกันในการเรียบเรียงประโยคข้อมูล รวมถึงเชื่อมโยงประโยคให้ถูกต้อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Raimes (1983) ที่กล่าวว่าการเรียนแบบร่วมมือกันเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนอยากเขียนและเป็นการส่งเสริมความสามารถของนักศึกษาที่เก่งและอ่อนได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน ตรงกับ Taylor (1990) กล่าวไว้ว่า ทักษะการเขียนเป็นกระบวนการหรือระบบด้านความคิด ซึ่งเป็นกระบวนการค้นหาแนวคิดใหม่เชิงสร้างสรรค์ (Discovery Creative Procedure) ซึ่งเป็นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเพื่อแสวงหาความรู้เดิมที่มีอยู่ ดังนั้น ทักษะการเขียนจึงเป็นเครื่องมือในการค้นหาความหมายจากประสบการณ์ของผู้เขียน เพื่อที่จะนำสิ่งเหล่านี้มาเสนอหรือถ่ายทอดให้กับผู้อ่าน

นอกจากนี้ยัง ได้มีการร่วมกันตรวจและประเมินงานเขียนของทั้งเพื่อนภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่มในการหา ข้อผิดพลาดและร่วมกันแก้ไขปัญหาค้นหาข้อผิดพลาดนั้น ทำให้นักศึกษาเกิดความมั่นใจในตนเองและเกิดความภูมิใจในการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับเพื่อนในกลุ่มซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Fotos & Ellis (1991: 605-625) และ Murphy (2003: 352-359) สำหรับขั้นหลัง ปฏิบัติงาน นักศึกษาได้ร่วมกันฝึกวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้ภาษา รูปแบบภาษาและ โครงสร้างภาษา โดยมีอาจารย์เป็นผู้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อผิดพลาดทางการเขียนของ นักเรียนแต่ละกลุ่มและ เสนอแนะรูปแบบทางภาษาที่ถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีขั้นการ ฝึกหัดใช้ภาษาโดยให้นักศึกษา ปฏิบัติงานย่อยในกลุ่มช่วยกันฝึกเขียนข้อความและประโยคให้ ถูกต้อง กิจกรรมหลักของการวิจัย ครั้งนี้เป็นการเน้นกิจกรรมด้านการเขียนซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ Johnson & Morrow (1981: 60-61) ในการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ใช้ ความรู้ในการทำกิจกรรมการใช้ภาษาในรูปแบบต่างๆ ในรูปแบบของการแสดงความคิดเห็นหรือ ระดมสมองหรือทำงานเป็นกลุ่ม การจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ภาระงาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมี พัฒนาการทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ เข้าใจถึงกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ รูปแบบการใช้ภาษา และ โครงสร้าง ก่อให้เกิดความมั่นใจ มีทักษะทางสังคมปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เกิดการคิดวิเคราะห์แก้ไข ปัญหา กิจกรรมมีความสนุกสนาน สร้างความท้าทาย ซึ่งส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนทักษะ ด้านการเขียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้มีศักยภาพได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

นักศึกษาที่ได้รับการสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงานมีคะแนนเฉลี่ย เจตคติต่อการสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ภาระงานอยู่ในระดับดี 4.79 เหตุที่เป็น เช่นนี้เพราะว่า นักศึกษาได้ฝึกด้วยตัวเองจริง ตามลำดับขั้นตอนและถือกว่าเป็นกิจกรรมการ เรียนรู้ที่น่าสนใจแปลกใหม่และท้าทายผู้เรียนรวมถึงได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มทำให้ผู้เรียน

เกิดแรงจูงใจมีความมั่นใจในการทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการเขียนนี้ไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมงานเขียนประเภทอื่นๆได้ ที่มีรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกเขียนภาษาตามสถานการณ์ต่างๆให้เกิดความ คล่องแคล่ว ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ Cameron (2001: 31) เสนอหลักการในการจัดการเรียนรู้ที่ภาระงานในห้องเรียนสำหรับผู้เรียน ไว้ว่าภาระงานควรมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และมีเอกภาพสำหรับผู้เรียนในเรื่องหัวข้อกิจกรรมหรือผลงาน และควรใช้ภาษาที่เน้นการสื่อ ความหมายและจุดมุ่งหมายสำหรับผู้เรียนในการงานๆอีกทั้งควรมีเป้าหมายในการเรียนภาษาที่ชัดเจน และควรมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดตลอดจนส่งเสริมความสนใจและความกระตือรือร้นของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ภาระงานเป็นการสอนพัฒนาทักษะการเขียนที่ช่วยพัฒนาความสามารถทักษะด้านการเขียนภาษาอังกฤษ การเรียนในระดับอื่นๆที่สูงขึ้นไป ควรปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน สถานการณ์ปัจจุบัน และความสนใจของผู้เรียน

1.2 การสอนทักษะการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงาน เป็นการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ ที่เน้นการเขียนคำศัพท์ ประโยค ข้อความ โครงสร้าง รวมถึงการเขียนเครื่องหมายวรรคตอนให้ถูกต้องตามกฎเกณฑ์หลักไวยากรณ์ภาษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถด้านอื่นๆร่วมกัน เช่น ทักษะการอ่านและการเขียน เนื่องจากทักษะดังกล่าวเป็นทักษะที่สัมพันธ์กัน

2.2 ควรทำการวิจัยแบบบูรณาการและนำจัดวิธี กิจกรรม กระบวนการการสอนเขียนภาระงานในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศอื่นๆ เนื่องจากการวิจัยและกิจกรรดังกล่าวสามารถพัฒนาทักษะการเรียนภาษาทั้ง 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่านและ เขียน

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. (2561). รายงานผลการจัดการเรียนการสอนคณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2540). *วิธีสอนภาษาอังกฤษ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cameron, L. (2001). *Teaching languages to young learners*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cohen, A.D. (1998). *Strategies in Learning and Using a Second Language*. Essex, U.K.: Longman.
- Ellis, R. (2003) *Task-based Language Learning and Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Fotos, S., and R. Ellis. (1991). Communicating about Grammar: A Task-Based Approach. *TESOL Quarterly*, 25: 605–28.
- Johnson, K., & Morrow, M. (1982). *Communication in the classroom*. London: Longman Group.
- Likert, R. A. (1932). Technique for the Measurement of Attitude. *Archives Psychological*, 3(1), pp. 42–48.
- Murphy, J. (2003). Task-based learning: the interaction between tasks and learners. *ELT Journal*, 57(4), 352–360.
- Olshtain, E. (1991). *Functional tasks for mastering the mechanics of writing and going just beyond*. In M.Celce–Murcia (Ed.), *Teaching English a second or foreign language*, 235–244. Boston: Heinle & Heinle Publishers.
- Raimes, A. (1983). *Techniques in Teaching Writing*. New York: Oxford University Press.
- Raimes, A. (1987). *Techniques in Teaching Writing*. Oxford: Oxford University Press.
- Taylor, B. P. (1990). *Content and Writing Form : A Two Wat Street*. Newberry: House Publishers.
- Willis, J. (1996). *A Framework for Task-Based Learning*. London: Longman.
- Willis, J., Willis, D. (1996). *Challenge and Change in Language Teaching*. Oxford: The Bath Press.

แนวทางการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหาร ส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

The Approach Promoting for Tradition of The People Makya Subdistrict
Administration Organization, in Nong Wua So District
Udon Thani Province

ณัฐพ ชาดวง¹

Nathaphop Chaduang¹

Received: 9 พฤษภาคม 2564 Revised: 21 พฤษภาคม 2564 Accepted: 22 พฤษภาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี 2. เพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า จำนวน 357 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัยได้แก่ แบบสอบถาม ลักษณะมาตราส่วน 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน 2. เพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี กลุ่มเป้าหมายได้แก่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุป

¹ นักศึกษาลัทธิศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Master Student of Arts Program, Program in Development Strategy, Udon Thani Rajabhat University, Thailand; e-mail: Nathaphopchaduang@gmail.com

ผลการวิจัยพบว่า

1. การส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานีภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D.= 0.853) พิจารณาเป็นรายด้านค่าเฉลี่ยจากน้อยไปหามาก ลำดับที่ 1 ด้านการอนุรักษ์ ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.834) ลำดับที่ 2 ด้านเครือข่ายสังคม ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.875) และลำดับที่ 3 ด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.53$, S.D.= 0.855)

2. ผลการกำหนดแนวทางการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ทั้งหมด 3 ด้าน 16 โครงการ ดังนี้ (1) ด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วม จำนวน 6 โครงการ (2) ด้านเครือข่ายสังคม จำนวน 5 โครงการ (3) ด้านอนุรักษ์ จำนวน 5 โครงการ

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริมประเพณี, องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า

ABSTRACT

The objectives of the research were to study; 1) the promotion for traditions of the local people in Makya Subdistrict Administration Organization Office, Nong Wua So District Udon Thani Province; 2) the guidelines for promoting traditions of the local people in the same area as (1). The investigation was conducted in 2 phases: Phase 1: the promotion of traditions of the local people and the quantitative research method was employed. The samples were 357 local people. The research instrument was a 5-rating scale questionnaire. The data were analyzed using descriptive statistics. Phase 2: the guidelines for promoting traditions of the local people local. The target group were 15 experts. The research instruments was an interview guide. The data were analysed through the content-based analysis. The research instruments were a draft of the evaluation model for assessment of the guidelines for promoting traditions of Makya local people. The data were analyzed using descriptive statistics.

The research findings were: 1. To promote traditions of the local people, we found that the overall was at the highest level. ($\bar{X} = 3.55$, S.D.= 0.853). Mean descending: 1) Conservation ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.834), 2) Social networking ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.875) and 3) Cooperation and participation ($\bar{X} = 3.53$, S.D.= 0.855). 2. Regarding the guidelines

for promoting the traditions of Makya local people, we found 3 aspects, 16 projects consisting of (1) 6 projects for Cooperation and participation, (2) 5 projects for social networking and (3) 5 projects for conservation.

KEYWORDS: The guidelines for promoting for traditions, Makya Subdistrict Administration Organization

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเพณีเป็นระเบียบแบบแผนความประพฤติของคนส่วนใหญ่ในสังคม หรือในท้องถิ่นที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นสิ่งที่ได้ถือและสืบทอดปฏิบัติต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ที่ได้สั่งสมมาอย่างยาวนานผ่านการกระทำ สร้างขึ้น ถ่ายทอด และรักษาไว้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง อาจอยู่ในรูปแบบของความคิด ความเชื่อ และการกระทำ อันเป็นที่ยอมรับร่วมกันของคนในชุมชนเป็นลักษณะของการมีแบบแผนความคิด ความเชื่อ การกระทำ คำนิยมร่วมกัน ซึ่งการกำหนดเป็นระเบียบแบบแผนความประพฤติปฏิบัติที่สืบต่อกันมาถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่ปรากฏอยู่ในทุก ๆ ขั้นตอนของการดำเนินชีวิตที่คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติความสัมพันธ์ต่อธรรมชาติ และความสัมพันธ์ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน อันนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ดงามเหมาะสม เสมือนเป็นบรรทัดฐาน หรือกลไกควบคุมทางสังคมที่สำคัญของชุมชนอีกทางและจากการเข้ามาของโลกาภิวัตน์ (ในราว ค.ศ.1991) ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทันสมัย (Modernization) ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ก่อให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้บางสิ่งบางอย่างเลือนหายไปจากจิตสำนึกของบุคคล อาทิ ความรู้สึกสงบ ความต่อเนื่องมั่นคงความผูกพันที่ลึกซึ้งกับผู้อื่น รวมถึงความผูกพันกับเวลาและสถานที่ได้ทำให้สายใยแห่งการพึ่งพากันของชุมชนคลายตัวลง เกิดความเหลื่อมล้ำของสังคมในหลายๆ ด้าน ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ ระบบการผลิต ค่านิยมการบริโภค ระบบทุนนิยม อุตสาหกรรม บริโภคนิยม วัตถุนิยม การแปรเปลี่ยนของจิตสำนึกที่มีต่อท้องถิ่น และประเพณีดั้งเดิม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ความสัมพันธ์กับชุมชนทางสังคมแตกสลาย ต่างคนต่างอยู่ ค่านิยมไทยกลายเป็นแบบตัวใครตัวมัน เยาวชนสมัยใหม่เริ่มไม่ให้ความสนใจ ใส่ใจในวัฒนธรรมประเพณี และคุณค่าทางศาสนา เพราะค่านิยมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย (ภมรรัตน์ สุธรรม, 2545 : 68-70) ค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเพณีเป็นเสมือนดาบ 2 คม ก่อให้เกิดทั้งประโยชน์และผลกระทบ ปัญหาการส่งมอบอำนาจหน้าที่ของผู้รับผิดชอบดูแล จึงทำให้ประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ได้รับความสนใจน้อยลง (กตัญญู เรือนตุ่น และคณะ, 2563: 433-434)

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

Vol.9 No.1 January – June 2021

อำเภอหนองวัวซอเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดอุดรธานีจำนวนหลังคาเรือน :12,359 หลังคาเรือนจำนวนประชากร 59,249 ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีอาชีพหลัก ได้แก่ เกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป อาชีพเสริม ได้แก่ งานหัตถกรรม ทอผ้าไหมขัด และผ้าห่มขัด งานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร มะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญคือภูเขาภูพาน ลำห้วยหลวง ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของสถานที่ท่องเที่ยว ที่เป็นน้ำตก ถ้า มีวัดที่สวยงามที่เป็นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวนมาก เนื่องจากอำเภอหนองวัวซอมีวัดมากถึง 107 แห่ง การเกษตรและการอุตสาหกรรม ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ มะม่วง มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา ชื่อแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ลำห้วยหลวง โรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ บริษัท ทะแนค ประเทศไทย จำกัด แหล่งท่องเที่ยวมีโบราณสถาน โบราณวัตถุ เช่น วัดภูสำเภาทอง วัดดอยบันไดสวรรค์ วัดป่าไม้ไคร้ธาราม วัดป่าเกษรศีลคุณธรรมเจดีย์ ภูผาแดง วัดป่าศรีมหาธาตุ (วัดถ้ำเต่า) วัดพระพุทธรูปบัวขาว (วัดภูพระบาท) วัดบุญญานุสรณ์ เป็นต้น และมีสถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ(หนองบัวลำภู,อุดรธานี,ขอนแก่น) น้ำตกหินตั้ง บ้านกุดหมากไฟ อำเภอหนองวัวซอ ภูลาดซ้อฟ้า ตั้งอยู่บนภูเขาทางทิศตะวันตก ของตำบลน้ำพัน เป็นลานหินขนาดใหญ่ที่สวยงามมากสามารถมองเห็นทัศนียภาพด้านล่าง ซึ่งเป็นจังหวัดหนองบัวลำภู น้ำตกห้วยหลี่ผี เป็นน้ำตกที่ตั้งอยู่บนเชิงเขาทางทิศตะวันตกของตำบลน้ำพัน ไร่องุ่น สี่รุ้ง ถ้ำกกคู้ น้ำตกโดด ถ้ำทรวง อ่างเก็บน้ำคำหมากคูน ห้วยหลี่ผี วัดโนนสว่าง มีเทศกาลสำคัญ งานมะม่วงแพร้ สนามที่ว่า การอำเภอหนองวัวซอ บุญเข้าพรรษา วัดภายในอำเภอ ประเพณีแข่งเรือ-บุญออกพรรษาปาวณาหนองน้ำหนองวัวซอ เชื้อนห้วยหลวง บ้านหนองบัวบาน บุญตักบาตรเทโวโรหณะ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวบาน บ้านหนองบัวบาน (ที่ยาวที่สุดในจังหวัดอุดรธานี) บุญบั้งไฟ ทุกหมู่บ้าน มีงานประจำปีประเพณีตักบาตรลานิล องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวบาน บ้านหนองบัวบาน ริมเขื่อนห้วยหลวง จะเห็นได้ว่ามีประเพณีและวัฒนธรรมหลายกิจกรรมที่ชุมชนสามารถนำไปเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อสร้างให้เกิดรายได้ และสิ่งสำคัญในอำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี มีวัดที่เป็นโบราณสถาน สถานวัตถุที่ผู้คนให้ความสนใจ เคารพนับถือมากราบไหว้บูชาจำนวนมาก หากมีการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะทำให้กลายเป็นสิ่งที่ประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญนำไปสู่การปฏิบัติเป็นพฤติกรรมอันดีงามที่ส่งต่อถึงลูกหลานสืบต่อไป

องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี มีหมู่บ้านในเขตพื้นที่ 10 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ 1 บ้านหมากหญ้า หมู่ 2 บ้านโคกสว่าง หมู่ 5 บ้านผาลิ่งห์ หมู่ 6 บ้านโง้งาม หมู่ 8 บ้านหมากหญ้า หมู่ 10 บ้านโคกสว่าง หมู่ 3 บ้านโนนสว่าง หมู่ 4 บ้านโนนสว่าง หมู่ 7 บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ 9 บ้านโนนสว่างพัฒนา มีประชากรทั้งสิ้น 5,066 คน

แยกเป็น ชาย 5,006 คน หญิง 5,174 คนจำนวนหลังคาเรือน 1,171 หลังคาเรือน ประชากรในเขตตำบลหมากหญ้า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ เนื่องจากสภาพ ที่ดินมีความเหมาะสมกับการปลูกพืชไร่ ทำนา พืชสวน เลี้ยงสัตว์ อุตสาหกรรมในครัวเรือนที่สำคัญ คือ การจักสาน และวัยแรงงานมักจะอพยพเข้าไปทำงานในเมืองหลวงหลังฤดูเก็บเกี่ยว ประเพณีที่สำคัญได้แก่ ประเพณีบุญบั้งไฟและเส็งกลองกึ่งจัดขึ้นเดือนพฤษภาคมของทุกปี ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้าให้การสนับสนุนจัดกิจกรรมขึ้นทุกปีเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีไว้ เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟและเส็งกลองกึ่ง เป็นประเพณีหนึ่งของภาคอีสานของไทยรวมไปถึงลาว โดยมีตำนานมาจากนิทานพื้นบ้านของภาคอีสานเรื่องพระยาตันคาก เรื่องผาแดงนางไอ่ ซึ่งในนิทานพื้นบ้านดังกล่าวได้กล่าวถึง การที่ชาวบ้านได้จัดงานบุญบั้งไฟขึ้นเพื่อเป็นการบูชา พระยาแถนหรือเทพวัสสกาลเทพบุตร ซึ่ง ชาวบ้านมีความเชื่อว่า พระยาแถนมีหน้าที่คอยดูแลให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล และมีความชื่นชอบไฟเป็นอย่างมาก หากหมู่บ้านใดไม่จัดทำการจัดงานบุญบั้งไฟบูชา ฝนก็จะไม่ตกถูกต้องตามฤดูกาล อาจก่อให้เกิดภัยพิบัติกับหมู่บ้านได้ ช่วงเวลาของประเพณีบุญบั้งไฟคือเดือนหกหรือพฤษภาคมของทุกปี รวมถึง การเส็งกลองกึ่ง เป็นกลองประเพณีมาแต่โบราณ ลักษณะการนำไปใช้ในงานจะแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของงาน ประเพณีนั้นๆ แต่ที่เหมือนกันคือ กลองกึ่งเป็นกลองที่ใช้ในการแข่งขันประชันความดัง เรียกว่า “การเส็งกลองกึ่ง” การเส็งกลอง หรือการแข่งขันตีกลองกึ่ง กำหนดจัดขึ้นเมื่อมีงานประเพณี โดยนิยมแข่งกันในงานบุญเดือนหก คือบุญบั้งไฟ โดยเริ่มทำการแข่งขันในวันโฮม (วันรวมกันรื่นเริง) เชื่อกันว่า เสียงของกลองจะดังไปถึงพญาแถน เมื่อพญาแถนได้ยินเสียงกลองกึ่ง เป็นสัญญาณให้เตรียมการสำหรับการปล่อยน้ำฝนลงมาเพื่อทำนาและยังเชื่อว่า ความดังของกลองกึ่งจะดังไปถึงผีเสื้อนางเวทดา ให้รับรู้แทนคำพูดของมนุษย์

อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ประเพณีบุญบั้งไฟและเส็งกลองกึ่ง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เผชิญกับความเสื่อมถอย อันเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ ได้แก่ เยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่สนใจในการทำบั้งไฟ ผู้คนเริ่มมาเที่ยวงานน้อยลง เนื่องจากเยาวชนรุ่นใหม่หันไปสนใจสิ่งที่เป็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มากกว่าการเที่ยวงานประเพณี ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการส่งเสริม อนุรักษ์และสืบสานประเพณีดังกล่าวให้ยังคงอยู่ต่อไป จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญจำเป็นว่าควรทำวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เพื่อนำข้อมูลที่ได้ให้ผู้ที่สนใจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ประยุกต์ใช้เพื่อสืบต่อประเพณีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี รวมประชากร 5,397 คน กลุ่มตัวอย่าง 375 คน โดยการเปิดตารางของทาโรยามาเน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มาตราส่วน (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Method) การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เสนออาจารย์ที่ปรึกษา ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายความครอบคลุมของข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษา ใช้สถิติวิจัย คือ การวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC : Index Of Item Objective Congruence) ได้ค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 แกะไข ทดลอง (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ โดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของคอนบาค (Cronbach' Alpha Correlation) ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.953 ถือว่าใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) สรุปเป็นภาพรวม

ระยะที่ 2 กำหนดแนวทางการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวหอ จังหวัดอุดรธานี

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ เป็นผู้มีความรู้ และมีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทางการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวหอ จังหวัดอุดรธานี รวมทั้งสิ้น 15 คน ประกอบด้วย (1) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า จำนวน 1 คน (2) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานส่งเสริมประเพณีในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า จำนวน 4 คน (3). ผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน (4) ประชาชนชาวบ้านที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับของท้องถิ่น จำนวน 2 คน ทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มเป้าหมายโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัย ลักษณะของกลุ่มเป้าหมายที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย อีกทั้งผู้วิจัยเป็นผู้บริหารในองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งนี้ ทำให้มีความชำนาญและประสบการณ์ ในการเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับร่างแนวทางการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวหอ จังหวัดอุดรธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีหนังสือคำชี้แจงเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ วัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ การจัดเก็บข้อมูลที่เป็นความลับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว นำมาจัดเรียงและนำมาแยกแยะ จัดหมวดหมู่ ข้อมูลใดควรอยู่ด้วยกัน และสรุปภาพรวม

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบจากการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ผลศึกษาการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 357 คน พบว่าเพศ ส่วนมากเป็น เพศชาย จำนวน 185 คิดเป็นร้อยละ 51.8 อายุ ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 30.4 สถานภาพสมรส จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 48.2 ระดับการศึกษาสูงสุด ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 69.6 ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน 5-10 ปี จำนวน 160 คน คิดเป็น ร้อยละ 44.64 ผลการวิเคราะห์การส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วน ตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานีภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ลำดับที่ 1 ด้านการอนุรักษ์ ลำดับที่ 2 ด้าน เครือข่ายสังคม และลำดับที่ 3 ด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วม สรุปผลการวิเคราะห์สภาพการ ส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานีภาพรวม

ลำดับ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1	ด้านการอนุรักษ์	3.58	0.834	มาก
2	ด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วม	3.53	0.855	มาก
3	ด้านเครือข่ายสังคม	3.55	0.870	มาก
	รวม	3.55	0.853	มาก

จากตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการส่งเสริมประเพณีของ ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D.= 0.853) พิจารณาเป็นรายด้านค่าเฉลี่ย จากมากไปน้อย ลำดับที่ 1 ด้านการอนุรักษ์ ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.834) ลำดับที่ 2 ด้านเครือข่าย สังคม ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.875) และลำดับที่ 3 ด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.53$, S.D.= 0.855)

2. ผลการกำหนดแนวทางการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ทั้งหมด 3 ด้าน 16 โครงการ ดังนี้ 1.ด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วม จำนวน 6 โครงการ ประกอบด้วย 1) โครงการส่งเสริมความร่วมมือการจัดงานสืบสานประเพณีระดับท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด 2) โครงการฝึกอบรมการกำหนดยุทธศาสตร์และวางแผนกิจกรรมการส่งเสริม ให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น รวมทั้งติดตามและประเมินผลตามแผน 3) โครงการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ด้วยการประชุมปรึกษาหารือ ในการจัดงานประเพณี 4) โครงการพัฒนาและเผยแพร่ประเพณีท้องถิ่นพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี 5) โครงการปกป้องมรดกภูมิปัญญาประเพณีท้องถิ่นพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี 6) โครงการจัดทำหลักสูตรชุมชนและถ่ายทอดประเพณีต่าง ๆ สู่วัยรุ่นและเยาวชน เพื่อให้เกิดรูปธรรมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ 2. ด้านเครือข่ายสังคม จำนวน 5 โครงการ ได้แก่ 1)โครงการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีผลงานดีเด่นทางประเพณีพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี 2)โครงการเสวนาถ่ายทอด ประสบการณ์เกี่ยวกับประเพณีระหว่างหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3)โครงการจัดตั้งเครือข่ายประเพณีระดับบุคคล ครอบครัว หรือท้องถิ่น เพื่อการเรียนรู้ มีความเข้าใจ ในการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่นๆ 4)โครงการจัดทำฐานข้อมูลพื้นฐาน ประเพณีท้องถิ่นร่วมกันประชาชนในตำบล 5)โครงการชุมชนต้นแบบสืบสานประเพณีสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และ 3. ด้านการอนุรักษ์ จำนวน 5 โครงการ ได้แก่ 1)โครงการจัดนิทรรศการประเพณีท้องถิ่น โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน 2)โครงการฝึกอบรมการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี 3) โครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ประเพณีท้องถิ่นประจำตำบล เพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับสาระสำคัญประเพณีต่างๆ 4)โครงการประชาสัมพันธ์งานประเพณีท้องถิ่นพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี 5) โครงการประเพณีสัมพันธ์แสดงประวัติความเป็นมาของประเพณีท้องถิ่นที่บ่งบอกถึงความสำคัญ คุณค่า ประวัติความเป็นมาของประเพณีประจำตำบล

การอภิปรายผล

จากข้อค้นพบผู้วิจัยจึงอภิปราย 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานีพบว่า มีการส่งเสริมประเพณี ลำดับที่ 1 ด้านการอนุรักษ์ ลำดับที่ 2 ด้านเครือข่ายสังคม และลำดับที่ 3 ด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ซึ่งการอนุรักษ์ประเพณีนั้นสอดคล้องกับ นิวัติ เรืองพานิช, (2550) ได้กล่าวถึงการอนุรักษ์ประเพณี ดังนี้ การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุด ทั้งนี้ต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกันด้วย ฉะนั้น การอนุรักษ์จึงไม่ได้หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉย ๆ แต่ต้องนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ การอนุรักษ์ คือ การบำรุงรักษาสິงที่ดั่งงามไว้ เช่น ประเพณีต่าง ๆ หัตถกรรมและคุณค่า หรือการปฏิบัติตนเพื่อความสัมพันธ์อันดีกับคนและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ คือ การรักษาให้คงเดิม การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ได้นานที่สุด เกิดประโยชน์มากที่สุด และสูญเสีย น้อยที่สุด การอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมคือ การรู้จักรักษาไว้มิให้สูญเสียไปหรือให้อยู่ในสภาพคงเดิม การอนุรักษ์ คือ การรักษาคุณค่าเดิมของสิ่งนั้น ๆ พร้อมทั้งมีการพัฒนาควบคู่กันไปด้วย เป็นการดำเนินไปโดยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสังคม การอนุรักษ์ที่ดีมีหลักสำคัญ อยู่ 2 ประการ คือ อนุรักษ์เพื่อรักษาสภาพศิลปกรรมให้พ้นจากการเสื่อมสลายโดยธรรมชาติและ กาลเวลา และอนุรักษ์เพื่อพัฒนามรดกศิลปกรรมให้กลับมาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมปัจจุบันให้ได้ การอนุรักษ์ คือ การรักษาศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ ในท้องถิ่น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ศาสนา และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และกิจกรรมต่าง ๆ ให้คงความงดงามและมีคุณค่า เป็นทรัพยากรของชาติสืบไป พร้อมทั้งใช้ทรัพยากรที่มีดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาเยือนในท้องถิ่นของตน นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมและฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น รักษา ศิลปหัตถกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของท้องถิ่น เป็นต้น ด้านเครือข่ายสังคม สอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ (2546) อธิบายถึงความเชื่อมโยงของวัฒนธรรมในแต่ละด้านว่าเป็นวิถีทางและแบบฉบับในการดำเนินชีวิตของชุมชนที่ได้สั่งสมมา รวมทั้งความคิดต่าง ๆ ที่คนได้กระทำ สร้าง ถวายทอด สะสม และรักษาไว้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง อาจอยู่ในรูปแบบของความรู้ การปฏิบัติและความเชื่อ ตลอดจนวัตถุลีขงอันเกิดจากการคิดและการกระทำของมนุษย์ เมื่อพิจารณาในแง่นี้ วัฒนธรรมคือความรู้สึกนึกคิดและการปฏิบัติของมนุษย์เอง โดยจะต้องมีระบบ

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นตัวกำกับตัวความรู้และการปฏิบัติของมนุษย์ในแต่ละสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสงบสุขในการดำรงชีวิต ถ้าพิจารณาถึงคนหนึ่ง ๆ ก็พบว่าความสัมพันธ์สิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ มีอยู่ 3 มิติ คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นการสร้างสัญลักษณ์แทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นตัวแทนแห่งคุณค่าสูงสุดที่มนุษย์จะถือเอาเป็น อย่าง และขัดเกลาตัวเองเพื่อนำไปสู่สิ่งดีงาม ความปลอดภัย ความหวังว่า อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น จะช่วยได้ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมักแสดงออกในรูปพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งดำรงรักษาสภาวะ อำนาจแห่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้สร้างขึ้น ตลอดจนเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกให้ชนรุ่นต่อ ๆ ไปจน กลายเป็นปฏิบัติการที่เชื่อมโยงกับอุดมการณ์ ความเชื่อของสังคมนั้น ๆ 2) ความสัมพันธ์ระหว่าง เพื่อนมนุษย์ด้วยกันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนซึ่งเกี่ยวข้องกับความรักกันฉันท์พี่น้อง การ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแบ่งปันไม่ข่มเหงเบียดเบียนกันมีความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว เป็น คุณธรรมที่สำคัญที่สุดในวัฒนธรรมดั้งเดิมปลูกฝังสั่งสอนให้คนในสังคมยึดถือเป็นหลัก ซึ่งอาจ แสดงออกในรูปของประเพณี เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีคารพ และความกตัญญูต่อผู้อาวุโส ประเพณีที่เกี่ยวกับการให้อภัยหรือคนคืนดีกัน โดยอาศัยหลักอหิงสาธรรม ความไม่มีจิตอาฆาต กัน รวมทั้งการอ่อนน้อมถ่อมตน คุณธรรมดังกล่าวได้รับการฝังรากลึกอยู่ในความเป็นปึกแผ่นของ สถาบันครอบครัว เครือญาติและหมู่บ้าน โดยประเพณีปฏิบัติสืบทอดมาถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไป อีกคนรุ่นหนึ่ง จนเป็นธรรมเนียมของชุมชน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ/สิ่งสร้าง เป็น การแสดงถึงศักยภาพในการคิดค้นของมนุษย์ โดยการเรียนรู้จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของตนเองและมีความสอดคล้องกับธรรมชาติ อาทิ เครื่องมือในการทำเกษตร หรือการพึ่งพาธรรมชาติเกี่ยวกับปัจจัยสี่ ภายใต้ปรัชญาในการอยู่ ร่วมกันกับธรรมชาติ/สิ่งสร้าง ถือเอาความประสานกลมกลืนกับธรรมชาติเป็นหลัก ไม่ขัดแย้งกับ ธรรมชาติและสิ่งสร้าง ด้วยความโลภของตน ทั้งนี้จากความเชื่อที่ว่าสรรพสิ่งทุกอย่างล้วนแต่มี เจ้าของ เช่น ดินมีแม่พระธรณี ควายมีขวัญเป็นต้น และด้านความร่วมมือและด้านการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับ Kisner (1997) ได้กล่าวถึง ความร่วมมือซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงได้แก่ 1) ความร่วมมือเป็นการขยายวงกว้างของผลกระทบเกิดการขยายวงกว้างขึ้นในการเพิ่ม ผลประโยชน์ต่อประชาชนธุรกิจหรือชุมชนการเข้าถึงประชาชนด้วยโอกาสได้มากขึ้น 2) ความ ร่วมมือเป็นแหล่งทรัพยากรที่เพิ่มขึ้นคือหาทุนจากกลุ่มสาธารณะชนที่มีนโยบายสอดคล้องกัน แหล่งทรัพยากรที่เพิ่มขึ้นคือหาทุนจากกลุ่มสาธารณะชนที่มีนโยบายสอดคล้องกันร่วมมือกัน ดำเนินโครงการและเกิด 3) ความร่วมมือเป็นการหาวิธีใหม่และดีกว่า มีนวัตกรรม วิธีการใหม่ที่มี ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เป็ดมูมมองและความท้าทาย การเข้าถึงโอกาสและความต้องการ

ความร่วมมือ 4) ความร่วมมือเป็นการกระจายความเสี่ยงจากการมีวิสัยทัศน์การระดมทรัพยากรและความเข้มแข็งความแข็งแกร่งร่วมกันของหน่วยงาน 5) ความร่วมมือเป็นการการลดหรือการร่วมลงทุนมีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยมีหลักการของความร่วมมือ ดังนี้ 1) เป็นการทบทวนพันธกิจของหน่วยงาน การทบทวนภารกิจของหน่วยงานภายในเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์อันจะนำไปสู่การบรรลุพันธกิจที่ตั้งไว้ 2) การเลือกสรรผู้เป็นหุ้นส่วนไม่ใช่ถือเอาความสะดวกเป็นหลักแต่ต้องมุ่งเลือกผู้ดำเนินงานที่เสริมแรงกันในการประกอบกิจกรรมผู้บรรลุเป้าหมายที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็ชนะด้วยกันแต่ละฝ่ายควรรู้จักแจ้งจุดอ่อนความต้องการและทรัพยากรที่มีอยู่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อความสำเร็จของความร่วมมือขึ้นอยู่กับระดับความเชื่อถือศรัทธาระหว่างกันเพราะทั้งสองฝ่ายจะต้องเต็มใจที่จะใช้ข้อมูลยุทธศาสตร์สำคัญร่วมกัน 3) การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานร่วมกันควรเริ่มแผนการความร่วมมือโดยการกำหนดเป้าหมายร่วมกันให้มีความชัดเจนและเห็นชอบร่วมกันในการก้าวไปสู่วัตถุประสงค์ร่วมกันภายในกรอบเวลาที่กำหนดกิจกรรมในระยะเริ่มต้นของความสัมพันธ์ระหว่างกันควรเป็นโครงการเล็กๆโดยมีจุดมุ่งหมายไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนขึ้นง่ายต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของทั้งสองฝ่ายและจะนำไปสู่ความเชื่อถือศรัทธาอีกทั้งยังเป็นการขัดความรู้สึกแตกต่างของทั้งสองฝ่ายที่มีต่อกันเพื่อสร้างความมุ่งมั่นที่จะทำงานอื่นๆตามแผนความร่วมมือให้สำเร็จไป และสอดคล้องกับ เรวัตราชตรีวิศิษฐ์ (2539) กล่าวถึงความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ดังนี้ การร่วมมือระดับต่ำได้แก่ 1) ทำความรู้จักคุ้นเคยกับโครงการที่เกี่ยวข้องกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่นๆ 2) ทำความรู้จักคุ้นเคยกับโครงการที่เกี่ยวข้องและปฏิบัติงานร่วมกัน 3) จัดให้มีการติดต่อสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ 4) แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลทั่วไปโดยเน้นด้านโครงการและ 5) เป็นคณะกรรมการองค์กรร่วมกัน ความร่วมมือระดับกลาง ได้แก่ 1) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลอย่างเป็นทางการเช่น รายงานข่าวเป็นการภายในระหว่างองค์กรความร่วมมือ 2) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ และความร่วมมือระดับสูง ได้แก่ 1) จัดให้มีการคณะกรรมการร่วมกันอย่างเป็นทางการ 2) จัดให้ร่วมเป็นเจ้าของสิ่งอำนวยความสะดวกด้วยกัน 3) จัดให้มีการทำข้อตกลงร่วมกันอย่างเป็นทางการเพื่อกลั่นนโยบายและโครงสร้างการดำเนินงาน เป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก การส่งเสริมประเพณี ทั้งด้านการอนุรักษ์ ด้านเครือข่ายสังคม และด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้การส่งเสริมประเพณีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถส่งต่อประเพณีไปยังลูกหลานสืบต่อไป

2. ผลการกำหนดแนวทางการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ทั้งหมด 3 ด้าน 16 โครงการ ดังนี้ 1.ด้าน

ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม จำนวน 6 โครงการ ประกอบด้วย 1) โครงการส่งเสริมความร่วมมือ
 การจัดงานสืบสานประเพณีระดับท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด 2) โครงการฝึกอบรมการกำหนด
 ยุทธศาสตร์และวางแผนกิจกรรมการส่งเสริม ให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมประเพณี
 ท้องถิ่น รวมทั้งติดตามและประเมินผลตามแผน 3) โครงการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
 ด้วยการประชุมปรึกษาหารือ ในการจัดงานประเพณี 4) โครงการพัฒนาและเผยแพร่ประเพณี
 ท้องถิ่นพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี
 5) โครงการปกป้องมรดกภูมิปัญญาประเพณีท้องถิ่นพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า
 อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี 6) โครงการจัดทำหลักสูตรชุมชนและถ่ายทอดประเพณีต่างๆ
 สู่วัยเด็กและเยาวชน เพื่อให้เกิดรูปธรรมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ

2. ด้านเครือข่ายสังคม จำนวน 5 โครงการ ได้แก่ 1)โครงการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้
 ผลานดีเด่นทางประเพณีพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัด
 อุดรธานี 2) โครงการเสวนาถ่ายทอด ประสบการณ์เกี่ยวกับประเพณีระหว่างหน่วยงานราชการ
 ภาคเอกชน ภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) โครงการจัดตั้งเครือข่ายประเพณี
 ระดับบุคคลครอบครัว หรือท้องถิ่น เพื่อการเรียนรู้ มีความเข้าใจ ในการอนุรักษ์และส่งเสริม
 ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่นๆ 4) โครงการจัดทำฐานข้อมูล
 พื้นฐาน ประเพณีท้องถิ่นร่วมกันประชาชนในตำบล 5) โครงการชุมชนต้นแบบสืบสานประเพณีสู่
 เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และ 3. ด้านการอนุรักษ์ จำนวน 5 โครงการ ได้แก่ 1)โครงการจัดนิทรรศการ
 ประเพณีท้องถิ่น โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
 2) โครงการฝึกอบรมการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑสถานชุมชนพื้นที่องค์การ
 บริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองซอ จังหวัดอุดรธานี 3) โครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้
 ประเพณีท้องถิ่นประจำตำบล เพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับสาระสำคัญประเพณีต่างๆ 4)
 โครงการประชาสัมพันธ์งานประเพณีท้องถิ่นพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอ
 หนองซอ จังหวัดอุดรธานี 5) โครงการประเพณีสัมพันธ์แสดงประวัติความเป็นมาของประเพณี
 ท้องถิ่นที่บ่งบอกถึงความสำคัญ คุณค่า ประวัติความเป็นมาของประเพณีประจำตำบล สอดคล้อง
 กับงานวิจัยของอินทรา คิลปาจารย์ และคณะ (2560) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ

อนุรักษ์และสืบทอดผ้าเขียนเทียน ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดผ้าเขียนเทียนของชาวไทยเผ่าม้งใน จังหวัดเชียงราย มีปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเครือญาติ กลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้นำ และกิจกรรมของชุมชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจร่วมกันในเรื่องการอนุรักษ์และสืบทอดผ้าเขียนเทียน 2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ โดยรณรงค์ให้ใช้ในงานประเพณีของชนเผ่าม้ง ส่วนการสืบทอดให้ลูกหลานมีเฉพาะครัวเรือนตระกูลแซ่ 3) ชุมชนมีส่วนร่วมภาคภูมิใจในผลงานผ้าเขียนเทียนซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชนเผ่าม้ง 4) ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล ในเรื่องการอนุรักษ์และสืบทอดผ้าเขียนเทียน แนวทางสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดผ้าเขียนเทียน ของชาวไทยเผ่าม้งในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ 1) ควรสร้างความตระหนักในความสำคัญปลูกฝังค่านิยมเพื่อให้เห็นคุณค่าการอนุรักษ์ผ้าเขียนเทียนของชุมชน และให้เกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ผ้าเขียนเทียนของชุมชน 2) จัดตั้งกลุ่มผ้าเขียนเทียน โดยชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้คงอยู่คู่ชุมชนอย่างยั่งยืน 3) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ และฝึกทักษะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบทอดผ้าเขียนเทียน ให้กับชุมชนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ในเรื่องการอนุรักษ์และสืบทอดผ้าเขียนเทียน 5) ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการอนุรักษ์ การสืบทอด การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับสากลของชาวไทยเผ่าม้งในจังหวัดเชียงราย สอดคล้องกับกตัญญู เรือนตุ่น และคณะ (2562) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีเชิงพุทธล้านนาของจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเป็นมาและความสำคัญของวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านภาษาพูด ภาษาเขียน ได้แก่ “คื้อ เมือง” หรือ “ล้านนา” อาหารการกิน การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย วิถีชีวิตเดิมเป็นแบบเรียบง่าย เมื่อนับถือพระพุทธศาสนา ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ได้พัฒนาขึ้นมา เป็นสังคมที่มีความเชื่อเพื่อ อ่อนน้อม มิไฉน 2) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดลำปาง พบได้ในหลายประเพณี เช่น ประเพณีแห่สรงหลวง เป็นความร่วมมือของชุมชน ประเพณีล่องสะเปา ถือเป็นต้นกำเนิดของการล่องกระทงล้านนา ประเพณีตีกองปู่เจ้า มีการจัดแข่งขันอย่างจริงจัง

ประเพณียอคุณแม่น้ำวัง เพื่อบูชาและขอขมาแม่น้ำวังที่ให้ชีวิตและความสมบูรณ์ ซึ่งไม่เคยพบในท้องถิ่นใด 3) แนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีเชิงพุทธล้านนา จังหวัดลำปาง กำหนดไว้ 7 ด้าน ดังนี้ ด้านการจัดการ และวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมล้านนา ด้านการฟื้นฟูบูรณะ และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ด้านการสืบทอดวัฒนธรรม ด้านการพัฒนาวัฒนธรรม ด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ด้านการศึกษา และด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวทางทั้ง 7 ด้านล้วนได้รับความเห็นชอบและความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งนี้หากมีการส่งเสริมประเพณีให้ครอบคลุมทุกด้านจะส่งผลให้ชุมชนมีอัตลักษณ์ที่ประเพณีของตนเองส่งผลให้ลูกหลานเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมประเพณี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายส่งเสริมเกี่ยวกับ 1) โครงการส่งเสริมความร่วมมือการจัดงานสืบสานประเพณีระดับท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด 2) โครงการฝึกอบรมการกำหนดยุทธศาสตร์และวางแผนกิจกรรมการส่งเสริม ให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น รวมทั้งติดตามและประเมินผลตามแผน 3) โครงการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ด้วยการประชุมปรึกษาหารือ ในการจัดงานประเพณี 4) โครงการพัฒนาและเผยแพร่ประเพณีท้องถิ่นพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี 5) โครงการปกป้องมรดกภูมิปัญญาประเพณีท้องถิ่น 6) โครงการจัดทำหลักสูตรชุมชนและถ่ายทอดประเพณีต่างๆสู่เด็กและเยาวชน เพื่อให้เกิดรูปธรรมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.2 ประชาชน ควรให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมประเพณีต่างๆ ของตำบลหมากหญ้า มีการสร้างเครือข่ายสังคมกับตำบลใกล้เคียง รวมถึงมีการอนุรักษ์ประเพณีสำคัญของตำบลให้คงอยู่สืบไปตราบถึงรุ่นลูก รุ่นหลานต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมอนุรักษ์สืบสานประเพณีตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

2.2 แนวทางพัฒนาการพัฒนาเครือข่ายสังคมประเพณีวัฒนธรรมตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

2.3 กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวประเพณีวัฒนธรรมตำบลหมากหญ้า อำเภอนหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2546). 25 ปี นิเทศศาสตร์พัฒนาการ : บทบาททิศทางการต่อสังคมไทย จัดโดยสาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ วันที่ 8-9 กันยายน 2546. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัตัญญ เรือนตุ่น และคณะ. (2562). แนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณี เชิงพุทธล้านนาของจังหวัดลำปาง. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.
- นิวัติ เรืองพานิช. (2550). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ภมรรัตน์ สุธรรม. (2545). พลวัตชุมชนกับการพึ่งตนเองในภาคตะวันตก. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยทัศน.
- เรวัตร ชาตรีวิศิษฐ์. (2539). การบริหารองค์กรยุคใหม่. กรุงเทพฯ : ธรรมนิติ.
- อินทรา ศิลปาจารย์ และคณะ. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอด วัฒนธรรมของชาวไทยเผ่าม้งในจังหวัดเชียงราย. กรุงเทพฯ : กระทรวงวัฒนธรรม.
- Kisner. (1997). *The Leadership Challenge*. SanFrancisco: Jossey-Bass.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

(ฉบับปรับปรุงล่าสุด ณ วันที่ 30 พฤษภาคม 2558)

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความวิจารณ์หนังสือ และบทความปริทัศน์ ซึ่งเป็นผลงานวิชาการที่มีคุณค่าใน 3 สาขาวิชา ได้แก่ 1) มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ 2) การศึกษา และ 3) บริหารธุรกิจ การจัดการ เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และแนวความคิดทางวิชาการ โดยมีกำหนดจัดพิมพ์ออกเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม

บทความที่ส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อน ไม่อยู่ระหว่างการเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น เนื้อหาของบทความได้จากการสังเคราะห์ความคิดขึ้นโดยผู้เขียนเอง ไม่ได้คัดลอก หรือดัดทอนมาจากผลงานของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม ทุกบทความที่ได้ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความโดยตรง บทความละ 2 หน้า

กองบรรณาธิการกำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทาง โดยผู้เขียนจะต้องจัดรูปแบบต้นฉบับตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้วารสารมีคุณภาพตามมาตรฐานทางวิชาการที่น่าไปใช้อ้างอิงได้

หลักเกณฑ์การเสนอบทความ

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 **ต้นฉบับ** เป็นต้นฉบับภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกิน 15 หน้า พิมพ์หน้าคู่ โดยใช้ตัวอักษรแบบ TH Niramit จัดเป็น 1 คอลัมน์

1.1.1 **ขนาดกระดาษ** กำหนดเป็น B5 (JIS) ซึ่งมีขนาดความกว้าง 18.2 เซนติเมตร และความสูง 25.7 เซนติเมตร

1.1.2 **การเว้นระยะขอบกระดาษ** กำหนดดังนี้

ระยะขอบบน	3 เซนติเมตร	ระยะขอบล่าง	3 เซนติเมตร
ระยะภายใน	3 เซนติเมตร	ระยะภายนอก	2 เซนติเมตร

1.2 ชื่อเรื่อง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 พอยต์ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลาง หน้ากระดาษ ความยาวไม่เกิน 3 บรรทัด โดยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษใช้อักษรตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด

1.3 ชื่อผู้เขียน ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งกึ่งกลาง หน้ากระดาษใต้ชื่อเรื่อง ส่วนตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงาน หรือสังกัด ของผู้เขียนและผู้เขียนร่วม ใช้เชิงบรรทัด ขนาด 11 พอยต์ ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.4 บทคัดย่อ หัวข้อภาษาไทยใช้คำว่า “บทคัดย่อ” หัวข้อภาษาอังกฤษใช้คำว่า “ABSTRACT” ขนาด 14 พอยต์ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.5 คำสำคัญ หัวข้อภาษาไทยใช้คำว่า “คำสำคัญ” หัวข้อภาษาอังกฤษใช้คำว่า “KEYWORDS” ขนาด 14 พอยต์ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษ โดยมีคำสำคัญไม่เกิน 4 คำ คั่นแต่ละคำด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอักษรขนาด 14 พอยต์ ชนิดตัวธรรมดา เรียงคำตามลำดับความสำคัญ

1.6 หัวข้อเรื่อง หัวข้อใหญ่ ขนาด 14 พอยต์ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย หัวข้อย่อย ขนาด 14 พอยต์ ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อย จัดการเยื้องย่อหน้าตามความเหมาะสม

1.7 เนื้อหา ขนาด 14 พอยต์ ชนิดตัวธรรมดา จัดกั้นหน้ากั้นหลัง ตลอดทั้งบทความ

1.8 เอกสารอ้างอิง หัวข้อภาษาไทยใช้คำว่า “เอกสารอ้างอิง” หัวข้อภาษาอังกฤษใช้คำว่า “REFERENCES” ขนาด 14 พอยต์ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ส่วนของรายการอ้างอิง ขนาด 14 พอยต์ ชนิดตัวธรรมดา จัดกั้นหน้ากั้นหลัง

1.9 ตัวเลข ใช้เลขอารบิก ตลอดทั้งบทความ

1.10 หมายเลขหน้า ใช้เลขอารบิก แบบอักษร TH Niramit ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านบนขวา

2. องค์ประกอบของบทความ

2.1 บทความวิชาการและบทความปริทัศน์ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง/ บทคัดย่อ (ถ้ามี)/ บทนำ/ เนื้อเรื่อง/ สรุป/ และเอกสารอ้างอิง

2.2 บทความวิจัย ประกอบด้วย

- (1) ชื่อเรื่อง
- (2) บทคัดย่อ
- (3) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- (4) วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- (5) สมมุติฐานของการวิจัย (ถ้ามี)

- (6) ขอบเขตของการวิจัย (ถ้ามี)
- (7) วิธีดำเนินการวิจัย ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย/ การเก็บรวบรวมข้อมูล/ การวิเคราะห์ข้อมูล
- (8) สรุปผลการวิจัย
- (9) การอภิปรายผล
- (10) ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้/ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
- (11) กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)
- (12) เอกสารอ้างอิง

2.3 บทความวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง/ ชื่อผู้แต่ง/ ชื่อผู้เขียนวิจารณ์/ บทความวิจารณ์ ได้แก่ บทนำ บทสรุปเนื้อหา บทวิเคราะห์วิจารณ์ และบทสรุป

3. การอ้างอิง (แบบ APA)

3.1 การอ้างอิงในเนื้อหา

3.1.1 การอ้างอิงที่ต้องการเน้นเนื้อหาสาระ

(ชื่อผู้แต่ง./ปีพิมพ์://เลขหน้า)

ตัวอย่าง

...กิจกรรมเหล่านี้ ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นต่อผู้บริหารมากขึ้น โดยประชาชนได้รับรู้ต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่เกิดขึ้น (วรรณา รักษ์พงศ์, 2548: 11-13)

3.1.2 การอ้างอิงที่ต้องการเน้นชื่อผู้แต่ง

ชื่อผู้แต่ง/(ปีพิมพ์://เลขหน้า)

ตัวอย่าง

สมศักดิ์ ไพบูลย์ (2541: 29) ศึกษาแรงสนับสนุนจากเครือข่ายติในการปฏิบัติตัว เพื่อควบคุมเบาหวาน พบว่า.....

3.2 การอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม

3.2.1 อ้างอิงจากวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./(ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้า.

ตัวอย่าง

วิชาญ เตชิตธีระ. (2540). เอกภาพกับชีวิต. *วารสารวิทยาศาสตร์ลาดกระบัง*, 7(3), 12-15.

Klimoski, R., & Palmer, S. (1993). The ADA and the hiring process in organizations. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 45(2), 10-36.

3.2.2 อ้างอิงจากหนังสือ

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// ครั้งที่พิมพ์ (ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป).// สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

อมรา คัมภีรานนท์. (2540). *พันธุศาสตร์ของเซลล์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Raven, P. H., & Johnson, G. B. (1999). *Biology*. 5th ed. Boston: WCB/McGraw-Hill.

3.2.3 อ้างอิงจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./จาก//แหล่งที่เข้าถึงได้

ตัวอย่าง

ประสพ รัตนกร. (2548). *ใจเขาใจเรา*. สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2548, จาก <http://www.bnn.go.th/files/library/c-a03.htm>

Dewey, R. A. (2004). *APA Style Resources by Russ Dewey*. Retrieved September 8, 2004 from <http://www.psywww.com/resource/apacrib.htm>

3.2.4 อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์.// (ปีพิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// วิทยานิพนธ์ปริญญา.....
 /////สาขาวิชา...../ชื่อสถาบัน.

ตัวอย่าง

สมพร อินทะกนก. (2548). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยกระบวนการสอนของเฮวินส์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

Nuankoksoong, P. (1998). *Morale of the personnel of the Office of Accelerated Rural Development in the northeast*. Master Thesis in Development Sociology, Graduate School, Khon Kaen University.

3.2.5 อ้างอิงจากบทความในหนังสือ

ชื่อผู้เขียนบทความ.//(ปีพิมพ์).//ชื่อบทความ.//ในชื่อผู้แต่ง/(บรรณาธิการ),/ชื่อหนังสือ
 /////((ครั้งที่พิมพ์,เลขหน้าที่ปรากฏบทความ).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

เรวัต เลิศฤทัยโยธิน. (2541). ข้าวฟ่าง. ใน วาสนา วงษ์ใหญ่, อุดม พูลเกษ และวิทยา แสงแก้วสุข
 (บรรณาธิการ), *พฤษศาสตร์พืชเศรษฐกิจ* (หน้า 20-25). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Roy, A. (1995). Psychiatric emergencies. In H. I. Kaplan (Ed.), *Comprehensive textbook of
 psychiatry* (6th ed., pp. 1739-1749). Baltimore: William & Wilkins.

การส่งต้นฉบับ

ส่งต้นฉบับที่จัดรูปแบบตามข้อกำหนดของวารสาร โดยส่งเป็นไฟล์จากโปรแกรม
 ไมโครซอฟท์เวิร์ด (นามสกุล .doc หรือ .docx) และไฟล์ PDF (นามสกุล .pdf) ทางเว็บไซต์
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/UDRUAJ/index>

บทความวิชาการ

พัฒนาการของแนวคิดทุน : บริบทสังคมอีสาน

1

ประภาพร สุปัญญา

บทความวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการมีมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากร
ในโรงเรียนประถมศึกษา

17

ลักขณา กำแพงแก้ว, พิชญาภา ยืนยาว

การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

34

โรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3
สุภารัตน์ ชนะสงคราม

การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียน

55

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

วรินทร์ พรหมสาขา ณ สกลนคร, พนายุทธ เชยบาล, ประพทธิพย์ คุณากรพิทักษ์

บทกลอนลาลีลาโศกนางเอกหมอลำ

73

ลักขณา ลัดเหลา, เจริญชัย ชนไพโรจน์

ผลการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของ

89

โพลยาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

นันท์ณัฐ ค้อชากุล, ชาติชาย ม่วงปฐม, เอกราช ตีนาง

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง

110

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

กนกวรรณ วรณทอง

ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน

125

ของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

วิมล พลทะอินทร์, พนายุทธ เชยบาล, นวัตร หอมสิน

ศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ลายดนตรีพื้นบ้านอีสานของ

146

วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ประพันธ์โดยทูลทองใจ ซึ่งรัมย์: ลายออนซอนอีสาน

คมจรัส ทองจรัส, ณรงค์รัช วรมิตรโมตรี

ปัญหาการทำงานเชิงเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ

165

สุนทร ปัญญาพงษ์, อัญชลี ชัยศรี, ทศไวยวรรณ ดวงมาลา, วิมลศิลป์ ประยุกต์ภูมิ

การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้

181

ภาระงานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

กมลพัฒน์ ไชยสงคราม

แนวทางการส่งเสริมประเพณีของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหาร

192

ส่วนตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวหอ จังหวัดอุดรธานี

ณัฐพบ ชาตวง